

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

Published under the Authority of
the Government of His Highness
the Maharaja Gaekwad of Baroda.

No. XXVI.

SĀDHANAMĀLĀ

Vol. I.

Benoytosh Bhattacharyya, M.A.,
General Editor.

साधनमाला ।

SĀDHANAMĀLĀ

Vol. I.

EDITED BY

BENOYTOSH BHATTACHARYYA, M.A.

Life Member, Asiatic Society of Bengal.

Central Library,
Baroda.

1925.

Published by Newton Mohun Dutt, Curator of State Libraries, for
the Government of H.H. the Maharaja Gaekwad of Baroda.

Printed at the Baptist Mission Press,
41, Lower Circular Road, Calcutta.

Price, Rs. 5.

PREFACE

HIS HIGHNESS MAHARAJA DR. SIR SAYAJI RAO GAEKWAD, G.C.S.I., G.C.I.E., LL.D., in the course of his memorable Address delivered before the Convocation of the Benares Hindu University on the 19th January, 1924, dwelt at length on the necessity of breadth of vision in the field of Indian scholarship, and warned all scholars "*to avoid that most terrible of errors, the narrowness of thought, which at the end stifles thought and individuality.*" His Highness's words were not mere words of empty council: he was laying down a principle which he had consistently followed throughout his life. In the matter of scholarship His Highness's breadth of vision induced him to institute a thorough examination of the Jain Bhandars of Jaisalmer and Pattan. This search again led to the discovery of two unique and priceless Buddhist MSS which were long supposed to have been lost to the world in their original Sanskrit. His Highness, in course of the same address, also announced the discovery of these two MSS. The first is the *Nyāyapraveśa* of Dinnāga, who is reputed to be the first systemiser of Indian Logic, and the second is the *Tattvasamgraha* of Śāntarakṣita with the *Pañjikā* of Kamalaśīla. Both these scholars will ever be remembered in Indian history for having introduced Buddhism and Buddhist culture into Tibet. Great is the achievement consequent on the breadth of vision, which once on the part of the ancient Jainas, led to the preservation of these unique works in their Bhandars, and again on the part of His Highness, led to the discovery and publication of these works. Furthermore, actuated by his characteristic love of ancient Indian culture, His Highness graciously promised his powerful support

to the cause of Buddhist and Jain studies in his State. An ardent lover and keen student of comparative religion he realised the lack of published materials for further researches in Buddhism and Jainism.

In pursuance of His Highness's wishes in the matter of Buddhistic studies several new Buddhist works have been undertaken for publication in the *Gaekwad's Oriental Series*, besides the *Nyāyapraveśa* and the *Tattvasaṃgraha* already referred to. The most important among them are the *Sādhana-mālā*, *Indra-mañjari-sūtra*, *Jñāna-siddhi* of Indrabhūti, *Prājñāpāramitā-sūtra* of Anāgavajra and the *Tarkabhāṣā* of Mokṣākaragupta.

The *Sādhana-mālā* being somewhat voluminous, it is proposed to issue it in two volumes, the first of which is now presented to the Sanskritists. This book belongs to a little known branch of Northern Buddhism called the Vajrayāna. The importance of the work was rightly recognised by the authorities of the *Bibliotheca Buddhica Series* of St. Petersburg, who took up the work for publication over 11 years ago but had to abandon their activities during the great war and the subsequent Russian Revolution.

The introduction to the second volume of this work will give full details of the *Sādhana-mālā* and of the Vajrayāna system of Buddhist philosophy with a history of the literature and notices of the important authors mainly. In this volume we will endeavour to explain a few salient features of the work which may enable our readers to follow the text with greater ease and satisfaction.

The *Sādhana-mālā* is, as the title indicates, a collection of short works called Sādhana-s or rituals for worshipping deities. It appears to be a heterogeneous collection of Sādhana-s, composed by different authors, without any

definite plan, as can be seen from a glance at the synopsis of contents. The work begins with two Sādhana for Trisamayarāja, who is to be identified with Amoghāsiddhi, one of the five Dhyāni Buddhas. They are followed by three Sādhana of Vajrāsana Buddha who is generally confounded with Gautama Buddha, but who, as a matter of fact, is none other than the Dhyāni Buddha Akṣobhya himself. Only one Sādhana (No. 3) in a single MS gives the *Namaskāra* as :—

नमः शक्रमुने तथागताय,

but as his Vijamantra is “Hūṃ” the Vijamantra of Akṣobhya, and as the Sādhana No. 3 (p. 18, l. 17) describes Vajrāsana as Akṣobhya and also as he shows the Bhūmi-sparśa Mudrā or the Mudrā of Akṣobhya, it is clear that Vajrāsana and Akṣobhya must obviously be the same. Akṣobhya gets the epithet of Vajrāsana as his *Lāñcchanā* is the Vajra and as he sits in the *Vajraparyāṅka* attitude. The Sādhana of Vajrāsana are succeeded by a number of Sādhana devoted to the different varieties of Avalokiteśvara, the All-Compassionate Bodhisattva, who, according to Kāraṇavyūha, refused salvation, though fully entitled to it, until all creatures of the Universe were in possession of the Bodhi knowledge. Thirty-seven Sādhana (6-43) are devoted to his various manifestations, namely, Śaḍakṣarī Lokeśvara, Lokanātha, Hālāhala, Vajradharma, Khasarpaṇa, Simhanāda, Padmanartteśvara, Hariharivāhanodbhava, Trailokyavaśaṅkara, Nilakaṇṭha, Māyājālakrama-Lokesvara, Sugatisandarśana and Pretasantarpita. The Sādhana of Avalokiteśvara are followed by 41 Sādhana (44-84) devoted to the different forms of Mañjuśrī, namely, Sthiracakra, Vādirāt, Mañjughoṣa, Arapacana, Vajranāga, Dharmadhātuvāgiśvara, Vāk, Siddhaikavira, Mahārājajalā-Mañjuśrī, Alimanmatha, Vajratikṣṇa, Dharmasāṅkhasamādhi-Mañjuśrī, Nāmasaṅgiti, and

Mañjuvājra. Sādhana of Mañjuśrī are again followed by four Sādhana (85-88) ascribed to another Bodhisattva, Candamahāroṣaṇa, the principal figure in the *Tantra* of the same name. Then follow the Sādhana for the worship of a long series of female divinities, who are generally designated by the name of Tārā though the method of their worship and their outward forms differ widely from one another. The Sādhana from No. 89 right up to the end of this volume are devoted to the worship of these female divinities, namely, Khadirvaṇī Tārā, Mahattarī Tārā, Varada-Tārā, Vāśya-Tārā, Vajra-Tārā, Aṣṭamahābhaya Tārā, Mahācina, Tārā, Mrtyuvaṇcana-Tārā, Sita-Tārā, Śaḍbhujasukla-Tārā, Jāṅguli-Tārā, Dhanadā-Tārā, Sragdharā-Tārā, Durgottarīṇī Tārā, Viśvamātā, Prasanna-Tārā, Ārya-Tārā, Mahāśrī-Tārā, Vidyujjvalākārālī (a form of Ekajaṭā) Ekajaṭā, Cundā, Mārīcī, Prajñāpāramitā, Sarasvatī and Bhṛkūṭī. Different kinds of manifestations, each with its different form and colour and individual procedure of worship, can also be observed from the Sādhana ascribed to them. This is, then, in short, the plan, if indeed, the methods employed can be said to show any plan.

When the *Sādhanamālā* was undertaken for publication, the difficulties of the task were not fully realised at the outset. One of the principal difficulties was the language. The *Sādhanamālā*, for all intents and purposes, is written in Sanskrit, but the Sanskrit used here is far from what we usually understand by the word. It is the Sanskrit of the Buddhists,—similar to that employed in the *Mahāvastu Avadāna*, the *Lalitavistara*, the *Sikṣā-samuccaya*, the *Kāraṇavyūha*, the *Saddharma-Puṇḍarīka*, and similar works. There is indeed in the book a scarcity of Vernacular or Prākṛit words which are found in abundance only in the Mantras and the Dhāraṇīs.

The language of the *Sādhana-mālā* is extremely flexible, with great laxity as regards grammatical rules. Its vocabulary contains words which are impossible according to Sanskrit Grammar, e.g., देवतो "goddess" वारमि "perfection" जम्बाद्वयेत् "should be hung" सुष्ककापितं "fried dry" and so forth.

In the matter of Sandhi the language is very loose, especially where the Visarga (:) is concerned. The Sandhi in ततः अनादि, for instance, according to rules ought to be ततोऽनादि. In the *Sādhana-mālā* the correct form is sometimes given but generally we find तत अनादि, ततो अनादि or ततः अनादि. Similar examples can easily be multiplied.

Further, in conjugating the Sanskrit roots, the language has made a havoc in the grammar, e.g., ध्यायत् for ध्यायेत्, ददाहि for देहि, विधुनाहि for विधुव, देन्तु for ददन्तु, and so forth. As regards Orthography none of the MSS of the *Sādhana-mālā* make any distinction between व and ब, झ, ष and ष, न and ण, or between medial vowels इ and ई or उ and ऊ; the queerest thing in this respect is perhaps the use of *Anusvāra* (') and *Visarga* (:) together, especially in MSS A, C, Na and Nb. As regards declension also, instances like विश्वमातायै instead of विश्वमात्रे, (p. 240) आकाराभिः instead of आकारैः are not infrequently met with in this language. The *Sādhana-mālā* takes a great delight in changing the gender. A most characteristic example is एतौ मुनौ सर्पाकारौ (p. 251 l. 21) instead of एते मुने सर्पाकारे; besides, the use of neuter for masculine in षोऽकारं शिरसि न्यस्तय instead of षोऽकारः शिरसि न्यस्तयः and the use of the masculine वस्त्रान् instead of वस्त्राणि in neuter gender are also characteristic of the language now presented to the public.

Regarding metre, rules are very frequently ignored, and this offence is doubly aggravated by loose grammar to suit the exigencies in particular cases. In:—

वज्रपाशतथास्रजस्तम्भोद्यतदक्षिणाम् (p. 179), for instance, a particle तथा has been included in a long compound; in रक्तउत्पलघारिणोम् two vowels are kept in juxtaposition without being joined together by the rules of Sandhi. Sometimes unnecessary words are introduced in the line, for instance अत्रान्तपादौ पुष्कौ वसुनीलरूपौ (p. 70) in a śloka in the *Upajāti* metre; also, in दक्षिणे धूपतारां तु लब्ध्वा तन्मे ताकारं लभन्वाम् (p. 197) in an *Anuṣṭubh* śloka. Sometimes also an additional line is introduced in a śloka of four lines, for instance, प्रमाणमेतत् कथितं जिनेन on p. 70, l. 12.

It may not be out of place to mention here the method adopted in editing this most difficult work—one written in a very outlandish language. Here the arrangement of the Sādhanaś as found in the A, C, N and Na has generally been followed. New Sādhanaś not occurring in individual MSS have been inserted in the middle, and in their appropriate places. Regarding different readings, the one that approaches nearest to correct Sanskrit has generally been adopted. As regards Orthography slight changes have been made, while the correct Sanskrit spelling has in most cases been adopted, and care has been taken not to disturb the fantastic grammatical construction. In spelling words, the MSS do not generally agree; some give the correct Sanskrit form, while others show various degrees of incorrectness. In such cases, the nearest correct spelling in Sanskrit has been adopted in the text, the incorrect forms being given in the footnotes. The *Avagraha* ( ) marks are given very rarely in the MSS, so most of them have been added by the editor. At the end of the verses, in many instances *Anuṣvāra* (ँ) is not changed into m (म्). Uniformity has been secured in this respect. Throughout the book, whenever there has been any suspicion as to the omission of letters or words, additional letters or words have been inserted in square

brackets [ ]. When, however, the reading given on the text has been found to be obviously incorrect, the correct form has been given on the body of the text, the incorrect form being enclosed within single brackets ( ); and whenever any editorial liberty has been taken with regard to the text, it has been so stated in the footnotes. Whenever again, passages or words could not be understood a query enclosed within single brackets (?) has been added thereafter. As regards the different readings, suggestions given in the footnotes will be found to be copious and exhaustive, and the readers will, it is hoped, extend their indulgence if some unnecessary readings are found therein. They are there for those ingenious readers who are ever ready to discover some hidden meaning in all obscure passages. The reading which seemed to be correct and most expressive has always been stated on the body of the text, while all others have been put down in the footnotes, and from these readings the readers will have ample opportunities to exercise their own imagination.

The present edition of the *Sādhnamālā* is based on eight different MSS which are enumerated below with a short description of each. The MSS, Na and Nb, being very corrupt, it was not found necessary to collate the text with these completely; neither could we get opportunities to so collate them. But minute attention has been paid to the rest.

1. A. It is a complete MS though full of spelling mistakes, omissions and repetitions. Spelling mistakes are ten per line on an average. It belongs to the Library of the Asiatic Society of Bengal and is described in the *Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS in the Government collection*, vol. 1, under No. 74.

2. B. The original which is dated N.S. 285 (A.D. 1165) is now in the Cambridge University Library.

Being old it is in some degree correct, though omissions and errors are quite numerous. It has yielded several new Sādhanaś which are pointed out in the footnotes in their respective places. It is incomplete in the beginning and in the middle and a few leaves are lost at the end also. This MS. has been described under No. Add. 1686 on page 174 in the *Catalogue of the Buddhist Sanskrit MSS in the University Library, Cambridge*, by Bendall. An authenticated copy of this MS. is preserved in the CENTRAL LIBRARY, BARODA.

3. C. It is a paper MS. belonging also to the Cambridge University Library. It is a grossly incorrect copy made by Amṛtānanda the Residency Pandit in Nepal when Brian Hodgson was the Resident there. The date given in the post-colophon is N.S. 939 corresponding to A.D. 1819. It is described in *Bendall's Catalogue* under No. 1593 on page 132. In arrangement it is similar to A, N and Nb. A and C commit the same kind of mistakes and repetitions, and it appears therefore that the original in both these cases was the same.

4. N. This MS. in palm-leaf is in an excellent state of preservation, though some leaves at the end have been blurred and erased by constant handling. It is by far the best MS. of *Sādhana-mālā* and is mostly correct. It is divided into two parts, the division being purely arbitrary, and is written in a character similar to that employed in the MS. of *Pañcarakṣā* which is dated in Śaka 1211, corresponding to A.D. 1289, and is preserved in the Bengal Asiatic Society's Library. This MS. of *Sādhana-mālā* therefore appears to have been written sometime between A.D. 1275 and 1300. It is described in MM. Haraprasad Shastri's *Catalogue of palm-leaf and paper MSS belonging to the Darbar Library, Nepal*, vol. II, on page 83.

5. Ab. The original MS in palm-leaf is in the Library of the Asiatic Society of Bengal. An authenticated copy of this MS is also preserved in the CENTRAL LIBRARY, BARODA, and the present text has been collated therewith. The readings herein found are rather whimsical and disagree with other MSS in many respects. In arrangement also it is not regular, as can be seen from the description of the MS in the *Catalogue of Sanskrit MSS in the Government Collection* under No. 111 on page 178 ff. where a list of Sādhanaś contained therein has been given. The writing of the MS is more akin to the triangular variety of Brāhmī, and the date of the writing may be placed somewhere in the beginning of the 12th century.

6. Ba. Two copies of this paper MS are in existence, one in the Library of the Asiatic Society of Bengal, and another, in the CENTRAL LIBRARY, BARODA. It is incomplete, the first and the last pages being written in a different and a much later hand. The writing of the MS appears to be about 300 years old. In arrangement it generally follows the MS. A, N and C with occasional omissions. For a description of the MS see *A Descriptive Catalogue of the Sanskrit MSS in the Government Collection*, vol. I, under No. 112 on page 180 ff. where a list of Sādhanaś is also given. This MS, on the last leaf, gives the date as N.S. 224 corresponding to A.D. 1104, which seems to be the date of the original MS because, the writing is so late that it cannot warrant us in placing the present MS so early.

7. Na. It is a very defective paper MS written in a very modern hand and is full of errors and omissions. It is numbered 603 in the Library register of the Nepal Durbar Library and is dated in V.S. 1958. It begins with the Trisamayarāja Sādhana and ends with the Śodāśabhuja-Mahākāla Sādhana and contains about

150 *Sādhana*s in all. In arrangement it agrees with the MSS. A, C, and N. The MS. measures 12"×6", contains 258 folia and its extent in *Śloka*s is 6,000. The present text has only been partially collated with this MS.¹

8. Nb. It is also a very defective MS. and horribly incorrect, and is preserved in the Durbar Library, Nepal. It is a recent MS and has been described in MM. Haraprasad Shastri's *Catalogue of Selected Paper and Palm-leaf MSS belonging to the Durbar Library, Nepal*, vol. II, on page 200 where a list of *Sādhana*s also appears. The text hereinafter presented has only been partially collated with the MS. In arrangement it does not agree with any other MS of the work, and it contains at the end some portions of another work not to be found in any other MS.

These are the eight MSS which were consulted or used in this edition. There are some other MSS in existence, but we had no opportunity of consulting them. One is in Cambridge which is numbered in the library register as Add 1684 and belongs to the 13th century. The second is in the *Bibliothèque Nationale*, Paris, and two others are in the possession of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society. Though we had not the opportunity of examining these MSS, yet it is hoped that the printed text will be found to be accurate and complete.

At this stage it is necessary to discuss the title and the extent of the *Sādhanamālā*. The MSS A, C, and Na distinctly state in the last colophon that the name of the work is *Sādhanamālā*. The MS. Ba has the letters सा. मा. on the margin of every page, and these appear to be nothing but an abbreviation of the word साधनमाला. N

¹ I am obliged to my friend, Prof. Sudhir Kumar Roy Chowdhuri, M.A., of Nepal, for supplying me with this information to replenish my memory.

is also called साधनमाला in the *Catalogue* though the last colophon is obliterated by constant handling. The palm-leaf MS Ab has no end and no last colophon, but the blank obverse side bears the title साधनसमुच्चय written in a very late hand. B has neither the end nor the last colophon, but it has been called साधनमाला in Bendall's *Catalogue*. Only in MS Nb we find the name साधनसमुच्चय in the colophon of every Sādhana, the numbers also being given in every case. A glance at the list of Sādhanas given on pp. 200-6 in the second volume of the *Catalogue of Paper and Palm-leaf MSS in the Durbar Library, Nepal*, will show that in arrangement the MS Nb follows none of the other MSS of the साधनमाला though the actual Sādhanas are found in others. It appears therefore that the same collection of Sādhanas is designated in some MSS as साधनसमुच्चय and in all others as साधनमाला. The sense of the two words being the same, and the majority of the MSS being entitled साधनमाला we have chosen this title. There are Tibetan translations of this work, and there also both the titles are found, the only difference being in the arrangement of the Sādhanas.

Now that the title of the MS has been discussed, we will proceed to discuss its beginning and the end. The MS A begins with the Trisamayarāja Sādhana (No. 1), B is incomplete in the beginning, C begins with the Vajrasana Sādhana, (No. 3), N begins with the Trisamayarāja Sādhana (No. 1), Ba is incomplete in the beginning, while Na also begins with the Trisamayarāja Sādhana (No. 1); so, we can take it for granted that the Sādhana-mālā commences with the Sādhana for Trisamayarāja which begins with:—नमस्त्रिसमये वन्दे, etc. But we must leave the palm-leaf MS Ab and the paper MS Nb alone, as the first begins with the Vajravārāhi Sādhana, and as both have arrangements entirely of their own not

followed by any other MS of the वाचनमाला or वाचनसुख so far discovered.

To ascertain the end of this heterogenous collection of the Sādhana is also no easy task. The MS A ends with the Sādhana of Śoḍaśabhuja-Mahākālasādhana, though even after the end it has long extracts from the *Mahākala Tantra* which is again followed by duplicates of some Sādhana and the final colophon. N ends with the same Sādhana, so also C and Na. B is incomplete at the end, and so is Ba. The MSS Nb and Ab must be left out of account as these have their special arrangement of the Sādhana, and in this respect both the MSS are independent. But as the majority of the MSS end with the Śoḍaśabhuja-Mahākālasādhana, that is taken to be the end of the book.

The Sādhana, besides prescribing a regular procedure for the worshipping of deities, give description of numerous Mudrās, the names of many of which are altogether new, and were believed to have been forgotten. There are, moreover, a large number of Mantras and Dhāraṇis, many of which are even now recited in Tibetan and Newari worship. On pp. 247, 249, 250, 251, appear several interesting Mantras for the prevention of snake bite, and for the extraction of poison from the body of the patient. In the Sādhana of Jāngulī, it is written that her Mantra has extraordinary powers inasmuch as whoever hears it, but once, will not be bitten by a snake for seven years, and whoever keeps the Mantra in memory, is never bitten by a snake throughout life. Moreover, there appears a series of different kinds of application of some Mantras which, along with certain medicines and ingredients, are said to confer great benefits on the worshippers. The Sādhana of Vajratārā (Nos. 93, 94, and 110) and of Mañjuśrī (No. 84) are instances in point.

The Mantras and Dhāraṇis were employed generally for the good of mankind such as curing of diseases, saving of people from fierce and dangerous animals, prevention of diseases, and snake-bites, etc. These were equally employed for evil purposes, such as Vāsikarāṇa, 'bewitching', Māraṇa, 'destruction of enemies' and Ucātana, 'destruction of dwelling houses,' and so forth. More about these afterwards.

Cordial and grateful thanks are due to our revered Dewan Sahib, HIS EXCELLENCY SIR MANUBHAI N. MEHTA, Kt., C.S.I., M.A., LL.B., for his keen and sympathetic interest in this work, for his munificent grant for its printing and for his sustained encouragement.

Hearty acknowledgments are also made to our assistant, the excellent Jain Pandit, Mr. Lalchand Bhagwandas Gandhi, who has rendered invaluable service by carefully revising the proofs, and by his numerous suggestions and emendations for improving the text. He is a deep and well-read scholar of the old school, and his extensive knowledge of Apabhraṃśa and grammar has proved to be of great helpfulness.

THE EDITOR.

विषयानुक्रमिका ।

1.	चित्तमवरोधसाधनम् (पण्डितकुमुदाकरमतेः)	...	१
2.	चित्तमवरोधसाधनम् (बखितरत्नाकरमुत्तमस्य)	...	१५
3.	वक्ष्मासनभट्टारकसाधनोपदेशविधिः	...	१८
4.	वक्ष्मासनसाधनम्	...	२२
5.	वक्ष्मासनसाधनम्	...	२४
6.	आर्यषडक्षरौमहाविद्यासाधनम्	...	२६
7.	कारखण्डाज्ञायेन षडक्षरौलोकेश्वरसाधनम्	...	२८
8.	लोकनाथसाधनम्	...	३१
9.	सर्वकामप्रसाधनहालाहलपरितोषत्रयसमाधिः	...	३१
10.	वक्ष्मासनसाधनम्	...	३३
11.	आर्यषडक्षरौमहाविद्यालोकेश्वरभट्टारकोपदेश- परम्परायातसाधनविधिः	...	३४
12.	[षडक्षरौसाधनम्]	...	३६
13.	आर्यखसर्पयोगलोकेश्वरसाधनम्	...	३७
14.	खसर्पयोगसाधनम् (पद्माकरमतेः)	...	३८
15.	खसर्पयोगसाधनम्	...	३९
16.	आर्याविजोकितेश्वरखसर्पयोगसाधनम्	...	४६
17.	सिंहनादसाधनम् (पण्डितावधूत-अद्वयबक्शस्य)	...	४७
18.	लोकनाथसाधनम्	...	४८
19.	लोकेश्वरसाधनम्	...	५०
20.	सिंहनादसाधनम्	...	५१
21.	सिंहनादाधारिकी	...	५२
22.	सिंहनादसाधनम्	...	५३
23.	सिंहनादप्रारम्भ	...	५४
24.	खसर्पयोगलोकेश्वरसाधनम् (खविर-अनुपमरसितस्य)	...	५४
25.	सिंहनादलोकेश्वरसाधनम्	...	५९
26.	खसर्पयोगसाधनम्	...	६३
27.	हालाहललोकेश्वरसाधनम्	...	६५
28.	आर्यहालाहलसाधनम् (प्रह्लादाजितस्य)	...	६६
29.	हालाहलसाधनम्	...	७२
30.	प्रह्लादलोकेश्वरसाधनम्	...	७५

31.	पद्मवर्त्तेश्वरसाधनम्	...	...	...	७६
32.	पद्मवर्त्तेश्वरसाधनम्	...	...	...	७७
33.	हरिहरिहरिवाहनोद्भवसाधनम्	...	...	...	७७
34.	हरिहरिहरिवाहनोद्भवलोकेश्वरसाधनम्	...	...	...	७८
35.	त्रैलोक्यवशङ्करलोकेश्वरसाधनम् (सरहदादस्य)	...	...	...	७९
36.	त्रैलोक्यवशङ्करलोकेश्वरसाधनम्	...	...	...	८१
37.	रक्तलोकेश्वरसाधनम्	...	...	...	८३
38.	लोकेश्वरस्य वश्याधिकारविधिः	...	...	...	८४
39.	गौलकगठार्यावलोकितेश्वरसाधनम्	...	...	...	८५
40.	मायात्रालङ्कार्यावलोकितेश्वरसाधनम्	...	...	...	८६
41.	सोपचारमाधमुखाधारणी	...	...	...	८७
42.	सुगतिसन्दर्शनलोकेश्वरसाधनम्	...	...	...	८८
43.	प्रेतसन्तर्पितलोकेश्वरसाधनम्	...	...	...	८९
44.	स्थिरचक्रसाधनम्	...	...	...	९०
45.	स्थिरचक्रसाधनम् (मुक्तकस्य)	...	...	...	९३
46.	मञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	९५
47.	वादिराट्साधनम् (पण्डितचिन्तामणिदत्तस्य)	...	...	...	९६
48.	व्रजयोगिनीभाषितं वादिराजमञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	९८
49.	वादिराट्साधनम्	...	...	...	१०४
50.	मञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१०५
51.	क्रियातन्त्रानुसारतः आर्यश्रीमद्वादिराट्साधनम्	...	...	...	१०६
52.	वादिराट्साधनम्	...	...	...	१०८
53.	पञ्चावद्विनिघवादिराट्साधनम् (पण्डितश्रीहरिहरस्य)	...	...	...	११०
54.	मञ्जुश्रीकण्ठोक्तविधिना वादिराट्साधनम्	...	...	...	११०
55.	अरपचनसाधनम् (अजितमित्रस्य)	...	...	...	११२
56.	अरपचनसाधनम् (मुक्तकस्य)	...	...	...	११५
57.	आर्यमञ्जुश्रीमद्भारकभावगोपदेशः	...	...	...	१२०
58.	सद्योऽनुभवारपचनसाधनम्	...	...	...	१२१
59.	वज्रानकभट्टारकसाधनम्	...	...	...	१२२
60.	वज्रानकभट्टारकसाधनम्	...	...	...	१२४
61.	धर्मघातुवाग्रीश्वरसाधनम्	...	...	...	१२७
62.	धर्मघातुवाग्रीश्वरसाधनवश्याविधिः	...	...	...	१२८
63.	मञ्जुवत्सर्वसत्त्ववश्याकरकसमाधिः	...	...	...	१२८
64.	धर्मशङ्खसमाधिद्वयं धर्मघातुवाग्रीश्वरसाधनम्	...	...	...	१२९
65.	अरपचनसाधनम्	...	...	...	१३०
66.	वाक्साधनम् (सुननभक्तस्य)	...	...	...	१३१

67.	सिद्धिकवोरसाधनम्	...	...	...	१३७
68.	वाक्साधनम्	...	...	...	१३९
69.	महाराजकोणमञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१४१
70.	मञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१४२
71.	आर्यसिद्धिकवोरसाधनम्	...	...	...	१४२
72.	सिद्धिकवोरसाधनम्	...	...	...	१४५
73.	अक्षिमन्त्रसाधनम् (रत्नाकरस्य)	...	...	...	१४६
74.	वक्त्रोद्गाहभट्टाकसाधनम्	...	...	...	१४८
75.	वक्त्राधिकारमञ्जुश्रीसाधनम् (आचार्य-मुभाकरस्य)	...	...	...	१४८
76.	मञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१५१
77.	विद्याधरपिटकौयसङ्ग्रह-मञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१५१
78.	विद्याधरपिटकप्रतिपद-मञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१५२
79.	प्रज्ञावर्द्धविधिः (रविगुप्तस्य)	...	...	...	१५३
80.	प्रज्ञापक्रममञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१५४
81.	धर्मप्रवृत्तमाधिमञ्जुश्रीसाधनम्	...	...	...	१५४
82.	आर्यनामसङ्कोतिसाधनम्	...	...	...	१५६
83.	मञ्जुवचसाधनम्	...	...	...	१६१
84.	एकाक्षरकल्पसाधनम्	...	...	...	१६७
85.	चण्डमहारोगशान्तिसाधनम् (प्रभाकरकौर्त्तः)	...	...	...	१६८
86.	चण्डमहारोगशान्तिसाधनम्	...	...	...	१७२
87.	चण्डमहारोगशान्तिसाधनम्	...	...	...	१७२
88.	चण्डमहारोगशान्तिसाधनम्	...	...	...	१७३
89.	आर्यखडिरवणोत्तारासाधनम्	...	...	...	१७६
90.	महत्तरीतारासाधनम्	...	...	...	१७६
91.	वरदतारासाधनम्	...	...	...	१७७
92.	वक्त्राधिकारतारासाधनम्	...	...	...	१७८
93.	वक्त्रतारासाधनम्	...	...	...	१७८
94.	वक्त्रतारासाधनम्	...	...	...	१७९
95.	वक्त्रतारासाधनम्	...	...	...	१८०
96.	वक्त्रतारासाधनम् (आर्यनामाङ्गुणस्य)	...	...	...	१८३
97.	वक्त्रतारासाधनम् (महापण्डितस्वविर-धर्माकरभट्टः)	...	...	...	१८३
98.	तारासाधनम् (पण्डितस्वविर-धनुषभरक्षितस्य)	...	...	...	१८४
99.	आर्यवृद्धमहाभयतारासाधनम्	...	...	...	१८४
100.	महाचीनक्रमार्थतारासाधनम्	...	...	...	१८८
101.	महाचीनक्रमतारासाधनम् (शान्तवचस्य)	...	...	...	१८८
102.	महावक्त्रतारासाधनम्	...	...	...	१९२

103.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२१३
104.	सिततारासाधनम्	...	...	...	२१५
105.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२१६
106.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२१७
107.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२१८
108.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२१९
109.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२२०
110.	सत्यवचनसिततारासाधनम् (राजाकारशास्त्रिणादानम्)	...	...	...	२२१
111.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२२२
112.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२२३
113.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२२४
114.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२२५
115.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२२६
116.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२२७
117.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२२८
118.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२२९
119.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२३०
120.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२३१
121.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२३२
122.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२३३
123.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२३४
124.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२३५
125.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२३६
126.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२३७
127.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२३८
128.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२३९
129.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२४०
130.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२४१
131.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२४२
132.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२४३
133.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२४४
134.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२४५
135.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२४६
136.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२४७
137.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२४८
138.	सत्यवचनसिततारासाधनम्	...	...	...	२४९

CONTENTS

STAINES

139.	बोधिसत्त्वमारीचोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
140.	शारदामुखचक्रवर्णबोधिसत्त्वचरित्रमुत्पादनमारीचोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
141.	अष्टोत्तराश्यामारीचोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
142.	कलौषासमारीचोत्पादनम् (आचार्यवर्णप्रदानम्)	२०५	१०५	२०५
143.	मारीचोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
144.	मारीचोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
145.	मारीचोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
146.	सङ्गितमारीचोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
147.	आर्यमारीचोत्पादनमारीचोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
148.	पर्यवरोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
149.	पर्यवरोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
150.	आर्यपर्यवरोत्पादनमारीचोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
151.	मुक्तप्रज्ञापारमितासाधनम्	२०५	१०५	२०५
152.	कनकवर्णप्रज्ञापारमितासाधनम्	२०५	१०५	२०५
153.	पीतवर्णसङ्गितप्रज्ञापारमितासाधनम्	२०५	१०५	२०५
154.	सितप्रज्ञापारमितासाधनम् (कुलस्य सङ्गितप्रज्ञस्य)	२०५	१०५	२०५
155.	मुक्तप्रज्ञापारमितासाधनम् (पञ्चवर्णस्य)	२०५	१०५	२०५
156.	कनकवर्णप्रज्ञापारमितासाधनम्	२०५	१०५	२०५
157.	प्रज्ञापारमितासाधनम्	२०५	१०५	२०५
158.	कनकवर्णप्रज्ञापारमितासाधनम्	२०५	१०५	२०५
159.	प्रज्ञापारमितासाधनम् (आचार्य-व्यसङ्गस्य)	२०५	१०५	२०५
160.	[प्रज्ञापारमितासाधनम्]	२०५	१०५	२०५
161.	वज्रसंज्ञितोत्पादनम् (श्रीसरस्य)	२०५	१०५	२०५
162.	महासरसितोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
163.	वज्रसंज्ञितोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
164.	[वज्रसंज्ञितोत्पादनम्] (मनीष्यसंज्ञितस्य)	२०५	१०५	२०५
165.	वज्रसंज्ञितोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
166.	वज्रसंज्ञितोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
167.	वज्रसंज्ञितोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
168.	वज्रसंज्ञितोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
169.	वज्रसंज्ञितोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५
170.	वज्रसंज्ञितोत्पादनम्	२०५	१०५	२०५

155.

प्रज्ञापारमितादेव्या राजते भावनाविधुः ।

यस्योदयेन निद्राति वादिनां मुखपङ्कजम् ॥

कृपावान् सुखासनस्थो योगौ स्वहृदि शुक्लपङ्कार-
परिणतं पद्मं ततश्च अभवं चन्द्रमण्डलं तत्र शुक्लमकारं
ततो निर्गतै रश्मिभिः नभसि गुरुं प्रज्ञापारमितां बुद्ध-
बोधिसत्त्वांश्च पश्येत् । तान् बीजनिर्गतान् पूजोपहारेण
पूजयिष्यति पूजा । एवं वन्दना त्रिशरणगमनं पाप-
देशना अकरणसंवरः पुण्यानुमोदना आत्मनिर्व्यातनं
पुण्यपरिणामनं बोधिचित्तोत्पादो जिनमार्गाश्रयणम् । पर-
सौख्यसम्पदिच्छा मैत्रौ, परदुःखापनयनसमीहा करुणा,
मोदन्तां सत्त्वा इत्याकारा मुदिता, मित्रो¹⁰ दासीनशत्रुषु
अनुनयप्रतिघविरहा¹¹ कारा संस्कारसमतया सत्त्वमात्र-
मेतदित्याकृतिरुपेक्षा इति चिन्तयेत् । ततः शून्यता ।
शून्यताबोधको मन्त्रः, ॐ¹² शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मको-
ऽहमिति । ततः पद्मं ततः चन्द्रं विभाव्य तन्मध्ये बीजं
ततः शुद्धस्फटिकघटितां भगवतीं एकाननां कृष्णोर्ध्वं चर्चर-
केशपाशां द्विभुजां कृतपर्यङ्कां रक्ता¹⁴ धरपाणिपादतलां¹⁵

¹ A जेवना० ।

² AC ०पात्रेन ।

³ AC प० ।

⁴ NBa अ० ।

⁵ N शुद्ध० ।

⁶ N ०तेन ।

⁷ A ०गानि ।

⁸ AC सत्त्वा इत्यानं ।

⁹ AC परमसुखे०, NC परसुखे०, Ba परमसौख्ये० ।

¹⁰ A ०दानं, C ०दार० ।

¹¹ A ०हान्ता ।

¹² शून्यता० is dropped in ANC.

¹³ AC ०वर्द्धन ।

¹⁴ AC ०धरं ।

¹⁵ AC ०धरां ।

सर्वाङ्गधारभूषितां शुभ्राम्बरधरां सनालरक्तकमलकृत-
 दक्षिणपाणिपल्लवां तदन्यकरेण हृदयविलिखितपुस्तकां
 आत्मानं प्रज्ञापारमितास्वभावमुत्पाद्य नाभिमण्डले एव-
 मपरामपि भगवतीं सर्वाङ्गधारधारिणीं भावयेत् ।
 अस्याश्च हृदि पद्मे चन्द्रबीजं ततः स्फुरन्तीभिः प्रभाभि-
 रङ्कुशाकाराभिरनादिसंमिद्धां भगवतीं जः इति मन्त्रेणा-
 कृष्य समभ्यर्च्य ह्रँ इति प्रवेश्य वँ इति बद्धा होः इति
 सन्तोषयेत् । तदनु बीजात् स्फुरणेन निर्गतान् अनेक-
 लोकधातुस्थानां सत्त्वानामर्थं कृत्वा अनन्तान् प्रज्ञापार-
 मितानिर्माणकायान् पुनस्तत्र तान् सहरन् भावयेत् ।
 खिन्नः स्फुरणं संहृत्य भगवत्यङ्गारेण व्यवहरेत् । एवं
 मध्यसन्ध्यायां अवसानसन्ध्यायां तु स्फुरणं विभाव्य आहृत्य
 तदङ्गारेण सुष्यादिति । पुनः प्रभातसन्ध्यायां मुःकारेण
 विस्तृज्य तथैव भावयेत् । तत्रायं जपविधिः । हृद्बीजाक्षर-
 मध्याद् बहिर्देवीमुखविवरेण निःसृतानि नाभिजण्डलेन
 तच्चैवानुप्रविष्टानि स्फटिकाक्षमालाकाराणि शुक्लानि
 मन्त्राक्षराणि स्फुरणमुपसंहृत्य देवताङ्गारेण जपेत् ।
 तत्रायं जप्यो मन्त्रः— ॐ पिचु पिचु प्रज्ञावर्द्धनि ज्वलं
 ज्वलं मेधावर्द्धनि धिरि धिरि बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा । एवं
 भावयन् योगी अचिरेणैव कालेन सर्वशास्त्रकोविदो
 भवति । इति प्रज्ञापारमिताभावनाक्रमः ।

¹ AC add ॐ after •करेण ।

² ANC पद्मचन्द्र ।

³ A समयाभ्यर्च्य ।

⁴ After this AC repeat •व्य समभ्यर्च्य.....सन्तोषयेत् ।

⁵ •सन्ध्या• is dropped in C.

⁶ A पुष्पा ।

⁷ A omits.

विधायासादितं पुण्यं प्रज्ञापारमितोदयम् ।

यत् तेनेदं जगद् भूयात् प्रज्ञापारमितोदयम् ॥

॥ शुक्तप्रज्ञापारमितासाधनम् ।

। कृतिरियं पण्डितश्रीपद्मवर्द्धनपादानाम् ॥

156.

स्वहृदये अकारोत्थचन्द्रमण्डले धौःकारं विन्यस्य
तस्माद् विनिर्गतरश्मिभिर्गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् सञ्चोद्यानी-
याग्रतो विचिचासनोपविष्टान् दृष्ट्वा मनसा वन्दनापूजा-
पापदेशनापुण्यानुमोदनाचिशरणगमनबोधिचित्तोत्पाद-
पुण्यपरिणामनाशमापनाः कुर्यात् । ततो मैत्रीकरुणा-
मुदितोपेक्षाभावनाः । ततः शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मको-
ऽहं इत्युक्त्वा शून्यतां भावयेत् । ततस्तदेव चित्तं भटिति
चन्द्रस्थधौःकारं दृष्ट्वा तत्परिणतां प्रज्ञापारमितां जटा-
मुकुटिनीं चतुर्भुजां एकमुखीं हस्तद्वयेन धर्ममुद्राधरां
नानारत्नाभरणभूषितां सुवर्णवर्णोज्ज्वलां वामभुजासक्त-
प्रज्ञापारमितान्वितनीलोत्पलधरां विचित्रवस्त्रपरिधानो-
त्तरीयां दक्षिणहस्तेनाभयप्रदां रक्तपद्मोपरि चन्द्रासने
वज्रपर्यङ्कस्थां भगवतीं विभाव्य ततो दृढाहङ्कारं कुर्यात्

¹ AC यत्ने ।

² धर्ममुद्रा • which is found in all MSS seems to be a contracted form of धर्मचक्रमुद्रा ।

या भगवती प्रज्ञापारमिता साऽहं योऽहं सा भगवती
 प्रज्ञापारमिता । ततो मन्त्रन्यासं कुर्यात् । कण्ठे ॐ धीः,
 जिह्वायां ॐ गौः, कर्णयोः ॐ जौः । ततः स्वहृदये
 रक्तआकारोद्भवरक्ताष्टदलपद्मं कर्णिकाकेशरान्वितं विचि-
 न्धाक्षराणि विन्यसेत् मनसा पद्मपत्रे^१ कर्णिकायां च
 पीतानि । पूर्वपत्रे नमः, आग्नेय्यां पत्रे भगवत्यै, दक्षिण-
 पत्रे प्रज्ञापारमितायै, नैऋत्यां अमृतगुणायै, वारुणपत्रे
 भक्तिवत्सलायै, वायव्यपत्रे सर्वतथागतज्ञानपरिपूरितायै,
 कौबेरपत्रे सच्चवत्सलायै, ऐशानपत्रे तद्यथा, ॐ धीः
 कर्णिकायां, पूर्वेषु शु, आग्नेय्यां ति, दक्षिणे स्मृ, नैऋत्यां
 ति, वारुणे वि, वायव्ये ज, कौबेरे ये, ऐशाने स्वाहा,
 एवं मन्त्राक्षराणि विन्यस्य जपेत् । एतान्येवाक्षराणि
 विचिन्तयेत् । त्रिसन्ध्यं अष्टसहस्रं वा^२ षण्मासान् यावत्,
 संवत्सरं वा, ततः श्रुतिधरो भवति ।

॥ कनकवर्णप्रज्ञापारमितासाधनं समाप्तम् ॥

^१ C जौः ।

^२ AC पद्मान्ते ।

^३ A पूर्वेषु ।

^४ A omits दक्षिणे स्मृ ।

^५ AC षण्मासान् ।

157.

क्वचिन्ननोरमे स्थाने निषद्य च सुखासने ।

मैत्रौ कृपान्वितो योगी मन्त्रमुच्चारयेत् त्रिधा ॥

ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।

इति स्थिरचलान् भावानात्मदेहं च सर्व्वथा ।

शून्यं विभाव्य चित्तेन स्वप्ने स्वप्नसमेन तु ॥

पँकाराक्षरनिष्पन्नपद्मचन्द्रासनस्थितं पीतधीःकार-
मारोप्य तेनात्मानं भगवतीं प्रज्ञापारमितां द्विभुजां
विचित्रभूषणां विचित्रवस्त्रधरां व्याख्यानमुद्रया समुपेत-
सत्कराम्—

शृङ्गारैकरसोपेतां वज्रपर्य्यङ्कसंस्थिताम् ।

सपुस्तकनीलाब्जं [च] विभ्राणां वामपार्श्वतः ॥

शिरःकण्ठहृदये[षु] स्थानेषु चन्द्रसंस्थितः ॥—

चित्तत्त्वकं ॐ आः ह्रँ,

ॐ आःकारयोर्मध्यचन्द्रे धीःकारं पीतरश्मिकम् ।

विभाव्य च ततः पीतां रूपिणीं भावयेद्(त्) [व्रतौ] ॥

प्रज्ञां प्रज्ञापारमितां प्रज्ञासम्बृतियोगतः ।

परमार्थं गतं रूपं वक्ष्ये प्रज्ञात्मकं महत् ॥

यन्निष्ठां प्राप्य सम्बोधिर्जायते क्रमयोगतः ।

विभाव्य सितं चित्तेन शरच्चन्द्रसमप्रभम् ॥

¹ AC वा ।

² AC ० हयान्वितो ।

³ AC भवाना०, N तावाना० ।

⁴ Ba यं० ।

⁵ N ० सुस्थितां ।

⁶ AC ० विलासचित्राणां ।

⁷ AC drop ॐ ।

⁸ C omits ० पारमितां प्रज्ञां, AN omit प्रज्ञा ।

⁹ Ba ० सङ्कृतं ।

विश्वं सचराचरं तादृक् पश्चात् तदपि 'खोपमम् ।
निःशेषकल्पनाशून्यं स्वयं शून्यमरूपि वा' ॥

रूपशब्दगन्धरसस्पर्शादिग्राह्यग्राहककल्पनैरनालितं
'चाचिन्त्यप्रत्ययो'दयं सम्यक्सम्बोधिपदं चित्तं सर्वज्ञता-
पदम् । तत्रायं जप्यं मन्त्रः ॐ प्रज्ञे महाप्रज्ञे श्रुतिस्मृति-
विजये धीः स्वाहा । प्रज्ञापारमिताभावनां कुर्वता मया
यत्पुण्यमवाप्तम्—

तेनास्तु निखिलो लोकः प्रज्ञापारपरायणः ।

॥ प्रज्ञापारमितामाधनम् ॥

158.

प्रथमं तावत् साधकः सुखासनस्थितः स्वहृदि प्रथम-
स्वरपरिणतचन्द्रमध्ये धीःकारं विभाव्य तस्माद् विनिर्गत-
पुष्पादिभिर्भाव्यमानां भगवतीं हृद्बीजगमस्तिभिरानौय-
तां स्वपुरःस्थितां सम्पूज्य तस्याग्रतः पापदेशनादिकं
कुर्यात् । तदनन्तरं चतुर्ब्रह्मविहारभावनापूर्वकं मुहूर्तं
शून्यतां भावयेत् । मन्त्रः, ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः
स्वभावशुद्धोऽहमिति । पश्चादाकाशदेशे प्रथमस्वरपरिणत-
चन्द्रमण्डले पीतधीःकारमकारादिषोडशस्वरपरिणतं ततः

१ N खोपमं ।

२ AC ० द्वाचिन्त्य ० ।

३ Ba ज्ञाप ० ।

४ C च ।

५ AC ० दकं ।

६ AC ० द्वातं, N ० दत्तं ।

ककारादिद्वात्रिंशद्वाञ्जनावलिपरिकल्पितं धीःकारपरि-
णामेन प्रज्ञापारमितापुस्तकं बीजोपलक्षितं विभाव्य सर्वं
परिनिर्मयं भगवतो प्रज्ञापारमितां पीतवर्णां विश्वपद्मासने
वज्रपर्यङ्किनीं दिभुजामेकमुखीं व्याख्यानमुद्रावतीं सर्वा-
लङ्कारभूषितां रत्नमुकुटिनीं वामपार्श्वस्थितपद्ममध्ये
प्रज्ञापारमितापुस्तकधारिणीं भावयेत् । पीतॐकारो
ललाटे, शुक्लाकारः कण्ठे, पीतधीःकारो हृदि, कृष्ण-
हँकारो नाभौ । जपमन्त्रः ॐ आः धीः हुँ स्वाहा ।

॥ कनकवर्णप्रज्ञापारमितासाधनम् ॥

159.

प्रज्ञापारमिताज्ञानमद्वयं सा तद्यागतः ।
साध्यतादर्थयोगेन तच्छब्दं ग्रन्थमार्गयोः ॥
प्रज्ञापारमितां नत्वा बोधिबीजमनुत्तरम् ।
लिख्यते साधनं तस्या अद्वयज्ञानसिद्धये ॥

आदौ तावन्मन्त्रौ समाहितौ भूत्वा प्रज्ञापारमितां
हृदि कृत्वा चन्दनेन मण्डलकं कृत्वा तद्गवां गोमयेन
तत्र मध्ये अक्षोभ्यमुद्दिश्य पुष्पं दद्यात् अनेन मन्त्रेण
ॐ नमोऽक्षोभ्याय हुँ ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा । एवमक्षो-
भ्याय हुँ इति बीजाक्षरमुच्चार्य अन्येभ्योऽपि ॐ वज्रपुष्पे

¹ A तच्छब्दं, C तच्छब्दं ।

² AC चन्द्रेण ।

³ AC प्राप्तयेत् ।

⁴ हुँ ॐ are dropped in AC.

⁵ AC omit ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा ।

हुँ स्वाहा, ॐ वज्रधूपे हुँ स्वाहा, ॐ वज्रगन्धे हुँ स्वाहा, ॐ वज्रदीपे हुँ स्वाहा, ॐ वज्रनैवेद्ये हुँ स्वाहा, इति सर्व्वं दातव्यम् । तस्याग्रतः ॐ नमो वैरोचनाय ॐ, ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहोति, तथास्यैव दक्षिणे पार्श्वे ॐ नमो रत्नसम्भवाय चाँ ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा, तथा पश्चिमे ॐ नमोऽमिताभाय ह्रीः ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा, तथा वामे ॐ नमोऽमोघसिद्धये ॐ खँ ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा, इत्यमेषां पूजां कृत्वा वैरोचनरत्नसम्भवयोर्मध्ये लोचना-देवीः पूजयेत् । ॐ नमो लोचनायै लोँ ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा, रत्नसम्भवामिताभयोर्मध्ये ॐ नमः^१ मामक्यै माँ ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा, पुनरमिताभामोघयोर्मध्ये ॐ नमः पाण्डुरायै पाँ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा, पुनरमोघसिद्धि-वैरोचनयोर्मध्ये ॐ नमस्तारायै ताँ ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा । ततोऽशोभ्यस्य स्थाने ॐ नमः प्रज्ञापारमितायै धीः ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहेति त्रिधा सर्व्वपुष्पादिकं दद्यात् । ॐ सर्व्वतथागतपूजावज्रस्वभावात्मकोऽहमिति नाना-विधां दिव्यपूजां कारयेदिति ।

मण्डलकर्म इदानीं एव चिन्तयति । अमौ हि सत्त्वा भवदुःखोपहताः सन्तः पुनः पुनः संसारे संसरन्ति । अहोवत कष्टमेषामिति करुणाचित्तमुत्पाद्य एवं हृदि

^१ A ॐ ।

^२ Ba omits वैरोचन०....०र्मध्ये ।

^३ Instead of रत्न०....०र्मध्ये, Ba has नैष्ठते ।

^४ A omits ॐ नमः, C omits नमः ।

^५ Instead of पुन०.....०र्मध्ये, Ba has पुनर्वाच्ये ।

^६ A omits.

^७ ॐ नमः dropped in A.

^८ AC भगव० ।

करोति । प्रज्ञापारमितायोगमागम्यानुत्तरां सम्यक्सम्बोधिं प्राप्य एतेऽपि मया तत्र व्यवस्थापयितव्या यद्येषां पुनर्दुःखं न भवति, संसारात् मुच्यन्ते, सुखिताश्च भवन्तीति^१ प्रणिधानलक्षणं चित्तमुत्पादयति । ततः स्वहृदि नौहारहारहरहासनिभं शुभ्रममृतराशिमिव चन्द्रमण्डलं पश्येत् । ततो धीःकारं कनकवर्णसदृशं अनेकरश्मिशतसहस्रदीपितचिसाहस्रलोकधातुं अनेकबुद्धकोटिनियुतशतसहस्राणि विस्फुरितानि द्रष्टव्यानि । अत्रैव प्रज्ञापारमिताऽपि लोचनाद्याश्च देव्यः कल्याणमित्रश्च अनेकाश्च पुष्पधूपदीपगन्धनैवेद्यचक्ररत्नगजरत्नाश्च, रत्नस्त्रीरत्नपुरुषरत्नादयश्च; तदेषां बुद्धानां भगवतां^२ सर्वासां च देवीनां कल्याणमित्रस्य च दिव्यपूजामेघैरेव मनोनिर्व्यातैः पुष्पादिभिः कुर्यात् आत्मनिर्व्यातनां चिशरणगमनं पापदेशनां पुण्यानुमोदनां च । ततो बुद्धा भगवन्तो लोचनाद्याश्च देव्यो विस्फुरन्ति संहरन्तीति^३ अनिशं ध्यायात् । एवं ध्यायतः प्रस्थानलक्षणं चित्तमुत्पद्यते ।

ततः ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति^४ गाथा पठितव्या । तत आत्मानमेकमेव पश्यन्नन्तरौक्षगतं स्फुरदमृतपुञ्जमिव निर्मलं पूर्णिमाचन्द्रमिव सकलकलाकलापपरिपूर्णं देदीप्यमानं तत ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति पठितव्यम् । पश्यन्नात्मानं^५ न रूपं

^१ A योगस्यानु० ।

^२ A प्राप्यते ।

^३ A ०चते ।

^४ A ०तीति ।

^५ AC तुष्ट० ।

^६ ०दीप० is omitted in A.

^७ AC ०वती ।

^८ AC दिव्यां ।

^९ A ०रन्ति ।

^{१०} AC गाद्येयम् ।

^{११} AC अरूपं ।

न सञ्ज्ञामपौति किन्तर्हि स्फुरदालोकपुञ्जमिव केवल-
 मित्येवं ध्यात्वा पुनरकारपरिणतं चन्द्रमण्डलं ततो धीः-
 कारं तादृशमेव विचिन्त्य तत्परिणत्या विश्वपद्मं तन्मध्ये
 'हः'कारो द्रष्टव्यः, अकारादिषोडशस्वरवेष्टितः तथा कका-
 रादिद्वाविंशद्वर्णैः^१ । हःकारादयः सर्व्वशुक्लाः । तथाऽस्यैव
 दले लास्या-माला-गीता-नृत्या-पुष्पा-धूपा-दीपा-गन्धा-
 द्यष्टयोगिनौभिर्वेष्टित एतत् सर्व्वमपि परिणम्य ज्ञानचक्र-
 मुत्पद्यते । ततो जायते पद्मं तस्योपरि प्रज्ञापारमिता-
 पुस्तकं पुनरचाप्युपरि चन्द्रमण्डलं ततोऽपि प्रज्ञापार-
 मितापुस्तकं द्वितीयम् । पुनरेतत् सर्व्वं परिणम्य विश्वदल-
 पद्मस्थिता व्याख्यानमुद्रान्विता कनकवर्णा सुरूपा सर्व्वार्ङ्गे-
 तथागतैः कृता लङ्कारा वामदक्षिणे चोत्पले प्रज्ञापार-
 मितापुस्तकद्वयं विभ्रतौ पञ्चतथागतमुकुटा बुद्धबोधि सत्त्व-
 परिहृता प्रज्ञापारमिता उपजायते । तदौदृशी प्रज्ञा-
 पारमिता भावयितव्येति । यदा तु^{१०} ध्यातुं न^{११} पार्य्यते
 तदा मन्त्रजापः कर्त्तव्यः अनेन मन्त्रेण ॐ आः धीः हुं
 स्वाहा । जापकाले च ॐकारः पीतो ललाटे द्रष्टव्यः,
 तथा शुक्लआःकारः कण्ठे, पुनः पीतधीःकारो हृदि,
 हुंकारश्च नीलो नाभाविति ।

^१ Ba ०रमेव ।^२ Ba तादृशं ।^३ AC ०गत० ।^४ AC हका० ।^५ The reading ०शङ्खवैः occurs also in many places.^६ गीता is dropped in AC.^७ C omits ०परि...सर्व्व ।^८ AC ०गतहृता० ।^९ AC ०सत्त्वसुत० ।^{१०} AC ध्यातुं ।^{११} AC पार्य्यते ।

प्रज्ञापारमितादेवौमौहशीं भावयन्ति ये ।
सर्वज्ञं हि षट् धीराः प्राप्नुवन्ति न संशयः ॥

॥ प्रज्ञापारमितासाधनं समाप्तम् ।
। कृतिरियं आचार्य्यसङ्गपादानाम् ॥

160.

प्रज्ञापारमितामेव प्राप्तप्रज्ञाश्रयोदयाम् ।
प्रज्ञाप्रस्थातसत्कीर्तिं तां प्रज्ञां प्रणमाम्यहम् ॥
इतरं बोधिसत्त्वानां सुगतं गतकिस्त्विषम् ।
प्रज्ञाप्राप्ताग्रनिर्व्वाणं नमामि करुणात्मकम् ॥
या सर्वज्ञतया नयत्युपशमं शान्त्यैषिनः श्रावकान्
या मार्गज्ञतया जगद्धितकृता लोकार्थसम्पादिका ।
सर्वाकारमिदं वदन्ति मुनयो विश्वं यया सङ्गता
तस्यै श्रावकबोधिसत्त्वगणिनो बुद्धस्य मात्रे नमः ॥

॥ [प्रज्ञापारमितास्तुतिः] ॥

161.

नमो वज्रसरस्वत्यै ।

नत्वा वज्रसरस्वतीं^१ गुणमयीं संबुद्धवाणीन्ददां^१
 स्फुर्जद्गुर्जयवादसुन्दररसां^२ स्वाराधकानां^२ हिताम् ।
 घोराज्ञानतमोऽपहं भवभिदं^३ तस्याः समाराधनं
 वक्ष्ये सत्त्वहिताय^४ सूक्तविधिना दुर्बोधबुद्धिं प्रति ॥
 आदावेव मुखादिशुद्धिमगमत्^५ प्रातः कृपावान् क्षमी
 मैत्रीमोदमदेन यो^६ मुदितवान् मन्त्रौ शुचा^७ वासने ।
 स्थाने चापि मनोहरे रहसि वा दृष्ट्वा स्वहृत्पङ्कजं
 तस्मिन् निर्मलमा^{१०}भवं^{१०} शशधरं सम्भावयेत् तच्च च ॥
 दोःकारं किरणैर्द्दिगन्तरमितश्चापूरयन्तं ततो
 दृष्ट्वा बुद्धि^{११}समूहमग्रत इदं पूजादिकं भावयेत् ।
 पुष्पाद्यैरथ वन्दनां पुनरसौ पापप्रकाशं तथा
 पुण्यानामनुमोदनां त्रिशरणं सम्यग् व्रजेन्मन्त्रवित् ॥
 इत्याद्यप्रणिधानतः सुकृतिनं चा^{१२}त्मानमालम्ब्य सः ।
 शून्यं सर्वविकल्पजालमखिलं विश्वं ततो भावयेत् ॥
 एकानेकवियोगवत्यरिकथाशुद्धं च सं^{१३}ज्ञानवित्
 पठेत् - - ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥ (?)

^१ A वाणीमुदां ।^२ AC कारां ।^३ AC भवतौदं, N भगवतौ ।^४ AC युक्तं ।^५ AC ०मगति ।^६ AC ०मदनया ।^७ Ab मुदितो ।^८ A तुचा० ।^९ N omits.^{१०} A ०मातरं, N ०तमात्, C ०माद्वं, Ba ०मातवं ।^{११} Ab मूर्त्तं ।^{१२} Ba ०मुद्धा ।^{१३} A omits च सं०, BAb सद०, N गतं ।

शून्योद्धूतसरोजचन्द्रनिहितं दोः^१काररक्तं पुनः
 नानारश्मिसमूहसुन्दरतरं तेनाष्टपचाङ्कजम् ।
 तस्माद् रक्तमहाद्युतिं भगवतीं मङ्गुपगालङ्कतां
 प्रथालीढपदस्थितां त्रिवदनां षड्बाहुभिर्भूषिताम् ॥
 सव्ये नीलमुखां विभर्त्ति च करे पद्मासिकर्षौ^२श्च वै
 वामे शुक्लमुखां च पाचसहितां सद्रत्नचक्रं तथा ।
 हृत्पद्मस्थितचन्द्रमध्यनिहितं तस्याश्च दोर्भास्वरं^३
 नानाज्ञानतमोऽपहृष्टैश्च किरणैरापूर्यमाणं जगत् ॥
 संहृत्य^४ स्वहृदीन्दुबीजविहितां दृष्ट्वा पुनर्निःसृतिं
 तस्यैवेति मुहुर्मुहुः प्रतिदिनं ध्यायात् सदाऽतन्द्रितः ।
 ध्याने^५ खिन्न इतीह बीज^६समयैः संहृत्य मन्त्रानसौ
 हारादोलदिवाकरक्रमसरन् मन्त्रं जपेदौदृशम् ॥
 ॐ पिचु पिचु प्रज्ञावर्द्धनि ज्वल ज्वल मेधावर्द्धनि
 धिरि धिरि बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा ।
 देवीरूपमनाः^७ सदा प्रमुदितः सन्ध्यासु सर्वासु वै
 मन्त्रं संपरिजप्य सूक्तविधिना सत्त्वार्थहेतोरिमम् ।
 पुण्यं वा परिणाम्य कार्य्यकरणे ध्यानैकनिष्ठश्चरेद्
 यावन्न क्षमपूरितं भवति चापूर्णे^८ च कर्मक्रमः ॥

^१ Ba होः ।

^२ Ab ०पञ्चपङ्कजं ; this seems to be a better reading but it spoils the metre.

^३ A पद्माहृष्टिः, N षड्बाहुभिः ।

^४ Ab पीतः ।

^५ CBBa ०सुरं, Ab ०सुरां ।

^६ A सहृद्यः ।

^७ A ०विहितं, Ab निहितं ।

^८ B तन्त्रतः ।

^९ ANCAb ध्यानात् । ^{१०} A ०समाज, N ०समजे, BBa ०समये ।

^{११} A ०समाप्तः ।

^{१२} Ab ०पूर्णे ।

सर्वाकारविपक्षतामुपगतो ध्यानं करोत्येव स^१
 शुक्लायां प्रतिपद्यतीव सुमना यावच्छशङ्कस्थितिः ।
 तावत् संस्कृतमेव वै प्रतिनिशं यावत् सुपूर्णः शशी
 तस्यामेव च निःश्वासो^२ भवति वै सिद्धः कविर्दुर्जयः ॥

श्रीमत्कृष्णयमारितन्त्रनिहिता श्रीकृष्णाराजेन या
 श्रीमद्वज्रसरस्वती^३ भगवती तस्याः समाराधनम् ।
 सत्त्वानां हितहेतवे रचयता पुण्यं मया साम्प्रतं
 प्राप्तं तेन जनोऽस्तु कृष्णसदृशो दुर्व्वार^४ सिद्धः कविः ॥

अकारि श्रीधरेणोदं साधनं बौद्धयोगिनाम्^५ ।
 श्रीमद्वज्रसरस्वत्या^६ विध्वस्तध्वान्तमान्तरम्^{१०} ॥

॥ आर्यवज्रसरस्वतीसाधनम् ॥

^१ Ab °त्वस्य ।

^२ B निश्चेतो ।

^३ Ab °विहिता ।

^४ ACBa omit.

^५ A °साध° ।

^६ ACAb °सिद्धिः ।

^७ AC °योगिनीं ।

^८ AC श्रीवज्र° ।

^९ ANC धुम्बत्थार्थान्त° ।

^{१०} A °सन्तरं, C सन्तरं, Ab °मातरं ।

162.

सरस्वत्यै नमः ।

पूर्वोक्तविधानेन श्रुत्यतां यावदभिमुखीकृत्याधिष्ठाय च
सितकमलं सप्तद्विप्रमाणं तदुपरि शशिमण्डलं तन्मध्ये
ह्रीःकारं शुक्लं तेन सितकमलं स्वबीजगर्भं भावयेत् ।
तेन च भगवतीं महासरस्वतीमनुविचिन्तयेत् शरदिन्दु-
कराकारां सितकमलोपरि चन्द्रमण्डलस्थां दक्षिणकरेण
वरदां वामेन सनालसितसरोजधरां स्मेरमुखीमतिकरुणा-
मयां श्वेतचन्दनकुसुमवसनधरां मुक्ताहारोपशोभितहृदयां
नानारत्नालङ्कारवतीं द्वादशवर्षाकृतिं मुदितकुचमुकुल-
दन्तुरोरस्तटीं स्फुरदनन्तगभस्तिव्यूहावभासितलोकत्रयाम् ।
ततस्तत्पुत्रतो भगवतीं प्रज्ञां दक्षिणतो मेधां पश्चिमतो
मतिं वामतः स्मृतिं एताः स्वनायिकासमानवर्णादिकाः
सम्मुखमवस्थिताश्चिन्तनीयाः । ततः स्वनाभिप्रदेशे चन्द्र-
मण्डले सितमोकारं ध्यात्वा ततो निश्चरन्तीमशेष-
वाङ्मयमालां विच्छिन्नप्रवाहां चिन्तयन् मन्त्रमावर्त्तयेत् ।
तत्रायं मन्त्रः— ॐ ह्रीः महामायाङ्गे महासरस्वत्यै नमः ।
एवं पोषधिको भूत्वा मौनादवतिष्ठन् निरन्तरं देवता-
हङ्कारमुदहन् मन्त्रमप्यावर्त्तयन्नन्यकर्म मासेन सार-

¹ AC पूनर्विचि० ।

² ०करा० omitted in B.

³ A ०चन्द्रेन ।

⁴ AC मां० ।

⁵ AC ०सर्वच्छिन्न, AbBa ०वच्छिन्न ।

⁶ B takes this महासरस्वत्यै नमः as the beginning of a new *Sādhana*.

⁷ AC add प्रसार० before सार० ; AC read सर० ।

स्वतीं वाणीं लभते । मासत्रयेन ब्रह्मघ्नोऽपि सिध्यति ।
षण्मासैः सरस्वतीसमो भवतीति । अथ भैषज्यमुच्यते—

अजाक्षीराभयाव्योषपाठो ग्रासिग्रसैन्धवैः ।

सिद्धं^१ सारस्वतं सर्पिः पिबेत् सप्ताभिमन्त्रितम् ॥

चतुर्गुणे अजाक्षीरे घृतं प्रस्थं विपाचयेत् ।

त्रौषधैः^२ पलिकामात्रैः^३ शनैर्मृद्वग्निना सुधीः ॥

मासत्रयं प्रयुञ्जीत वाणीं प्राप्नोत्यनुत्तराम् ।

षण्मासोपयोगेन साक्षाद् वागीश्वरो भवेत् ॥

मत्तकोकिलनिर्घोषो जायते मधुरस्वरः ।

संशयो नेह कर्तव्यो विचित्रा भावशक्तयः ॥

॥ इति महासरस्वतीसाधनम् ॥

163.

पूर्वोक्तविधानेन हृदि रक्तसरोजचन्द्रे रक्तदोःकार-
बीजपरिणतरक्ताष्टदलकमलं स्वबीजगर्भं तत्परिणतां
भगवतीं वज्रसरस्वतीं चिमुखां षड्भुजां सर्वाङ्गरक्तां
त्रिनयनां नीलसितदक्षिणवाममुखीं पद्मसङ्गकर्चिधर-

^१ B ० यनैया ० ।

^२ ANCBa ० प्रच्छं ।

^३ Ba ० मात्रं ।

^४ ० होः ० in Ba.

^५ AC साखतं ।

^६ A पालिका ०, Ba परिका ० ।

^७ A omits.

दक्षिणकरां कपालरत्नचक्रधारिवामकरां प्रत्यालीढपदां
कुमारीं नवयौवनवतीं नानालङ्कारधरां हृदयाधिष्ठित-
चिह्नबौजेन परार्थकरणोत्सुकां आत्मानं विभाव्य ॐ पिचु
पिचु प्रज्ञावर्द्धनि ज्वल ज्वल मेधावर्द्धनि धिरि धिरि
बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा इति मन्त्रं जपेत् ।

॥ वज्रसरस्वतीसाधनम् ॥

164.

नमो वज्रसरस्वत्यै ।

श्रीधनशरदामृतांशोर्निरुत्तरा कौमुदी^१ व या जगतः ।
जाद्यतमःशमयित्री सा कुलिशसरस्वती जयति ॥
सोपदेशं^२ समासेन तस्याः साधनमुच्यते ।
दर्शितं डाकिनीवज्रपञ्जरे सर्व्वदर्शिना ॥
स्थाने शुचौ^३ मनोज्ञे च निषण्णस्तादृशासने ।
श्रद्धयाऽनन्यकर्मा च ध्यायात् सन्ध्यात्रयानुगः ॥
दयाप्रभावात् सम्बोधौ कृतप्रणिधिरुद्धुरः^४ ।
स्वप्नमायोपमं विश्वमखिलं कल्पयेत्^५ ततः ॥
हृच्चन्द्रबीजकिरणैरुपनीततथागतान् ।
सम्पूज्य पापमखिलं दिशेद् विश्वहिताश्रयः ॥
ततः पुनरकरणं प्रतिज्ञाय विधाय च ।
पुण्यानुमोदनां तच्च सम्बोधौ परिणामयेत् ॥

^१ B कपाल० ।

^२ ANC कौमुदी च ।

^३ A ०पदेन ।

^४ AC गुरौ ।

^५ ABa ०रुद्धुरः ।

^६ ANC कल० ।

रत्नचयं च शरणं प्रपद्या बोधिसम्पदः ।
 आत्मानं दासभावेन सर्वज्ञेषु निवेदयेत् ॥
 मैत्र्यादिभावनामेवं कुर्याद् द्वेषादिशान्तये ।
 ततः किरणसन्दर्भे बीजगर्भे निवेशिनी ॥
 सर्वांशवदनोद्भासिसितांशुपटलोज्ज्वलाम् ।
 पद्मचन्द्रसमासीनां वज्रपर्यङ्कशालिनीम् ॥
 अर्द्धचर्चरभृङ्गाङ्गश्रीसत्केशैरलङ्किताम् ।
 उन्निद्रारुणराजीवराजत्सव्यकरश्रियाम् ॥
 चित्रनेपथ्यसौभाग्यां लक्ष्मीख्याताङ्गसम्पदम् ।
 प्रज्ञापारमिताभास्वद्वामपाणिसरोरुहाम् ॥
 द्विरष्टवत्सराकारां सितवर्णाम्बरामथ ।
 चन्द्रबीजादिनिष्पन्नां पश्येदार्यसरस्वतीम् ॥
 हृदि स्फटिकभौमाभमिन्दुमण्डलमध्यगम् ।
 सतारार्द्धविधुप्रायविन्दुनादमवस्थितम् ॥
 सर्वतः स्फुरदुद्दामधामलक्ष्मीविभूषितम् ।
 विभ्रतीं बीजमङ्कारं गिरामिव समुच्चयम् ॥
 मन्त्रैर्जङ्कारादिभिराकर्षादिप्रसाधनोपायैः ।
 स्ववपुर्निजाधिदैवतरूपाभिन्नं प्रसाधयेत् तदनु ॥
 इमामावेशनिर्माणां जिनानां मूर्तिमुद्बहन् ।
 अधिबीजं सृजेन्नन्त्री तत्त्वयोगादहर्निशम् ॥

¹ Ba. °बोधौ ।

² AC दासता० ।

³ AC °मेकं ।

⁴ AC °वर्चरभृङ्गाङ्गा० ।

⁵ ANC °राजसेव्य० ।

⁶ AN °निपुणां ।

⁷ A सताङ्ग० ।

⁸ N °परिष्कृतं ।

⁹ °धाम० is omitted in AC.

पणमामाभ्यामतः प्रज्ञापयन्तमधिगच्छति ।
 सप्तरात्राभियोगेन सर्वशस्त्रेषु कौविदः ॥
 ध्यानादुपेतखेदस्तु जपं कुर्यादनन्यधीः ।
 नाभौ शशिनि बीजान्तर्वर्णानां निर्गमागमात् ॥
 वक्त्राद् बहिस्ततश्चाधस्तम्मादूर्ध्वमिति क्रमः ।
 मुक्तारत्नाक्षस्त्रचेण समं सर्वावभासनात् ॥
 उपर्युपरि वृत्तीनां वर्णानां मध्यवाहिनाम् ।
 आवृत्तिर्मन्त्रमालायास्तुल्यकालावलम्बिनी ॥
 वङ्कारजे च लक्षांशौ बीजमादौ निवेशयेत् ।
 नाभिमध्ये सबीजस्य सिद्धस्यैवोपढौकनम् ॥
 एवं समाधिमालम्ब्य जपेत्तत्क्षमनावृत्तौ ।
 आवृत्तौ पुनरध्युष्टलक्षाण्येवाक्षरव्रतः^५ ॥
 पाठमात्राच्छतग्रन्थधारणं फलमस्य च ।
 यद्वच्छया शतश्लोककरणं च दिने दिने ॥
 ब्रह्मचर्य्यामिषत्यागमद्यपानविवर्जनम् ।
 प्रत्यहं स्नानमित्येष विधिरत्रोपदिश्यते ॥
 त्रिचेलपरिवर्त्तश्च विकालभोजनं च यत् ।
 पानीयप्रत्यवेक्षा चेत्ययं विधिरपौष्यते ॥
 ब्रह्मचर्य्यस्य रक्षायामरक्षायां परस्य च ।
 फलमालम्बते किन्तु न शीघ्रं नापि सर्व्वथा ॥

^१ ANC बीजान्तु व० ।

^२ A omits.

^३ N omits.

^४ ANC ०रप्युष्ट ।

^५ ACBa लक्षाच्च वीक्षते ।

^६ ANC यदि० ।

पालने ब्रह्मचर्यस्य मद्याचारस्य वर्जने ।
 अन्वयव्यतिरेकाभ्यां समानफलता स्मृता ॥
 तस्मादिष्टफलाशंसी सम्पूर्णविधिमाचरेत् ।
 विश्वविस्मापने शक्तिरस्मादस्योपजायते ॥
 आसनाम्भोरुहवर्णा रुचयश्च सिता मताः ।
 अकाकरुदितं तज्ज्ञा भास्वतोऽनुदयं विदुः ॥
 अन्वयव्यतिरेकं वा विद्यात् सिद्धिर्यथायथम् ।
 दीपस्य दर्शनात् स्वप्ने विस्मृता विस्मृतस्य च ॥
 पिबेदकाकरुदिते वत्सराङ्गमयाचितम् ।
 आरनालैकचुलुकं स्वमन्त्रेणाभिमन्त्रितम् ॥
 स्वयं ग्रहः स्वसङ्केतैरन्यैराख्यानमेव वा^१ ।
 यत्र नास्ति तमेवाहुरयाचितं विधिं बुधाः ॥
 प्रज्ञादिमाधनमिदं सुगतोपदिष्टं
 आख्याय नः सुविपुलं कुशलं यदासीत् ।
 तेनाशु विस्मयकरं च निरुत्तरं च
 सर्वज्ञताऽपि पदमस्य जनस्य भूयात् ॥

॥ [वज्रसरस्वतीसाधनम्] ॥

। हतिरियं आर्यावलोकितेशक्रमकमलानतिधौत-
 कल्मष^२स्य मतिनयविदुष उदारकीर्त्तिप्रभव-
 मनोरथरक्षितस्य भिक्षोः ॥

^१ AC मृता ।

^२ A आकाशमुदितं ।

^३ AC प्रज्ञा ।

^४ AC ०भास्वतो, N ०भाषतो ।

^५ A omits विस्मृता ।

^६ AC च ।

^७ AC रचितं ।

^८ AC बुद्धाः ।

^९ N ०कल्पनं ।

165.

आदौ चक्रधरस्ततः पिचुयुगात् प्रज्ञान्वितो वर्द्धनि
तस्माच्च ज्वलयुग्ममस्य तु परे मेधापरो वर्द्धनि ।
एतस्माच्चरमं धिरिदयमतो बुद्धिस्तथा वर्द्धनि
स्वाहान्तः कथितः स एष सुगतैर्मन्त्रः कवित्वादिभूः ॥

धर्मपादं प्रणम्यादौ प्रज्ञातत्त्वोपदेशकम् ।
सारस्वतमिदं वक्ष्ये चक्रं लोकाहितोदयम् ॥
क्वचित् सुखासनस्थोऽसौ योगी शून्यं विभावयेत् ।
यथाविधि ततो बीजं बीजादञ्जं तथैव च ॥
सप्तमस्य द्वितीयस्थमष्टमस्य चतुर्थकम् ।
प्रथमस्य चतुर्थेन भूषितं तत् सविन्दुकम् ॥
तदुद्भवां सरस्वतीं वीणावादनतत्पराम् ।
चन्द्रावदातनिर्भासां सर्वाङ्गलङ्कारभूषिताम् ॥
निष्पाद्य तां महादेवीं चिन्तयेत् तद् हृदि स्थितम् ।
आँ-इत्यक्षरनिष्पन्नचक्रमष्टारभूषितम् ॥
तन्मध्ये चन्द्रबिम्बस्थं तद्बीजं चिन्तयेत् स्थिरम् ।
तत्र तस्यावभासेन द्योतयेदात्मविग्रहम् ॥
ततस्तं रोमकूपेन निश्चार्थाशेषसम्भवम् ।
अज्ञानतिमिरं हत्वा पुनस्तस्मिन् प्रवेशयेत् ॥

¹ Ba वच्च० ।

² AN वर्द्धनः ।

³ A सुतै० ।

⁴ A omits.

⁵ A ०दक्षरं ।

⁶ A त्वपितकत् (?) ।

⁷ AC आद्य० ।

⁸ Ba हत्वा ।

पञ्चमाधःस्थितः षष्ठः स्वरो बिन्दुद्वयाङ्कितः ।
 'आ ई पूर्वं तथा ऊ ऐ औ अस्तदुदाहृतम् ॥
 हृदि शिरसि शिखायां कण्ठे नेत्रे च स्कन्धके ।
 न्यासमित्थं विधानेन प्रकुर्याद् ब्रह्मचर्यतः ॥
 तदनु भ्रामयेच्चक्रं हृदयस्थमहर्निशम् ।
 निश्चलं तु स्वहृद्दौजं भावयेत् स्थिरबुद्धिमान् ॥
 लक्षजापं ततः कुर्यात् मममङ्ग्यासमन्वितम् ।
 प्रसन्ना विचरेत् तस्य हृदि देवी सरस्वती ॥
 गद्यपद्यमयाशेषं द्वितीय इव गौष्पतिः^६ ।
 जानात्यदृष्टपूर्वं च सर्वमैश्यादिवाङ्मयम् ॥

इदं हि चक्रं कविराजतार्थिभि-
 निषेवितव्यं वर्षाद्भूमद्यतैः ।
 निषेव्यमाणं स्वरमस्वरूपं
 समर्पयिष्यत्यचिरादतुल्यम् ॥

॥ वज्रवीणासरस्वतीसाधनम् ॥

^१ AC omit three lines from here.

^२ N तास्त० ।

^३ N प्रज्ञया ।

^४ ANC ० कृषु ।

^५ A सौख्यति ।

^६ AC ० तान्विभिः ।

166.

वज्रशरस्त्रे नमः ।

दृष्ट्वाऽकारं हृदि विनिहितं चिन्तयेच्चन्द्रबिम्बं
 तस्मिन् पद्मं तदुपरि लसद् ज्यौःकृतिं तत् समन्तात् ।
 पश्चाद् रोमावलिबिलगतं भावयेद् बाह्यरश्मिं
 देवौ तच्च प्रभवति महाबुद्धिबीजाङ्गरश्रीः ॥
 शुभ्राम्बुजोपरि लसत्तनुमादधानां
 नेत्रत्रयं मुकुटसंस्थितमर्द्धचन्द्रम् ।
 वामेन पुस्तकधराम्बुजमन्यहस्ते
 पश्चात् स्वदेहसमतामनयत् प्रयत्नात् ॥
 ततस्तु ध्यानखिन्नोऽसौ जपेन्मन्त्रं समाहितः ।
 गुर्वादेशवशाल्लब्धं शुचिसाचारतां गतः ॥
 हान्तरान्तसमायुक्तं सान्तमौस्वरशोभितम् ।
 इन्द्रर्द्धविन्दुनाऽऽक्रान्तं लिपिं दृष्ट्वा जपेद् गुरौ ॥

॥ वज्रशारदासाधनं समाप्तम् ॥

¹ A वाक्य ।

² AN शुद्धा० ।

³ Ba ० शौचार० ।

भास्वत्प्रवालमणिसन्निभदिव्यकान्तिं
 वक्त्रचयां कुलिशपूर्वसरस्वतीं ताम् ।
 पद्मासिकर्चिसितचक्रनवांशरत्न-
 ब्रह्माब्जभाजनधरां शिरसा नमामि ॥

मनोऽनुकूले विजनप्रदेशे मृदुमसूरकादावुपविश्य
 स्वहृदि चन्द्रमण्डलमादिस्वरसम्भवं भावयेत् । तदुपरि
 दोःकारबीजं पद्मरागमणिप्रभं ततो रश्मीन् निश्चार्य तै
 रश्मिभिर्गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् सञ्चोद्य पुरोवर्त्तिनः कुर्यात् ।
 ततो वज्रपुष्पादिभिर्मन्त्रैर्मनोमयीभिः पूजाभिः पूजयेत् ।
 ततः पापदेशनादिकं कुर्यात् । ततः ॐ 'स्वभावशुद्धाः
 सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति सप्तधा पठेत् । ॐ
 शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति सर्वधर्मशून्यतां
 विभावयेत् । ततः पुरतो रक्तपद्मं सप्तहस्तप्रमाणं विभा-
 वयेत् । तदूर्ध्वं चन्द्रमण्डलं ईषद्वक्तं अकारसम्भवं तदूर्ध्वं
 'दोःकारसम्भवं पङ्कजं पुनः पद्मस्योपरि चन्द्रमण्डलं तदूर्ध्वं
 दोःकारं पुनः । ततो रश्मिमेघं निश्चार्य षड्भतिसंगृहीतान्
 सत्त्वान् अनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ प्रतिष्ठाप्य वज्रसर-
 स्वत्याकारेण दोःकारे प्रवेशयेत् । ततः स्वयं प्रविशेत् ।

¹ ANC ०द्वालिंक० ।

² ANC ब्रह्माक्ष० ।

³ ANC ०लंभ० ।

⁴ Ba होः० ।

⁵ C omits पाप० ... .. ततः here, but states the omitted portion after पङ्कजं ।

⁶ AN omit स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः ।

⁷ AN बंका०, Ba तांका० ।

⁸ Ba होः० ।

स्वयं प्रविष्टमात्रेण सर्व्वं परिणम्य त्रिमुखां षड्भुजां
 देवीं नानालङ्कारभूषितां पिङ्गोर्द्ध्वकेशीं प्रत्यालीढपदेन
 रक्तचन्द्रोपरिस्थितां विभावयेत् । तस्याः प्रथमं मुखं रक्तं
 दक्षिणं शुक्लं वामं कृष्णं प्रथमदक्षिणभुजे कमलं प्रज्ञा-
 पारमितापुस्तकाङ्कितं द्वितीये असिं तृतीये कर्त्रां प्रथम-
 वामभुजे सितचक्रमष्टारं द्वितीये नवांशरत्नं तृतीये
 ब्रह्मकपालम् । यथा शून्यतासमा ध्यनन्तरं देवतानिष्पत्तये
 बीजाक्षरं तथा पुनर्भगवत्या हृदि विभावयेत् । ततो
 बीजाद् रश्मीन् निश्चार्य्य ज्ञानसत्त्वमानीय पूजयेत्
 प्रवेशयेच्च । ततो मन्त्रं जपेत् मन्त्रौ सुसमाहितमानसः ।
 लक्षद्वयं तु जप्त्वा ततः प्रारभ्यते क्रिया । तत्रायं मन्त्रः—
 ॐ पिचु पिचु प्रज्ञावर्द्धनि ज्वल ज्वल मेधावर्द्धनि धिरि
 धिरि बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा । शुक्लपञ्चप्रतिपदमारभ्य चन्द्र-
 मसमालोकयन् संस्कृतं कुर्याद् यावद् अस्तमेति चन्द्रमाः
 यावत् पूर्णमासीम् । पूर्णिमायां दिवाशायौ यावत् कर्म
 तावद् भावयेत् । ततोऽश्रुतपूर्व्वाण्यपि शास्त्राण्यभि-
 मुखीभवन्ति, सहस्रग्रन्थं धारयेद् दिने दिने, सर्व्ववादि-
 प्रमर्दकः, प्रियो देवमनुष्यानाम् ।

॥ कृष्णयमारितन्त्रोद्धृतवज्रसरस्वतीसाधनं समाप्तम् ॥

¹ ANC ० धान ० ।

² ANC दृष्ट्वा ।

³ ANC omit.

168.

नमो वज्रसरस्वत्यै ।

चतुर्ब्रह्मक्रमेण साधनं लिख्यते । पूर्व्ववद् अकारं ध्यात्वा हृच्चन्द्रे पापदेशनादिशून्यताबोधिपर्य्यन्तं पङ्कारज-
श्वेताब्जेन्दौ अबीजात् स्फुरणादिना सम्भूतां सितवर्णां
मनोरमां दक्षिणेन रक्ताम्बुजधारिणीं वामेन प्रज्ञा-
पारमितापुस्तकधारिणीं वज्रसमाजमुद्रया ॐ वज्र-
समाज जः जः जः ज्ञानसत्त्वप्रवेशादिपूर्व्वकं प्रज्ञापार-
मितां वज्रपर्य्यङ्कसमासीनां भावयेत् । तस्या हृदयचन्द्रस्थं
अकारं ध्यात्वा स्फुरणसंहरणक्रमेण मन्त्रं जपेत् ॐ पिचु
पिचु प्रज्ञावर्द्धनि ज्वल ज्वल मेधावर्द्धनि धिरि धिरि
बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा । प्रदीपपङ्क्तिमिव ज्वलन्तीं मुखा-
न्निर्गत्य नाभिमण्डलं प्रविशन्तीं विचिन्त्य श्वसन्येषां
द्रष्टव्यम् । तथा चोक्तम्—

प्रथमं शून्यताबोधिं द्वितीयं बीजसंयुतम् ।

तृतीयं बिम्बनिष्पत्तिं चतुर्थं न्यासमक्षरम् ॥

॥ इति वज्रसरस्वतीसाधनं समाप्तम् ॥

¹ AC omit.

² AC ०दिकं ।

³ Ba चिरि चिरि ।

169.

पूर्वोक्तविधानेन पीतभृङ्कारनिष्पन्नां चतुर्भुजैकमुखीं
पीतां त्रिनेत्रां नवयौवनां वरदाक्षसूत्रधरदक्षिणकरां
त्रिदण्डौकमण्डलुधरवामकरां अमिताभमुद्रितां पद्म-
चन्द्रासनस्थां भगवतीं ध्यात्वा मुद्रां बन्धयेत् । प्रसारित-
हस्तद्वयाङ्गुष्ठाभ्यां कनिष्ठिका^१ नखद्वयं पिधाय ततो मन्त्रं
जपेत् ॐ भृङ् स्वाहा ।

॥ भृकुटीसाधनम् ॥

^१ AC भृ०, B ङ० ।

^२ ANC करधरा ।

^३ Repeated in Ba.

^४ Ba ०ष्ठिका ।

^५ Ba omits from पिधाय to the end of the *Sādhana*.

^६ ANC भृकुटी ।

170.

नमो भृकुट्यै ।

पूर्वोक्तविधानेन स्वहृदीन्दुमध्ये बीजं षष्ठस्य चतुर्थं
 प्रथमाष्टमेन पुरितं शून्यदेवेनाक्रान्तं अर्द्धेन्दुना शिरसि
 भूषितं तेनैव निष्पन्नां भृकुटीं पीतवर्णां चतुर्भुजां
 जटामकुटधरां शान्तां दक्षिणे वरदां अक्षसूत्रधरां
 वामेन त्रिदण्डी कमण्डलुधरां पद्मचन्द्रासनस्थां भावयेत् ।
 ततो मुद्रां बन्धयेत् । पूर्ववद् हस्तद्वयप्रसारितेनाङ्गुष्ठेन
 कनिष्ठिकानखं पिधाय पृथक् पृथक् शेषा वज्रलक्षणाः,
 इयं भृकुटीमुद्रा । पश्चात् मन्त्रं जपेत् ॐ भृं स्वाहा ।

॥ भृकुटीसाधनम् ॥

END OF VOLUME ONE.

¹ This *Namaskāra* is found only in Ab.

² B सूच्य० ।

³ ANC ०दण्ड० ।

⁴ Ba omits पूर्वव०.....भृकुटीमुद्रा ।

⁵ A इति ।

⁶ A भ, NBBa भः ।

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES.

Critical editions of unprinted Sanskrit Works, edited by
competent scholars and published by the Central
Library, Baroda.

RS. A.

1. **Kāvya-mīmāṃsā** by Rājasekhara. " Re-issue, 1924 .. 2-4
*This book has been set as a text-book for the Acharya Examination
of the Patna University.*
2. **Naranārāyaṇānanda** by Vastupāla, edited by C. D.
Dalal, M.A., 1916 .. 1-4
3. **Tarkasaṃgraha** by Ānandajñāna or Ānandagiri, edited
by T. M. Tripathi, B.A., 1917 .. 2-0
4. **Pārthaparākrama** by Prahlādanandeva, edited by C. D.
Dalal, M.A., 1917 .. 0-6
5. **Rāṣṭraudhavamśa-Mahākāvya** by Rudrakavi, edited
by E. Krishnamacharya. Introduction by C. D. Dalal,
M.A., 1917 .. 1-12
6. **Līṅgānuśāsana** by Vāmana, edited by C. D. Dalal,
M.A., 1918 .. 0-8
7. **Vasantavilāsa** by Bālachandrasūri, edited by C. D.
Dalal, M.A., 1917 .. 1-8
8. **Rupakāṣṭaka** by Vatsarāja, edited by C. D. Dalal,
M.A., 1918 .. 2-4
9. **Mohaparājaya** by Yāsahpāla, edited by Muni Chatur-
Vijayaji. Introduction and appendices by C. D. Dalal,
1918 .. 2-0
10. **Hammīramadamardana** by Jayasimhasūri, edited by
C. D. Dalal, M.A., 1920 .. 2-0
11. **Udayasundarikathā** by Soddhala, edited by C. D.
Dalal, M.A., and E. Krishnamacharya, 1920 .. 2-4
12. **Mahāvīdyāvidambana** by Bhaṭṭa Vābindra, edited by
M. R. Telang, 1920 .. 2-8
13. **Prāchinagurjarakāvya-saṃgraha**: collection of old
Gujarati poems—12th to 15th centuries, edited by
C. D. Dalal, M.A., 1920 .. 2-4
14. **Kumārāpālāprartibodha** by Somaprabhacārya, edited
by Muni Jinavijayaji, 1920 .. 7-8
15. **Gaṇakārikā** by Bhāsarvajña, edited by C. D. Dalal,
M.A., 1920 .. 1-4
16. **Saṅgītamakaranda** by Nārada, edited by M. R. Telang,
1920 .. 2-0

17. **Kavindrācārya's List** : List of works in the collection of Kavindrācārya, a 17th century Pandit, edited by R. A. Shastry, with a foreword by Dr. Ganganatha Jha, 1921 0-12
18. **Vārāhaṛḥyasūtra**, edited by Dr. R. Shama Shastry, 1921 0-10
19. **Lekhapaddhati** : Specimen Sanskrit letters, etc., 8th to 15th centuries, edited by C. D. Dalal, M.A. and G. K. Shrigondekar, M.A. .. .. . (Shortly)
20. **Pañchamīkahā or Bhavisayattakahā**, by Dhanapala, edited by C. D. Dalal, M.A. and Dr. P. D. Gune, M.A., Ph.D., 1923 6-0
21. **A Descriptive Catalogue of the palm-leaf MSS and Important Paper MSS in the Bhandars at Jaisal-mere**, compiled by C. D. Dalal, M.A., and edited by L. B. Gandhi, 1924 3-4
- 22, 23. **Parasurāmakalpasūtra** : with commentary by Rāmesvara and Paddhati by Umananda, edited by A. Mahadeva Shastry, B.A., Director, Adyar Library, 2 vols, 1923 11-0
24. **Tantrarahasya**, edited by Dr. R. Shama Shastry B.A., Ph.D., Curator, Government Oriental Library, Mysore, 1923 1-8
25. **Samarāṅgaṇa**, a work on architecture by King Bhojadeva, edited by Mahamahopadhaya T. Ganapati Shastri, Ph.D., M.R.A.S. 2 vols—vol. 1, 1924 5-0
26. **Sādhnamālā**, edited by Benoytosh Bhattacharyya, M.A., General Editor, Gaekwad's Oriental Series, 2 vols—vol. I, 1925 5-0

BOOKS IN THE PRESS.

1. **Tattvasaṃgraha** : a Buddhist philosophical work of the 8th century by Śāntarakṣita, with Pañjikā by Kamalaśīla : edited by E. Krishnamacharya. 2 vols.
2. **Nyāya-Praveśa** : earliest work on Buddhist logic, by Dīnaṅga, with commentaries of Haribhadra Sūri and Pārśvadeva : edited by A. B. Dhruva, M.A., LL.B., Pro-Vice-Chancellor of the Hindu University, Benares.
3. **Sādhnamālā (Vol. II)** : a Buddhist Tantric text of rituals, dated 1165 A.D. consisting of more than 300 small works composed by distinguished writers : edited by Benoytosh Bhattacharyya, M.A. (Illustrated.)
4. **Nāṭyaśāstra** of Bharata, with commentary by Abhinava-Gupta of Kashmir : edited by M. Ramkrishna Kavi, M.A. Illustrated 4 vols.
5. **Catalogue of Sanskrit Manuscripts** in the Central Library, Baroda. Vol. I (Vedic). Compiled by G. K. Shrigondekar, M.A. and K. S. Ramaswamy Sastri, assisted by other members of the Editorial Staff.

6. **Advayavajrasamgraha** : consisting of twenty smaller works on Buddhist philosophy by Advayavajra, a Buddhist savant belonging to the 11th century A.D. : edited by Mahamahopadhyaya Pandit Haraprasad Shastri, M.A., C.I.E., F.A.S.B.

7. **Kalpadrūmakōṣa of Keśava** : a standard work on Sanskrit Lexicography : edited by Pandit Ramavatara Sarma Sahityacharya M.A., of Patna.

8. **Mānava-Gṛhyasutrabhāṣya of Aṣṭāvakra** : edited by Pandit Rāma-Kṛṣṇa Harshaji of Ahmedabad, with introduction by Prof. B. C. Lele, M.A., of Baroda.

9. **Nalavilāsa** : a drama by Hāmachandra Sūri, pupil of Hāmachandra Sūri : edited by Messrs G. K. Shrigondekar, M.A., and L. B. Gandhi of the Central Library Department.

10. **Apabhramśa-Kāvya-trayī** : consisting of three works, the *Caṇḍarī*, *Upadeśarasāyana* and *Kālasvarūpa-Kulaka* by Jinadatta Sūri (12th century) with commentaries : edited by Pandit L. B. Gandhi of the Central Library Department.

11. **Mānasoliāsa alias Abhilasitārtha-Cintāmaṇi** : divided into one hundred chapters treating of one hundred different topics by Chalukya Someśvaradeva (12th century) : edited by Mr. G. K. Shrigondekar, M.A., of the Central Library Department.

12. **A Descriptive Catalogue of MSS in the Jain Bhandars at Pattan** (in two volumes) : edited from the notes of the late Mr. C. D. Dalal : by Pandit L. B. Gandhi of the Central Library Department.

13. **Samarāṅgaṇa** of King Bhoja (Vol. II) : edited by Mm. Gopapati Śāstri of Trivandrum.

Ready January, 1925.

Supplement (or Khatimae) to the Mirat-i-Ahmadi translated from the Persian of Ali Mahamad Khan, the last Moghul Dewan of Gujarat, by Syed Nawabali, M.A., Professor of Persian, Baroda College, Fellow of Bombay University, author of *Tarikh-i-Sofar*, *Tazkirat-ul-Mustafa*, etc., and Charles Norman Seddon, I.C.S. (retired), late Revenue Minister, Baroda State, with notes, appendices and three illustrations. 270 pages demy 8vo, cloth. Price about Rs. 8.

This work gives an interesting description of the city of Ahmedabad and the Province of Gujarat in the middle of the 18th century.

103.

मृत्युदोषैरलिप्तः स्यात् ताराहचक्रभावकः ।
 लाभौ च सर्वसिद्धीनां षण्मासावधि तत्परः ॥
 वागीश्वरकृतादेशात् मृत्युवञ्चनसंग्रहात् ।
 उद्धृता सितताराया भावना भयनाशनौ ॥
 तुर्यवर्गाद्यसाकारत्विषा विस्फुरिताऽम्बरे^१ ।
 सिताब्जेन्द्रासनां दृष्ट्वा पुरस्त्रिशरणं पठेत् ॥
 मुहूर्त्तं शून्यतां पश्येत् प्राक्तनारोपहानये ।
 ततः प्रकृतिसामर्थ्याद् बोधिचित्ताक्षरं भवेत् ॥
 सितारविन्दमध्यस्थचन्द्रबिम्बासनोपरि ।
 आबद्धवज्रपर्यङ्कां वरदोत्पलधारिणीम् ॥
 शरच्चन्द्रकराकारां पृष्ठचन्द्रसमाश्रिताम् ।
 सर्वालङ्कारसम्पूर्णां षोडशाब्दवपुष्मतीम् ॥
 सर्वसम्बद्धतत्पुत्रमातरं कामरूपधाम् ।
 ध्यात्वाऽऽर्यतारां हृदये तस्याश्चक्रं सितद्युति ॥
 अष्टकोष्ठकमष्टाभिरक्षरैः परिपूरितम् ।
 ॐ हाव्यञ्जनमध्यस्थसाध्यनामाद्यनाभिकम् ॥
 ध्यायादेकाग्रचित्तः सन् षण्मासान् दृढनिश्चयः ।
 जपेदखिन्नचित्तः सन् मन्त्रमेनं दशाक्षरम् ॥

^१ ANC मन्त्रः ।

^२ Ab ० अलिप्तः ।

^३ ANC हृत्पद्मः ।

^४ A भवः ।

^५ A ० ताम्बरः, N ० तावुते ।

^६ N पुनः ।

^७ A ० मात्रः ।

^८ A ० रंकारः ।

^९ B ० प्रणाः ।

ॐकारमादितो दत्त्वा पश्चात् तारे^१ प्रयोजयेत् ।
 तुत्तारे स्यात् तुरे पश्चात् स्वाहान्तः^२ सार्वकर्मिकः ।
 ब्रह्मेन्द्रविष्णुचन्द्रार्करुद्रदिक्कालमन्त्रैः ।
 अथखण्डितरोमाग्रो मृत्युं जयति मुक्तवत् ॥
 वलिपलितदौर्भाग्यव्याधिरिद्यसंक्षयः ।
 सिंहाद्यष्टमहाभौतिदुःखसन्दोहनाशनः ॥
 अयाचिता म्वरपानान्नहर्म्य^३ रत्नादिमङ्गलः ।
 खड्गाञ्जनपादलेपभद्रकुम्भादिसिद्धयः^४ ॥
 कविता वक्तृता मेधा प्रज्ञा चैकान्तनिर्मला ।
 अन्या च वाञ्छिता सिद्धिश्चक्रादस्मात् प्रजायते ॥
 साधनं सितताराया मृत्युव्याधिविनाशनम् ।
 उद्धृत्य यच्छुभं तेन जगत् तारा^५ स्वयं भवेत् ॥

॥ मृत्युवञ्चनं सिततारासाधनम् ॥

^१ A पश्चारे ।

^२ AC अपचित्ता० ।

^३ A खड्गाञ्जन ।

^४ AC ० स्रक्कादधीन् ।

^५ B सिततारा० ।

^२ A सार्ध० ।

^३ AC हर्म्ये बलादि० ।

^४ A च क्षतो ।

^५ A जगतस्तारा ।

104.

पूर्ववच्छून्यताद्यनन्तरं सुँकारपरिणतं नानारत्नमयं
सुमेधं तदुपरि पैकारेण श्वेतपद्मं तदुपरि अकारेण
चन्द्रमण्डलं तन्मध्ये शुक्लहुँकारनिष्पन्नां ताराभगवतीं
शुक्लां चिनेचां चतुर्भुजां पञ्चतथागतमुकुटीं नानालङ्कारां
भुजहृदयेनोत्पलमुद्रां दधानां दक्षिणभुजेन चिन्तामणि-
रत्नसंयुक्तवरदां सर्वसत्त्वानामाशां परिपूरयन्तीं वामे
नोत्पलमञ्जरीं विभ्राणां ध्यायात् । तस्या दक्षिणपार्श्वे
मारीचीं पीतां चन्द्रामनां नीलाम्बरां द्विभुजां वामेन
रक्ताशोकपल्लवधरां दक्षिणेन सितचामरधरां रक्तकञ्चुका-
भरणां वामपार्श्वे महामायूरीं प्रियङ्गुश्यामां द्विभुजां
वामेन मयूरपिच्छधरां दक्षिणेन चामरधरां एवं विचिन्त्य
ॐ भगवति तारे मम हृदये प्रविश स्वाहा इत्यात्मान-
मधितिष्ठेत् । ततो मन्त्रं जपेत् । ॐ नमस्तारे मनोहरे
हुँ हरे स्वाहा ।

॥ सिततारासाधनम् ॥

^१ B ० भावनानन्तरं ।

^२ A सुँका, B अका० ।

^३ A ० एण् ।

^४ A तारा ।

^५ AC हृदये ।

^६ B हरे ।

तथैव शून्यताभावनानन्तरं रेफपरिणतसूर्यस्थहुंभव-
विश्ववज्रपरिणतवज्रप्राकारादि विचिन्त्य तन्मध्ये पँकारज-
पद्मोपरि अकारजचन्द्रे सितहुंकारजं सवौजोत्पलं पश्येत् ।
तत्स्फुरणादिपूर्वकं तत्परिणतां भगवतीं सिततारां
चिमुखं षड्भुजां पीतनीलदक्षिणतरमुखीं प्रतिमुखं
चिनेचां वरदाक्षस्तत्रशरधरदक्षिणचिकरां उत्पलपद्मचाप-
धरवामपाणिचयां अर्द्धपर्यङ्कनिषणां चन्द्रासनचन्द्रप्रभां
जटामुकुटस्थितामोघसिद्धिं पञ्चमुण्डविभूषितमस्तकां अर्द्ध-
चन्द्रकतशेखरां नानालङ्कारधरां द्विरष्टवर्षाकृतिमष्ट-
शशानमध्यस्थितां हृच्चन्द्रस्थितनिजबीजमात्मानं विचिन्त्य
मन्त्रं जपेत् ॐ अचले अनिमित्तवरे हुं हुं फट् फट्
स्वाहा । पोषधेन पूजापुरःसरं चतुःसन्ध्यायां मासैकं
'जपतः शान्तिकादि' भवतीति ।

॥ षड्भुजशुक्लतारासाधनम् ॥

¹ A पंचवक्त्रपद्मो ।

² AB स्फुरणा ।

³ B omits ०शर० ।

⁴ One फट् is dropped in B.

⁵ B जपेत् ।

⁶ A शान्तिकारादि, C शान्तिकारादि ।

⁷ B शुक्लतारा० ।

106.

जाङ्गलीतारायै नमः ।

नत्वा भगवतीं तारां जाङ्गलीरूपधारिणीम् ।
सत्त्वानामनुकम्पार्थं लिख्यते तत्प्रसाधनम् ॥

प्रथमं तावन्मन्त्रौ शुचिः स्नातः शुक्लमाल्याम्बरधरो
विजने सुलिप्ते प्रदेशे शुक्लसुगन्धि तोयोपसिक्ते शुक्लपुष्प-
प्रकरावकीर्णे सुखासनोपविष्टो जगति मैत्रीं करुणां च
विभाव्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽह-
मित्युच्चारयेत् । ततः शून्यतामामुखीकृत्य चिन्तयेत् शुक्ल-
पङ्कारजपद्मं शतपत्रं शुक्लं तदुपरि अकारजचन्द्रमण्डलो-
परि शुक्लह्रीःकारं स्फुरदनेकरश्मिनिकरं तद्भावां जाङ्गलीं
भगवतीं भावयेत् शुक्लवर्णां चतुर्भुजां जटामुकटिनीं शुक्लां
शुक्लोत्तरीयां सितरत्नालङ्कारवतीं शुक्लसर्पैर्भूषितां सत्त्व-
पर्यङ्कासनासीनां मूलभूजाभ्यां वीणां वादयन्तीं द्वितीय-
वामदक्षिणभुजाभ्यां सितसर्पाभयमुद्राधरां चन्द्रांशु-
मालिनीं ध्यायात् । शिरसि कण्ठे स्तनान्तरे नाभौ चन्द्र-
मण्डलस्थ-आः-ह्रीः-हुंकारान् विभावयेदाखेदं यावत् ।
तदनु मन्त्रं जपेत् ह्रीः । सप्तलक्षं जपेत्, सप्तायुतं जुह्यात्
सितपुष्पं सितालङ्कारधरः सन् । ततो भवति गरुडेश्वर-
प्रभावः कविः सर्वशास्त्रविशारद इति ।

॥ आर्यजाङ्गलीतारासाधनं समाप्तम् ॥

¹ BN तस्य सा० ।

² A ०तयो० ।

³ N ०सने उप० ।

⁴ ०पद्मं dropped in AN.

⁵ A ०सथ० ।

⁶ ANC स्तनान्ते चन्द्र० ।

⁷ AB omits.

नम आर्यतारायै ।

‘तारा हरितैकमुखी चतुर्भुजा दिनयना स्तवतुष्टा ।
यस्या मण्डलचक्रे द्वादश देव्यो दिनयनाश्च ॥
भगवत्यार्यताराया विशिष्टमति दुर्लभम् ।
प्रवक्ष्यामि समामेन धनदाक्रमसाधनम् ॥

‘प्रातः कृतबोधिचित्तोत्पादो योगी स्वहृच्चन्द्रे हरितता-
‘कारं दृष्ट्वा कृतमुखशौचादिकः ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः
स्वभावशुद्धोऽहमित्युच्चार्य ॐ अमृते हुं फट् इत्यनेन
नानाच्छटाभिर्दशदिग्विघ्ना नुत्सार्य स्वहृदि पङ्कारजरक्त-
कमलोपरि अकारजचन्द्रस्थं स्वबीजं विभाव्य तत्किरणा-
कृष्टगगनस्थगुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् सम्पूज्य पापदेशनादिकं
विधाय शून्यतां च ध्यात्वाऽधिष्ठ्य च पुरतो रक्तरैफपरिणत-
सूर्यस्थकृष्णह्रकारजविश्ववज्रं विलोक्य तत्किरणवज्रैर्वज्र-
प्राकारं वज्रपञ्जरं वज्रभूमिं च ध्यायात् । अथ विश्ववज्र-
वेदिकायां रक्तपङ्कारजकमलोपरि अकारजचन्द्रस्थशुभ-
भ्रूँकारपरिणतं सितचक्रं भ्रूँकारमध्यं दृष्ट्वा पद्मचन्द्रे
चक्रबीजपरिणामजं सर्वरत्नमयं चतुरसादिगुणयुक्तं द्विपुटं
गर्भपुटस्थकमलाष्टदलकर्णिकासु नवचन्द्ररूपशोभितं चतु-

‘ हारा in B.

‘ AB दिनयनो स्तवतुष्टो ।

‘ A विशिष्टं मन्त्रं ।

‘ A पीतः ।

‘ A अमृतहृदिन्यं ।

‘ BN drop नागाः ।

‘ A ०दिग्विमा०, N ०दिशि विघ्नाः ।

‘ A ०वर्ण्य वज्रं ।

‘ A ०मध्यस्थं ।

‘ N ०चन्द्रे ।

वज्रतारावाचस्पत्यः कृटागारं पश्येत् । ततो मध्यचन्द्रे-
 तः तमेव तांकारम्, ततः स्फुरणसंहरणम्, ततस्त-
 रीणां ताराभगवतीमात्मानं भावयेत् चन्द्रासनप्रभां
 तोम्यां सत्त्वपर्यङ्कस्थां हरितश्यामामेकवदनां हिलोचनां
 पतुर्भुजां अक्षसूचवरदोत्यलपुस्तकधरां विचित्रवस्त्रा-
 लङ्कारवतीम् । ततः ॐ शिरसि, तां ललाटे, रे
 चक्षुषोः, तु कण्ठे, तां बाह्वोः, रे हृदये, तु नाभौ, रे
 गुह्ये, स्वा जानुनोः, हा पादयोर्न्यस्येत् । ततो हृदये पद्म-
 चन्द्रस्थस्वबीजरश्मिसञ्चोदितलोचनादिभिर्देवीभिरभि-
 धिक्तमात्मानममोघसिद्धिमुकुटं ध्यायात् । अथवा पुटस्थ-
 चन्द्रेषु वज्रतारादिदेवीर्भटिति दृष्ट्वा पश्चाद् विभावयेत् ।
 पूर्वे वज्रतारां कृष्णां वज्रहस्ताम्, दक्षिणे रत्नतारां पीतां
 रत्नहस्ताम्, पश्चिमे पद्मतारां रक्तकमलहस्ताम्, उत्तरे
 बुधतारां शुक्लां चक्रधारिणीम्, आग्नेयकोणे पुष्यतारां
 सितां पुष्यदामधराम्, नैऋत्यकोणे धूपतारां कृष्णां धूप-
 कटच्छूहस्ताम्, वायव्यकोणे दीपतारां पीतां दीपयष्टि-
 धराम्, ऐशानकोणे गन्धतारां रक्तां गन्धशङ्खधराम् । इमा
 विश्वपद्मपञ्चस्थचन्द्रेष्वष्टौ शशिप्रभाः सत्त्वपर्यङ्कनिषणा वामे-
 नीत्यलधारिकाः स्मेरवदना नानालङ्कारवस्त्रधारिण्यः ।
 पूर्वद्वारे वज्राकुशीं कृष्णां वज्राकुशकराम्, दक्षिणे वज्र-
 पाशीं पीतां वज्रपाशहस्ताम्, पश्चिमे वज्रस्फोटां रक्तां
 वज्रस्फोटधारिणीम्, उत्तरे वज्रघण्टां शुक्लां वज्रघण्टा-

¹ A अकारं ।

² A तं तप्तबी० ।

³ C adds अं after ततः ।

⁴ C तो ।

⁵ AC at ।

हस्ताम् । एताश्चतुर्दशसूर्येषु पश्येत् सूर्यप्रभाः पिङ्गलो-
 र्ज्वलत्केशा आलीढपदस्थिता भुजङ्गभूषणा विहृत-
 वदना व्याघ्रचर्माम्बरधरा वामकरेणोत्पलधारिकाः । ततो
 ज्ञानसत्त्वेन सहैकौकृत्य स्वहृत्कमलगतस्वबीजमतिस्वप्नं
 भावयेत् निश्चलेन मनसा । ततो मन्त्रं जपेत् ॐ तारे
 तुत्तारे तुरे धनं मे दद स्वाहा । तत उत्थानसमये ॐ
 अकारो मुखमित्यादिना मन्त्रेणोत्पलमुद्रया बलिं दत्त्वा
 प्रणिधिं विधाय देवताचक्रं स्वबीजे अन्तर्भाव्य स्वदेवता-
 हङ्कारमुद्वहन् यथासुखं विहरेत् । मध्याह्णसायाह्नसन्ध्य-
 योस्तु स्वहृद्बीजात् भटिति देवताचक्रं संस्कार्य पूर्ववद्
 ध्यानजपादिकं कुर्यात् । सायाह्नमध्याह्नसन्ध्यायां पुनरयं
 विशेषः । पुष्पादिना ज्ञानमण्डलं सम्पूज्य ॐ तारे
 तुत्तारे तुरे मुरित्यनेन विसर्जयेदिति ।

॥ धनदतारासाधनम् ॥

^१ A एतासु चतुः ।

^२ A विध्यपदेवताः ।

^३ A सवोर्यान्तं; C omits सवोजे... .. जपादिकं ।

^४ A मध्याह्नम् ध्यानसन्ध्याः ।

^५ तुरे dropped in A. *

108.

नमो रत्नत्रयाय ।

नम आर्यावलोकिनेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय
महाकारुणिकाय नमस्तारायै, तद्यथा, ॐ तारे तारय
हुं हुं हुं समयस्थिते भर^१ सर्वाभरणभूषिते पद्मे पद्मे
पद्मभुजे पद्मासनस्थे हस हस चैलोक्यवरदे सर्वदेव-
दानवपूजिते स्मराहि^२ भगवत्तथागतपुरतः समयं धर
धर महासत्त्वावलोकिने मणिकनकविचित्राभरणे ॐ
विलोकय भगवति तारे हुं हुं हुं फट् स्वाहा । मूलमन्त्रः
सधातुके चैत्ये अष्टोत्तरसहस्रं जपेत् । ततो हि पूर्णे सति
भगवती^३ मार्यतारां पश्यति, यमिच्छति तं वरं लभते । ॐ
मणितारे हुं लक्षजापेनार्या अग्रत उपतिष्ठति, यदिच्छति
तत् सर्वं ददाति । विना मण्डलकज्ञानोपवासेन केवलं
जापमात्रेण सिध्यति । सर्वकार्यं च साधयति ।

॥ लब्धा(म)मिताभगर्भतन्त्रे^४ भगवत्यार्यतारायाः

कल्पोद्देशः समाप्तः ॥

^१ A भरभ, C भरच ।

^२ N स्माराहि ।

^३ A मार्या ।

^४ A •कार्येति ।

^५ A •ताभतन्त्रे ।

नमस्तारायै ।

सगभाजो भगवत्यास्तारायाः कतिपयोपचारोऽयम् ।

सर्वाज्ञानविनाशनहेतोस्तज्जैस्सदा कार्यः ॥

स्थाने शुचौ मनोन्ने स्नातो मन्त्राम्बुयोगतः स्थित्वा ।

पूजोपचारयुक्ते तदभावे भाविते वापि ॥

पूर्वाभिमुखो योगी परहितमनसा विभावितां देवीम् ।

अर्जुननीरजचन्द्रे स्थानमुपेतामनेकगुणबहलाम् ॥

शरदिन्दुधामधवलीं नवयौवनमण्डिताङ्गलक्ष्मीकाम् ।

नीलोत्पलदलनयनां सीमान्ते भक्तनागसम्भूताम् ॥

कुण्डलरुचकाङ्गदकै रसनामञ्जीरघुर्घुरासहितैः ।

संशोभिगात्रयष्टिं मुक्ताफलमाल्यचारुकुचयुग्माम् ॥

मण्डितदुकूलवसनां कर्णोत्पलहारिचाप[व]ङ्गुकाम् ।

चिन्तावचनविलोकनहृत्पापां सर्वसत्त्वानाम् ॥

रत्नांशुजालबहलितजाम्बूनदपट्टशोभिमूर्द्धानम् ।

अमिताभवुद्धमध्यां जटिकां दधतीं मनोहरामेवम् ॥

या भगवती सोऽहं योऽहं सा भगवतीत्यहङ्कार-
मुत्पादयेत् । सर्वत्र पूजाविधानस्य मन्त्राधिष्ठानमाय-
कर्मकेन मन्त्रनीतिप्रयोगेन न कर्तव्यम् । एतच्च विसन्ध्य

सर्वदा च नित्यस्नातेन गृहीतब्रह्मचर्येण चित्तेलपरि-
वर्तनतत्परेण दशकुशलकर्मपरिहारवता सर्वाकुशलपञ्च-
कर्मपरिक्षयायोद्यतेन मनसा साधकेन तावदविरतं भाव-

यित्तुं वाचदसौ भगवतौ स्वयं न भवति । अत्र चोपदेशो
 साईतमोजालपटलविघटनापकरणौयः । तद्यथाऽलिगु-
 [म]मध्यहरिणाङ्गवलयोपरि मायाबीजं स्रवत्सुधाधारिणं
 शुद्धाङ्गसन्निभं तदधो वातमण्डलीस्थाने तत्त्वबीजसूर्य-
 कोटिसमप्रभं देदीप्यमानं सर्वमोहान्धकारं दशदिग्गत-
 मामूलं शोधयन्तं मूर्ध्वबीजशरितामृतधाराभिः स्रव(न्यस्र)-
 मानं स्थिरमना दीर्घं भावयेत् । खिन्नश्च ततो जिह्वा-
 रुणाम्बुजदले गुरूपदेशतो बीजं ध्यात्वा ततो मन्त्रमालां
 निश्चरन्तीं मणिमन्त्रौषधिबलं तथागतज्ञानामृतं चाकृष्य
 जठरकूपे प्रविश्य तान्यधो व्याप्य पुनरुद्वहन्तीं निरीक्ष-
 माणी योगी मन्त्रं जपेत् । यद्येवमयं करोति तदाऽस्य
 सपद्यनुभवो महान् भवति, एवमेव यदि सप्ताहोरात्रान्
 करोति दृढध्यानस्तदा महाप्राज्ञो वाग्मी पटुः पद्यमुखभाषो
 गणज्ञोऽविरतवाक्यगद्यपद्यं करोति(कुहेडि) । संस्कृतान्य-
 यत्नतो वक्तुमलं भवति, नात्र विकल्पः करणीय इति ।

अथ स्तुतिविधानमभिधीयते । योऽभूत् महापण्डितः
 श्रीसर्वज्ञमित्रनामा भगवतीताराचरणेनाविष्टमानसः
 काश्मीरकविबुधजनचक्रवर्त्तितिलकस्तेन वक्तोऽपि सङ्कट-
 गतेन तामेव भगवतीमार्थतारामाराध्य मरणाभिलाष-
 परायणेन मनसा कृतोर्द्धदृष्टिना कृतकरपुटाञ्जलिना
 नवनृतिकुसुममालया दरिद्रस्य मम मन्दकर्मणः स्रग्धरा
 भव मातः परस्मिन्नपि जन्मनि भगवतीचरणकमललाभी
 भवेद्यमिति कृतप्रणिधिना भगवत्यभिष्कृता तेन स्रग्धरेति
 नाम उपपन्नम् । स्रग्धरानाम्ना च वृत्तेन रचितत्वादस्याः
 स्तुतेः स्रग्धरेति नाम समुदितम्, तन्नाम्ना भगवत्या

स्तुतिस्वाद् वा, उभयथाऽपि वा तन्नामानयोस्त्यक्तमिति
वार्ता ।

इह हि प्रज्ञापारमितां साक्षादधिगन्तुकामो योगी
विद्याधरोऽर्धमासं कालत्रयं पूर्वोक्तविधानसमापकः
पूर्वोक्तसकलव्रताचारानुपालक एकमना विजने भगवतीं
स्तुत्यादजसमविच्छिन्नम् । तत्र चोपदेशः पठनवेलाया-
मुच्चारणमातरिमूलावलग्रायेषु यथाक्रमं तत्त्वबीजशक्ति-
बीजमायाबीजानि विन्यस्य भगवतिविदा काल[त्र]यो-
च्छलितरश्मिसुखातः सन्नहमिति—

कृत्वा विधिमतियुक्तं तारायाः स्रग्धराया यत् कुशलम् ।
तेन समस्तं भूयाज्जगदाशु तारिणीसदृशम् ॥

॥ स्रग्धरायाः स्तुतिविधिः समाप्ता ॥

110.

प्रणम्य तारिणीं भक्त्या सर्वसम्पत्तिवर्द्धनीम् ।

लिख्यते साधनं तस्या यथाम्नायं समासतः ॥

प्रथमं तावत् योगी सुरभिगन्धपुष्पादिमनोहरध्याना-
गारादिकं प्रविश्य सुखासने पर्यङ्कं बद्ध्वा स्वहृदये
अकारपरिणतं चन्द्रमण्डलं तस्योपरि पीतताँकारबीजं
तत्किरणाकृष्टमभिमुखमाकाशदेशे भगवतीचक्रमवलोक्य
स्वहृद्बीजनिःसृतं पुष्पादिदेवीः संस्कार्य पुष्पादिभिः पूजां

¹ A °दिभिर्म° ।

² A ध्यानाज्ञा° ।

³ N पुष्पादिभिर्दे° ।

विदध्यात् । ततस्तस्यैव भगवतीचक्रस्याग्रतः पापदेशना-
दिकं कुर्यात् । सर्वमात्मनः पापं प्रतिदेशयामि, सर्व-
बुद्धबोधिसत्त्वार्थपृथग्जनानां सर्वकुशलमनुमोदे^१ सर्व
चात्मनः कुशलमनुत्तरायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयामि,
एषोऽहमाबोधेर्बुद्धं शरणं गच्छामि द्विपदानामग्र्यम्, धर्मे^२
शरणं गच्छामि समग्रं महायानम्, सद्गुरुं शरणं गच्छामि^३
अवैवर्तिकबोधिसत्त्वगणम्, अहो बताहमनुत्तरां सम्यक्सं-
बोधिमभिसंबुद्धेयं सर्वं सर्वसत्त्वानामर्थाय हिताय सुखाय
यावदत्यन्तनिष्ठे निर्व्वर्णधातौ बुद्धबोधौ प्रतिष्ठापनाय च,
एषोऽहमनुत्तरसम्यक्संबोधिमार्गमाश्रयामि यदुत वज्र-
यानम् । ततस्त्रिशरणगाथां पठेत् । ततः सर्वसत्त्वेषु
सुखोपसंहाराकारां^४ मैत्रीम्, सर्वदुःखापनयनाकारां
करुणाम्, दिव्यसुखावियोगनियमाकारां मुदिताम्, क्लेश-
प्रतिपक्षमार्गोपसंहाराकारां उपेक्षां भावयेत् ।

ततः सर्वधर्मान् मनसाऽवलम्ब्य विचारयेत् । चित्त-
मेवैतत् तेन तेनाकारेण भ्रान्तं प्रतिभासते । यथा स्वप्ने
नास्ति चित्तात् बाह्यचित्तं बाह्यग्राह्याभावात् चित्तमपि
ग्राहकं भवति । तस्माच्चित्तशरीराः सर्वधर्माः तेषां
ग्राह्यग्राहकशून्यता परमार्थ इत्येवमेकान्तेन निश्चित्य
भ्रान्तिसमारोपितं भ्रान्तिचिह्नं सर्वधर्माणामाकारमप-
ह्नाय तेषां प्रकृतिमेव केवला^५मदयविज्ञप्तिलक्षणां

^१ A ० कुशलमाह ।

^२ A ० सारायां ।

^३ C ० कारी ।

^४ N चित्ते ।

^५ NC ० नामद्वयम् ।

^२ A ० धिबु० ।

^३ AN omit.

^४ A ० यक्षमाग्रेयम् ।

^५ AC प्रतिष्ठाति० ।

शुद्धस्फटिकसङ्काशां शरदमलमध्याह्नगगनोपमामनतां
 पश्येत् । इदमुच्यते लोकोत्तरं शून्यताज्ञानं निष्प्रवृत्त्य-
 निर्विकल्पम् । ततस्तन्मन्त्रेणाधितिष्ठेत् ॐ शून्यताज्ञान-
 वज्रस्वभावात्मकोऽहम् । सैव भगवती प्रज्ञापारमिता
 सैव परमा रक्षा । ततस्तस्य निष्पन्दभूतामाकारवतीं
 रक्षां शुद्धलौकिकज्ञानस्वभावां भावयेत् । ततो रेफेण
 सूर्यं पुरतो विभाव्य तस्मिन् रवौ हुँभवं विश्ववज्रं
 तेनैव वज्रेण विभावयेच्च प्राकारकं वज्रपञ्जरबन्धनं च
 विश्ववज्रकिरणैः प्रलयानलदुःसहैः सर्वतः स्फुरित्वा
 घनौभूय रचितं तिर्यक् चतुरस्रं ज्वलद्रजप्राकारं उप-
 रिष्ठाच्च वज्रपञ्जरमधस्तात् वज्रमयीं भूमिमारसातल-
 विरचितां पश्येत् । ततो रविविश्ववज्राभ्यां रश्मीभूय
 दशदिशि स्फुरित्वा घनौभूय बहिर्द्वारे सौमाबन्धः कार्यः
 इति श्लोकार्थः । तन्मध्ये आकाशमहाभूतस्वभावं धर्मो-
 दयालं महावज्रधरस्वभावं शरच्छशधरधवलमधः स्थलं
 उपरि विशालं त्रिकोणं अन्तर्गगनस्वरूपं तन्मध्ये विश्वदल-
 कमलकर्णिकावस्थितविपुलविश्ववज्रं तद्देदिकायां चत्वारि
 महाभूतानि चतुर्मण्डलाकाराणि चतुर्देवीस्वभावानि
 उपर्युपरि पश्येत् । तत्रादौ यङ्कारेण वायव्यं धन्वाकारं
 धूमवर्णं कोटिद्वये चलत्पताकाङ्कम्, ततो रङ्कारेणाम्रेयं
 त्रिकोणं रक्तकोणेषु रेफाङ्कम्, ततो वङ्कारेण वारुणं
 वर्तुलं सितघटाङ्कम्, ततो लङ्कारेण माहेन्द्रमण्डलं चतुरस्रं

¹ A तस्मिन्मधो ।

² A ऊङ्कारभवं ।

³ A पञ्जरः ।

⁴ AC दिशि दिशि ।

⁵ A adds कण्यकोणं ।

⁶ A रक्षाः ।

मीतं कोशेषु चिह्नचिकवज्राक्षम्, तदुपरि धुंकारजं चक्रं
भाषकस्त्विदानीं तदेव लोकोत्तरं ज्ञानं व्यापकत्वेन स्थितं
ततो विश्ववज्रं वेदिकामध्ये चतुर्म्हाभूतं परिणामजं परि-
शुद्धवृक्षेचं संक्षेपरूपं महामोक्षपुरं वैरोचनस्वभावं
सामारब्धमयं कूटागारम्—

चतुरस्रं चतुर्द्वारं अष्टस्तम्भोपशोभितम् ।

चतुर्वेदीपरिक्षिप्तं चतुस्तोरणमण्डितम् ॥

हाराद्धहारपट्टसग्वितानादर्शचामरै रुचिरवज्रसूचैश्च
स्फुरद्बुद्धबोधिमंशुभिः चलच्चिपताकाग्रघण्टामुखरदिङ्मुखं
परमैः पञ्चकामोपहारैश्च हर्षणं द्विपुटं किञ्चल्लोकेन भावये-
देकं चिकोणेनापरं स्मृतम् । तन्मध्ये द्विगुणालिपरिणतं
चन्द्रं तदुपरि तांकारपरिणतं वज्रं तद्वरटके तांकारं
ततोऽपि द्विगुणोपेतं डढदधयलोपेतद्विगुणकालिपरिणतं
सूर्यं द्वयोर्मोला महासुखं परमानन्दम् ।

आदर्शज्ञानवांश्चन्द्रः स तावान् सप्तसप्तिकः ।

बीजैश्चिह्नैः स्वदेव्याश्च प्रत्यवेक्षणमुच्यते ।

सर्वैरैक्यानुष्ठानं निष्पत्तिः शुद्धधर्मता ॥

इति पञ्चाकाराभिः सम्बोधिः । तद्बीजरश्मिभिः सत्त्वा-
माकृष्य स्वेष्टदेवताचक्रं तथैव प्रवेश्य च योगौ चिह्नबीज-
परिणतां तारादेवीं विभावयेत्—

¹ AC चिह्नक० ।

² A ०भूतं ।

³ ANC ०सम्भाव० ।

⁴ AC सुख० ।

⁵ A द्विगुणपरि०, N द्विगुणालिपरि० ।

⁶ A ०उपदधये० ।

⁷ AC समता० ।

अष्टबाहुं चतुर्वक्त्रां सर्वालङ्कारभूषिताम् ।
 कनकवर्णनिभां भव्यां कुमारीलक्षणोज्ज्वलाम् ॥
 चतुर्बुद्धिमहामुकटीं वज्रसूर्याभिषेकजाम् ।
 नवयौवनलावण्यां चलत्कनककुण्डलाम् ॥
 विश्वं पद्मसमासीनां रक्तप्रभाविभूषिताम् ।
 वज्रपाशं तथा शङ्खं सच्छरोद्यतदक्षिणाम् ॥
 वज्राङ्कुशोत्पलं चैव वामे कार्मुकतर्जनीम् ।
 वज्रतारात्मको योगी सर्वसत्त्वार्थपारगः ॥
 वज्रपर्यङ्कयोगेन साधयेद् भुवनत्रयम् ।
 पूर्व्वेण पुष्पतारां तु सितवर्णां मनोरमाम् ॥
 ॐकारज्ञाननिष्पन्नां पुष्पदामकराकुलाम् ।
 द्विभुजामेकवक्त्रां च सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥
 दक्षिणे धूपतारां तु कृष्णवर्णां सुरूपिण्णीम् ।
 धूपशाखाकरव्यग्रां सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥
 पश्चिमे दीपतारां च दीपयष्टिकराकुलाम् ।
 पीतवर्णां महाभूषां चलत्कनककुण्डलाम् ॥
 उत्तरे गन्धतारां तु गन्धशङ्खकराकुलाम् ।
 रक्तवर्णनिभां देवीं भावयेद् गर्भमण्डले ॥
 द्वारपालीस्ततो ध्यायात् अङ्कुश्यादिप्रभेदतः ।
 अङ्कुशं दक्षिणे हस्ते वामेन दुष्टतर्जनीम् ।
 सूर्यमण्डलमध्यस्थां शुक्लवर्णां मनोरमाम् ॥
 अङ्कुशी ।

¹ AN देवी ।

² N ०पद्मासना ।

³ AN शरीरम् ।

⁴ A ०परागः ।

⁵ A omits गन्धतारां तु ।

पाशदक्षिणहस्ते तु वामेन दुष्टतर्जनीम् ।
रक्तमण्डलमध्यस्थां गौररूपां मनोरमाम् ॥

याशिनी ।

दक्षिणे तु करे स्फोटां वामहस्तेन तर्जनीम् ।
वज्रमण्डलमध्यस्थां रक्तवर्णां विभावयेत् ॥

वज्रस्फोटा ।

वज्रघण्टाकरव्यग्रां वामेन दुष्टतर्जनीम् ।
रश्मिमण्डलमध्यस्थां रक्तउत्पलसन्निभाम् ॥

वज्रघण्टा ।

कोणभागेषु चिह्नानि चत्वारि विधियोगतः ।
बोधिचित्तघटो मेरुर्वह्निकुण्डं महाध्वजः ॥
ऊर्ध्वं चोष्णीषविजयां शुक्लवर्णां सूरूपिणीम् ।
वज्रं दक्षिणहस्ते च वामेन दुष्टतर्जनीम् ॥
नागपाशं दक्षिणे हस्ते वामेन दुष्टतर्जनीम् ।
कृष्णवर्णां महाघोरामधः सुम्भां विभावयेत् ॥

ततो ध्यात्वा मन्त्रं स्फुरन् जपेत् ॐ तारे तुत्तारे
तुरे स्वाहा ।

दशाक्षरैर्दश देवत्यो दशपारमिताश्रयाः ।
भावनीयाः प्रथोगेन सर्वकर्मप्रसिद्धये ॥
मोहवज्रां न्यसेन्नेत्रे द्वेषवज्रां च कर्णतः ।
ईर्ष्यावज्रां तथा घ्राणे वक्त्रे तु रागवज्रिकाम् ॥

¹ AN योगिनी ।

² AC करस्फोटां ।

³ C चक्रं ।

⁴ AC ०देवत्यो ।

स्पर्शे मात्सर्यवज्रां वै सर्वलोशतमोऽपहाम् ।
 आयतनेषु विज्ञेया हृद्या नैरात्म्ययोगिनौ ।
 इति चक्षुराद्यधिष्ठानम् ।

द्विभुजाश्चैकवक्त्राः स्युर्नाना रूपा हि योधितः ।
 कर्चिकपालकरव्यग्रा गतप्राणोर्द्ध्वसंस्थिताः ॥
 ततः कायवाक्चित्ताधिष्ठानम् ।

ॐकारोऽयं महावज्रो कायवज्रविभूषणः ।
 (हुंकारः) चित्तवज्रो माहवज्रो वज्रसत्त्वपदे स्थितः ॥
 आकारं परमं तत्त्वं बाह्यं चोद्घाटकं मतम् ।
 सर्वासामेव मातृणां हृदि ज्ञानमयं न्यसेत् ॥
 सत्त्वज्ञानप्रयोगेन बुद्धबोधिमवाप्नुयात् ।
 स्वमन्त्राक्षरसम्भूता मुद्राचिह्नस्य कल्पना ॥
 स्फुरणं संहरणं कृत्वा माण्डलेयानां तु सम्भवः ।
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् ज्ञानमण्डलम् ॥
 पञ्चज्ञानगुणाकीर्णं नानारूपं समन्ततः ।
 पूजयेत् सर्वपूजाभिर्मानयेच्च न हापयेत् ॥
 द्वारपालीप्रयोगेन ज्ञानोदधिं प्रसाधयेत् ।
 समयचक्रे समावेश्य ज्ञानचक्रं मद्भोज्ज्वलम् ।
 सर्वबुद्धसमो योगी अद्वयी भवति क्षणात् ॥

ॐ वज्राङ्कुशौ आकर्षय जः, ॐ वज्रपाशौ प्रवेशय

¹ A स्पर्शमान् सर्पवन्मात्रे ।

² A वक्त्राभ्युर्गताः, N वक्त्राभ्युर्गताः ।

³ A महाराजा ।

⁴ A महाराजा ।

⁵ A वाक्पथोपातकं, N बाह्योद्योतकं ।

⁶ AC ० मण्डले ।

⁷ A अर्द्धविज्ञौ ।

हं, ॐ खवस्फोट बन्धय वं, ॐ वज्रावेष्टे वशीकुरु होः ।
खड्गद्वीपनिःसृतरश्मिभिरङ्कुशाकारैस्त्रैधातुकस्थितान्
बुद्धानां कृष्याष्टमातृभिः संपूज्यानुनाथ्यते । अभिषिञ्चन्तु
मां सर्व्वतथागताः—

बोधिवज्रेण बुद्धानां यथा दत्तो महामहः ।

ममापि चाणना र्थाय खवज्राद्यं ददाहि मे ॥

इत्यभिषेकयाचनम् ।

अभिषेकं महावज्रं त्रैधातुकनमस्कृतम् ।

ददामि सर्व्वबुद्धानां त्रिगुह्यालयसम्भवम् ॥

इति पठद्विर्बुद्धैर्हरैरुकरूपैः पञ्चामृतभृतपञ्चतथागता-
त्मकैः कलशैः पञ्चभिरभिषिच्यते । अभिषिच्यमाने पुष्प-
वृष्टिर्भवति, दुन्दुभिश्चन्द्रश्चोच्छलति, कुङ्कुमवृष्टिर्भवति,
रूपवज्रादिभिः पूज्यते, वज्रगौत्या लोचनादिभिः स्तव्यते,
अभिषिच्यमाने मूर्द्ध्नि वज्रसूर्य्य उत्पद्यते । मकुटस्य चतुर्दिक्षु
वैरीचनाश्लोभ्यामिताभामोघसिद्धयस्तथागता मध्यपुट-
चतुर्द्वीपाणां मुकुटेऽपि यथाक्रमं द्वारपालीनामपि, उष्णी-
षाया रत्नेशः, सुम्भाया मुकुटे अश्लोभ्यः ।

द्वेषवज्जि नमस्तुभ्यं मोहवज्जि नमोऽस्तु ते ।

मात्सर्य्यवज्जि मां चाहि रागवज्जि प्रयच्छ मे ॥

महामात्रे^६ महर्धे^५ति सर्व्ववज्जि प्रसीद मे ।

सर्व्ववज्रसमयनाथा सर्व्वकर्मप्रसाधिका ॥

स्तुतिः ।

^१ N omits यथादत्तो...सर्व्वबुद्धानां ।

^२ A चाणां ।

^३ A खवजाय, N खवजोऽयं ।

^४ AC •सिद्धिस्तः ।

^५ A कुम्भाया ।

^६ A महामानेति ।

इमे पुष्पाः शुभा दिव्याः शुचयः शुचियोनयः ।

मया निवेदिता भक्त्या प्रतिगृह्य प्रसीद मे ॥

पुष्पम् ।

वनस्पतिरसो हृद्यो गन्धाढ्यो धूप उत्तमः ।

मया निवेदितो भक्त्या प्रतिगृह्य प्रसीद मे ॥

धूपः ।

रक्षोग्नश्च पवित्रश्च तमोभिदः मनःशुभः ।

मया निवेदितो भक्त्या प्रतिगृह्य प्रसीद मे ॥

दीपः ।

इमे गन्धाः शुभा दिव्याः शुचयः शुचियोनयः ।

मया निवेदिता भक्त्या प्रतिगृह्य प्रसीद मे ॥

गन्धः ।

तदनु नीलपङ्कारपरिणतधन्वाभध्वजाङ्कित वायुमण्डले
रक्तर्बीजसम्भूतत्रिकोणाग्नेयमण्डलोपरि रक्तश्चाकार-
सम्भूतपद्मभाण्डे वुँ-आँ-जौँ-खँ-हुँ-बीजपरिणतं तद्बीजा-
धिष्ठितगन्धार्कचन्द्रभैषज्यवारिलक्षणं यथाऽसंख्यं पञ्च-
तथागतस्वभावं पञ्चामृतं गोकुटदहनास्थं च पञ्चबीजं
ध्यात्वा तदुपरि वितस्तिमात्रमतिक्रम्य चन्द्रस्य हुँकार-
सम्भूतशुक्लपञ्चसूचिकमहावज्रं ध्यात्वा तदध उँकारं
विचिन्त्य वायुप्रेरिताग्नेयमण्डलाग्निना उपरि वज्राग्निना
च तत् सर्वं परिणतं दृष्ट्वा तद्वाष्पस्पर्शेन प्रणवं वज्रविलीनं
तस्मिन्नेवामृते नवनौतवत् समरसौभूतं ध्यात्वा तदु-
परि शुक्लताङ्काररश्मिभिस्त्रैलोक्योदरवर्त्तिसर्वामृतमाकृष्य

¹ A शुचयोऽनयः ।

² A ० धन्वाभुजाङ्कितः ।

³ AC ततः ।

⁴ A omits नवनौतवत्...० शान्तामृतः ।

तथान्तर्भाव्य धर्मधातुसमतया सर्वतथागतहृदयवर्त्ति-
ज्ञानामृतमाकृष्य तैरेव सहैकीकृत्य तदुपरि चित्तत्वं
ध्यात्वा तेनैवाभिमन्त्र्य सर्व्वमाण्डलेयहृदये मण्डलचक्रं
ध्यात्वा तज्जिह्वासु शुक्लहुंकारजं यवफलप्रमाणं शुक्लवज्रं
ध्यात्वा तेन पञ्चामृतेन माण्डलेयानात्मानं च सन्तर्प्ये-
दिति । एतेन मण्डलं निष्पन्नं त्रिसन्ध्यं भावनां कृत्वा
तिष्ठेत् । सततं देवतामूर्त्या स्थातव्यम् । तत्रायं जपमन्त्रः
ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ।

एतन्मन्त्रवरं श्रेष्ठं सर्व्वबुद्धैर्नमस्कृतम् ।

पठितसिद्धिकरं तीव्रं वज्रपञ्जरभाषितम् ॥

अथापरोऽपि धारिणीमन्त्रः, नम आर्यावलोकितेश्व-
राय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय, तद्यथा,
ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्व्वदुष्टप्रदुष्टान् मम कृते जन्मय
स्तन्मय मोहय बन्धय हुं हुं हुं फट् फट् फट् सर्व्वदुष्ट-
स्तम्भनि तारे स्वाहा ।

दशाक्षरस्य विधानम्— अनेन मन्त्रेण पटाञ्चलं
सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा ग्रन्थिं बद्ध्वा विन्ध्यायामपि गच्छन् न
केनाप्यवलीयते । व्याघ्रचौरनक्रसिंहसर्पदन्तिमहिषभल्लुक-
गवयादयो नामस्मरणमात्रेण नश्यन्ति विलीयन्ते ।

अनेन मन्त्रेण उत्पलानामष्टोत्तरशतं यावत् जुह्यात् ।
ॐ तारे तुत्तारे तुरे अमुकं मे वशमानय स्वाहा ।
पुनस्तेनैव मन्त्रेण काकपक्षं द्वात्रिंशद्वारान् परिजप्यारि-

१ AC तेनैव ।

२ AN ० हृदय० ।

३ A बहल० ।

४ A मय्यो ।

५ AC तं ।

एहे गोपयेत् सप्ताहेनोच्चाटयति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
चल प्रचल शीघ्रगामिनि देवदत्तमुच्चाटय हुँ फट् ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकाभिधानां कुमारीं मङ्गमुदाहेन तस्याः पिता
प्रयच्छतु स्वाहा ।

मदनं चण्डबीजं च तथोन्मत्तकमेव च ।

अशोकपत्रं पुष्पं च जुह्यात् पञ्चसहस्रकम् ॥

घृतमधुगुडहोमं कन्यासिद्धौ प्रशस्यते ।

सप्ताहेन तदा योगौ लभेत् कन्यां स्ववाञ्छिताम् ॥

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकाभिधानां स्वस्थानादाकर्षय ममान्तिके जः । अनेन
मन्त्रेण बदरकण्टकानां पञ्चसहस्राणि स्वयम्भूकुसुमाङ्गानि
होतव्यानि । अनेन कृतेन नृपाणामपि कन्यामाकर्षयति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । रजःस्वल्पाकर्षणं भगवतीं
द्विभुजामेकवदनामङ्कुशेत्यलपाशहस्तां विलिख्य तस्याः
पुरतः पूजां कृत्वा इमे पुष्पाः शुभा दिव्या इत्यादिना
पूजयेत् । पश्चान्मन्त्रं जपेत् भावनान्वितः ॐ तारे तुत्तारे
तुरे अमुकौ कन्यां ममेप्सितं स्वप्नं कर्णे कथय हुँ फट् ।
पञ्चसहस्रेणागच्छति । पाशेन गलके बद्धा अङ्कुशेन हृदि
विदार्य च साध्यां पादतले ध्यात्वा दासीरूपेण भुञ्जयेत् ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ताराधारणीं सप्ताभि-
मन्त्रितां कृत्वा आत्मनोऽस्त्रिद्वयं अञ्जयेत् । राजकुलं
प्रविशतः स राजा शिष्यवद् गौरवं करोति, विरहं न

१ A ० यन्त्र ० ।

२ A प्रविशन्तः ।

३ A बदरकण्टकानां ।

४ AC शिष्ये ।

यतिः प्रसादं च प्रयच्छति, प्रियालापं च कुरुते, दासतां समुपैति, कुक्षीऽपि वशो भवेदिति दृष्टप्रत्ययश्च सद्भूतः ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ताराधारणीं शतधा-
प्रमत्तं द्विवदनाशौषिषं भस्म कृत्वा रक्तवर्णगो(गाभौ)ष्टे-
तार्कदलेन वर्त्तिं कृत्वा प्रज्वाल्य कज्जलं पातयेत् । तत्
कज्जलं वज्रसूर्यवज्रधर्माभ्यां सम्मर्द्ध्य परमाग्नेन धूपयेत् ।
भस्मना सार्द्धमक्षि अञ्जयेत् । यां पश्यति चक्षुर्वज्रेण सा
यदि पद्मनर्त्तेश्वरं न रक्षति तदाहं तारा न भवेयम्,
धातिताश्च मया बुद्धा भगवन्तो भवेयुरिति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । अदशनशिशुलोलां
पृथीत्वा ताराधारण्या सप्ताभिमन्त्रितां कृत्वा भृङ्गराज-
मूलं गोरोचनया सार्द्धमेकीकृत्य ललाटे तिलकं परिधाय
यां यां पश्यति, तां तां वशं कुरुते ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । उदरकीटं तारा-
धारण्या सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा वज्रधर्मेण सार्द्धं कन्यायै
ताम्बूलेन सह दद्यात् । अभ्यवहृतमात्रेण योगवरेण न
मुञ्चति, नान्यं रमते, नान्यस्मिन् गच्छति, नान्यं पुरुष-
मिच्छति, स्वपतिं त्यजति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । महातैलेनात्मानमभ्यञ्ज्य
ताराधारणीं जपेत् । अमितं जपेद् भावयेच्च । जपान्ते
शालिपिष्टकेन कुड्मल्या शङ्कुलिकां कृत्वा यस्यै यस्यै वा
दीयते सा स पञ्चत्वं गता गतोऽपि न मुञ्चेदिति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । चन्द्रोपरागसमये तारा-
धारणीं जपमानः सेवां कृत्वा ततः समुद्धृतं लोकेश्वरं
संगृह्य शङ्खचूर्णेन भावयेत् । ततः प्रमदायै दातव्यम्,
पञ्चतां यावदनुवर्तते तमेव परमिच्छति नान्यम् ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ताराधारणीमन्त्रेण
मदनफलमष्टोत्तरशतवारं परिजप्य तेन मदनफलेन
हयग्रीवेण सार्द्धं यां अक्षयति सा वश्या भवति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकस्य बन्धनमुक्तिं कुरु मुः स्वाहा इत्यनेन मन्त्रेण
अर्कदले साध्यनामविदर्भितं लिखित्वा कुलीरगर्ते गोप-
येत् । तस्यावश्यं बन्धनमुक्तिर्भवति ।

साधनं वज्रतारायाः संलिख्य यदुपार्जितम् ।

तेन पुण्येन लोकोऽयं व्रजतां सौगतीं गतिम् ॥

॥ वज्रतारासाधनं समाप्तम् ।

। कतिरियं रत्नाकरशान्तिपादानाम् ॥

संपूज्य देवीं 'करवीरपुष्पै-

रष्टौ शतान्येव जपेत् चिसन्ध्यम् ।

इष्टं वरं याचितं मेकमेव

मासेन दद्याद् ध्रुवमार्थतारा ॥

ॐ जम्भे मोहे स्वाहा, नमस्तारायै, नम आर्याव-
लोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय,
नमो भगवत्यै आर्यतारायै, ॐ तारे तुत्तारे तुरे वीरे
दुर्गादुत्तारय ह्रीं ह्रीं ह्रीं सर्वदुःखान्मोचनि भगवति
दुर्गोत्तारिणि महायोगेश्वरि ह्रीं नमोऽस्तु ते स्वाहा ।
एतां भगवतीं दुर्गोत्तारिणीतारां मुहुः श्यामां चतुर्भुजां
वामेन पाशं दक्षिणेनाङ्कुशधारिणीं भक्तमाश्रामयन्तीं
दक्षिणेन वरदां दिव्यमालाम्बरधारिणीं वामेन नीलो-
त्पलहस्तां सितवस्त्रप्रावृतदेहां पद्मासनस्थां त्रिकालं
ध्यायेत् । सर्वदुःखेभ्य उत्तारयति । बन्धनात् मोचयति ।
शृङ्खलाविनिवेष्टितं पाशेन बद्धं ग्रहग्रस्तं वा उत्तारयति ।
बन्धस्येन जप्तव्या । सहस्रमष्टशतं वा दिने दिने जपेत्
मोचयति । यदि न मुञ्चति तदा मूर्ध्नि स्फुटति
[भूम्यां] लुठति । स्वस्थो वदति अमुकं मुञ्चेति । तं यदि
न मुञ्चति तदा शिरोवेदना भवति, ज्वरो महान् भवति,
विषमा विसूचिका भवति, साधकस्य दर्शनं ददाति,
सप्तमे दिवसेऽवश्यं मोचयति । एषा भगवती दुर्गोत्तारिणी

¹ N omits करवीर० ।

² AC जपन्ति सद्यं ।

³ AC गभिमत० ।

⁴ AC •देही ।

⁵ AC omit.

⁶ AC छूयति ।

अथिता हँ ह्रीं सप्त वारान् पुष्पमभिमन्त्र्य दातव्यम् ।
पूजा । सम्मधे खँ ताँ वामावर्त्तेन वुँ आँ जीँ ॥
वामावर्त्तेन 'लेँ माँ पाँ ताँ ।

॥ इति दुर्गोत्तारिणीसाधनं समाप्तम् ॥

112.

उत्थाय पूर्वमन्त्रायां भूप्रदेशे मनोहरे ।
मृदामनोपविष्टः मन् स्वहृदि चन्द्रमण्डले ॥
पञ्चमस्य प्रथमं तु द्वितीयस्वरयोजितम् ।
अर्द्धेन्दुविन्दुसंयुक्तं सितरश्मिविभूषितम् ॥
तस्य शुक्लमयैस्तु तारामाकृष्य व्योमनि ।
द्विभुजां सितदेहां तु वरदोत्पलधारिणीम् ॥
पञ्चोपचारपूजाभिः पूजयित्वा तु भक्तितः ।
पापानां देशनां पश्चात् ततः पुण्यानुमोदनाम् ।
तत्परिणामनां चैव त्रिशरणगमनं तथा ॥

ॐ श्रुत्यताज्ज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति पठेत् ।
इति स्वपरश्रुत्यं वै ध्यात्वा योगी विधानवित् ।
सितारविन्दमध्यस्थचन्द्रबिम्बासनोपरि ॥
पूर्वोक्तबीजनिष्पन्नां तारादेवीं मनोरमाम् ।
आवद्धवज्रपर्यङ्कां वरदोत्पलधारिणीम् ॥

¹ A हँ ह्रीं जा ।

² A खता ।

³ A ह्रीं, C ह्रीं ।

⁴ ANC वा ।

⁵ A •हार• ।

वृक्षचन्द्रकराकारां पृष्ठचन्द्रसमाश्रिताम् ।
 सर्वाखङ्कारसम्पूर्णां षोडशाब्दवपुष्मतीम् ॥
 सर्वसंबुद्धतत्पुत्रमातरं कामरूपधाम् ।
 ध्यात्वाऽऽर्यतारां हृदये तस्याश्चक्रं सितद्युति ॥
 अष्टकोष्ठकमष्टाभिरक्षरैः परिपूरितम् ।
 ॐ हाव्यञ्जनमध्यस्थसाध्यनामाद्यनाभिकम् ॥
 ध्यायादेकाग्रचित्तः सन् षण्मासान् दृढनिश्चयः ।
 जपेदखिन्नचित्तः सन् मन्त्रमेनं दशाक्षरम् ॥
 ॐ कारमादितो दत्त्वा पश्चात् तारे प्रयोजयेत् ।
 तुत्तारे स्यात् तुरे पश्चात् स्वाहान्तं मार्वकर्मिकम् ॥
 ब्रह्मेन्द्रविष्णुचन्द्रार्करुद्रदिक्कालमन्त्रयैः ।
 अथ्यखण्डितरोमाग्रो मृत्युं जयति मुक्तवत् ॥
 वलिपलितदौर्भाग्यव्याधिदारिद्र्यमंशयः ।
 सिंहाद्यष्टमहाभीतिदुःखसन्दोहनाशनम् ॥
 अयाचितान्नपानादिहर्म्यवस्त्रादिसङ्गमः ।
 खट्वाञ्जनपादलेपभद्रकुम्भादिमिद्वयः ॥
 कविता वक्तृता मेधा प्रज्ञा चैकान्तनिर्मला ।
 अन्या च वाञ्छिता सिद्धिश्चक्रादस्मात् प्रजायते ॥
 ॥ इति मृत्युवञ्चनोपदेशतारासाधनं समाप्तम् ॥

¹ A सर्वसंबुद्धः ।

² A परितं ।

³ A वृक्षाभासुष्टः ।

⁴ AN अवधारिताः ।

⁵ A omits मृत्युः ।

113.

विश्वमातायै नमः ।

ध्यात्वा चन्द्रार्कमध्ये त्वलिकलिसहिते तोयबीजाञ्जले
 तेनोत्पन्नैकवक्त्रां यमकरकमलां देवीं चन्द्रवर्णाम् ।
 आरूढां श्वेतनागं सितजलजं करीं चाम्बु श्वेतवस्त्रां
 श्वेतालङ्कारयुक्तां प्रहसितवदनां प्रेषयन् साध्यवेशम् ॥
 तस्मात् साध्यं गृहीत्वा पुनरपि च विभोर्म्मण्डले सम्प्रविष्टा
 भर्तुं श्रान्नां प्रलब्धाः पुनरमृतघटैर्लोचनं प्राप्य प्रहृष्टाः ।
 तं साध्यं स्नापयन्ति प्रवरदशविधाः शक्तयः कथयन्ति
 रूपाद्याः पोषयन्ति प्रकटदशबलास्यादयस्तथा यन्ति ॥
 भूताख्याश्चाह्वयन्ति प्रवरदशविधाः क्रोधजाः पापघ्नी
 नागिन्यश्चुम्बयन्ति त्वमरयुवतयो द्वादशालिङ्गयन्ति ।
 चण्डाः कुर्वन्ति रक्षां सकलभुवितले यान्ति पुष्पाहेतो-
 रेवं साध्यं च सर्व्वं परमसुखकरं योगिनां साधनौयम् ॥

॥ विश्वमातासाधनं समाप्तम् ॥

¹ N ० बीजाञ्ज एकं ।² A इन्दो ।³ A ० भ्यादयः ० ।⁴ A पुष्पेव्यहेतोः ।⁵ A जल ० ।⁶ A लोचनयै ।⁷ A चन्द्राः ।⁸ A योगीनां ।

114.

नमस्तारायै ।

पूर्वक्रमप्रयोगेन भगमध्ये शशिमण्डले ।

हेमवर्णां महाधोरां तारादेवीं महर्षिकाम् ।

चित्रेचामष्टवदनां भुजषोडशभूषिताम् ॥

ऊर्ध्वपिङ्गलकेशां सार्द्धं शतार्द्धमुण्डमालाकृतहाराम्—

प्रत्यालीढपदोपेतां जगन्नाणां महाबलाम् ।

विचित्रवस्त्रनेपथ्यां हसन्तीं नवयौवनाम् ॥

प्रधानमुखं पीतं दक्षिणे^१ द्वितीयं नीलं तृतीयं श्यामं
चतुर्थं गगनश्यामं वामे कुन्दसन्निभं द्वितीयं रक्तं तृतीयं
गगनश्यामं ऊर्ध्वास्यं धूम्रवर्णाभं महाधोरं मध्यास्यं
विकटोत्कटं दक्षिणकरेषु खड्गोत्पलशरवज्राकुशदण्डकर्चि-
श्रभयधरां वामभुजेषु सपाशतर्ज्जनिकपालधनुःखट्वाङ्गस-
वज्रपाशब्रह्मशिरोरत्नकलशधरां विश्वपद्मचन्द्रस्थां सूर्य-
प्रभाविभूषितां वामपादेनेन्द्रं दक्षिणपादेनोपेन्द्रं पादद्वय-
मध्ये रुद्रं ब्रह्माणं चाक्रम्य स्थितां सर्वविरागविनाशनीं^२
भावयेत् । योगी लघु सिद्धिमवाप्नुयात् । जपमन्त्रः
ॐ प्रसन्नतारे^३ अमृतमुखि अमृतलोचने सर्वार्थसाधनि
सर्वसत्त्ववशङ्करि हुँ फट् हुँ स्वाहा ।

॥ इति सर्वार्थसाधन्याः प्रसन्नतारायाः साधनं समाप्तम् ॥

^१ AC सार्द्धं ।

^२ ANC दक्षिणं ।

^३ A ऊर्ध्वं प्रधुः ।

^४ N खट्वाङ्गो, A खड्गदक्षिणकभुजो ।

^५ A वक्राः ।

^६ A सर्वतः ।

^७ A विरागिनी ।

^८ A adds अमृते after this.

115.

नमस्तारायै ।

ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा । ॐ कुरुकुले स्वाहा ।
 मूलमन्त्रः शरीरे न्यस्तव्यः, हृदयमन्त्रेण जापः कर्त्तव्यः ।
 ॐकारं शिरसि न्यस्तव्यम्, 'कुकारं' शिखायां न्यस्तव्यम्,
 रुकारं चक्षुषि युञ्जयेत्, कुकारं कवचं कुर्यात् ।

लकारं मस्तकमूर्द्ध्नि^१ लेकारं हृदये न्यसेत् ।

स्वाकारं नाभिदेशे तु हाकारं पादयोर्न्यसेत् ।

एवं अक्षरविन्यास आत्मदेहे साधकेन कर्त्तव्यः ।

ॐकारं श्वेतवर्णाभं कुकारं श्याममेव च ।

रुकारं रक्तमेवोक्तं कुकारं श्वेतमेव च ॥

लकारं पीतमुद्दिष्टं लेकारं श्याममेव च ।

स्वाकारं रक्तमुद्दिष्टं हाकारं कृष्णमेव च ॥

एवमेवाक्षराणां वर्णं कथितम् । ताराया मन्त्रमेवम्—
 एहि देवि भगवति, प्रसादं मे देवि^२ कुरु, पूजां पद्माक्षान्
 सन्निहिता भव आवाहनमन्त्रः । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
 हुँ फट् स्वाहा अर्घमन्त्रः । पद्ममुद्रां बद्ध्वा सुगन्धपुष्पैरर्घ्यो
 देयः । ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्वकर्मसु^३ योजयेत् तां-
 कारः । स एवंविधः ॐ ताँ ताँ ताँ ताँ ताँ इति । अतः
 सर्वशत्रून् स्तम्भयति । अङ्गुलिषु न्यस्तव्यः । सर्वशत्रोर्हन्ति
 दर्शयेत्, ततः 'स्तम्भितो भवति' । ॐ चाँ चाँ चाँ चाँ चाँ पुनः

^१ AN कुंका० ।

^२ A मस्तकमुद्दोह ।

^३ N भवति ।

^४ AC देवि ।

^५ AC कर्मसंघो ।

^६ AC हस्तितो ।

यस्य संप्रत्ययवती भवति । तां तारं लक्षं जापेत् । ग्रामशतं
लभते । ॐ चुं चुं चुं चुं चुं [चुं] अनेन सर्व्वरक्षा भवति ।
राजकुलप्रवेशे गोरोचनां अष्टंशताभिमन्त्रितां कृत्वा
तिलकं दत्त्वा अष्टसु स्थानेषु योजयेत् । शिखायां ललाटे
कक्षे हृदये नाभौ जानुनोः(भ्यां) पादयोश्चेति एवं मन्त्रा
न्यस्तव्याः । अनेनैव गोरोचनया अक्षिण्यञ्जयेत् । ततो
राजकुलप्रवेशे राजा समभिमुखमवलोक्य कथयति ।
शतसहस्रजापेन सर्व्वसत्त्वा वश्या भवन्ति । चुं चुं चुं चुं
[चुं] ॐ अस्य मन्त्रस्य लक्षं जापयेत् । ग्रामसहस्रं लभते,
भगवतीं तारां च पश्यति । दीपमन्त्रः । ॐ हं हं हं हं
हं हुं फट् स्वाहा शिखाबन्धमन्त्रः । ॐ तां तां तां तां
तां बन्ध ता हा हः स्वाहा अधोर्द्ध्वमन्त्रः । अयं ताराजाप-
विधिक्रमः— ॐ चुं चुं चुं चुं चुं चुं हृदयमन्त्रः । उपहृदयं
ता(ति ते । अनेन) अयं वशकर्म्मणि प्रयोजयेत् । वशी-
करणमण्डलमालिख्य श्मशानाङ्गारेण प्रतिकृतिं कृत्वा
शिखायां तां, तां गुह्ये, ति पादयोरेवं विन्यस्य करवोर-
पुष्पैर्भगं ताडयेत् । अनेन मन्त्रेण सा वश्या भवति ।
आकर्षणे गोरोचनया भूर्जपत्रे स्त्रिया वा पुरुषस्य वा
प्रतिकृतिं कृत्वा ति शिरसि, ति हृदये, ति गुह्यदेशे, ति
पादयोः, तं ललाटे एवं अक्षरविन्यासं कुर्यात् ।

अथ पटविधाने भगवतीं तारां लिखेत् चतुर्भुजां रक्त-
श्यामकृष्णशुक्लवर्णां विश्वरूपां एकहस्तेन पाशं अपरेण

१ A लक्षणां ।

२ AC ० प्रदेशे ।

३ A तातादिते ।

४ A ० प्रदेशे ।

५ चां चां in C.

६ A सृष्टि, C तुष्टि ।

हस्तं उत्पलं तथा 'अङ्गुशहस्तां अङ्गुशेनाकर्षयन्तीं चिन्तयेत् । योजनशतसहस्रादप्याकर्षयति । लक्षजापो देयः । यं इच्छति तं वशमानयति । ततोऽङ्गुलिं विन्यसेत् । ततः शचीर्नामाभिलिख्य हस्तेनावष्टभ्य तावद् जपेत् यावत् तत्कालग्रहः । कृष्णवर्णां विचिन्तयेत् । ॐ चाँ चाँ चाँ चाँ चाँ ॐ अस्य लक्षजापेनाभिषेकबन्धो भवति । अथ नौलोत्पलपुष्पैर्भगवतीं तारां दशसहस्रैरर्चयित्वा अस्य जापो देयः । एकैकेनार्चयित्वा जपेत् । अन्यानुशंमात् सर्वजनप्रियो भवति त्रिकालमष्टशतिको जापः । एवंमेव सेवा । राजकुले वा व्यवहारे वा देवागारे वा अरण्ये वा सर्वत्र भगवती तारा रक्षां करोति इति ।

आर्य्यतारामट्टारिकायाः कल्पः समाप्तः ।

116.

महाश्रीतारयै नमः ।

आदौ तावन्मन्त्रौ [ॐ] स्वभावशुद्ध इत्यादिमन्त्रेणाधितिथ्यं^१ श्रुत्यतां विभाव्य तदनन्तरं शुभ्रकारोद्भूतचन्द्रमण्डलं तदुपरि हरिततांकारबीजसम्भूतां महाश्रीतारां चन्द्रासनस्थां श्यामवर्णां द्विभुजां हस्तद्वयेन व्याख्यान-

^१ अङ्गुशहस्तां dropped in A.

^२ ०कटु० ।

^३ A कोपः ।

^४ A एवं सेवा ।

^५ MS Ba begins here again after a long break.

^६ Nb ०तिष्ठेत् ।

^७ Nb सूत्रकारोद्भवः ।

मुद्राधरां एकवक्त्रां सर्व्वलङ्कारभूषितां पार्श्वद्वयेनोत्पल-
शोभां सुवर्णसिंहासनोपरि अपाश्रयादिशोभां नाना-
पुष्पाशोकचम्पकनागेश्वरपारिजातकादिभौराजिताममोघ-
सिद्धिमकुटिनीम् ।

महाश्रीतारायाः पार्श्वे एकजटामर्द्धपर्यङ्कोपविष्टां
नीलवर्णां कर्चिकपालधरां सक्रोधां लम्बोदरां पिङ्गलजटा-
विभूषितां व्याघ्रचर्माम्बरधराम्, दक्षिणे पार्श्वे अशोक-
कान्तां पौतवर्णां रत्नमकुटिनीं वज्राशोकधराम्, पुनर्वामे
आर्य्यजाङ्गलीं श्यामवर्णां सर्पवरदहस्ताम्, दक्षिणे महा-
मायूरीं मयूरपिच्छवरदहस्ताम् । भावनावसानसमये
उत्पलमुद्रां बन्धयेत् । ततोऽलातचक्राकारं पश्यन् मन्त्रं
जपेत् ॐ तारे तुत्तारे तुरे धनं ददे स्वाहा ।

राजलौलास्थिता देवी महाश्रीः करुणान्विता ।

इति महाश्रीतारिण्याः साधनं समाप्तम् ।

^१ ०दय ।

^२ Nb ददः ।

^३ B • ललिता • ।

^४ This *Sādhana* is found in Nb and B only; see for instance, B Fol. 81 A.

पूर्वोक्ते[न] विधानेन स्वहृदि रक्तमण्डले ।
 जाँकारज्ञाननिष्पन्ना विद्या नाम्ना तु जाङ्गुली ।
 पीतसप्तफणाभोगा ज्वलत्सन्मणिभूषणा ।
 चिनेत्रा तु त्रिमुखा कुमारीलक्षणोज्ज्वला ॥
 सरोषहसिता^१ चैव सर्पमण्डितमेखला ।
 षड्भुजा ललिताक्षेपाऽक्षाभ्यावष्टब्धमस्तका ॥
 दक्षिणे तु करे वज्रं द्वितीये खड्गमुद्यतम् ।
 तृतीये नृत्याभिनयं मारत्रासि शरोद्यता ॥
 वामे तर्जनीकापाशौ^२ द्वितीये विषपुष्पकम् ।
 तृतीये धनुर्हस्ता^३ च पुष्पमण्डितमेखला ॥

पद्मासनस्था कनकवर्णा रक्त^४प्रभामण्डला
 स्फुरन्तीन्द्रायुधनिर्माणज्वालापरिकरच्छदा ।
 स्फुरद्दुहौघबिम्बांस्तु^५ चन्द्रकलशान्^६ स्वहस्तकान्
 सेकयन्ती विषसुप्तांस्तु जाँकारमुखरञ्जिता ॥
 भावयेद् विषपाते तु^७ त्रिकायां जाङ्गुलीं सदा ।
 एवं हि भाव्यमानेन चिराद् बोधिरवाप्यते ॥
 हस्तद्वयेन सर्पभोगाकारेण मूर्द्धि फट्च्छचं प्रयच्छ

^१ A ०सिध्यन्ता ।

^२ NB ०भूषिता ।

^३ ABa सरोषसहिता ।

^४ A ०नयनं ।

^५ A ०पुष्पकं ।

^६ N ०मखलप्रभा, Ba ०मखा ।

^७ A ०स्वाक्रान्तात् Ba ०साधनं ।

^८ Ba ०समन्विता ।

^९ B त्रिमुखा चिनेत्रा तु

^{१०} AC ०मुद्यता ।

^{११} A ०पाशौ ।

^{१२} B गन्धहस्ता ।

^{१३} A ०विष्णु, N विष्णुः ।

^{१४} ANC ०वाग्वत् ।

तेन जाङ्गलीमुद्रा । मन्त्रं जपेत् ॐ नमः शबरकुमारि
ये चूर्णचाडि चालय चुञ्चालय संघट्टनि मत्तमातङ्गि
संघट्टिने अहे ॐ जः स्वाहा ।

॥ आर्यजाङ्गलीसाधनम् ॥

118.

ॐ इलिमित्ते तिलिमित्ते इलितिलिमित्ते दुम्मे
दुम्बालीए दुम्मे दुम्बालीए तर्के तर्करणे मर्मे मर्मरणे
कश्मीरे कश्मीरमुक्ते अघे अघने अघनाघने इलि इलीए
मिलीए इलिमिलीए अक्याइए अय्याइए श्वेते श्वेततुण्डे
अननुरक्ते¹⁰ स्वाहा ।

इयमस्माकं भिक्षवो विद्या सर्व्वश्वेता सुदक्षिणा । य
इमां विद्यां सक्तत् शृणोति स सप्त वर्षाणि अहिना न¹¹
दश्यते, न चास्य काये विषं संक्रमिष्यति । य इमां विद्यां
भिक्षवो धारयिष्यति स यावज्जीवं अहिना न दश्यते, न
चास्य¹² काये विषं संक्रामति ! यश्चैनमहिर्दंशेत् तस्य¹³
सप्तधा स्फुटेत् मूर्द्धा¹⁴ अर्ज्जकत्येव मञ्जरौ ।

॥ आर्यजाङ्गलीधारणी ॥

NC चूर्णचाडि, Ba चुञ्चचाडि ।

A मित्रमातङ्गि, Ba ०मातर्गि ।

B दुम्मे ।

B ०लिये ।

०AC अय्या०, N अक्या० ।

* dropped in A.

AC इतल ।

2 Ba चुञ्चालय ।

4 A अह ।

6 दुम्मा ।

5 B ०लिये ।

10 ANCBa अननुरक्ते ।

12 ANCBa चास्य ।

14 B आर्याकत्येव ।

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं रक्तवस्त्र-
चन्द्रे पीतजाँकारपरिणतामार्थजाङ्गुलीमात्मानं स्मरति
निष्पादयेत् पीतां चिमुखां षड्भुजां नीलसितदक्षिणे-
तरवदनां खड्गवज्रबाणदक्षिणहस्तत्रयां सतर्जनीपाश-
विषपुष्पकार्मुकवामकरत्रयां स्फीतफणामण्डलशिरःस्थां
सर्वदिव्यवस्त्राभरणभूषितां कुमारौलक्ष्मणोज्ज्वलां अश्वो-
भ्याक्रान्तमस्तकां ध्यात्वा मन्त्रं जपेत् ॐ जाङ्गुलि सर्व-
विषप्रशमनि हुः स्वाहा ।

॥ आर्थजाङ्गुलीसाधनम् ॥

एवं मया श्रुतमेकस्मिन् समये भगवान् आवस्थ्यां
विहरति स्म जेतवने अनाथपिण्डस्यारामे महता भिक्षु-
सङ्घेन सार्द्धं अर्द्धत्रयोदशभिर्भिक्षुशतैः सम्बहुलैश्च बोधिसत्त्वै-
र्महासत्त्वैरेकैश्च देवनागयक्षगन्धर्वासुरगरूढकिन्नरमहो-
रगमनुष्ठामनुष्ठैश्च सार्द्धम् । तच्च खलु भगवान् भिक्षूणा-
मामन्त्रयते स्म । भूतपूर्वं भिक्षवो बोधिसत्त्वभूतो
विहरामि । हिमवन्तस्योत्तरपार्श्वे पर्वते गन्धमादने तस्य
पर्वतराजस्य प्राग्भारे कुमारौशतपुण्यलक्षणा—

इक्ष्वक्चर्मवसना सर्पमण्डितमेखला ।
 आशीविषमुम्भलिका^१ दृष्टिविषा^२ वतंसिका ॥
 खादन्ती विषपुष्पाणि पिबन्ती मालुतालताम् ।
 सांमालरति लारति (!) एहि वत्स शृणोहि मे ॥
 जाङ्गुलीनामाहं विद्या उत्तमा विषनाशनी ।
 यत्किञ्चित् मम नाम्ना हि तत्सर्वं नश्यते विषम् ॥

तद्यथा, ॐ इल्लिमित्ते तिलिमित्ते इल्लितिलिमित्ते दुम्बे
 दुम्बालीए दुम्बे दुम्बालीए तर्के तर्करणे मर्मे मर्मरणे
 कश्मीरे कश्मीरमुक्ते अघे अघने अघनाघने इलि^३ इलीए
 मिलीए इल्लिमिल्लीए अक्याइए अघ्याइए श्वेते श्वेततुण्डे
 अननुरक्ते स्वाहा ।

इयमस्माकं भिक्षवो विद्या सर्वश्वेता^४ सुदक्षिणा । य
 इमां विद्यां रुद्धत् शृणोति स सप्त वर्षाणि अहिना न
 दश्यते । न चास्य काये विषं संक्रमिष्यति । य इमां
 विद्यां भिक्षवो धारयिष्यति स यावज्जीवमहिना न दश्यते,
 न चास्य काये विषं संक्रामति । यश्चैनमहिर्दंशेत्^५ तस्य
 सप्तधा स्फुटेत् मूर्द्धा अर्जकस्येव मञ्जरी ।

इमानि च मन्त्रपदानि सर्पस्य पुरतो न वक्तव्यानि
 यत्कारणं सर्पा स्त्रियन्ते । तद्यथा, इर्णा^६ चिर्णा चक्को वक्को^७

^१ A ० दुम्भलिका, Ba ० चुम्भरिका ।

^२ Ba ० वदशिका ।

^३ Ba दुले ।

^४ Ba दुक्षा ० ।

^५ ANC add इली after this.

^६ Ba श्वेति ।

^७ N सर्वश्व एता ।

^८ Ba दंश्यते ।

^९ AC ० दंश्येत् ।

^{१०} ANC एतस्य ।

^{११} Ba इक्षा ।

^{१२} ANC omit.

कोडा कोडिति मोडा मोडिति कुरुडा कुरुडिति निकुरुडा
निकुरुडिति पुरुडा पुरुडिति निपुरुडा निपुरुडिति फुट
फुटरहे फुट्टुटुण्डरहे^५ नागे नागरहे नामट्टुण्डरहे
सर्पे सर्परहे सर्पट्टुण्डरहे अच्छे अच्छले इस विषय-
विषे^{१०} शीते शीतवत्ताले हले हलले तुण्डे तुतुण्डे तण्डिते
तण्डितट्टे तट्टु स्फुट^{११} स्फुटतु^{१२} विषं स्वाहा ।

इति हि भिक्षवो जाङ्गल्या महाविद्यायाः सर्वदेवासुर-
नागयक्षभूतसमागमे भाषितलपितमुदीरितं प्रव्याहृतं
सर्वं तत् तथा अवितथा नान्यथाभूतं सत्यतथ्यम् । तथा
यथावदविपरीतं अविपर्यस्तं बुद्धसत्यमनुस्मर धर्म्मसत्य-
मनुस्मर सङ्गसत्यमनुस्मर सत्यवादिनां सत्यमनुस्मर ।
अनेन सत्येन सत्यवचनेन इदं विषं अविषं भवतु, दातारं
गच्छतु, दष्टारं गच्छतु, अग्निं गच्छतु, कुट्टं गच्छतु, जलं
गच्छतु, स्तम्भं गच्छतु, शान्तिं गच्छतु, स्वस्त्ययनं गच्छतु,
भूम्यां निपततु, विषं स्वाहा । इदमवोचत् भगवानात्मन्दसे
च भिक्षवः सा च सर्वावतौ पर्यत् सदेवमानुसासुरगण-
गन्धर्व्वकिन्नरमहोरगयक्षनागपर्षद् भगवतो^{१३} भाषितमव्य-
नन्ददिति ।

॥ आर्यजाङ्गलीमहाविद्या समाप्ता ॥

^१ ANC कोडिति ।

^३ Ba निरुडे ।

^५ ANC फफट्टु फट्टु टुण्डरहे ।

^७ A ० हरे, Ba ० रदे ।

^९ N हलविख ।

^{११} स्फुटे ।

^{१२} A विमूर्ष ।

^२ Ba निबडा ।

^४ Ba फुट्टु ।

^६ AC ० वृण्डे ।

^८ A सर्पवृद्ध ।

^{१०} ० कलविषे found in N

^{१३} भगवतो found in Ba

121.

अथ भगवत्या हृदयकल्पं व्याख्यास्यामः । ॐ असि-
जिह्वे मूलजिह्वे वज्रकाये ग्रस ग्रस ज्वल ज्वल महाज्वाले
महायोगेश्वरि हुं हुं फट् फट् स्वाहा । दशसहस्रजापात्
सर्वविषकर्म्मशमनसमर्थो भवति । जपश्चानेन विधिना
कर्त्तव्यः । चिकालस्त्रायी मद्यमांसवमापन्नाण्डुतैल्लवण-
विवर्जितस्त्रिकालं जपेत् यावद् दशसहस्राणि ।
ततः सिद्धो भवति । पश्चात् कर्म्माणि कारयेदनेन
विन्यासेन ।

प्रथमं तावन्मन्त्रौ आत्मानमीदृशं चिन्तयेत् कुमार्या-
कारं हरितवर्णं सप्तफट्विराजितमूर्द्धजं चतुर्भुजं एकमुखं
एकहस्तेन चित्रशूलं द्वितीयेन मयूरपिच्छं तृतीयेन सर्पं
चतुर्थे प्रसारिताभयम् । सर्वार्ङ्गेन नूपुरमेखलावल्लय-
कुण्डलादीन् सर्पाकारान् चिन्तयेत् । एकैकस्मात् रोम-
विधरात् अग्निज्वालां समन्तान्निष्काशमानां विचिन्तयेत् ।
एवमात्मनि कल्पयेत् अहं तावद् देवता । ततः सर्पदष्टकं
पुरतः संस्थाप्य ताम्रादिभाजने उदकं प्रतिष्ठाप्यानया
विद्यया सप्तवाराभिमन्त्रितं तं सप्त वारान् शिरःप्रभृति-
विषमाह्वय्य ततो दक एव प्रक्षिपेत् पुनः पुनः । एतेन
निर्विषो भवति । चूलं च विषं यं यमेवाङ्गं मुञ्चति
तस्मिन् तस्मिन् स्थाने मृत्तिकया सप्तजप्तया धारणीबन्धं
सर्पाकारबल्लययोगेन कारयेत् । एतौ मुद्रौ सर्पाकारौ ।

दुःकारं मुञ्चेद् दष्टकस्याङ्गे पिबन्तमिव विषं चिन्तयेत् ।
एवं कर्मसिद्धिर्भवति नान्यथा ।

॥ इत्यार्यजाङ्गुल्या भगवत्याः कल्पः समाप्तः ॥

122.

नमो भगवत्यै आर्यजाङ्गुल्यै ।

नत्वा भगवतीं तारामार्यजाङ्गुलिरूपिणौम् ।

सत्त्वानामनुकम्पाय लिख्यतेऽस्याः प्रसाधनम् ॥

प्रथमं तावन्मन्त्रौ शुचिः स्नातः शुक्लमाल्याम्बरधरः
शुक्लगन्धानुलिप्तो^१ विजने सुलिप्ते प्रदेशे शुक्लसुगन्धि-
तोयोपसिक्ते शुक्लपुष्पप्रकरा^२ वक्रीर्णे सुखासनोपविष्टो जगति
मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षां विभाव्य^३ ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व-
धर्माः स्वभावशुद्धोऽहमित्यु^४च्चार्य जगद् ग्राह्यग्राहकरहितं
पश्येत्^५ । तदनन्तरं चिन्तयेत्^६ पङ्कारं शुक्लवर्णं तत्परि-
णतं^७ पद्मं सितं विकसितशतपत्रं^८ तद्वरटके शुक्लाकारेण

^१ N मुञ्चेद् ।

^२ Ba पिबन्तो ।

^३ This *Namaskāra* is found only in Ab.

^४ Ab जाङ्गुल्यै रूपधारिणी ।

^५ ANCBa लिख्यते तत्प्रसा ।

^६ शुक्लगन्धानुलिप्तो is found only in Ab.

^७ A ०गन्धिते ।

^८ Ab ०प्रकारा ।

^९ Ab ०करुणां विभावयेत् ।

^{१०} ANC Ba ०चारयेत्ततो ।

^{११} Ab पश्यति ।

^{१२} Ab चकार ।

^{१३} Ab ०गतेन ।

^{१४} ANCBa omit विकसितः ।

चन्द्रमण्डलं दृष्ट्वा तदुपरि शुक्लवर्णह्रीःकारजात्मानं
आर्यजाङ्गलीरूपां सर्वशुक्लां चतुर्भुजां एकमुखां जटा-
मुकुटिनीं शुक्लां शुक्लनिवसनोत्तरीयां^१ सितरत्नालङ्कार-
भूषितां शुक्लसर्पैर्विभूषितां सत्त्वपर्यङ्के उपविष्टां
मूलभूजाभ्यां वीणां वादयन्तीं द्वितीयवामभुजेन सित-
सर्पधारिणीं^२ अपरदक्षिणेनाभयप्रदां^३ चन्द्रांशुमालिनीं
ध्यायात् । शिरसि कण्ठे स्तनान्तरे चन्द्रमण्डले आः^४ ह्रीः
हुँकारान् विभावयेत् । तदनु ह्रीःकाररश्मिनाऽऽकृष्य
गगनस्थान् ज्ञानसत्त्वसमयसत्त्वान् एकौकृत्य विभावयेत्
अः हुँ वँ हो प्रयोगेणेति । पुनरपि ह्रीःकाररश्मिनाकृष्टाः
सर्वतथागतान् गगनस्थाः सत्त्वार्थोद्यतं मामभिविञ्चन्तु ।
सुचिरं^५ बहलकायं चिन्तयेत् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रम् ।
ह्रीः इति जापमन्त्रः सप्तलक्षं जपेत्, सप्तायुतं सितपुष्पं
जुह्यात् सितालङ्कारभूषितः । अनेन क्रमेण गरुडेश्वरत्वं
कवित्वं सर्वशास्त्रविशारदत्वं सर्वविषहरत्वं भवति न
सन्देहः ।

॥ आर्यजाङ्गलीसाधनं समाप्तम् ॥

^१ Ab ० वर्णा ० जाङ्गा ० ।

^२ ANCBa शुक्लोत्तरीयां ।

^३ ANCBa ० पर्यङ्कमा ० ।

^४ Ab दक्षिणाभय ० ।

^५ Ab क्रौं ।

^६ Instead of सर्वतथा ०..... जपेन्मन्त्रम्, Ab has सर्वतथागतान् गगनस्थान् सितोदकेनाभिविञ्चन्तु सः शिरसि सितवर्णकाये सचिन्तयेत् ।

^७ Ba सुचिरं ।

^८ Ab भूषितां ।

नमः एकजटायै ।

अतः परं प्रवक्ष्यामि यथाकल्पोपदेशतः ।

तारामेकजटाम्बारां नत्वा तस्याः प्रसाधनम् ।

ॐ हुं वज्राङ्गे मम रक्ष रक्ष फट् स्वाहा इत्यनेनात्म-
रक्षां कृत्वा प्रथमं तावद् योगी मुखशौचादिकं कृत्वा
क्वचिद् विजने घनश्मशानचत्तरादौ सकलजगदभ्युद्धर-
त्साहवत्सलः परमसुखाभ्यासीनः स्वहृदि रक्तपद्मोपरि
चन्द्रमण्डले कृष्णहुंकारं सरश्मिकं ध्यायात् । तस्य रश्मिना-
ऽऽकाशे गुरुबुद्धबोधिमत्त्वान् दृष्ट्वा पूजयेत् । पापदेशना-
पुण्यानुमोदनाचिशरणगमनबोधिचित्तोत्पादादिकं कृत्वा
आत्मभावनिर्यातनामार्गाश्रयणं चाशयविशुद्धिरङ्कार-
ममकारपरित्यागश्चेति मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षां च भाव-
येत् । ततश्च—

चित्तमात्रं तु वै तिष्ठेत् बोधिसम्भारभावनैः ।

प्रतिभासमात्रं ज्ञानं ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मको-
ऽहं स्वपरं विभाव्य शून्यं प्राक्प्रणिधिमनुस्मरेत् । रेफेन
सूर्यं पुरतो विभाव्य तस्मिन् रवौ हुंभवविश्ववज्रं विश्व-
वज्रान्तर्गतं सूर्यमण्डलं सूर्यमण्डलस्योपरि चन्द्रमण्डले
स्फुरद्रक्तप्रदीपमिव हुंकारं निश्चलं ध्यायात् । ततस्तस्माद्
विनिस्तृत्य नीलपीतरक्तहरितनानावर्णरश्मिनिकरै रीम-

¹ C = जटानासा ।

² Ab adds another कट् ।

³ AC स्वपरं ।

⁴ A तस्मिन् only ।

⁵ N निश्चले चान्द बोधन ।

⁶ Ba चतुर्भुजविशारट् ।

⁷ Ab = स्फुरन् ।

विवरविनिर्गते रक्तपङ्कारजं रक्तकमलं रक्ततनु वैरो-
चनादिपरमाणुमयैः पूर्व्यादिदिक्षु चक्रमणेन यमान्तका-
दयस्तुलनीय संपूज्य तत्त्वपूजादिभिः त्रिशरणगमनादिकं
ध्यायात् तान्येव प्रवेशयेत् इति बुद्धोपसंहारो नाम
समाधिः ।

ततः करुणां श्रेडितहृदयो यथाक्रमं नरकतिर्यक्-
प्रितमनुष्णामुरदेवतामवलोक्य तद्विनिर्गतनानारश्मिभिः
संस्पृश्य वैरोचनादितथागतरूपेण निष्पाद्य तत्रैव प्रवेश-
येदिति समयसत्त्वोपकारो नाम समाधिः ।

तत आकाशदेशे रक्तपङ्कारजं रक्तकमलं विश्वदलं
केशरान्वितं तन्मध्ये रक्तपङ्कारपरिणतं सूर्यमण्डलं तस्यो-
परि कृष्णहुङ्कारजं सूर्यम, सूर्यस्थहुङ्कारोद्भवं कराल-
वज्रं यवप्रमाणं वज्रमयं रश्मिविकीर्णं सकलमारसैन्य-
विनाशयमानं विचिन्तयेत् । ततो भाभिरूर्ध्वगताभिर्वज्र-
पञ्चरं पार्श्वगताभिर्वज्रप्राकारं वज्रवितानमधोगताभि-
र्वज्रमयीं भूमिं विदध्यात् । तन्मध्ये शरदिन्दुधवलां अन्तः-
शुषिरामूर्द्धस्थितचिकोणां एकारजां धर्मोदयां भावयेत् ।
तद्वगनकुहरान्तर्गतं यङ्कारपरिणतं धन्वाकारं कृष्णभं
वायुमण्डलं ध्वजाङ्कितम्, तदुपरि रङ्कारजं पीतं चिकोण-
रेफाङ्कितं अग्निमण्डलं तस्योपरि वङ्कारपरिणतं श्वेतवर्णं
चकाकारं आपोमण्डलं घण्टा^{१०}ङ्कितम्, तदुपरि लङ्कारजं

^१ A ० दिक्चक्रमणे ।

^२ ANC जिष्पाद० ।

^३ A ० कारं ।

^४ अन्तः० dropped in A.

^५ Ba आप०, A क्षया० ।

^६ A ० मुदि०, Ba ० मेडि० ।

^७ ANC तन्मध्ये० ।

^८ ANC पर्वप्रमा० ।

^९ Ba omits.

^{१०} ANC घटा० ।

श्यामवर्णं चतुरस्रं पृथ्वीमण्डलं विश्ववज्राङ्कितम्, तत्रोपरि
सुंकारपरिणतं महासुमेरुपर्वतराजं चतुरस्रमयं अष्ट-
शृङ्गोपशोभितम्, तस्योपरि भटिति रक्तकमलं विश्वदलं
यावदिच्छाविस्तरं^१ तत्किञ्चल्लो रविशशिसंपुटयोर्मध्ये
हुंकारं हुंकारेणात्मानं विभावयेत् कायवाक्चित्तात्मकं
कृष्णहुंकारम् । पुनः कृष्णहुंकारपरिणतं विश्ववज्रं विश्व-
वज्रपरिणामजं कूटागारम्—

चतुरस्रं चतुर्द्वारमष्टस्तम्भोपशोभितम् ।

हाराङ्गहारसंयुक्तं वज्रसूचैरलङ्कितम् ॥

तस्मिन् मण्डलचक्रान्तर्गतं रविशशिसंपुटयोर्मध्ये
धर्मोदये^२ गगनकुहरान्तर्गतं कृष्णहुंकारं ध्यायात् । तत
आकारेण सूर्यमण्डलं भावयेत् तदुपरि पौतहुंकार-
परिणतं महावज्रधरं सितवर्णं ध्यायाद् एकवक्त्रं द्विभुजं
चिनेच वज्रघण्टाधरं ध्यानस्थमात्मानं तस्य हृदये कृष्ण-
हुंकारं नानारश्मीन् निश्चार्य दशदिगन्तन्तपर्यन्ताव-
स्थितान् तथागतान् बुद्धबोधिसत्त्वविद्यादेवत् क्रोधादीन्
सञ्चोद्य पुनरागत्य तस्मिन्नेव सूर्ये प्रविशन्तं चिन्तयेत् ।
तमेव महावज्रधरं तानेव तथागतादीन् एकलोलीभूतं
सूर्ये प्रविशन्तं पश्येत् । ज्वलद्भासुराकाराश्च योजन-
सहस्र^३ व्यापिनं तदुपरि कृष्णहुंकारं नानारश्मिसंयुतं
ततो हुंकाराद् रश्मिं निश्चरन्तं पश्येत् । पुनस्तच्चैव प्रवेश्य

^१ A ध्वजा० ।

^२ A ० लोकेन ।

^३ All MSS read धर्मोदयायां ।

^४ ANC वज्रवज्र० ।

^५ बुद्ध० dropped in N.

^६ दिच्छाविस्त्राङ्गे ।

^७ Ba. विश्व० ।

^८ AC आका० ।

^९ N दशदिशा० ।

^{१०} AC ० व्यापिनं ।

तदेवाधरं विकाराखण्डणं महावज्रं श्वेतकपालस्थं नाना-
रश्मिनिस्फुरन्तं ध्यायात् । बुद्धबोधिसत्त्वक्रोधविद्यादेवत्यो-
गगतसकललक्ष्मिबिम्बमिव सूर्यावस्थिताश्चिन्तयेत् । तैर्बुद्धा-
दिभिः सत्त्वान् परिपाच्य पुनरागत्य वज्रबिम्बं प्रविशन्तं
पश्येत् । तदेव वज्रबिम्बं द्वादशमुखां महाकुण्डलवर्णां चतु-
र्विंशतिभुजां चतुर्भारसमाक्रान्तां श्वेतकपालोपरि प्रत्या-
सौदपदां महाप्रलयाग्निसमप्रभां विवृतास्यां हाहाकारां
कलज्जिह्वां सरोषां विवृतकोटिभौमभृकुटीतटोद्भूनेच-
चलहर्तुलां भयस्यापि भयङ्करीं कपालमाला शिरसि
भूषितां व्याडैरलङ्कृतां घण्टमुद्रोपेतां प्रथममुखं महाकुण्डलं
तथा दक्षिणमुखपञ्चकं सितपीतहरितरक्तधूस्रवर्णं च
वाममुखपञ्चकं रक्तमितपीतहरितसितरक्तं च ऊर्ध्वमुखं
धूस्रं विवृतं क्रुद्धं सर्वमुखानि दंष्ट्राकरालवदनानि
त्रिनेत्राणि ज्वलितोर्ध्वपिङ्गलकेशानि, सरोषां खर्व्वलम्बो-
दरीं पीनोन्नतपयोधरां व्याघ्रचर्मनिवसनां दक्षिणद्वादश-
भुजेषु खड्ग-वज्र-चक्र-रत्नच्छटा-अङ्कुश-शर-शक्ति-मुद्गर-
मुसल-कर्चि-डमरु-अक्षमालिकां च वामद्वादशभुजेषु धनुः-
पाश-तर्जनी-पताका-गदा-त्रिशूल-चषक-उत्पल-घण्टा-
परशु-ब्रह्मशिरः-कपालं च—

सुप्रहृष्टां शवारूढां नागाष्टकविभूषिताम् ।

नवयौवनसम्पन्नां हाहादुहासभासुराम् ।

पिङ्गोदयैकजटां ध्यायात् मौलावक्षेभ्यभूषिताम् ॥

१ Ba drops श्वेत० ।

२ A तटोद्भूत० ।

३ A अङ्कुशः ।

४ A चषका० ।

५ AC बलया० ।

६ AC घण्टमुखो० ।

७ A महाघूर्णं ।

८ AC चक्र० ।

ॐ आः हुं कायवाक्चित्ताधिष्ठानं कुर्यात् । ॐ
 ह्रीं चैं हुं वायुवरुणमाहेन्द्राग्निमण्डलेषु बीजं यथो-
 पदेशतः एवम्भूतं भगवत्यात्मको मन्त्रौ पुनर्गमनं कुर्यात्
 ज्ञानचक्रमाकृष्याग्रतः स्फुटीकृत्यावलीय स्वसमयचक्रं
 प्रवेशयेत् । प्रवेश्य एकौकृत्य देवताहंकारमुद्ब्रजमानः
 स्वकायविनिर्गतरश्मिसमूहं तथागतबोधिसत्त्वविद्यादेवतौ-
 क्रोधादिभिः पञ्चामृतपरिपूर्णकलशजलैरभिषिच्यमानं
 विविधपूजाविशेषैः सम्पूजयेत् आत्मानं भावयेत् । उष्णीषे
 हुं ललाटे ॐ कण्ठे आः हृदि ह्रीं नाभौ चैं नाभितले
 हुं गुह्ये चां पादयोः अं अः फट् स्वाहा इत्यङ्गन्यासः ।
 एवं समयौ भूत्वा ऽनेन विधिना यान्येव^१ मन्त्राक्षराण्युच्चा-
 र्यन्ते तानि देवतीमुखान्निर्गतानि सरश्मिकानि स्वमुखं
 प्रवेश्य कुलिशमार्गेण निश्चार्य देवौपद्मप्रविष्टानि पुन-
 र्हे^२ वीमुखात् स्वमुखमनेन क्रमेणाविच्छिन्नं मन्त्रमावर्त्तयेत् ।
 एवमाखेदपर्यन्तं परिजप्य ततः स्वहृदये रश्मिपुञ्जाकारं
 क्रमेण दीपशिखेव यावदनुपलब्धिकं कुर्यात् । यथोक्तां
 उत्पलमुद्रां बद्ध्वा^३ शिरसि ललाटकण्ठनाभिनाभितलगुह्य-
 पादद्वयेषु विन्यस्य मन्त्रं जपेदनिमित्तयोगेन । तथायं
 मन्त्रः— ॐ ह्रीं चैं हुं फट् मूलमन्त्रः, ॐ ह्रीं चैं हुं
 हुं फट् स्वाहा हृदयमन्त्रः, ॐ ह्रीं चैं हुं उपहृदय-

^१ C ङ्गा ।

^२ N omits ; A has ज only.

^३ ABa ० चक्रेषु ।

^४ ANC कलसैर ।

^५ AC समयभूतो ।

^६ ANC ० हेवती ।

^७ A हो ।

^८ A वंशः ।

^९ A ० क्षयाह ।

^{१०} A हं ।

^{११} AC विधिनाम्ने च ।

^{१२} AC क्षिरः ।

मन्त्रः । एवं विचिन्त्य दृढौकृत्यात्मानं भावयेत् । अथवा
पटगतां भगवतीं भावयेत् । पूर्वसेवालक्षं जपेत् ।
दशांशेन होमं कुर्यात् । श्रीफलपुष्पं पञ्च वा श्वेतार्कपुष्पं
श्वेतकरवीरपुष्पं वा गव्यघृतेन होमं कुर्यात् । यथाविधिना
पटं लिखापयित्वा पूजाध्यानजापं कुर्यात् । पञ्चानन्तर्य-
कारिणोऽपि कोटिजापेन सिध्यति । सर्वभावनिःस्वभावं
कृत्वा भटिति हृदि कमलं कमलोपरि रविशशिमध्ये
रक्तहुँकारं सूक्ष्मरूपं वालाग्रसहस्रभागं बिन्दुरूपं हुँकारा-
न्वितं वज्रनलनासायां ध्यायात् । हुँकारोद्भवां वज्र-
योगिनीं रक्तवर्णां द्विभुजैकमुखां चिनेचां नग्नां मुक्तकेशां
ललितक्रोधां षण्मुद्रोपेतां धर्मोदयान्तर्गतां शवाक्रान्तां
अर्धजङ्घपादस्थितां कर्चिकपालधरां सरोषां भावयेद-
हर्निशम् ।

॥ विद्युज्ज्वालाकरालीनामैकजटासाधनं समाप्तम् ॥

¹ AC दशांशेन ।

² A ० वाष्पं ।

³ A ० स्फोटो ।

⁴ AC अर्द्धं ।

⁵ N ० फलं ।

⁶ ANC मुकुटं ।

⁷ AC सर्वाङ्गाः ।

124.

नम एकजटायै ।

तारा मारभयङ्करो^१ सुरवरैः सम्पूजिता सर्वदा
 लोकानां हितकारिणी जयति सा मातेव या रक्षति ।
 कारुण्येन समायुता बहुविधान् संसारभीरून् जमान्
 चाचौ भक्तिमतां विभाति जगतां नित्यं भयध्वंसिनी^२ ॥

एकजटोद्भवं सद्यः साधनं च भविष्यति ।
 ज्ञानेन चाधुना तेन सर्वकर्म प्रसिध्यति ॥
 आमृत्यक्षरमुच्चार्य शून्यता क्रियते सदा ।
 तदेवाक्षरमुच्चार्य विश्वपद्मस्य भावना ॥
 विश्वपद्मस्य मध्ये तु टामित्यक्षरभावना ।
 कपालं भाव्यते शुक्लं हुंकारं तस्य मध्यतः^३ ॥
 नीलं चैतद्युक्तं च^४ नीलरश्मिसमन्वितम् ।
 तत्परिणामयोगेन आत्मचित्तमयेन तु ॥
 भाव्यते तत्क्षणाद् देवौ नीलाञ्जनसमप्रभा ।
 चतुर्भुजा चिनेचा च रक्तभीमसुलोचना ॥
 व्याघ्रचर्मपरिधाना कपालाभरणोज्ज्वला ।
 मौक्तिकेनैव हारेण शोभनेन विराजिता ॥
 द्विरष्टवर्षाकारा च पीनोन्नतपयोधरा ।
 सुपिङ्गैकजटा देवौ लम्बोदरसुशोभना ॥

^१ AC •ङ्करो ।^२ A माते • ।^३ AC तामि • ।^४ AC मध्ये तु ।^५ AN •महाप, Ba •युक्ताप ।

ईषहंघ्राकरालास्या ललज्जिह्वा भयङ्करौ ।
 नीलसर्पैः सुधोरैश्च मण्डिता तौवरश्मिभिः ॥
 केयूरनूपुराद्यैश्च किङ्किणीभिः प्रमण्डिता ।
 वामहस्ते कपालं च दक्षिणे कर्चिशोभना ॥
 उत्पलं चापरे हस्ते कलिकानालं संयुतम् ।
 पुनर्दक्षिणहस्ते च खड्गं विभाव्य यत्नतः ॥
 खड्गपरिणामयोगेनाक्षमाला च दृश्यते ।
 आलौढ स्थानरक्ता च कपालमध्यदेशतः ॥
 प्रलयानलपुञ्जाभा रश्मिज्वालासमन्विता ।
 ध्यानं यः कुरुते नित्यं देव्या भक्तिसमन्वितः ॥
 जापं च कुरुते यो हि सार्धाक्षरचतुष्टयम् ।
 तस्य वश्यं जगत् सर्वं यथा बुद्धेन देशितम् ॥
 पुनः कपालमध्ये च साध्यं प्रयात्य यत्नतः ।
 शिरः पादौ च सम्पीड्य पद्भ्यां स्थानेन तेन च ॥
 निग्रहं क्रियते नूनं यदि ध्यानमयं मनः ।
 मन्त्रश्च कथ्यते सम्यक् यथा देवीप्रबोधकः ॥
 हान्तं हुताशनस्थं च चतुर्थस्वरभेदितम् ।
 बिन्दुमस्तकसंभिन्नं खण्डेन्दुसहितं पुनः ॥
 एतद् बीजं^१ महद्बीजं द्वितीयं शृणु साम्प्रतम् ।
 तान्तं^२ वह्निसमायुक्तं पुनस्तेनैव भेदितम् ॥

^१ A केयराद्यैः ।

^२ AC ० काननः ।

^३ A ० नररक्ता च, NBa ० स्थावररक्ताश्च ।

^४ AC सार्धाक्षरं, Ba सार्धाक्षरः ।

^५ Ba वज्र ।

^६ A पट्टस्थाः ।

^७ AC एकबीजं ।

^८ A शान्तं ।

नादबिन्दुसमायुक्तं द्वितीयं भवति स्थिरम् ।
 तृतीयं तु पुनर्बीजं कथयामि प्रयत्नतः ॥
 हान्तं षष्ठं स्वराक्रान्तं नादबिन्दुसमन्वितम् ।
 एतद् बीजवरं श्रेष्ठं त्रैलोक्यदहनात्मकम् ॥
 कथयामि चतुर्थं च यथा बुद्धेन भाषितम् ।
 फान्तं शुद्धं सुतेजाख्यं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥
 शृणु अर्द्धाक्षरं सम्यक् मन्त्रनिष्पत्तिकारणम् ।
 टान्तमविहीनं तु उच्चारणे तु रक्षणम् ॥
 देव्या एकजटायास्तु मन्त्रराजो महाबलः ।
 अस्य श्रवणमात्रेण निर्विघ्नो जायते नरः ॥
 सौभाग्यं जायते नित्यं विलयं यान्ति शत्रवः ।
 धर्मस्कन्धो भवेन्नित्यं बुद्धतुल्यो न संशयः ॥

॥ इदमेकजटायास्तु साधनं सुष्ठु समाप्तम् ॥

¹ AC विलसं ।

² A वा कं ।

³ NCBa • चतुर्थस्य तु लक्षणम् ।

⁴ ANC द्वाकावकः ।

⁵ A वाक्तामविहितान्तरम् ।

⁶ AC लक्ष्यं, Ba विज्ञं ।

प्रथमं तावन्मन्त्री मनोऽनुकूले ध्यानालये सुखासनोप-
विष्टो गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् बाह्याध्यात्मपूजाभिः सम्पूज्य
चिशरखगमनं पापदेशनादिकं विधाय दृढं बोधिचित्त-
मुत्पाद्य आमित्यक्षरमुच्चार्य सर्वधर्मशून्यतामामुखीकृत्य
पुनः आँकाराक्षरमुच्चार्य तत्परिणतं विश्वपद्मं विभावयेत् ।
तन्मध्ये टाँकारजं पद्मभाजनं चन्द्रकान्तसमप्रभं तन्मध्ये
स्फुरन्मयूखावभासितानन्तलोकधातुं इन्द्रनीलप्रभं हुँकारं
विचिन्त्य तत्परिणतां इन्द्रनीलमहारत्नद्युतिव्याप्तजगच्चयां
चतुर्भुजां महाभौमां रक्तभौमचिलोचनां व्याघ्रचर्माम्बर-
धरां पद्मभाण्डैरलङ्कतां नैरंशुकेन हारेण मण्डितां
चण्डरूपिणीं द्विरष्टवत्सराकारां पीनोन्नतपयोधरां
आपिङ्गैकजटां क्रूरनागाभरणविभूषिताम्—

ईषदंघ्राकरालास्यां ललज्जिह्वां भयङ्करीम् ।
लम्बोदरीं महामैत्रीकरुणाविष्टमानसाम् ॥
हारनूपुरकेयूरकिङ्किणीमेखलादिभिः ।
मण्डितां च हुँकारजितमारमहाचमूम् ॥
वामपाणिधृताम्भोजभाजनं दक्षिणे करे ।
प्रोक्षसन्भारसन्त्रांसिवज्रवत्कर्चिधारिणीम् ॥
उत्पलं च पुनर्वाने सनालकलिकाकृतम् ।
दक्षिणे तु करे खड्गं दृष्ट्वा तत्परिणामतः ॥

¹ A adds ध्यात्वा ।

² B बाह्यपूजा० ।

³ N दां० ।

⁴ A पलं समुखाव० ।

⁵ AC ०भौमां चिलो०, N भौमचिलो० ।

⁶ रक्तभौम० found only in Ba.

⁷ AC पद्म० ।

⁸ AC ०जटाकुल० ।

⁹ AC ०तन्त्रा० ।

स्फुरत्तारावलीकान्ता^१ भावयेदक्षमालिकाम् ।
 रक्तपूर्णकपालस्य मध्यं आलीढसंस्थिताम् ॥
 प्रलयानलवद्रश्मिज्वालान्तर्वर्तिविग्रहाम् ।
 ध्यायादेकजटां देवीं स्फुरन्^२ मन्त्रं जपेत् ततः ॥
 मन्त्रस्त्वचिन्त्यसामर्थ्यः^३ साद्यश्चरचतुष्टयः ।
 जगत्क्षोभवशावेशः चासंक्षुब्ध बुद्धभाषितः ॥
 आलीढपद्मामाक्रम्य साध्यं मूर्ध्नि पदद्वये ।
 पद्मभाण्डे विभाव्यैवं^४ योगी मन्त्रं स्फुरन् जपेत् ॥
 मन्त्रस्तु कथ्यते सिद्धः^५ सम्यग् देवीप्रबोधकः ।
 आद्यमग्निर^६थारूढं हान्तमीस्वर^७भेदितम् ॥
 उद्धरेदङ्घ्रिचन्द्रार्द्धविन्दुभूषितमस्तकम् ।
 द्वितीयं तु तथा किन्तु^८ तान्तरूपेण भेदयेत् ॥
 हान्तमेव तृतीयं च^९ षष्ठस्वर^{१०}समन्वितम् ।
 पूर्ववच्छीर्षशोभं च चतुर्थं स्यात्^{११} फडन्तकम् ।
 जपेन्मन्त्र^{१२}मिमं मन्त्रौ हौ^{१३} चै^{१४} हुं फडितौदशम्^{१५} ॥
 ॥ आर्यैकजटासाधनं समाप्तम् ॥

^१ A • ताराचक्रान्तो ।

^२ A • चिन्तमावेशः ।

^३ A जगद्धौ भवमावेशः ।

^४ Ba विभाव्यैवं ।

^५ AC सिद्धिः ।

^६ Ba • वेदितं ।

^७ A तृतीयपद्म ।

^८ AC फडन्तकं ।

^९ A हौ ।

^{१०} AC स्वरः ।

^{११} ACBa साक्षात् ।

^{१२} ANC • सचक्षुः ।

^{१३} A हौ ।

^{१४} A • सप्रियया ।

^{१५} ANC शान्तः ।

^{१६} AC • सन्निवृत्तः ।

^{१७} Ba • सविशिष्टः ।

^{१८} N • बुद्धः ।

126.

पुष्पोक्तविधानेन श्रुत्यताभावनानन्तरं विश्वपद्मोपरि
टांकारपरिणतकपालमध्ये हुंकारं स्फुरणसंहरणपूर्वकं
तत्परिणामेन भगवतीमेकजटां सर्वाङ्गकृष्णां चतुर्भुजैक-
मुखीमारक्तचिनयनां व्याघ्रचर्मवसनां कपालमालाशिरः-
पिङ्गोद्वेकेशां दंष्ट्राकराललज्जिह्वां लम्बोदरीं नीलभुजग-
विचित्राभरणां द्विरष्टवर्षां पीनोन्नतपयोधरां हारकेयूर-
किङ्किणीसगदामाञ्चितसितसकलावयवां दक्षिणभुजाभ्यां
सङ्गकर्चिधारिणीं वामभुजाभ्यां उत्पलकपालधारिणी-
मात्मानं भटिति निष्पाद्य मन्त्रं जपेत् ॐ हौं [चौं]
हुं फट् ।

॥ इत्येकजटासाधनम् ॥

127.

ॐ आः हुं ॐ वज्रयोगिनि प्रतीच्छेमं बलिं हौं हुं
हृहृहृ हं हः फट् मम शान्तिं कुरु स्वाहा, ॐ आः
‘अरस्मि होः’ इत्यादीनुच्चारयेत् ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि द्विभुजैकजटासाधनम् ।

पिङ्गोद्वैकजटां देवीं कर्चिकरोटधारिकाम् ॥

¹ A ता[का]रः ।

² A नीलजं ।

³ A omits.

⁴ AC ०हे, N ०हे ।

⁵ N अरस्मे, AC अरस्मि ।

⁶ A होमिः ।

⁷ ANC ०विमुखाः ।

तथा चतुर्भुजां देवीं कल्पोक्तां च प्रदीप्यहम् ।
 शर'शङ्खधरां सख्ये वामे चापकरोटकाम् ॥
 तथा चाष्टभुजायास्तु वक्ष्यामि क्रमसंगतम् ।
 सख्ये खड्गशरं वज्रं कर्चिकां च तथैव च ॥
 चापोत्पल'परशुं च वामे करोटधारिकाम् ।
 कृष्णवर्णा मताः सर्वा व्याघ्रचर्मावृताः कटौ ॥
 एकवक्त्राः त्रिनेत्राश्च पिङ्गोर्द्ध्वकेशमूर्धजाः ॥
 खर्वा लम्बोदरा रौद्राः प्रत्यालीढपदस्थिताः ॥
 सरोषकराल'वक्त्रा मुण्डमालाप्रलम्बिताः ॥
 कुणपस्था महा'भौमा मौलावष्टोभ्यभूषिताः ।
 नवयौवनसम्पन्ना घोराट्टहासभास्वराः ॥
 टाँकारबीजसम्भूताः सद्यः प्रत्ययकारिकाः ।
 विश्वपद्मोपरि सूर्य्ये चिन्तनीयाः प्रयत्नतः ॥
 हौं चौं हुं फट् ।

¹⁰ निरंशुमालिकां ध्यात्वा खड्गस्थाने विचक्षणः ।
 पूर्वोक्तं यथाक्रमेण संजपेत् मन्त्रमुत्तमम् ॥
 भावनाबलनिष्पत्तौ भवेद् योगी महाकविः ।
 लभते मञ्जुवर्णीं तु लक्षमन्त्रस्य जापतः ॥

¹ Ba खड्ग० ।

² ABa सख्ये, N मध्ये ।

³ A ० धरं ।

⁴ AC चापयुक्त० ।

⁵ कटिं in all MSS.

⁶ A सरोवाकार० ।

⁷ AC ० वलम्बिताः, N ० वलम्बिताः ।

⁸ A मदा ।

⁹ ANC जां ।

¹⁰ Ba omits निरंशु० ..... जापतः ।

तारायाः साधनं कृत्वा मुख्यमासादितं मया ।

तेनैव प्राणिनः सर्वे भवन्तु तारिणीसमाः ॥

॥ एकजटासाधनं समाप्तम् ।

। 'आर्यनागार्जुनपादैः भोटेषु उद्धृतमिति ॥

128.

^३ नमः मुलैकजटायै ।

पद्मावस्थितपद्मभाजनवरे हुंकारजाता सिता
 साध्यालीढपदस्थिता गुरुकुचा संरक्तचक्षुर्दया ।
 सत्पिङ्गैकजटा निरंशुसहिता सव्येऽक्षमालाधरा
 वामे नीलपथोजकोरकधरा देवी सदा पातु वः ॥
 भौमाष्टनागसहिता करुणावशेन
 पूर्णातिलोलरसना भयकारिहासा ।
 चित्तेशशोभितशिरा मृगशचुचर्म-
 वस्त्रा भवस्य^४ च निहन्तु तमांसि तारा ॥
 श्रीमदद्वयवज्रस्य गुरोर्नत्वा पदाम्बुजम् ।
 श्रीमल्ललित^५ गुप्तेन तारासाधनमुच्यते ॥

ANC तेन प्राणिजनाः ।

^२ This part of the Colophon is not to be found in ACBa.

^३ This *Sādhana* is found only in B, see Fol. 82 ff.

^४ MS वमस्य ।

^५ MS •मुद्योने ।

प्रथमं तावन्नन्वी कृतमुखशौचादिकः सुविद्यरोपरिष्ठ-
 सुरभिक्षुसुमनिकरावकीर्णं प्रदेशे विभवानुरूपतः पूर्णा
 विधाय स्वहृदये मुक्तवर्णं हुँकारं पश्येत् । हुँकार-
 दात्मनो रोमविवरेण मुखादिद्वारेण पञ्चाकारान् रश्मीन्
 निश्चरतश्चिन्तयेत् । तैश्च रश्मिभिरनन्तापर्यन्तगङ्गानदी-
 बालुकासमालोकधातवोऽवभासिताः । ततोऽकनिष्ठभुवन-
 स्थिता भगवती वक्ष्यमाणवर्णादिसहिता कोऽपि सन्तो
 मामध्येषयति तमधिष्ठामि इत्युक्त्वा भटिति पुरतोऽव-
 स्थिता चिन्तयितव्या पश्चात् । तत एवं हुँकारान्नानापुष्प-
 धूपगन्धमाल्यादीनि निश्चार्थं ततो मैत्रौकरुणामुदितो-
 पेक्षापापदेशनापुण्यानुमोदनापुण्यपरिणामनाचिशरस-
 गमनादिकं कुर्यात् । ॐ वज्रपुष्पे ॐ आः हुँ इत्यनेन
 मन्त्रितं पुष्पं एवं नामचिह्नितमन्त्रेण धूपादीन्यपि दद्यात् ।
 तत आमित्यक्षरमुच्चारयेत् । आद्यनुत्यक्ताः सर्वधर्मा
 इत्युक्त्वा सर्वस्वभावशून्यं भावयेत् । मन्त्रमुच्चारयेत् ॐ
 स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहम्, ॐ शून्यता-
 ज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।

ततः प्रणिधिसामर्थ्यात् अकारपरिणतं मुक्तवर्णं पञ्च
 तन्मध्ये टाँकारेण करोटकं चन्द्रकान्तिमणिप्रभं रुधिरपरि-
 पूर्णं तत्र मध्ये हुँकारं पञ्चरश्मिकं पञ्चात्मकं सुन्दरं मुक्तं
 तत्परिणतां नीलोत्पलकलिकां हुँकाराधिष्ठितां पश्येत् ।
 सर्वमेकत्र परिणम्यात्मानं भगवतीरूपं विभावयेत् मुक्ता
 द्विभुजामेकाननां दक्षिणे निरंमुक्ताक्षमालाधरां वामे
 नीलोत्पलकलिकां विधत्तीं प्रतिपिङ्गकजटां व्यास-
 त्रध्याण्डखण्डां क्रूरनागाभरणभूषिताम् ; शिरोवरेण

कण्ठो नीलः, कण्ठावाभरणं तक्षको रक्तः, नन्दोपनन्दौ
शङ्खगुह्यौ पीतौ, ब्रह्मसूत्रं अनन्तो सितः, कटिसूत्रं
वासुको युक्तः, दक्षिणभुजे वलयं कुलिकः पारावतवर्णः,
इतरभुजे वलयं शङ्खपालो धवलः, नूपुरौ पद्ममहायमौ
रक्तौ, हारनूपुरकेयूरकिङ्किणौ मेखलादिमण्डितां शवोपरि
प्रचालोदपदस्थितां अत्यन्तभीमरूपां ईषदंभ्राललक्ष्मिणां
श्रीमदश्लेषालङ्कृतमुकुटां महामैत्रीकरुणाविष्टमानसाम् ।
ततः स्वहृदये शुक्लह्रौकारं तद्रश्म्याकृष्टज्ञानमण्डलं पश्येत् ।
पश्चात् जः हुँ वँ होः इत्यनेन क्रमेणाकृष्य प्रवेश्य बद्धा
तोषयेत् । ततो नीरक्षीरवत् ज्ञानसत्त्वसमरसं भावयेत् ।

ततो भट्टारिकाहृदये कमलोपरि चन्द्रे ह्रौँकारं शुद्ध-
स्फटिकसंकाशं रश्मिकोटिशतसहस्रं (रश्मीन्) निश्चरन्तं
पश्येत् । भावनातः खिन्नो मन्त्रं जपेत् । पुनर्मन्त्रमहा-
सामर्थ्यमण्डलं न द्रुतं न विलम्बितं नास्पृष्टं न मात्राहीनं
मनसाभिलिख्यम् । तत्रायं मन्त्रोद्धारः—सप्तमस्य चतुर्थं
वह्निसंयुक्तं ईकारभेदितं अर्द्धेन्दुबिन्दुभूषितं इत्थं जपेत् ।
नाभिमध्ये अष्टदलकमलं तदुपरि चन्द्रे देदीप्यमानं
ह्रौँकारं जिह्वोपरि अकारेण चन्द्रमण्डलं तदुपरि ह्रौँ-
कारं पश्येत् । अक्षसूत्रगुलिकं च ह्रौँकारेण ग्रन्थिकाः
ताश्चाविच्छिन्नं मुखान्निःसृत्य नाभिमार्गेण प्रविशन्ति च
स्वमुखान्निर्गच्छन्ति चिन्तयेत् । एकाक्षरोज्यं मन्त्रराज-
श्चिन्तामणिकल्पः पापव्याधिनाशनो विशेषेण जगदश्लेष-
बुद्धभाषितं मन्त्रमावर्त्तयेत् । हठमतिः एवं मन्त्रं जपेत् ।
लक्षजापेन महाकविर्भवति श्रुतिधरो वाग्मी च, वज्रवाणी
च लभते । महाधनो दीर्घायुः सर्व[शास्त्रवि]शारदी

गरुडेश्वर इव विभुवनं निर्विषं करोति । शीघ्रं च बोधि-
मभिसम्भोत्स्यते नास्ति अत्र सन्देहः । ॐ आः ह्रीं हुं हं
हः अयं मन्त्रराजो बुद्धत्वं ददाति किं पुनरन्याः सिद्धयः ।
ॐ आः ह्रीं हुं घातय घातय सर्वदुष्टान् हुं फट् स्वाहा
इमं बलिं दद्यात् सर्वमारविनाशनम् ।

॥ शुक्लैकजटासाधनं समाप्तम् ।

। कृतिरियं ललितगुप्तपादानाम् ॥

129.

नमश्चुन्दायै ।

नत्वा सम्यग् जिनांस्तांश्च चुन्दा देवीं महर्षिकाम् ।

तस्या आराधनं वक्ष्ये संक्षेपात् क्षिप्रसाधनम् ॥

प्रथमं तावन्मन्त्रौ स्वहृदीन्दुमध्ये बौजं तृतीयवर्गाद्यं
प्रथमपञ्चमेन पूरितं अर्द्धेन्दुबिन्दुभूषितं शरच्चन्द्रांशु-
मालिनं सर्वबुद्धैरधिष्ठितं दिव्यं ततो रश्मिभिर्निष्पन्नां
भगवतीं गुरुसंबुद्धादींश्च दृष्ट्वाऽभिवन्द्यानेन मन्त्रेण पूजयेत् ।
ॐ वज्रधूपे हुं, ॐ वज्रपुष्पे हुं, ॐ वज्रदीपे हुं, ॐ
वज्रगन्धे हुं, ॐ वज्रनैवेद्ये हुं । ततो—

1 This *Namaskāra* is absent in N. A omits वमः
.....पूरितं । चुन्दा is uniformly spelt as चुन्दा in Ba.

2 N सर्वान् जि०, Ab सर्वान् जिनामां ।

3 NC चुन्दां ।

4 Ba ०मध्यबोज ।

5 A ०तिष्ठितं ।

स्वचयं मे शरणं सर्वं प्रतिदिशाम्यधम् ।

अनुमोदे जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥

इत्यादि पठेत् । ततः लिधिपूर्वकं सर्वधर्मनैरात्म्यं
भावयेदनेन मन्त्रेण ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।
ततो —

बीजं मायोपमाकारं चैधातुकमशेषतः ।

ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहम् । ततः
पूर्वोक्तबीजनिष्पन्नश्रीचुन्दादेवीरूपेणात्मानं भावयेत्
शरच्चन्द्राभां चतुर्भुजां दक्षिणेन वरदां वामे पुस्तकाङ्कित-
पद्मधरां करद्वये पात्रधरां सर्वालङ्कारभूषितां पद्मचन्द्रा-
सनस्थां भावयेत्, पश्चात् मुद्रां बन्धयेत् । हृद्गुणकण्ठ-
मूर्ध्नि रक्षां कृत्वा जपं कुर्यात् । तत्रेयं मुद्रा, हस्तद्वयेन
अञ्जलिं कृत्वा तर्जनीद्वयं मध्यमामध्ये कुण्डलाकारेण
लग्नं अङ्गुष्ठौ पार्श्वतः । इयं चुन्दाया मुद्रा, मन्त्रश्राव्यम्—
ॐ चले चले^{१०} चुन्दे स्वाहा ।

॥ चुन्दासाधनं समाप्तम् ॥

^१ AC ०मोक्ष ।

^२ ANCBa तत्प्रतिधिः ।

^३ Ab adds विचिन्त्य ।

^४ ANC adds विचिन्त्य ।

^५ ANC ०द्रा० ।

^६ चुन्दा is differently spelt as चुन्दा, चून्दा, चुण्डा in different MSS.

^७ ०रूपेण found only in Ab.

^८ Ab मध्यकु० ।

^९ AC पद्म ।

^{१०} चले omitted in Ab only.

प्रथमं हृदि चन्द्रे शुक्लचुंकारबीजं दृष्ट्वा तद्रश्मिभिर्वृक्षा-
दीनभिपूज्य प्रणम्य संस्तुत्य च पापदेशनादिसप्तविधा-
नुत्तरपूजानन्तरं विशरणगाथां पठित्वा क्षमयित्वा चतु-
ब्रह्मविहारान् विभाव्य शून्यतां ध्यायात् । ततो विश्वदत्त-
पद्मचन्द्रे पुनः निजबीजं ध्यात्वा तत्परिणामेनार्थचुन्दां
शरच्चन्द्राभामेकमुखां चतुर्भुजां वरददक्षिणभुजां पुस्तका-
क्षितपद्मवामभुजां पात्रधारिशेषभुजद्वयां नानाभरण-
विभूषितां वज्रसत्त्वमुकुटां अनेकसत्त्वार्थकारिस्फुरदि-
ग्रहां आत्मानं भटिति निष्पाद्य निजबीजं च हृदि
विचिन्त्य मुद्रां त्रिषु स्थानेषु न्यसेत् । हस्तद्वयेनाङ्गलिं
कृत्वा तर्ज्जन्यार्मध्ये कुण्डलाकारेण लग्नमङ्गुष्ठद्वयं पार्श्वतो
विदध्यात् । मन्त्रः ॐ चले चले चुन्दे स्वाहा ।

॥ इति चुन्दासाधनम् ॥

¹ A. भासाभेकः ।

² A. वज्रपद्मः ।

³ C. वज्रपद्मः ।

131.

रमचन्द्रायै ।

प्रथमं हृदीन्दुमध्यस्थं चूँबीजविनिर्गतविचित्ररश्मिभि-
 निष्पन्नान् गुरुबुद्धबोधिसूत्रान् दृष्ट्वा पुरतः पूजादिकं
 कुर्यात् ॐ वज्रपुष्पे हुँ इत्यादिमन्त्रैः । ततः त्रिशर-
 गावामुच्चारयेत् । तदनन्तरं अन्यतां विभाव्य ॐ अन्यता-
 ज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमित्युच्चारयेत् । ततश्च निष्पन्नां
 चुन्दां शरच्चन्द्रप्रभां चतुर्भुजां सर्वालङ्कारभूषितां दक्षिणे
 वरदां वामे पुस्तकपद्मधरां शेषभुजाभ्यां पात्रधरां पद्म-
 चन्द्रे सखपर्यङ्कासीनां भावयेत् । पश्चान्मुद्रया हृदूर्णा-
 कण्ठमूर्धसु संस्पृश्य रक्षां कृत्वा जपं कुर्यात् ॐ चले चले
 चुन्दे स्वाहा । तत्रेयं मुद्रा— हस्तद्वयेनाञ्जलिं कृत्वा
 तर्ज्जिन्योर्मध्ययोर्मध्ये कुण्डलाकारेण लग्नावङ्गुष्ठौ पार्श्वतः
 स्थितौ ।

॥ इति चुन्दासाधनम् ॥

१ A चूँबीज*, B चुँबिनि* ।

२ ANC तत्र हुँ* ।

३ AC पुनः ।

४ ACN *सूत्रं हृदये* ।

रमो 'मारोचै ।

पूर्वोक्तविधिना पङ्कारजविश्वपद्मोपरि चन्द्रे सितमां-
कारजां मारोचौ श्वेतां पञ्चमुखीं दशभुजां चतुश्चरणां
भट्टित्यात्मानं चिन्तयेत् । तच्च प्रधानमुखं श्वेतं दक्षिणं
कृष्णं वामं वाराहं रक्तं पश्चान्मुखं हरितं मस्तकोपरि मुखं
पीतं नानारत्नविरचितं विशिखालङ्कृतजटामुकुटीं दक्षिण-
पञ्चभुजेषु सूर्यमण्डलवज्रशरअङ्कुशसूचौहस्तां वाम-
पञ्चभुजेषु चन्द्रमण्डलचापाशोकपल्लवसपाशतर्जनीसूच-
हस्तां विविधालङ्कारधरां कुमारीं नवयौवनां सित-
कञ्चुकोत्तरीयां चैत्यगर्भस्थां सप्तश्रृङ्गकररथारूढां विष्णुवन्द-
शङ्करब्रह्माक्रान्तचतुश्चरणाम् । तद्रथमध्यावस्थितं मकर-
समाक्रान्ताऽन्यतमा भगवतौ कृष्णा श्रृङ्गकरमुखौ वज्र-
तर्जनीधरदक्षिणवामकरा ; दक्षिणदिशि अपरा भगवतौ
रक्ता श्रृङ्गकरमुखौ चतुर्भुजा अङ्कुशसूचौधरदक्षिणहस्तद्वयां
सपाशतर्जनीसूचधरवामहस्तद्वयां दिव्यालङ्कारधरा चेति ;
वामदिश्यपरा भट्टारिका रक्ता श्रृङ्गकरमुखौ आकर्ण-
पूरितचापशरां वज्राशोकपल्लवधारिं शेषदक्षिणवामभुजा
विचित्राभरणा चेति । रथवाहकश्रृङ्गकराणामथ आदि-
त्यादिनवग्रहा नानेत्युपद्रववोगसङ्कुलाश्च मनुष्यरूपे-
खाधःपतिताश्चिन्तनीयाः । ततो हृच्चन्द्रस्थितमांबौज-

१ मारोचौ is also spelt as मारिचि, मारिचौ and मारोचि ।

२ Ba • चावेव ।

३ ANCBa • रत्नचिच • ।

४ AB • नीलवक्ष • ।

५ • कमल • in A.

६ B • चापधरा • ।

७ • शेष • found in Ba only.

८ आदिनव • in A.

९ A गान्धर्व •, N गान्धर्व • ।

रश्मिभिस्तथागतानानीयाभिधेकं गृहीत्वा वैरोचनमुद्रिता
भवति । ततो हृद्बीजादेवाक्षस्त्राकारेण मन्त्राक्षराणि
निश्चार्थं मुखान्नाभौ नाभेर्मुखे मुखात् पुनरपि नाभावि-
त्यादिकचक्रमणक्रमेण मन्त्रमावर्तयेत् । तच्चायं मन्त्रः-
ॐ मारौच्यै माँ हुँ हुँ फट् फट् स्वाहा । स्वबीजाधिष्ठितं
च सर्व्वभोजनादिकमनुष्ठेयम् । खेदे च शताक्षरमन्त्र-
मुच्चार्य्य यथासुखं विहरेदिति ।

॥ कल्पोक्तदशभुजसितमारौचीसाधनम् ॥

133.

नमो मारौच्यै ।

अथ शून्यताभावनानन्तरं चन्द्रे पीतमाँभवाशोक-
स्तवकं तदुपरि माँ तत्परिणता पीता द्विभुजैकमुखी वैरो-
चनसनाथरत्नमुकुटिनी कनकनिभशूकरपृष्ठविश्वपद्मचन्द्रे
सलीलमूर्द्धास्थिता अशोकवृक्षशाखावलग्नवामकरा वरद-
दक्षिणकरा हारादिभूषिताङ्गी नवयौवनकाम्या चेति ।
इत्यमेनां ध्यात्वा हृदि माँबीजस्फारितरश्मिसनाथ-
शूकरनिकरैर्दुष्टान् सम्मर्द्य सत्त्वार्थमनेकविधं च विधाय
ॐ मारौच्यै माँ स्वाहा इति मन्त्रं ¹⁰ जपेत् ।

॥ इति अशोककान्तामारौच्याः¹¹ साधनम् ॥

¹ ANC मुखादनेनापि ।

² ANC ०धूमयामण्य० ।

³ One फट् is dropped in ANC.

⁴ A खेदेन ।

⁵ कल्पोक्तसित० in B.

⁶ A मिबीज० ।

⁷ A ०स्फुरित०, B ०स्फुरित० ।

⁸ AC ससर्पः, N समर्पः ।

⁹ A मारिणि । ¹⁰ AC जपयेत् ।

¹¹ Ba ०मारौचि० ।

नमो मारीचै ।

निरुत्तरसुखसङ्गप्रज्ञापारङ्गतान् गुरुन् ।

प्रसम्य कल्पमारौच्याः साधनं स्थितेऽधुना ।

तथादौ तावद् योगी सकलजगदभ्युदरसाध्याश्रयः ॐ
फडिति मन्त्रेण हृत्कण्ठोर्णामूर्धसु क्रोधमुष्टिं दत्त्वा ॐ
मारौच्यै विघ्नानुत्सारय हुँ फडित्यनेन च विघ्नान् विमर्शं
स्वहृदये आँकारपरिणतसूर्ये पीतमाँकारं ध्यात्वा तद्वि-
निर्गतरश्मिनिवहैराकाशे समाकृष्य भगवतौमघतः
स्थापयेत् गौरीं त्रिमुखां चिनेचामष्टभुजां रक्तदक्षिण-
मुखां नीलविहृतवामवाराहमुखां वज्राङ्गुशशरस्रचौधारि-
दक्षिणचतुष्करां अशोकपल्लवचापस्रवतर्ज्जनौधरवामचतु-
ष्करां वैरोचनमुकुटिनीं¹⁰ नानाभरणवतीं चैत्यगर्भस्थितां
रक्ताम्बरकञ्चुकोत्तरौयां सप्तश्रुकरं¹¹ रथारूढां प्रत्याङ्गीडयदां
यँकारजवायुमण्डले हँकारजचन्द्रसूर्यमादिकुक्षीग्रारु-
समधिष्ठितरथमध्ये देवीचतुष्टयपरिवृताम्; तत्र¹² पूर्व-
दिशि वर्त्तालीं¹³ रक्तां वराहमुखीं चतुर्भुजां स्रव्यङ्गुशधारि-
दक्षिणहस्तां पाशाशोकधारिवामहस्तां रक्तकञ्चुकां वेति,
तथा दक्षिणे वदालीं पीतां अशोकपल्लवस्रचौवाम-

¹ Ab निरुत्तरः ।

² ANC कल्पः ।

³ A फडितिः ।

⁴ N मारीचः ।

⁵ Ba ० गुच्छारयः ।

⁶ A आकाः, N साकाः ।

⁷ A ० काराशेषः ।

⁸ A ० अशोकः ।

⁹ Ab सुवर्णगौरीः ।

¹⁰ ANCA & B ० मुकुटीः ।

¹¹ Ba ० रथानिः ।

¹² A ० तत्रः ।

¹³ A वर्त्तादि, Ab वेतालीः ।

¹⁴ ० यक्षः is found only in AB.

दक्षिणभुजां वज्रपाशदक्षिणवामकरां कुमारौरूपिणीं
वक्त्रौवनालङ्कारवतीम्, तथा पश्चिमे वरालीं शुक्लां वज्र-
सूचीवहक्षिणभुजां पाशाशोकधरवामकरां प्रत्यालीढपदां
सुरूपिणीं चेति, तथोत्तरदिग्भागे वराहमुखीं रक्तां
चिनयनां चतुर्भुजां वज्रशरवहक्षिणकरां चापाशोकधर-
वामकरां दिव्यरूपिणीम्; ध्यात्वा पूजाप्रणामस्तुतिपाप-
देशनापुण्यानुमोदनापरिणामनायाचनात्रिशरणगमन-
बोधिचित्तोत्पादमार्गाश्रयणादिकं कृत्वा चतुर्ब्रह्मविहारांश्च
भावयित्वा ॐ श्रान्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति
श्रान्यतासमाधिमालम्बयेत् ।

ततः सूर्यमण्डले ॐकारजं वैरोचनं सिंहासनस्थं शुक्लं
जटामुकुटधरं 'बोधयज्ञौमुद्राधरं' शान्तं सर्वालङ्कारभूषितं
तस्य हृदि चन्द्रे पञ्चविंशत्यक्षरपरिवारमाँकारबीजपरि-
निष्पन्नाशोकपल्लवं तदुपरि चन्द्रे माँबीजं एतत्सर्व-
परिणामेन यथोक्तवर्णभुजादिलक्षणं मारीचौरूपमात्मानं
कृदिति ध्यात्वा ॐ मारीच्यै वर्त्तालि वदालि वरालि
वराहमुखि आकर्षय जः स्वाहेत्यनेन वर्त्तालीं पूर्वस्यां
दिशि न्यसेत् । तथा ॐ मारीच्यै वर्त्तालि वदालि
वरालि वराहमुखि सर्व्वदुष्टप्रदुष्टानां मुखं बन्ध बन्ध
हं स्वाहेत्यनेन दक्षिणस्यां वदालीम् । तथा ॐ
मारीच्यै वर्त्तालि वदालि वरालि वराहमुखि सर्व्वदुष्ट-

1 ANC • दक्षिणवाम • ।

2 प्रत्यालीढपदां..... वामकरां omitted in A.

3 MCB • शरवहक्षिण • ।

4 A • विशारो मुखं ।

5 AC बोधयज्ञो, N बोधयज्ञी, Ba बोधं यज्ञी ।

6 A मुखं, B मुखं ।

7 Aa वर्त्तालि, B वर्त्तालि ।

8 ANCB कर्षयेति ।

9 A बन्ध • ।

प्रदुष्टानां मुखं स्तम्भय वं स्वाहेति पश्चिमायां वराहौम् ।
तस्मा ॐ^१ मारौच्यै वर्त्तालि वदालि वरालि वराहमुखि
सर्व्वसत्त्वान् वशमानय होः स्वाहेत्यनेन चोत्तरस्यां वराह-
मुखीं चेति । ॐ मारौच्यै माँ हुँ हुँ फट् फट् स्वाहेति
भावनानान्तरं मन्त्रजापः । एवं सन्ध्यात्रयमधिष्ठाय देवता-
योगेन विहर्त्तव्यमिति ।

॥ कल्पोक्तमारौच्यसाधनं समाप्तम् ॥

135.

वमो मारौच्ये ।

प्रथमं तावत् स्वहृदि चन्द्रे शुक्लमाँकाररश्मिसमाकृष्टां
भगवतीं नानोपहारेणाभिपूज्य पापदेशनादिकं च
कृत्वा चतुर्ब्रह्मविहारान् भावयेत् । ॐ श्रून्यताज्ञानवज्र-
स्वभावात्मकोऽहमित्युच्चार्य पँकारजविश्वपद्मोपरि चन्द्र-
मण्डले पुनरपि सितमाँकारपरिणतां मारौच्यै कुन्देन्दु-
सन्निभां पञ्चमुखीं दशभुजां चतुश्चरणां भटित्यात्मानं
चिन्तयेत् । तत्र प्रधानमुखं शरीरवर्णं दक्षिणमुखं
कृष्णं वाममुखं वाराहं रक्तं पश्चान्मुखं हरितं मस्तकोपरि
मुखं पीतं नानारत्नविचित्रचिह्नखजटामुकुटिनीं दक्षिण-
पञ्चभुजेषु सूर्य्यमण्डलनौलवज्रशराक्षुश्रद्धचिहस्तां वाम-
पञ्चभुजेषु चन्द्रमण्डलचापाशोकपल्लवसपाशतर्जनीसूच-

^१ NCAb •दुष्टानां । A omits लज्जदुष्टा•.....वराहमुखि ।

^२ Ab omit.

^३ Ab omit.

^४ A वामोपहारैरभि• ।

^५ A हरितपद्मं ।

^६ AN •सङ्ख्यजवज्र• ।

^७ AC •तर्जनीसूचं ।

हस्तां विविधरत्नविरचितकुण्डलकेयूरचूडाकिङ्किणीवस्त्र-
भूषितशरीरां नवयौवनां सितकञ्चुकोत्तरीयां चैत्यगर्भस्थां
सप्तशृङ्गकररथारूढां विष्णुवन्द्यशङ्करब्रह्माक्रान्तचतुश्चरणाम् ।
तस्याश्च रथमध्ये स्थितमकरसमाक्रान्ताऽन्यतमा भगवती
सा च कृष्णा शृङ्गकरमुखी वज्रतर्जनीदक्षिणवामभुजा,
दक्षिणदिशि अपरा भगवती सा च रक्ता शृङ्गकरमुखी
चतुर्भुजा अङ्कुशसूचिदक्षिणद्वयहस्ता सपाशतर्जनीसूच-
वामद्वयहस्ता दिव्यालङ्कारभूषिता चेति, वामदिश्यपरा
भट्टारिका सापि च रक्तवर्णा शृङ्गकरमुखी आकर्णपूरित-
चापशरवज्राशोकपल्लवदक्षिणवामभुजा 'विचित्रवस्त्रा-
भरणा चेति, रथवाहकशृङ्गराणामध आदित्यादिनवग्रहा
नानामृत्युपद्रवरोगसङ्कुलाश्च पतिता मनुष्यरूपेण सन्ति ।
एवंरूपां भगवतीं ध्यात्वा हृच्चन्द्रे माँकारविनिर्गतरश्मि-
भिस्तथागतानानायाभिषेकं गृहीत्वा शिरसि वैरोचने-
नाङ्कयेत् । ततो हृद्बीजादेवाक्षसूत्राकारेण मन्त्राक्षरा-
न्निश्चार्य मुखाब्जाभौ नाभेर्मुखे मुखात् पुनरपि नाभा-
वित्यादिकचक्रधमणक्रमेण^१ मन्त्रमावर्त्तयन् चिकोटितयतां
मनसि कुर्यादिति । तत्रायं मन्त्रः— ॐ मारौच्यै माँ हुँ
फट् स्वाहा । स्वबीजाधिष्ठितं च सर्व्वं भोजनादिकमनु-
ष्ठेयम् । खेदे च शताक्षरमन्त्रमुच्चार्य यथासुखं विहरेदिति ।

॥ कल्पोक्तविधिना सितमारौचीसाधनं समाप्तम् ॥

^१ A •केयूरकाञ्चित• ।

^२ A वामदिश्ये भट्टा• ।

^३ AN omit.

^४ AC स्थितकमले सर्वाङ्गान्ता• ।

^५ A •चित्राभ• ।

^६ A omits •कसेय• ।

वमो मारीचै ।

ॐ आः हौं^१ स्वाहा इति शिरोललाटकण्डद्वयजानु-
द्वयेषु आत्मनो विभाव्य ॐकारात् सर्वं पूर्ववत् शुद्धि-
पाठपर्यन्तं विधिं विधाय ॐकारेण निष्पन्नां च वज्र-
धात्वीश्वरीं मारीचीं द्वादशभुजां रक्तां घण्टमुखीं लम्बोदरां
ज्वलन्तिप्रज्ञालो^२र्द्धकेशां कपालमालिनीं सर्पमण्डितमेखलां
व्याघ्रचर्माम्बरधरां^३ चरणयुगनिपतितानेकविघ्नसन्ततिं
चैत्यगर्भसूर्यमण्डले प्रत्यालीढस्थितां वैरोचनसनाथां
नानावराहाक्षयमाणरथां^४ रक्तदण्डहरितपीतसितप्रय-
मादिपञ्चमुखीं^५ जर्द्धदण्डवराहैकमुखीं दक्षिणे खड्गमुपल-
शरश्चक्रशङ्खचक्रचक्रवज्रपरशून् वामे सपाशतर्जनीकपाल-
अशोकपल्लवव्रद्धाशिरश्चापचिश्चलानि धारयन्तीं चिनेचां
ललज्जिह्वां करालवदनामतिभयानकाकारां चिन्तयेत् ।
रथमध्ये द्विभुजां तर्जनीअशोकपल्लवहस्तां रथबाहिकां
प्रत्यालीढासनां भीषणां चिन्तयेत् । स्फुरन्नादिकपूर्वकं
स्तम्भयन् मोहयन् घातयन् दुष्टसत्त्वान् ॐ वज्रधात्वीश्वरि
सर्वदुष्टसत्त्वान् हन हन दह दह पच पच ॐ मारीचै
^६हुं फट् स्वाहेति मन्त्रं जपेत् ।

॥ वज्रधात्वीश्वरीमारीची साधनम् ॥

^१ B ङ्री, Ab ङ्री ।

^२ A पाठमन्त्रः ।

^३ ANC ज्वलन्तिप्रज्ञा, B जलन्तिप्रज्ञा ।

^४ Ab समयः ।

^५ Ab ० मरी ।

^६ Ab रक्तदण्डितकण्ड ।

^७ B ० कपाशा ।

^८ A मोहयेत् । B omits.

^९ ANC चर चर ।

^{१०} ANCAb हुं हुं ।

^{११} B रक्तमारीचिसाधनं, A ० मारीचः साधनं, Ab मारीचीसाधनं ।

137.

प्रथमं तावन्मन्त्रौ मुखसोनोपविष्टो वामक्रोधमुष्टिना
हृदुर्लोकणमूर्धसु^१ ॐ फट् इति मन्त्रेण संस्पृश्य दक्षिण-
क्रोधमुष्टिमुन्नाम्य निर्विघ्नं चिन्तयेत् । ततो मुखश्रीचादिकं
कृत्वा पुनरुपविश्य स्वहृदये रात्रिदिनभेदेन^२ अकारा-
कारनिष्पन्नौ शशिसूत्र्यौ^३ हृष्ट्वा तदुपरि पीतं ॐकारं
विभाव्य तद्रश्मिनिष्पन्नां भगवतीमग्रतो हृष्ट्वा यथासन्ध-
पुष्पादिभिः सम्पूज्य तदग्रतः पापदेशनादिकं कृत्वा सकलं
शुभं विभावयेत् । तत ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः
स्वभावशुद्धोऽहमित्युच्चार्य तदाकारपरिणतमष्टारचक्रं
तन्मध्यस्थितमोकारं परिणम्यात्मानं वैरोचनरूपं पीतवर्णं
जटामुकुटधरं रक्ताम्बरं^४ शान्तं पद्मगर्भसिंहासने वज्र-
पर्यङ्कस्थं सर्वाभरणभूषितं बोध्यङ्गीं बह्ममुद्रकं ध्यायात् ।
तस्य हृदये चन्द्रस्थमाकारपरिणतं अशोकपुष्पं तदुपरि
माकारं तद्रश्मौर्ण निश्चार्य सकलसत्त्वार्थं कृत्वा तच्चैवा^५ नौय
प्रवेशयेत् । ततोऽग्रत आकारपरिणतं सूर्यमण्डले माका-
रजां^६ भगवतीमष्टभुजां रश्मिमयीमुपदेशतो^७ ध्यायात् ।
तदनन्तरं ॐ मामिति मन्त्रं^८ मुच्चारयन्नात्मानं चैत्यगर्भस्थां
सप्तश्रृङ्गाररथारूढां मारौचीं विभावयेत् । रथस्याधस्ताद्
वैकारजवायुमण्डले हकारनिर्मितो राहुः । तत्र भगवतीं

^१ A. क्रोध.

^२ Ab. मूर्धसु ।

^३ AB. न्द्रियस्य भेदेन, NC. न्द्रियभेदेन ।

^४ A. शरीरसूत्र्यं ।

^५ Ab. कृतमात्मा ।

^६ NC. अरधरं ।

^७ A. वस्यो, NC. बोध्यो ।

^८ ANCAb. तेवैवा ।

^९ Ab. कारपीन ।

^{१०} A. देशतो, NC. देशतो ।

^{११} ANC. मुच्चार्य वा, Ab. मुच्चारयेत् ।

रत्नमुकुटां अष्टभुजां चित्तेषां चिमुखां सुपीतां मूलमुखं
पीतं बन्धूकजवाकुसुमसदृशाधरं दक्षिणं रक्तं वर्तुषं वामं
वाराहं सरोषं नीलं ललज्जिह्वं विवृतवदनं भीषणं
भृकुटीकरालं वामे तर्ज्जनिकापाशं धनुरशोकपल्लवं सूत्रं
च दक्षिणे सूत्र्यकुशौ शरं वज्रं च नानावलय्यादिसर्वा-
भरणभूषितां विचित्ररक्तकञ्चुकोत्तरीयां प्रत्यालीढस्थां
चतुर्देवतीं परिहृतां चिन्तयेत्। पूर्वतो वर्त्तालीं^१ आलीढ-
स्थितां चतुर्भुजां वराहैकमुखीं रक्तां दक्षिणे सूत्र्यकुश-
धरां वामे पाशपल्लवौ, दक्षिणे वदालीं प्रत्यालीढस्थितां
चतुर्भुजां वराहैकमुखीं पीतवर्णां दक्षिणे सपुष्पाशोक-
पल्लवससूत्रसूत्रचौधरां वामे पाशवज्रधराम्, पश्चिमे^{१०} वरालीं
आलीढस्थां चतुर्भुजां^{११} पीतवर्णां वराहैकमुखीं दक्षिणे
वज्रसूत्रचौधरां वामे पाशाशोकपल्लवधराम्, तथैवोत्तरे
वराहमुखीं रक्तां उदितादित्यवर्णोज्ज्वलां प्रत्यालीढस्थितां
चतुर्भुजां दक्षिणे शरवज्रधरां वामे चापाशोकपल्लवधराम्।
सर्वा एताश्चैत्यकूटागारस्था नाना^{१२} लङ्काररत्नमुकुटरक्त-
कञ्चुकोत्तरीयास्त्रिनेत्रा^{१३} विचित्राभरणा ध्येयाः^{१४}। ततो जः
हुं वं होः ज्ञानमत्त्वप्रवेशे^{१५} मुद्रां बन्धयेत्।

^१ A सर्व्वे ।

^३ B वामे ।

^६ Ab वेताली ।

^७ A तूर्पा ।

^८ ANAb सूत्र ।

^{११} N omits.

^{१३} A उत्तरीयास्त्रिनेत्राः ।

^{१५} Ab प्रवेशः ।

^२ A दृढः ।

^४ ANCB हवीः ।

^६ C प्रत्यालीढः, Ab लीढः ।

^८ A यवौ ।

^{१०} A omits पश्चिमे...पल्लवधरां ।

^{१२} A नानारत्नाः ।

^{१४} A श्रेयाः ।

उभौ इत्थौ समौ कृत्वा अञ्जल्याकारमिश्रितौ ।

कुर्याद् विकसितावघ्रा'वुभावङ्गुष्ठनामितौ ॥

मध्यमाङ्गुलिसमास्निष्टौ कुण्डलाकारचिह्नितौ ।

पर्यङ्गेलोपविष्टेन' नाभिदेशे तदा' न्यसेत् ॥

ततो भावनापूर्व'ङ्गमं मनं जपेत् ॐ मारीचै
स्वाहा । न्यूनाधिकं विधिं' शताक्षरमन्त्रेण पूरयेत् ॐ
वज्रसत्त्वेत्यादि । विसर्जनकाले तु ॐ मारी^{१०}चै मुरिति
स्वमुद्रा मुच्चेदिति^{११} ।

॥ अष्टभुजपीत^{१२}मारीचीसाधनम् ॥

138.

श्रीविद्यामारीचीसाधनं भवति । प्रथमं तावत्
मन्त्रौ^{१३} स्वहृदि आकारपरिणतं सूर्यमण्डलं तस्योपरि
प्रथमस्य त्रयोदशं बीजमर्द्धेन्दुबिन्दुभूषितं तथैव सर्वं पाप-
देशनादिकं कृत्वा तेनैव निध्यन्त्रं माँकारं तत्सर्वपरिणतां
मारीचीं रक्तवर्णां षण्मुखां द्वादशभुजां प्रथममुखं रक्तं
द्वितीयं कृष्णं तृतीयं श्यामं चतुर्थं पीतं पञ्चमं सितं

* AC •मखिवौ ।

^२ A •वितागौड • ।

^३ A अघमा • ।

^४ A •वर्षणा • ।

^५ A •विष्टा च ।

^६ B तथा ।

^७ A •तम, B •ङ्गमो ।

^८ This Mantra is omitted in Ab.

^९ N •चिह्निधि ।

^{१०} A •चि ।

^{११} N मुदिति ।

^{१२} Ab •वसित • ।

^{१३} ANC omit मन्त्रौ ।

शिरःस्थितं तदूर्ध्वं वाराहकण्ठं वज्रमुल्लभं, अशोकपत्त्या-
 चकृता पीतवैरोचननाथां लम्बोदरीं कपालमाश्रा-
 विभूषितां ऊर्ध्वयिज्ञलक्ष्मणां व्याधैर्विभूषितां व्याघ्रचर्म-
 निवसनां प्रत्यालीढस्थितां शूकराकान्तविष्ठां यक्षिणवर्-
 तां वज्रं मुपलं शरं एकस्रचिकवज्रं परशुं बाणे तर्ज-
 निकापाशं कपालं अशोकपल्लवं ब्रह्मशिरसापं चित्र-
 विनेषां रक्तवर्तुलां दंष्ट्राकरालवदनां रघुमध्ये स्थितां
 अपरां देवीं दिभुजां तर्जनिकापाशपल्लवसहितां भावयेद्
 अहमेव भगवती । ततो मुद्रां बन्धयेत् ।

वज्राञ्जलिं समाधाय मध्येऽथ निकुञ्जनात् ।

अङ्गुष्ठद्वयपर्यङ्गकुञ्चिताग्राग्रं विग्रहाम् ॥

मन्त्रः— ॐ मारीच्यै ॐ माँ हुँ हुँ फट् फट् स्वाहा ।

॥ "हादशभुजरक्तवर्ण्योडियानमारीचीसाधनं समाप्तम् ॥

¹ A •वादेवी• ।

² Ba omits शूकरा•.....•करालवदनां ।

³ B इदम् ।

⁴ All MSS read either •शूल• or •शङ्ख•, which ought to stand for •सूचिक• ।

⁵ Ab •शिरः• ।

⁶ A शूकरा• ।

⁷ After this N reads देवतां । अशोकपल्लवं । ब्रह्मशिरः । पापं चित्रमल्लवसहितां ।

⁸ Ab •लोहि• ।

⁹ ANC •मोडकं, Ba •माषि• ।

¹⁰ A •पल्लवं• ।

¹¹ Ab and B read योडियानमारीचीसाधनं only.

139.

पुनोक्तविधानेन पापदेशनानन्तरं श्रुतां विभाव्य
विशेषस्यै रत्नमौकारबीजपरिहतां बोद्धिमानमारीचौ
रक्तस्थौ पंचमुखौ द्वादशभुजां प्रतिमुखं चिन्त्रां रक्तकृष्ण-
शुक्लविरचितपौतदक्षिणावर्तपञ्चमुखां जड्द्व्यष्टाश्रुकरमुखां
प्रथमपद्दक्षिणभुजेषु यथाक्रमं सङ्गचक्रमुपलशरपरशुएक-
सूचिकवज्राणि वामभुजेषु तर्जनीपाशखट्वाङ्गकपाल-
अशोकपल्लवव्रह्मशिरयापत्रिशूलानि चैत्यगर्भस्थां मह-
नागेन्द्रभूषणशरीरामूर्ध्वपिङ्गलकेशां दंष्ट्राकरालवदनां
शुक्लपञ्चमुण्डमालामौलिकां विगलं मुण्डमालाप्रल-
म्बितकन्धरां अनेकं रत्नविरचितं रथाधोविचित्रं¹⁰ सप्त-
श्रुकरारूढां¹¹ बहिरष्ट¹² अशानपरिहतां रथमध्यस्थितां
पर्यङ्कनिषणां वज्रसूचिअशोकतर्जनीधारिणीं¹³ (रीं) रक्त-
वर्णमारौचौ पौतकञ्चुकां¹⁴ नानारत्नाभरणां व्याघ्रचर्म-
वसनं¹⁵ भूषितां रक्तप्रभां स्फुरत्पञ्चतथागतां भटिति ध्यात्वा
तद्बुद्ध्यस्यै माँबीजविनिःसृतरश्मिशतसमानौतैर्बुद्बोधि-
सत्त्वैरभिषेकं गृहीत्वा वैरोचनमुकुटिनीमात्मानं चिन्त-
येत् । ततो निजबीजप्रसाधितयथालब्धं¹⁶ समयद्रव्यसेवा-

¹ AC ० मा० ।

² B ० यमुखां ।

³ N ० सूचिक० ; others read ० श्रुक० ।

⁴ AC ० गर्भा० ।

⁵ ABC युक्त० ।

⁶ A वज्रज० ।

⁷ AC ० कन्दरां ।

⁸ A अक्षरे ।

⁹ A रथो०, B रथावोधि० ।

¹⁰ N विचित्रं ।

¹¹ ANA ० ररवायदं ।

¹² AC ० रत्न० ।

¹³ A प्रीतं कर्क० ।

¹⁴ AC ० निवसन् ।

¹⁵ A ० जय, i.e., ० वी० ।

पूर्वकं मन्त्रौ तद्बीजाच्च विनिर्गतास्तत्त्वमात्राकारेण
हृदयाच्चिर्गत्य^१ नामौ नामैः^२ पुनः हृदय इत्यनेन^३ चक्र-
धमणयोगेन मन्त्रं जपेत् ॐ मारीच्यै मां हूं हूं फट्
फट् स्वाहा । उत्तरकालसमाध्युपसंहारे^४ जप्त्वा तद्योगे-
नैव यथासुखं विहरेदिति ।

॥ ओडियानमारीचौसाधनम् ॥

140.

आदौ हृदि सूर्यासने हुँकारकिरणैरानीय भगवती-
मनेकविधपूजाभिः सम्पूज्य पापदेशनादिकं कृत्वा
शून्यताभावानन्तरं^५ विश्ववज्राकारं चेतः^६ संचिन्त्य
तत्परिणामेन वज्रभूमिं वज्रप्राकारादिकं ध्यात्वा तन्मध्ये
श्रीओडियानपौठं^७ त्रिकोणमारक्तं तन्मध्ये सूर्यस्थपञ्च-
सूचिकवज्रं ॐकाराधिष्ठितवरटकं तत्परिणामेन बोधि-
चित्तरूपां महाप्रलयानलविस्फुलिङ्गदुर्धर्षामट्टाट्ट^८ वासां
समाक्रान्तचतुर्मांसां^९ प्रत्यालीढपदां द्वादशभुजां षण्मुखीं

^१ A •यनिर्ग• ।

^२ A omits.

^३ AC •दिनेन• ।

^४ A •कारं• ।

^५ AC समाधाय ।

^६ A omits जज्ञा.....विहरे• ।

^७ Instead of ओडियान A reads रक्तवर्णद्वारप्रभुजा• ।

^८ A •तागन्त• ।

^९ A विमंभतः ।

^{१०} A •ओजयानं पौठं, B •ओडि• ।

^{११} A •मन्त्राट्टाट्ट•, B •मट्टट्ट• ।

^{१२} ANC •मांसां• ।

चिनेचां रक्तवर्णां प्रथमदक्षिणषड्भुजेषु खड्गविश्व-
वज्रकंसूचिकवज्रपरशुशरमुखलान् दधानां वाम-
भुजेषु सतर्जनीपाशिकाचिशूलत्रशोकपल्लवचापपाश-
ब्रह्माशिरोधारिणीं नरशिरोमालाप्रलम्बितसर्वाङ्गावयव-
शोभां व्याघ्रचर्मोत्तरीयवाससं मूलमुखं रक्तं सितकृष्णं
वाममुखद्वयं पीतकृष्णं दक्षिणमुखद्वयं कृष्णोर्व्वाराह-
मुखं ललज्जिह्वामूर्ध्वज्वलितपिङ्गलकेशं वैरोचनमुकुटिनीं
भुजगाष्टाभरणभूषितां निर्जाकिरणैः सर्वतो मारविध्वं-
सिनीं दशदिक्पालायमानडाकिनीभूतवेताड^{१०}फेत्का^{११}र-
हाहारव^{१२}भीषणपरिवेष्टितश्मशानाष्टकमण्डितां श्रीमदो-
द्दि^{१३}यानमारौचौमात्मानं भटिति निष्पाद्य शिरःकण्ठ-
हृदयेषु ॐ आः हुं सर्वाङ्गेषु फँकारं चिन्तयेत् । ततो
नाभेरुपरि विश्वकमले ^{१४}चन्द्रसूर्यसम्पुटमध्ये हुंकारात्
मृणालतन्तु^{१५}स्वभावं विश्ववर्णमक्षरं चिन्तयेत् । ॐ वज्र-
सत्त्वेश्वर^{१६} सर्वदुष्टान् ^{१७}हन हन दह दह पच पच ॐ
मारीच्यै मां हुं हुं ^{१८}फट् स्वाहा हृदयमन्त्रः । ॐ आः हुं
भावनामन्त्रः । ॐ वज्रवेताल^{१९} हुं फट् जापमन्त्रः । ॐ

^१ B reads °खट्वाङ्ग° ।

^२ N omits °सूचिक° ; other MSS read °सूक° ।

^३ B °लदधा° ।

^४ AB °सोपिका° ।

^५ AC °लालम्बित° ।

^६ B °वराह° ।

^७ A °जनस्या°, NC °जगत्स्या° ।

^८ AC °दिशि प° ।

^९ A °लापमान° ।

^{१०} AC °ताल° ।

^{११} AC °हत्का° ।

^{१२} Ba °कार° ।

^{१३} AC °मन्त्रोभि°, N °मन्त्रोभि° ।

^{१४} N omits °चन्द्र° ।

^{१५} B °वर्णा° ।

^{१६} B °श्वरो° ।

^{१७} A °हर हर° ।

^{१८} Ba °पट् पट्° ।

^{१९} A °वेतारि, B °वेताली° ।

मारौचि ॐ मां हुं हुं फट् द्वितीयजापमन्त्रः । तदन-
 चतुःसंख्यासु बलिमन्त्रः ॐ अलखि होः जः हुं वं होः ॐ
 वज्रडाकिनि समयस्त्वं दृश्यहोः ख स खाहि खाहि सर्व-
 यक्षराक्षसभूतप्रेतपिशाचोन्मादा पस्मारडाक डाकिन्यादय-
 इमं बलिं गृह्णथ पिबथ जिघ्रथ मातिक्रमथ महासुख-
 विहङ्गये मम सहायका भवथ हुं हुं फट् फट्^{१०} स्वाहा ।
 भोजनादिकं च ह्रीःकारेण हुंकारादिना वा^{११} संशोधा-
 चरेदिति ।

॥ ^{१२} द्वादशभुजरक्तवर्णत्रैलोक्यान्स्वाधिष्ठान-
 क्रमं मारौचीसाधनम् ॥

A चन्द्र० ।

^१ A आलखिखि, B अलखि, N अलखि, C अलखि । The
 Mantra given in Ba is here upheld.

^२ A अत्पादो ।

^३ अडाक० is found only in Ba.

^४ Ba इह ।

^५ जिघ्रथ found only in Ba.

^६ ANCBa प्रह० ।

^७ A सर्वका ।

^८ Ba भवन्तु ।

^९ The second चट् is omitted in B.

^{१०} ANBa च ।

^{११} B omits द्वादशभुजरक्तवर्ण० ।

^{१२} A अहम् ।

स्वहृदि विश्वपद्मे चन्द्रोपरि पौतमाँकारं विन्यस्य तथैव सर्वे प्रतिभासमाचमात्मानं चाकलय्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति पठेत् । ततस्तन्माँकारेण परित्यक्तमशोकस्तवकं पुनर्माँकारं तत् सर्वं परित्यज्य भगवतो पौतवर्णां द्विभुजां एकमुखां वैरोचनोपशोभित-
शिरोभागां रत्नमुकुटिनीं देदीप्यमानां कनकवर्णां शूकररूपां विश्वपद्मचन्द्रे लीलया स्थितां नवयौवनोद्धतां ऊर्ध्वस्थितां वामकरेणाशोकवृक्षशाखाविलग्नां दक्षिणेन वरदां हारादिविभूषिताङ्गां श्वेतवस्त्रनिवसनां स्वहृदि माँकारादनेकशूकराकाररश्मिस्फुरणेन दुष्टान् निवारयन्तीं विचिन्तयेत् । ॐ मारीच्यै स्वाहा । ततो यथावद्विसर्ज्य यथासुखं विहरेद् इति । देशान्तरगमने तु अनेन मन्त्रेणात्मीयोत्तरौयाञ्चलं गृहीत्वा सप्त वारान् परित्रप्य सहायस्य च वस्त्रान् गृहीत्वा यथावद् ग्रन्थिं कृत्वा गच्छेत् । चौरादिभिर्न मुष्यते । प्राप्ते अभिमते देशे ग्रन्थिं मोचयेदित्युपदेशः । यथावद् ग्रन्थिं कृत्वा सप्त वारानभिमन्त्रितमुत्तरौयाञ्चलं कृत्वा दिशो दश ब्यवलोक्य दुष्टानां मुखचक्षुर्बन्धं करोमि इति विचिन्त्य श्वासं निवार्य अन्तर्जाल्याकारेण मन्त्रमुच्चारयन् ग्रन्थिं बध्नीयादिति ।

॥ अशोककान्तामारीच्याः साधनं समाप्तम् ॥

¹ A • भागोशां ।

² AC • जगवतां ।

³ A विषयः ।

⁴ A दुष्टः ।

⁵ A देवयः ।

⁶ N • विवः ।

⁷ A सदा प्रथः ।

⁸ A वेद्यः ।

142.

सम्यक् प्रणम्य मारीचौ वैरोचनकुलोद्भवाम् ।

कल्पोक्तविधिना तस्याः कथ्यते साधनक्रमः ॥

तत्र तावत् श्रीमारीच्युदयमण्डलाभिषिक्तो मन्त्रौ स्व-
समयसंवरपरिपालनं शुद्धचित्तः सकलसत्त्वाभ्युद्धरणाय
ॐ 'फट्' इत्युच्चारयन् क्रोधमुष्टिं हृदूर्णामूर्धसु विन्यस्य
मुखशौचादिकं कृत्वा देवगृहं प्रविश्य पटादिगतमूर्तिं
भगवतीमवतार्य मारीचौविघ्नोत्सारणमन्त्रेण गन्धोदकं
परिजप्यानेनैव पञ्चोपहारादिकं प्रपूज्यम् । तत्रायं विघ्नो-
त्सारणमन्त्रः— ॐ मारीच्यै हुँ सर्वविघ्नानुत्सारय हुँ फट् ।
ततः स्वहृदयाक्षरेण निशि चन्द्रमण्डलं दिवा सूर्यमण्डलं
आकारेण ध्यात्वा तस्योपरि प्रथमचयोदशबीजं अर्द्धेन्दु-
बिन्दुभूषितं तप्तचामीकराभम् । ततो विश्वरश्मीन् निश्चार्य
तै रश्मिभिर्निष्पन्नां भगवतीं मूर्द्धि गुरुबुद्धबोधिसत्त्वांश्च
दृष्ट्वा पूजयित्वा अभिवन्द्य च अनेन मन्त्रेण, ॐ मारीच्यै
पुष्पं प्रतीच्छ स्वाहा, ॐ मारीच्यै धूपं प्रतीच्छ स्वाहा,
ॐ मारीच्यै स्वाहेत्यर्घं परिजप्य ॐ मारीच्यै अर्घं
प्रतीच्छ स्वाहा, अभावे सति ध्यानेन वा । ततः—

रत्नत्रयं मे शरणं सर्वं प्रतिदिशाम्यधम् ।

अनुमोदे जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥

१ A. 'चोक्त' ।

२ AN स. ।

३ A. 'पारय' ।

४ AC चडि. ।

५ A. 'चारय' ।

६ A. 'पञ्चप' ।

७ AN omit.

८ A तिनिधि ।

९ AC. 'मन्त्रोक्त' ।

आबोधेः शरणं यामि बुद्धं धर्म्मं गणोत्तमम् ।

बोधौ चित्तं करोम्येष स्वपरार्थप्रसिद्धये ॥

उत्पादयामि वरबोधिचित्तं

निमन्त्रयामि बहु सर्वसत्त्वान् ।

इष्टां चरिष्ये वरबोधिचारिकां

बुद्धो भवेयं जगतो हिताय ॥

इति चिरञ्चार्य्यं प्रणिधिपूर्व्वकं सर्व्वधर्म्मनैरात्म्यं भाव-
येद् अनेन मन्त्रेण । ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मको-
ऽहमिति पठित्वा—

बौजं मायोपमाकारं^६ चैधातुं च^७ विशेषतः ।

दृश्यते स्पृश्यते चैव यथा माया हि सर्व्वतः ।

न चोपलभ्यते चैव सर्व्वस्य जगतः स्थितिः ॥

इति पठित्वा^१ प्रतिभासमाचमवगम्य^{१०} ततो अनादि-
कारणासत्कल्पनाबौजमपनीय स्वभावशुद्धोऽहमित्यधि-
मुञ्चेत् । स्वभावशुद्धाः सर्व्वधर्म्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति
वारचयमुच्चार्य्य ततः पूर्व्वोक्तबौजनिष्यन्नं चन्द्रं तस्योपरि
ॐ^{११}कारं तत्सर्व्वं परिणम्य श्रीमदैरोचननाथं पद्मगर्भ-
सिंहासनस्थं वज्रपर्य्यङ्कनिषण्णं सुवर्णचन्द्रे बोध्यङ्गौ^{१२}-
समाधिसमापन्नं जटामुकुटधरं शान्तं सर्व्वालङ्कारभूषितं
ध्यायात् । ततः स्वहृदि चन्द्रमण्डलं तस्योपरि पञ्च-

^१ A चिन्तान्तरोप० ।

^२ AC add परमं after this.

^३ A omits वर० ।

^४ AN बहं ।

^५ MSS चरिष्यामि, which makes the metre faulty.

^६ A ०माकारं ।

^७ AC read विचिन्त्य before चैधा० ।

^८ A तुकष ।

^९ C omits.

^{१०} A ०समाचमवगम्य ।

^{११} AC ॐ० ।

^{१२} AC बोध्यङ्गौ०, N बोध्यङ्गौ० ।

विंशतिकमश्वरं परमहृदयं प्रथमस्य द्वितीयेन समायुक्तं
 चर्चन्दुबिन्दुभूषितं विभाव्य निष्यन्मशोकस्तवकं तस्योपरि
 चन्द्रस्थमाकारं ध्यात्वा तत्सर्वपरिणतमात्मानं मारीची-
 रूपेण भावयेत् अहमेव मारीची भगवती इति । सुपीतां
 जाम्बूनदप्रभाकारां दौसदेहां चैत्यगर्भस्थां रक्ताम्बर-
 धरां रक्तकण्ठुकोत्तरीयां नानावल्लभसर्वाङ्गहारभूषितां
 कटकुण्डलकटिसूचकिङ्किणीनूपुररवां अष्टभुजां चिमुखां
 चिनेचां ज्वलत्स्फुरद्रश्मिमालिनीं बन्धूकजवाकुसुमसदृशा-
 धरां वैरोचनकृतमूर्धजां अशोकमाला शिरसि भूषितां
 वामकरैरक्षसूत्राशोकचापधरां दक्षिणे स्फुरद्वजसूचिका-
 कुशशरोल्लसन^१प्रियां प्रथमं मुखं सौम्यं विकसिताननं
 सुपीतकनकावदातं^२ उत्फुल्ललोचनं^३ सिन्दूररेणु^४रञ्जिता-
 धरं शृङ्गाररसविधमं वाममुखं वाराहं सरोषविकृतं
 विकटोत्कटभीषणं इन्द्रनीलप्रभाकारं द्वादशार्क^५समप्रभ-
 मुरु^६भृकुटिकरालं ललज्जिह्वं भयस्यापि भयङ्करं दक्षिणमुखं
 सुरक्तं दिव्यज्वलद्वासुरमिव, हर्म्योत्थिता^७शोकक^८कुसुम-
 मालावकीर्णां तस्याः शिरसि वैरोचनं नाभं पूर्वोक्त-
 वर्षा^९मुद्रोपेतं^{१०}मधःस्तात् सप्तश्रृङ्गकररथगतां प्रत्यासीदस्थितां
 कुमारीं नवयौवनस्थाम्, रथबाहकश्रृङ्गराणां अधस्तात्

^१ A • नन्द • ।

^२ A कटक • ।

^३ AC अम्बक • ।

^४ A • दात • ।

^५ AC सिन्दूरवोज्ज्वल • ।

^६ AC सुभ • ।

^७ A • वर • ।

^८ A • शोपम • ।

^९ AC • ययु • ।

^{१०} A • वरी • ।

^{११} A • नादग • ।

^{१२} A • वदय • ।

^{१३} AC • श्रापार • ।

^{१४} A • हर्म्योत्थिता • ।

^{१५} • वर • in A

यमयं वायव्यमण्डले हंकारपरित्तं राहुग्रहं हस्ताभ्यां
ग्रस्तं चन्द्रस्यै दिवा दिनकरं निशितं चन्द्रमसं देवी-
चतुष्टयपरिहृतां ध्यावात् ।

तत्र पूर्वेषु ॐ मारौच्यै वर्त्तालि वदालि वरालि वराहमुखि
वराहमुखि सिद्धिमाकर्षय जः स्वाहेति एवं देवीं रक्तवर्णां
वराहैकमुखीं चतुर्भुजां रक्तकञ्चुकोत्तरीयां वामे पाशा-
शोकहस्तां दक्षिणे वज्राकुशसूचिधरां सर्वाभरणभूषितां
कल्पोक्तविधिना अभिप्रेतसिद्धिमाकर्षयन्तीं ध्यावात् ।

ॐ मारौच्यै वर्त्तालि वदालि वरालि वराहमुखि
सर्वदुष्टप्रदुष्टानां मुखं बन्ध बन्ध हुँ स्वाहा । वदालीं
देवीं पूर्वोक्तवस्त्राभरणतद्रूपां पीतवर्णां वामे पाशवज्रधरां
दक्षिणे पल्लवसूचिधरां दुष्टानां मुखचक्षुषीं सौवन्तीं
दक्षिणतो भावयेत् ।

ॐ मारौच्यै वर्त्तालि वदालि वरालि वराहमुखि
सर्वदुष्टान् स्तम्भय वँ स्वाहेति वरालीं देवीं तद्वत्
वस्त्राभरणवर्णां तु दक्षिणे वज्रसूचिहस्तां वामे पाशा-
शोकधरां सर्वदुष्टान् स्तम्भयन्तीं पश्चिमे न्यसेत् ।

ॐ मारौच्यै वर्त्तालि वदालि वरालि वराहमुखि
सर्वसत्त्वान् मे वशमानय होः स्वाहेति वराहमुखीं
देवीं रक्तवर्णां तथावस्त्राभरणां च सव्येन वज्रशर-
धारिणीं वामे अशोकपापधरां सर्वसत्त्वानुपसर्पयन्तीं
उत्तरस्यां दिशि न्यसेत् ।

¹ N सन्तः ।

² A ० पि ।

³ A वराहः ।

⁴ A ० कसपि ।

⁵ A ० नां ।

⁶ AN च ।

⁷ A वर्णादिषु ।

⁸ A omits.

⁹ A ० सशरः ।

¹⁰ AC ० चतुर्भुजाः ।

ततो वज्राङ्कुशादिभिर्मुद्राभिः तन्मन्त्रैश्चाकर्षणादिकं
 कुर्यात् । ज्ञानसत्त्वमाकृष्य प्रवेश्य बद्ध्वा वशीकृत्य साधयेत् ।
 तर्ज्जन्यङ्कुशबन्धेन कनिष्ठया महाङ्कुशी बाहुग्रन्थिकटा-
 ग्राभ्यां शृङ्खलापृष्ठयोश्च पीडनादिति । ॐ वज्राङ्कुशि जः
 इत्यनेन ज्ञानसत्त्वमाकृष्य पुरतो अर्घपाद्यादिकं दद्यात् ।
 मारीचौमुद्रणम् । ततः ॐ वज्रपाशं हुं इत्यनेन प्रवेशयेत्,
 ॐ वज्रस्फोटं वँ अनेन बन्धयेत्, ॐ वज्रावेशं होः
 अनेन तोषयेत् । ततः समयदेवताभिः सदाऽद्वयं कुर्यात् ।
 तत्रेयं मुद्रा—

उभौ हस्तौ समौ कृत्वा अञ्जल्याकारमिश्रितौ ।

कुर्याद् विकसितावग्रावुभावङ्कुष्ठनामितौ ॥

मध्यमाङ्गुलिसमासिष्टौ कुण्डलाकारबन्धितौ ।

पर्यङ्केनोपविष्टेन नाभिदेशे तदा न्यसेत् ॥

एषा मुद्रा वरा श्रेष्ठा सर्वकर्मसु योजयेत् ।

ततोऽभिषेकं गृह्णीयात् महामुद्रया अनया ॥

अङ्कुष्ठसत्त्वपर्यङ्का कुञ्चिताग्राग्रविग्रहा ।

सममध्यमोत्तमाङ्गा श्रेष्ठा वज्राञ्जलिप्रभा ॥

इति मूर्ध्नि स्थाप्य ॐ भूः सँ माँ अभिषिञ्चेति मन्त्रेण
 वैरोचनः कनकाभो बोध्यङ्गवस्थितः शिरसि ध्येयः ।
 भावनास्त्रिन्नी जपेन्मन्त्रम् । स्वहृदि चन्द्रसं मन्त्रं देदीप्य-
 मानं ॐ मारीच्यै स्वाहेति दृष्ट्वा जपेत् । यथाशक्त्या

¹ A •काद्या• ।

² A अष्टा• ।

³ A •मांकार•, N •मोकार•, C •माकार• । See Infra.

⁴ ANC •याव• ।

⁵ A जपयेत् ।

भावनापूर्वङ्गम्^१ सर्वां देवतीं समुत्तेजयन्तीं पश्यन्
मन्त्रं जपेत् । पश्चाच्चूनाधिकविधिः^२ शताक्षरेण पूरयेत् ।
तत्रायं मन्त्रः— ॐ वज्रसत्त्व समयमनुपालय, वज्रसत्त्व-
त्वेनोपतिष्ठ, हृदो मे भव, सुतोष्यो मे भव, अनुरक्तो मे भव,
सुपोष्यो मे भव, सर्वसिद्धिं मे प्रयच्छ^३, सर्वकर्मसु च^४ मे
चित्तं श्रेयः कुरु, हुँ हहहहहोः भगवन् सर्वतथागतवज्र
मा मे मुञ्च, वज्रीभव महासमयसत्त्व आः । विसर्जनकाले
तु सर्वमेतत् कुशलं परिणम्य अभिप्रेतां सिद्धिमभियाच्य
स्वमुद्रां शिरसि मुञ्चेत् ॐ मारीच्यै^५ मुरिति । स्वाधि-
दैवतयोगेन भोजनस्नानदानशयना^६दिकं सर्वं प्रकल्पयेत् ।
इत्यनेन क्रमेण कायवाक्चित्तरक्षां कृत्वा यथासुखं
विहरेदिति ।

मारीच्याः साधनं कृत्वा यच्छुभं समुपार्जितम् ।

प्राप्नुवन्तु पदं सत्त्वा^{१०} मारीचीज्ञाननिर्म्मलम् ॥

ॐ ख ख खाहि खाहि गृह्ण गृह्ण गृह्णन्तु सार्व-
भौतिका^{११} बलिं मम शान्तिं कुर्वन्तु स्वाहेति बलिमन्त्रः ।

॥ कल्योक्तमारीचीसाधनं समाप्तम् ।

। कृतिरियं पण्डिताचार्यगर्भपादानाम् ॥

^१ A ० गमनं ।

^२ Only in N.

^३ A पश्चात् ।

^४ A ० विधे ।

^५ AC ० गता ।

^६ AC add मा संशयं कुरु after प्रयच्छ, which is obviously redundant as the letters of the Mantra go beyond hundred in that case.

^७ ANC omit.

^८ A मुदि ।

^९ A ० नाशुदानाश्रना ।

^{१०} A सत्त्वा ।

^{११} N ० तिका ।

प्रथमं सूर्यमण्डलं तस्योपरि प्रथमचयोदशं बीजमर्द्धेन्दु-
 बिन्दुशोभितं तन्निष्पन्नां मारीचौ रक्तवर्णां षण्मुखां प्रथमं
 रक्तं द्वितीयं कृष्णं तृतीयं श्यामं चतुर्थं पीतं पञ्चमं सितं
 षष्ठमूर्द्धं वराहमुखं कृष्णं अशोकचैत्यालङ्कृतां सम्बोदरीं
 कपालमालाशोभितां ऊर्ध्वकेशां व्याडैर्विभूषितां व्याघ्र-
 चर्मनिवसनां विघ्नघातिनीं नानावर्णश्रृङ्गकररथारूढां सव्ये
 सङ्गवज्रमूषलशरएकसूचिकवज्रपरशूनं धारयन्तीं वामे
 तर्ज्जनिकापाशं अशोकपल्लवब्रह्मशिरश्चापं विशूलं च
 इत्थं द्वादशभुजां विनेत्रां रक्तवर्णवर्तुलां मुखोद्धलल-
 त्कारां रथमध्ये द्विभुजां तर्ज्जनिकापल्लवगृहीतां पुरतो
 द्वितीयां भावयेत् । अहमेव मारीचौ भगवतीति ततो
 मुद्रां बन्धयेत् ।

वज्राञ्जलिं समाधाय मध्यमेऽथ निकुञ्जनात् ।

अङ्गुष्ठद्वयपर्यङ्गकुञ्चिताग्राग्रविग्रहाम् ॥

ॐ मारीच्यै मां हुं हुं फट् स्वाहा ।

॥ मारीचौसाधनं समाप्तम् ॥

¹ AC •यल्लवं, N •पर्यन् ।

² AC •स्यात् ।

³ A omits.

⁴ AC इत्यर्थः ।

⁵ A मुखान्, N मुखान् ।

⁶ AC •जीन् ।

⁷ AN •मारीचै, C •मोऽथ ।

⁸ All the three MSS, A, N and C read समाकुर्वन् which gives no meaning. This emendation is proposed on the strength of other similar stanzas.

144.

'शासने' कल्पमाचोत्थे सर्वोपद्रवशान्तये ।
 मारीचीं भावयेत् 'प्राज्ञः' सर्वज्ञाकारप्राप्तये ॥
 'सर्वकच्यध्वसम्बुद्धमध्यवर्त्तिगुरोः पुनः ।
 माँहचन्द्रात् समापूज्य विधिवद्देशनादिकम् ॥
 प्रतिदिशाम्यर्धे सर्वमनुमोदे जगच्छुभम् ।
 चिरत्नशरणं यामि सम्बोधौ विदधे मनः ॥
 इयासद्भावतः शून्यं निर्निमित्तमहेतुतः ।
 अतो हेतोः प्रणिहितं त्रिर्बिमोक्षं जगत् स्वयम् ॥
 धर्मेधातुस्थिते चैत्ये धातुहृद् बु¹⁰ इवर्तमनि ।
 स्फुरदुद्धौघखव्यापिचतुरसादिसंयुते ॥
 बहिरन्तश्चतुष्कोणे त्रिशूकाङ्केन्दुमण्डले ।
 दुष्टसत्त्वतलाक्रान्तगिरिराजप्रतिष्ठिते ॥
 भावयेत् तच्च माँतत्त्व¹¹ मशोकस्तवकोद्भवाम् ।
 मृङ्गारवीरस¹² द्वर्षे¹³ जम्बूनदसमप्रभाम् ॥
 मध्येन्द्र¹⁴ नीलवर्णा¹⁵ स्यां भयबौभत्सरौद्रकैः ।
 करुणाद्भुतशान्तैश्च स्फटिकेन्द्रितराननाम्¹⁶ ॥

¹ A सासने ।

² AC मारीची ।

³ ACN सर्वज्ञता ।

⁴ AC मयुक्त ।

⁵ AC मयुक्त ।

⁶ A omits मयुक्त ।

⁷ AC मयुक्त ।

⁸ AC मयुक्त ।

⁹ AC मयुक्त ।

¹⁰ AC संक ।

¹¹ AC प्रज्ञा ।

¹² AC स्तुत्यादिकप्रार्थ ।

¹³ A मयुक्त ।

¹⁴ AC मयुक्त ।

¹⁵ AC मयुक्त ।

¹⁶ AC मयुक्त ।

¹⁷ A मयुक्त ।

चिदिमोक्षमुखैस्त्वक्षा धर्मसंयोगनिर्भिताम् ।
 पीता(क्ष)भरणसदृक्षा मयूखं मुखवासिनीम् ।
 सूच्याक्षास्यानि सौवर्णी वभ्रन्ती मुखचक्षुषी ।
 हृदलेऽकुशपाशाभ्यां विन्ध्यन्ती बाणकार्मुकी ॥
 वज्रेण दुष्टहृद् भित्त्वाऽशोकेनासेचनापराम् ।
 विमोक्षाष्टाष्टभिस्तान् दुष्टान् नष्टान् प्रभावयेत् ॥
 पादविकाशसंकोचादात्मदृष्टिं च तद्रतिम् ।
 प्रज्ञोपायपदाक्रान्तां मारीचीं भावयेद् व्रतौ ॥
 सर्वदिक्चध्वभावात्मस्फुरत्संहारकारकान् ।
 जः हुँ वँ होः ब्रुवंस्तस्मिन् सर्वबुद्धान् प्रवेशयेत् ॥
 बुद्धाङ्गोद्भवविद्याभिर्भूतकुम्भाभृताम्बुधिः ।
 रत्नमुकुटपट्टाङ्गां पश्येत् शाश्वतमेकधाम् ॥
 सर्वपूजा¹⁰ करग्रधूपपुष्पादिवज्रिभिः ।
 पूजां स्तुतिं च कुर्याद् वै तेन पश्येदिमां ततः ॥
 स्तम्भयन् कायवाक्चित्तमामन्त्र्य पिप्पलां जपेत् ।
 सर्वदुष्टप्रदुष्टानां चतुर्थान्तं¹¹ सशङ्कया ॥
 चतुः¹² सन्ध्यं चिसन्ध्यं¹³ वा प्रातर्वाऽष्टशतं जपेत् ।
 भावयंस्तां महाविद्यां महार्घे तु सहस्रकम् ॥

¹ AC • स्राक्षाभा ।

² A सुच्याक्षा ।

³ A • वदा • ।

⁴ AC • स्राच्यभा • ।

⁵ AC • कुटुम्भा • ।

⁶ A चैऽन्तं ।

⁷ A omits.

⁸ N मख • ।

⁹ A हृदले व • ।

¹⁰ AC विभा • ।

¹¹ N omits.

¹² AC • पूजय • ।

¹³ AC चतुःसन्ध्य • ।

कर्पूणां पुजास्तुतिं कृत्वा विनाम्य शुभमर्थतः ।
 निवेश्यात्मनि सम्बुद्धान् गतसङ्गो विसर्जयेत् ॥
 विसर्जनमधिष्ठानं सामान्यं अक्षरं स्मृतम् ।
 प्रतिष्ठासमये तन्त्रे कायवाक्चित्तसाधने ॥
 सन्धान्तरेऽपि पूजादिपुरःसरमितो जपेत् ।
 प्राग्विधिना पुनः प्रातर्देवौसङ्गीतिचोदितः ॥
 द्रुमां विद्यां तथा चान्यां भावयेत् स समाजपन् ।
 तन्त्राभायेन सन्मन्त्रौ रुचितः साधयेद् भृशम् ॥
 पिचुवालेशसंलेखाद् यत् पुण्यं समुपार्जितम् ।
 तेन लोकोऽस्तु सर्वाशः स्यामहं मञ्जुराट् स्वयम् ॥
 • ॥ श्रीमारीचौपिचुवासाधनं समाप्तम् ॥

145.

नत्वा च मारीचीं देवीं सर्वदुष्टप्रमर्दनौम् ।
 तस्याः साधनं वक्ष्येऽहं सर्वकर्मप्रसाधकम् ॥
 सत्त्वपर्यङ्कमासीनां हृदीन्दावौ कारभूषिताम् ।
 रक्तवर्णां ज्वलद्दिव्यां विश्वरश्मिसमाकुलाम् ॥

¹ AC ० श्रान्धोनि ।

² A प्राण्यां ।

³ A विरुवादेसरेखा०, N पिचुवालेशालेखा०, C पिचुवादेशं लेखा० ।

⁴ AN अनेन ।

⁵ A ० पिचुवा० ।

⁶ A ० दोन्दु ० ।

⁷ N ० वर्णा ।

⁸ AC ० दौज ।

तैर्निष्पादिताः संबुद्धाः बोधिसत्त्वा महर्षिकाः ।

वन्दित्वा सम्पूज्याभिमन्त्र्य नैवेद्यादि निवेदयेत् ।

अनेन मन्त्रेण— वज्रपुष्पे वज्रधूपे वज्रदौपे वज्रगन्धे
वज्रनैवेद्ये ॐ हूँ इति सर्व्वे च । ततो रत्नचयं मे शरत्तं
बोधिचित्तोत्पादनं च । प्रणिधिपूर्व्वकं सर्व्वधर्म्मनैरात्म्यं
भावयेद् अनेन ॐ श्रून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।
ततः स्थिरचलं सर्व्वभावस्वभावान् विचिन्त्य बौजं च तदनु
ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व्वधर्म्माः स्वभावशुद्धोऽहम् । तदौज-
निष्पन्नचक्रं तस्य वरटके भानुमण्डलं तस्योपरि षष्ठस्य
पञ्चमबौजं आकारइन्दुबिन्दुशोभितं तत्सर्व्वं निष्पन्ने सति
मारौचौरूपेणात्मानं विचिन्तयेत् रक्तवर्णां वक्त्रादिगुण-
भुजां ललितव्याघ्रचर्म्मनिवसनां ऊर्ध्वावबद्धजटां^१ रत्न-
मुकुटिनीं विमुखीं उभयवराहाननां प्रथममुखं सौम्यं
प्रहसिताननं समृङ्गाररसविभ्रमं सर्व्वं चिनेचां वामं
रक्तं वाराहं वज्रमुद्गरगृहीतनमस्कृतं दक्षिणमुखं वाराहं
सैन्धवच्छायं वज्रपाशगृहीतपुरन्दरवर्म्मितं चैत्यगर्भकृष्ण-
क्रोडालौढेन स्थितां अधो हरिहरब्रह्मादयो मर्हिता
वसुलोकपालाः सर्व्वे भीतास्त्रस्ता भट्टारिकावन्दनामाश्च
च कुर्व्वन्तः स्थिताः, आकर्ण्यपूरितधन्वी^२ अशोककालिका-

^१ A गुह्यबुद्धबोधि० ।

^२ AC न निवे० ।

^३ A वज्रराधे ।

^४ A धिरिच ।

^५ A रक्तवर्णवक्त्रां ।

^६ N रक्त० ।

^७ A चन्द०, N सन्द० ।

^८ AN निवे० ।

^९ A omits.

^{१०} A वर ।

^{११} AC omit वन्द० ।

^{१२} A ऊर्ध्वावबद्धा, N ऊर्ध्वावबद्धा ।

^{१३} AC चक्र० ।

^{१४} A वक्त्रां ।

निभेन शरीरे साध्यं हृदि विन्ययन्तीं विचिन्तयेत् ;
रक्तकञ्चुकोत्तरीयां सर्वालङ्कारभूषितां अशोकबद्धमकुटां
वामकरेखाशोकपुष्पवसुपुष्पहृतां हृदि तर्जनीस्थितां
वज्रपाशमहाकपालसूत्रशिरोभद्रघटगृहीतहस्तां दक्षिणे
सूचिअङ्गुलिभिर्गण्डपालखड्गकर्चिवज्रदण्डकुलिशहस्तां नृपा-
वर्त्तक(?)वर्णाम् । श्रीमद्दैरोचनं वज्रपर्यङ्कबोध्यङ्गीं समा-
पन्नं जटामुकुटधरं शान्तं ज्ञानोन्मीलितचक्षुषं शिरसि
विचिन्त्य सर्वकर्म समारभेत । यथोपदेशतः^९ ज्ञानसत्त्व-
माह्वय प्रवेश्य बद्धा वशीकृत्य साधयेत् । अभिषेकं
कवचपट्टबन्धपूजास्तुतिं च कृत्वा पश्चात् जापं समारभेत ।
यथाहि गेहे ज्वलति^{१०} प्रदीपो अकम्पमानानिलप्रयुक्तः
तथाहि धर्मो ज्वलते^{११} शरीरे एकाग्रचित्तस्य जपे रतस्य ।
ततो मुद्रां बन्धयेत् ।

अङ्गुष्ठसत्त्वपर्यङ्का कुञ्चिताग्राग्रविग्रहा ।

ससमध्यमोत्तमाङ्गा शेषा वज्राञ्जलिप्रभा ॥

हृदूर्णाकण्ठमूर्द्धि अवस्थाप्यानेन ॐ मारौच्यै हुँ^{१२}
सर्वदुष्टान् मर्दय हुँ फट् । अष्टमस्य तृतीयचतुर्थयोस्तृतीयं
^{१३}सप्तचतुर्थेन पूरितं, [तौ] प्रथमद्वितीयेन भूषितौ, शुक्लं
इन्द्राननं प्रदोषे मध्यमया शान्तिमन्त्रं प्रकाशितम् । ॐ

^१ A विश्ववन्ती ।

^२ N ० पल्लवः ।

^३ ० बोध्यङ्गी, N ० बोध्यङ्गी ।

^४ A adds समाधि before समा ।

^५ A ज्ञानात्कालितः, N ज्ञानात्माशोभितः ।

^६ AC ० देशः ।

^७ A वसोः ।

^८ C omits अभिषेकं.....रतस्य ।

^९ A प्रदीपो ।

^{१०} AC कम्पः ।

^{११} N ज्वलन्तः ।

^{१२} A omits.

^{१३} N सम्पूरयेत् तथैव ।

मारौच्यै^१ देवदत्तस्य शान्तिं कुरु स्वाहा । प्रथमस्य त्रयोदशं
 बीजमर्द्धेन्दुबिन्दुशोभितं प्रत्यूषे मध्यमया पीतं कौबेराननं
 पौष्टिके मन्त्रमुदाहृतम् । ॐ मारौच्यै^२ देवदत्तस्य पुष्टिं
 कुरु ॐ । अष्टमस्य चतुर्थं च प्रथमस्य त्रयोदशं षोडशेन
 समायुक्तं अर्द्धराचौ वाऽन्यत् रक्ताऽनामि(का)कया वश्य-
 वर्णप्रभेदितम् । ॐ मारौच्यै^३ देवदत्तस्य वशमानय होः ।
 हपरं षष्ठेन संयुक्तमर्द्धेन्दुबिन्दुशोभितं मध्यसाध्यप्रवेशितं
 षष्ठस्य तृतीयकं चतुर्थ्याद्यर्थिनं कृष्णयाम्यास्यो मध्याह्ने
 अभिचारं^४ तर्ज्जन्या एष मन्त्रः प्रचोदितः । ॐ मारौच्यै^५
 देवदत्तं मारय हुं फट् । तृतीयातृतीयकं बीजं षोडशेन
 समायुक्तं सर्वाकर्षणमुत्तमम् । ॐ मारौच्यै^६ अमुकस्य
 सिद्धिमाकर्षय जः । मारौच्या मण्डलाभिषिक्तो गुरुभक्तो-
 ऽथ सत्यवाक् सिध्यति । तस्य देवताजप्तविद्यस्य न संशयः ।
 कोटिजापेन मन्त्रः स्यात् । पटस्याग्रतः सुजप्तेन सिध्यन्ति
 सर्व्वकर्माणि मनोऽभिरुचितं यद्भवेत् ।

मारौच्यद्वयवतन्त्रस्य लिखितं साधनं वरम् ।

अनेन कुशलमूलेन सत्त्वा भवन्तु सौगताः ॥

॥ मारौच्याः साधनम् ॥

^१ A ०चि ।

^२ A omits ०बिन्दु० ।

^३ A omits पुष्टिं कुरु..... देवदत्तस्य ।

^४ A ०मन्त्रिन्दु० ।

^५ A मध्यप्रवे० ।

^६ N अरारं ।

^७ N omits.

^८ A omits.

^९ A सज्जन्तवान्, N प्रधान ।

संक्षिप्तमारौचौसाधनं विधीयते । स्वहृदि चन्द्रे माँकारं
 ध्यात्वा तद्रश्मिभिर्निष्पन्नान् गुह्यबोधिसत्त्वान् अग्रतो
 दृष्ट्वा वन्दित्वा संपूज्य पापदेशनादिकं कुर्यात् । ततः
 सर्वधर्ममात्मानं च मायोपमाकारेण प्रतिभासमाचं बीजं
 विचिन्त्य स्वभावशुद्धिं पठेत् । ततः शून्यताधिमोक्षं
 कुर्यात् । ततस्तद्बीजपरिणतं अशोकस्तवकं तदुपरि
 चन्द्रस्थमाँकारं एतत् सर्वं परिणम्यात्मानं मारौचौरूपं
 पश्येत् । तत् पीतवर्णां चिमुखां चिनेचां अष्टभुजां
 रक्ताम्बरधरां रक्तकञ्चुकोत्तरीयां सर्वालङ्कारभूषितां
 वैरोचनकृतमूर्द्धजां स्फुरद्रश्मिमालाकुलां बन्धूकजवा-
 कुसुमसदृशधरां वामकरे तर्जनीपाशचापाशोकपल्लव-
 सूत्रधरां दक्षिणे वज्रशरअङ्कुशसूचिधरां चैत्यगर्भस्थितां
 सप्तश्रृकरयगतां प्रत्यालीढपदां कुमारीं यौवनस्थितां
 'उत्फुल्ललीचनाम्' । तदस्या मूलमुखं सौम्यं समृङ्गारं वामं
 कृष्णं सरोपं वाराहं भृकुटिकरालभयानकं ललज्जिह्वं
 दक्षिणमुखं सुरक्तं चटुलं पद्मरागसन्निभं हर्म्यस्थिता-
 शोकतरुकुसुमावकीर्णां अधस्ताद् वायुमण्डलं हम्बराहुं
 चन्द्रसूर्यौ ग्रसमानं चतुर्द्वीपरिवृतां भगवतीं ध्यायात् ।
 तत्र पूर्वेषु वर्त्तालीं देवीं रक्तवर्णां चतुर्भुजां वाम-
 कराभ्यां पाशाशोकौ दक्षिणाभ्यां वज्राङ्कुशसूचिधरां

¹ N पीता ।

² A जम्बुकबीजम् ।

³ N adds स्थिता ।

⁴ A दशम् ।

⁵ AC omit.

⁶ AC ० फुल्लेन्द्रीवरान्वी ।

⁷ चतुरं in all MSS.

दक्षिणतो वदालीं देवीं पीतवर्णां चतुर्भुजां वामकराभ्यां
 पाञ्चवज्रौ दक्षिणे अङ्गुशैकसूचिधरां पश्चिमतो वरालीं
 देवीं तद्द्रूपधरां वामकराभ्यां पाशाशोकौ दक्षिणाभ्यां
 वज्रसूचिधरां उत्तरे वराहमुखीं देवीं रक्तवर्णां चतुर्भुजां
 वामकराभ्यां अशोकचापौ दक्षिणाभ्यां शरत्रजधरां
 ध्यायात् । सर्व्वाश्चैता रत्नमुकुटा वराहैकमुखाः विनेचा
 विचित्राभरणा रक्तकञ्चुकोत्तरीया ध्यायात् । ततो वज्रा-
 कुश्यादिमुद्राभिस्तन्मन्त्रैर्ज्ञानसत्त्वस्याकर्षणादिकं कुर्यात्
 जः हुं वं होः इत्यनेन । ज्ञानसत्त्वमाकृष्य प्रवेश्य बद्ध्वा
 वशीकृत्य तोषयेत् । ततो मारीचैर्मुद्रयाऽद्वयं कुर्यात् ।
 भावनापूर्वकं जापं कुर्यात् ॐ मारीचै स्वाहा । सर्व्व-
 कुशलं परिणम्य विसर्ज्जयेत् ॐ मारीचै मुरिति ।

॥ संक्षिप्तमारीचैसाधनं समाप्तम् ॥

¹ Ab omits पीत० ।

² AN वराली ।

³ A adds तारां after this.

⁴ AC मारीचै वा ।

147.

नमो मारीचै ।

सत्त्वपर्यङ्गस्थितो धीमान् आलम्बितमहाकृपः ।
 प्रातः सायं च हृच्चन्द्रे सितौङ्कारेण भावयेत् ॥
 वैरोचनास्यमात्मानं तत्करैः सर्वतः सितम् ।
 प्राकारं चतुरं चैत्यभूषितो^३ ज्वलत्प्रभम् ॥
 रक्षार्थं पुरतः पश्चात् सव्ये वामेऽथ मूर्धनि ।
 क्रमान्मात्रादि दारादि मातुलादि सुतादि च ॥
 प्रतिमापट^४ कल्पेन मिश्रपुष्पादिसम्भवात् ।
 ततो हृच्चन्द्रं माँपौत^५ माराशोकच्छटो^६ द्भवा ॥
 चिन्तयेदार्थमारीचीं सूचीसूत्रधरारूपाम् ।
 उत्थानाभिनयां सव्ये नासारन्ध्रेण तां पुनः ॥
 संस्थाप्य स्यूतनेत्रास्यदुष्टान् प्राकारतो बहिः ।
 कुर्वाणामसद्वन्नद्वबोध्यङ्गीधारणीं पठेत् ॥
 तत उँ^७ आदि^८ मारीचै स्वाहा मन्त्रो यथाबलम् ।
 अण्योऽर्थमन्त्रविद् वाम^९ नासारन्ध्रेण तां हृदि ॥

^१ Ba omits from the beginning up to कुर्वाणां सौमबन्धनं ।

^२ Instead of this line A has सायं चन्द्र सितोऽक्षरेण भावयेत् ।

^३ N ० सं ।

^४ AC ० भूतो ० ।

^५ AC मूर्द्धि ।

^६ N ० दास्यादि ० ।

^७ N ० कल्प्य ।

^८ A ० गणित ० ।

^९ माय ।

^{१०} A ० चतुर्भ ० ।

^{११} AC omit.

^{१२} A माटि ।

^{१३} A विद्यायु ० ।

प्रवेश्याशोककान्ता स्याद् रश्मिजैः पीतश्रृकरैः ।
 बहिः सम्पिष्ट्य^१ तद्दुष्टैः कुर्वाणां सीमबन्धनम् ॥
 हेमाभश्रृकरारूढां तप्तकाञ्चनभास्वराम् ।
 लौलयोर्द्ध्वस्थितां चन्द्रबिम्बाम्भोरुहसंश्रयाम् ॥
 अशोकवृक्षशाखाग्रविलग्नां वामपाणिना ।
 बिभ्रतीं^२ वरदाकारदक्षिणकरपल्लवाम् ॥
 दीप्तरत्नोपशोभेन मौलिना बुद्धशेखराम् ।
 श्वेतवस्त्रां^३ नमस्यामि मारीचीमभयप्रदाम् ॥

॥ आर्यमारीचीधारणीपाठोपदेशः^४ ॥

148.

पर्यश्वर्ये नमः ।

पर्यश्वरौसाधनमुच्यते । पूर्ववत् सर्व्वं विधाय स्वहृदि
 सितपद्मचन्द्रमण्डले पीतपङ्कारजं वज्रं तद्वरटके पङ्कारं
 तत्सर्व्वपरिणतां भगवतीं पीतवर्णां चिमुखां चिनेचां
 षड्भुजां प्रथममुखं पीतं दक्षिणं सितं वामं रक्तं ललित-

^१ A सापोष्टः ।

^२ A चित्रति ।

^३ ANC दीप्तानजोः ।

^४ A ०नस्तां, Ba ०वर्णां ।

^५ A ०यघोः, Nb ०योतोः ।

^६ After this *Sādhana* the first part of MS N comes to an end on the reverse side of folia 146, and the end is marked with the usual Buddhist formula नमो धर्म्माय, नमो बुद्धाय, नमो सङ्घाय ।

^७ पर्यश्वरौसाधनमुच्यते is found only in Ab.

^८ ANC omits.

^९ Ab कनकवर्णा ।

हासिनीं सर्वालङ्कारधरां पर्णपिच्छिकावसनां नव-
यौवनोद्धतां^१ पौनां^२ खर्वलम्बोदरीं^३ ललज्जिह्वां दक्षिणभुजैः
वज्रपरशुशर^४धारिणीं वामभुजैः सतर्ज्जनिकापाशपर्ण^५पि-
च्छिकाधनुर्धारिणीं पुष्पावबद्धजटामुकुटस्थाक्षोभ्यधारिणीं^६
सूर्यप्रभामण्डलिनीं अधो^७ विघ्नान् निपात्य सितपद्म-
चन्द्रासने प्रत्यालौढस्थां^८ हृदाममुष्टितर्जन्याधो विघ्न-
गणान् सन्तर्ज्य दक्षिणवज्रमुष्टिप्रहाराभि^९नयाम् । अथ^{१०}
तथैव चतुर्भुजां वामभुजयोः सतर्ज्जनिका^{११}पाशपर्णपिच्छिके
दक्षिणभुजयोर्वज्रपरशुधारिणीमतिभयदां^{१२} भावयेत् । ततो
मन्त्रं जपेत् ॐ पिशाचि पर्णशवरि सर्व्व^{१३}मारिप्रशमनि^{१४}
स्वाहा । ततो यथावद् विसर्ज्य यथासुखं विहरेदिति ।

॥ पर्णशवरौमाधनम् ॥

^१ Ab ०शोभं ।

^२ ANCAbBa पल्लवः ।

^३ A ०नाच्छतां, Ab ०नोदयां ।

^४ खर्वलम्बोदरीं ललज्जिह्वां found only in Ab.

^५ Ab omits ०शरः ।

^६ AC ०पल्लवः ।

^७ A omits.

^८ Ab omits.

^९ B वामः ।

^{१०} Ab adds after this ०नयेन सन्धार्य्य अनया मुद्रया हृद्यादिक-
माश्रयेन मुद्रां स्वाभाविकज्ञानसत्त्वप्रवेशादिकं निष्पद्या यस्यामयुत-
मेकेनाभिमन्त्र्य सर्व्वोपद्रवनाशं मन्त्रो चिन्तयेत् ।

^{११} ANCAbBa omit.

^{१२} A omits पाशः ।

^{१३} A ०सतीतपरां ।

^{१४} Ab ०मारः ।

^{१५} A ०प्रशमयति ।

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं विश्वकमले
चन्द्रस्यहरितपङ्कारजं पर्येश्वरीं हरितां चिमुखां चिनेचां
षड्भुजां कृष्णशुक्लदक्षिणवामाननां वज्रपरशुशरदक्षिण-
करत्रयां कार्मुकपत्रच्छटासपाशतर्जनीवामकरत्रयां
सक्रोधहसिताननां नवयौवनवतीं सपद्ममालाव्याघ्रचर्म-
निवसनामौषल्लम्बोदरीं ऊर्ध्वसंयतकेशीं अधोऽशेष-
रोगमारौपदाक्रान्ताममोघसिद्धिमुकुटीमात्मानं भटिति
निघ्याद्य मन्त्रं जपेत् ॐ पिशाचि पर्येश्वरि सर्वमारि-
प्रशमनि हूँ फट् स्वाहा ।

॥ पर्येश्वरीसाधनम् ॥

नमो रत्नचयाय, नमोऽमिताभाय तथागतायार्हते
सम्यक्संबुद्धाय, नम आर्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय
महासत्त्वाय महाकारुणिकाय, नमो महास्थामप्राप्ताय
बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय ।

वामने त्वां नमस्यामि वामने त्वां भगवति ।

पिशाचि पर्येश्वरि पाशपरशुधारिणि ॥

¹ AC omit शून्यता० ।

² B ०दरी ।

³ ANC ०सङ्घट० ।

⁴ AC ०शेमरोज० ।

⁵ AC omit सर्वमारि० ।

⁶ AC ०हन्ते ।

⁷ AC ०स्वाहा० ।

⁸ ANCB add पिशाचि after this.

यानि कानिचित् भयान्युत्पद्यन्ते याः काश्चित् माय्यो
याः काश्चित् 'महामाय्यो याः 'काश्चिदीतयो ये केचि-
दुपद्रवा ये केचिदपाया ये केचिदाध्यात्मिका भया ये
केचिदुपसर्गा उपसर्गसम्बद्धा वा 'उत्पद्यन्ते सर्वाणि तानि
सर्वास्ताः सर्वे ते^१ बालत एवोत्पद्यन्ते न पण्डिततः^२ ।
तदनेन सत्येन^३ सत्यवचनेन सत्यवाक्येन ज्ञः ज्ञः ज्ञः ज्ञः
एभिः^४ पण्डिताधिष्ठितैर्मन्त्रपदैर्मम सर्वसत्त्वानां च रक्षां
कुरु, परिचाणं^५ कुरु, परिग्रहं कुरु, परिपालनं कुरु, शान्तिं
कुरु, स्वस्थ^६यनं कुरु, दण्डपरिहारं कुरु, 'शस्त्रपरिहारं
कुरु, यावद् विषदूषणं^७ कुरु, अग्निपरिहारं कुरु, 'उदक-
परिहारं कुरु, काखोर्द्वे^८च्छेदनं कुरु, सौमाबन्धं कुरु, धरणी-
बन्धं कुरु । तद्यथा, अमृते अमृते अमृतोद्भवे अमृतसम्भवे
आश्वस्ते आश्वस्ताङ्गे मा मर मा मर मा सर मा सर शम
प्रशम उपशम सर्व्वव्याधौनुपशम सर्व्वकालमृत्युनुपशम
सर्व्वनक्षत्रग्रहदोषानुपशम सर्व्वदंष्ट्रिणां^९ चोपशम भगवति
पर्णश्वरि तुन्न^{१०} तुन्न वितुन्न वितुन्न^{११} तुण तुण तुमुले^{१२}

^१ AC माय्यायाः ।

^२ N काश्चित् महामाय्योः ।

^३ A ०न्वडा ।

^४ Ba उपपद्यन्ते ।

^५ AC भवेते ।

^६ ANCBa पण्डितः ।

^७ AC omit.

^८ The 4th. ज्ञः is omitted in A.

^९ ANCBa रक्षि ।

^{१०} AC ०चारणं ।

^{११} ANC शान्तिस्वस्थ० ।

^{१२} AC omit शस्त्रपरिहारं कुरु ।

^{१३} N ०द्विदूषणं ।

^{१४} AC omit उदकपरिहारं कुरु ।

^{१५} A काखोर्द्वे, NC काखोर्द्वे० ; the meaning is not found in dictionaries. The word may be emended as कषादि० ।

^{१६} Ba ०दुष्टार्वा ।

^{१७} A तुन, N तुण ।

^{१८} One वितुन्न is dropped in all other MSS except B.

^{१९} Ba तुनय ।

स्वाहा । ॐ गौरि गान्धारि चण्डालि मातङ्गि पूकसि
 स्वाहा । ॐ अङ्कुरे मङ्कुरे कुरुकुरे पर्णेश्वरि स्वाहा ।
 ॐ नमः सर्वश्वराणां महाश्वराणां भगवति पिशाचि
 पर्णेश्वरि पिशाचि पर्णेश्वरि पिशाचि पाशपरशु-
 धारिणि यानि कानिचिद् भयानि(यौ) स्वाहा । ॐ
 पिशाचि पर्णेश्वरि ह्रीः ह्रः हुँ फट् पिशाचि स्वाहा ।

॥ आर्यपर्णेश्वरी^१ ताराधारणी^२ समाप्ता ॥

151.

ॐ नम आर्यप्रज्ञापारमितायै ।

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि प्रज्ञापारमितोदयम् ।

यस्यां भावितमात्रायां^{१०} ^{११} निग्रहः सर्ववादिनाम् ॥

दिभुजामेकवदनां सितवर्णां मनोरमाम् ।

अर्द्ध^{१२} चर्चरकेशां च श्वेताम्भोरुहसं^{१३} स्थिताम् ॥

पद्मं दक्षिणहस्ते तु रक्तवर्णं विभावयेत् ।

प्रज्ञापारमितां वामे वज्रपर्यङ्कमंस्थिताम् ॥

^१ B कुररे ।

^२ A ०सराणां ।

^३ AC omit.

^४ पर्णेश्वरि..... ह्रयौ(?) is omitted in all MSS except B.

^५ AC न ।

^६ NC omit तारा ।

^७ B धारिणी० ।

^८ Ab यया ।

^९ ACBAb भाषित० ।

^{१०} Ab ०मात्रायां ।

^{११} Ab सर्वपरप्रवादिविजयो भवेत् ।

^{१२} A ०चन्दन० ।

^{१३} Ab ०वज्रसं० ।

सर्वालङ्कारसम्पूर्णां भावयेन्नाभिमण्डले ।
 अङ्कारज्ञानसम्भूतां परमानन्दकारिणीम् ॥
 समयसत्त्वं निष्पाद्य ज्ञानसत्त्वस्य भावना ।
 षण्मासाभ्यासयोगेन प्रज्ञापारमिता भवेत् ॥
 सप्तरात्रप्रयोगेण सर्व्वशास्त्रविशारदः ।
 लक्षजापप्रयोगेण शतश्लोकं दिने दिने ।
 करोति चाप्रयत्नेन शतग्रन्थं च धारयेत् ॥

तच्च मन्त्रपदानि भवन्ति— ॐ पिचु पिचु प्रज्ञावर्द्धनि
 ज्वल ज्वल मेधावर्द्धनि धिरि धिरि बुद्धिवर्द्धनि स्वाहा ।
 अनेन मन्त्रेण सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा अयाचितमारनालं
 षण्मासं¹⁰ यावत् पिबेत् । महाप्राज्ञो भवति । ॐ प्र
 स्वाहा अयं¹¹ मन्त्रः । अक्षोभ्यमुद्रिता चेयम् ।

॥ इति शुक्लप्रज्ञा¹² पारमितासाधनम् ॥

¹ ० भूषिताङ्गौ ।

² Ab ० निष्पन्ना ।

³ AN समयं सर्व्वसत्त्वं विनिष्पाद्य, C सर्व्वसत्त्वं etc., B समयसत्त्वं विनिष्पाद्य ।

⁴ C भावयेत् ।

⁵ ANC ० मन्त्रः ।

⁶ AC श्लोका, N श्लोको, B श्लोकान् ।

⁷ A रिद्धिरि, N द्विरि, C रिद्धि ।

⁸ Ab adds अकाकहदिते before अनेन ; this appears to be redundant

⁹ Ba खपा० ।

¹⁰ Ab यः पिबति प्राज्ञो ।

¹¹ B अयम् ।

¹² B इति प्रज्ञा० Ab प्रज्ञा० ।

पूर्वोक्तविधानेनाकारजचन्द्रे पीतधीःकारजविश्वपद्मे
पीतहकारमकारादिषोडशस्वरपरिवेष्टितं बहिः कका-
रादिद्वाचिंशद्वर्णं परिवृत्तं भावयेत् । ततः श्रीलास्या मात्या
नृत्या गीता पुष्पा धूपा दीपा गन्धा इत्यष्टौ योगिनीः ।
एतत्सकलपरिणामेन ज्ञानचन्द्र उदेति प्रभाभास्वरः तदु-
परि पद्मं तदुपरि प्रज्ञापारमितापुस्तकं तदुपरि द्वितीयं
चन्द्रमण्डलं तदुपरि द्वितीयपुस्तकम् । सर्वमेतत् परिणम्य
भगवती प्रज्ञापारमिता पीतवर्णा दिभुजैकमुखी पञ्च-
तथागतमकुटी व्याख्यानमुद्रावती विश्वदलपद्मे चन्द्रा-
सनासौना सर्वालङ्कारवस्त्रवती वामदक्षिणपार्श्वे उत्पल-
स्थप्रज्ञापारमितापुस्तकधारिणी । मन्त्रः— 'ॐ आः धीः
हुं स्वाहा । पीतॐकारो ललाटे, शुक्लआःकारः कण्ठे,
पीतधीःकारो हृदि, कृष्णहुंकारो नाभाविति जापकाशे
चत्वार्यक्षराणि अनुचिन्तयेत् ।

॥ इति कनकवर्णं प्रज्ञापारमितासाधनं समाप्तम् ॥

¹ ACBa हेः, N हः ।

² AC ० शदर्थः ; sic. ought to be ० शङ्खः ।

³ A ततस्तोत्रो. NBBa drop औः ।

⁴ A योगिनिः, B योगिनीः ; sic. ought to be योगिनः ।

⁵ A भवति ।

⁶ B ० धारयौमन्त्रः ।

⁷ B adds ॐ after ॐ ।

⁸ ANCAb का ।

⁹ ANCAb का ।

¹⁰ B ० पीतः, C पीतवर्णः ।

153.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं रक्तपद्मे चन्द्रस्थ-
पीतधौःकारपरिखतां प्रज्ञापारमितां पीतां^१ अश्लोभ्या-
न्तःस्थजटामुकुटिनौ व्याख्यानमुद्राधरां पुस्तकसहितनीलो-
त्पलं वामपार्श्वे धारिणीं^२ पट्टांशुकोत्तरीयां दिव्यवस्त्रा-
लङ्कारिणीमित्येवं ध्यात्वा ॐ धौः श्रुतिस्मृतिविजये स्वाहा
इति मन्त्रं जपेत् ।

॥ पीतवर्णसंक्षिप्तप्रज्ञापारमितासाधनं समाप्तम् ॥

154.

^१प्रज्ञापारमितायै नमः ।

प्रज्ञापारमिताया योगं तदुच्यते । पूर्वोक्तविधानेन
स्वहृदि सितारविन्देन्दुमण्डले सितप्रकारं विन्यस्य तथैव
पूर्ववत् सर्वं विधाय पङ्कारपद्मपरिणतां भगवतीं
द्भिभुजां एकमुखां शुक्लां^३ आगमाधिगमरूपां रत्नमकुट-
धारिणीं प्रज्ञापारमितापुस्तकाङ्कितकमलद्वयां वाम-

^१ A omits.

^२ B ० धारिणी ।

^३ A ० संक्षेपं, B संक्षिप्तं ।

^४ From the *Namaskāra* to तदुच्यते is found only in Ab.

^५ A ० प्र०, N ० प्रा०, C ० प्र०, Ab ० प्र० ।

^६ A चं०, Ab प्रं०, B प्रं० ।

^७ रत्नमुकुटधारिणी after शुक्ला is wrongly added in Ab.

^८ Ab ० गमात्मकां, A ० गमसरूपां, C ० गमसरूपां ।

दक्षिणपार्श्वयोरन्तरस्थितं सन्धार्य कराभ्यां व्याख्यान-
मुद्रामाबद्ध सितपद्मचन्द्रे वज्रपर्यङ्किनीं नवयौवनोद्धतां
विचित्रवस्त्रालङ्कारभूषितां प्रतिभासमाचां प्रस्फुरद्धाना-
रश्मिसमूहैर्गगनमापूरयन्ती^२ प्रदीपमालामिवाप्रतिधां^३
अनेकप्रज्ञापारमितास्फुरणसंहरणयोगेन सर्वमेकस्वभा-
वाधिभोक्षेण च तावद् भावयेत् यावत् प्रज्ञापारमितां
साक्षान्न कुर्यात् । तत औद्धत्यं यदा भवेत् तदा
सितपद्मं नासाग्रे चणकप्रमाणमालिखितमिव विभाव्य
तत्रस्थां प्रज्ञापारमितां अतिस्वस्मा^४मुक्तरूपां एकाग्रमनाः
पुनः पुनराकलयन् भावयेत् । तत्र उत्पत्तिपक्षे मन्त्रः
ॐ प्रं स्वाहा, ^{१०}निष्पन्नपक्षे मन्त्रोऽस्तीति परमार्थक्रमः
प्रज्ञापारमितायोगोपदेशलब्धः ।

सङ्घटतस्य पुत्रेण^{१२} कुलनाम्ना च यत्नतः^{१३} ।

लिखितं साधनं^{१४} स्पष्टं सर्वसत्त्वार्थहेतुतः ॥

॥ इति ^{१५}सितप्रज्ञापारमितासाधनं समाप्तम् ॥

^१ AC ०रन्तरस्थित० ।

^२ Ab ०पूर्यन्ती ।

^३ AC ०भां ।

^४ AC ०भोक्षणेचेतोवद्भा० ।

^५ AC उद्धृत्यं ।

^६ AN ०स्वप्नां मुक्त० ।

^७ Ab omits.

^८ Ab ०स्वलोकायन् ।

^९ B तत उ०, NC ततो उ०, A तदु० ।

^{१०} A निष्पन्नपक्षे, C निष्पन्नम०, B निष्पन्नपक्षेण ।

^{११} Ab ०मितोपदेश० ।

^{१२} A सूत्रेण ।

^{१३} A कुलनाम्नाभयन्ततः ।

^{१४} AC पुस्तकं ।

^{१५} B omits सित० ।

पूर्ववत् पापदेशनादिकं कृत्वा शून्यताभावनामन्तरं
 'हंकारजं हंकाराक्रान्तवरटकमध्ये शरेण युक्तं चापं ध्यात्वा
 तत्परिणतं वज्रानङ्गनामार्थमञ्जुघोषं पीतवर्णं षड्भुजं
 मूलभुजाभ्यां आकर्णापूरितरक्तोत्पलकर्णिकाशरयुक्त-
 कुसुमधनुर्द्धरं दक्षिणद्वयेन खड्गदर्पणभृतं वामयुगले-
 नेन्दौवररक्ताशोकपुष्पपल्लवधरं अश्वोभ्याधिष्ठितजटा-
 मकुटिनं प्रत्यालौढपदं षोडशवर्षाकारं महाशृङ्गारमूर्तिं
 पश्येत् । अथवा चतुर्भुजं दर्पणाशोकपल्लवधरं द्विभुजरहितं
 ध्यायात् । ततो ज्ञानसत्त्वेनैकीकृत्य ॐ मञ्जुघोष ह्रीः जः
 इति मन्त्रं जपेत् । त्रिभुवनमपि लक्ष्णे किङ्करीकरोति ।
 अथवा कश्चित् आकृष्टकामः तदा अनन्तरोक्तभावनां
 कृत्वा तदहङ्कारगर्वितमनाः स्वहृदि रक्तषोडशदलकमल-
 मानाभिलम्बितनालसहितं स'कन्दमवलम्ब्य तन्नालमूले
 च 'रक्तहुंकारं दृष्ट्वा 'तद्वलेषु प्रदक्षिणतो रक्तषोडश-
 स्वरान् विभाव्य तत्किञ्चलोपरि निशिदिवा यथाक्रम-
 भवं सूर्यचन्द्रमसोर्मण्डलं रक्तवर्णं तन्मध्ये च रक्तह्रीःकार-
 इयविदर्भितं वक्ष्यमाणस्वमन्त्रं पश्येत् । ततस्तान् स्वरान्
 रक्तध्रमरानतिहृष्टपुष्टान् विभाव्य स्व'मन्त्रारुणकिरण-
 सञ्चयैर्दशदिशमापूर्य यावद्भीष्टायाः स्त्रियः स्थानं गत्वा

¹ A omits.

² ANC काचित् ।

³ AC •रक्ताननं • ।

⁴ Ab •रान्वितं ।

⁵ A •रक्तानं ।

⁶ Ab •पर्यं • ।

⁷ A •कन्द, Ab •कन्द • ।

⁸ A तद्वक्ष्येत् ।

⁹ ANC •सम्भवं ।

¹⁰ ANC •मन्त्रारुण • ।

ता वायुमण्डलमध्ये आरोप्य रश्मिमयेनैव पाशेन 'सुबद्ध-
कण्डामङ्कुशेन दृढविद्धधर्मोदयां पुरतः समानीय कृता-
शालिपुटामालातचक्रमध्यवर्तिरक्तहुँकारपूरितनेत्रहृदय-
सर्वावयवां विभावयेत् । ततस्तस्या अपि हृदये रक्तषोडश-
स्वरसहितं सहुँकार^१नालं षोडशदलकमलमालोक्य किन्तु
ज्ञानवर्णं तन्मध्ये ह्रीःकारविदर्भितं नामाक्षरं
ध्यायात् । ततः स्वमन्त्राक्षरकिरणप्रभवः सुरक्तनिशित-
स्रश्माङ्कुशः पद्मनालस्थहुँकाररश्मिभिः ऊर्ध्वगतैः प्रेरित-
मधुकरनिकरैरनुगम्यमानः स्वनासिकादक्षिणेतरविवराद्
विनिर्गत्य साध्यासव्यनासिका^२द्वारेण तद्भृदयं प्रविश्य सोऽ-
ङ्कुशः तन्नामाक्षरमाकर्षणस्थितः । ते च मधुपास्तत्यग्रं
सरभसमालूनविशीर्णं कृत्वा 'स्वमन्त्रतया स्वराना'चूषय-
न्तीति सुचिरं निश्चलं पश्येत् । ततस्तथैव तच्छ्वासप्रेरिता-
ङ्कुशस्तन्नाम दृढादादाय ते च मधुकराः 'स्वकौयं स्वरं
'आहृत्य तन्नासिकावामविवर^३पथेन निःसृतान् वीक्षेत ।
पुनरानीय श्वासवायुना समाकृष्टानङ्कुशभ्रमरान्
स्वनासिका^४दक्षिणद्वारेण प्रवेश्य तन्नामाक्षरं स्वहृदि
मन्त्रेण गाढमाक्रम्य तांश्च स्वरान् प्रतिदलभ्रमरबलवशी-
कृतान् विचिन्तयेदित्यनेन क्रमेण स्वविज्ञानं तद्विज्ञाने-
नैकी^५कृत्य पश्येत् । ततस्तत्पयोधरं निशितरक्तोत्पल-

^१ ACab सुवु० ।

^२ Ab ०नादं ।

^३ C स्तान्, Ab मलान० ।

^४ ABNC ०विवरेण ।

^५ ANC ०धयन् ।

^६ A सुतत०, NC सतन्त्रत० ।

^७ AC ०दृष०, B ०भृष० ।

^८ A स्ववौर्थ्य० ।

^९ ANC omit.

^{१०} Ab ०यामि० ।

^{११} B ०दक्षिणं प्र० ।

^{१२} BAb ०कृतं ।

कलिकाशरेण विद्धा महारागमूर्च्छापतितां च तां
 विलोक्य शृङ्खलयेव कार्मुकेन तच्चरणयुगलं गाढमाबद्ध
 स्वपृष्ठौतोत्पलनालमयेन पाशेन गले बद्धा समाकृष्य
 स्वपादयोर्निपात्याशोकेन हृदयं सन्ताड्य निरभिमानिनौ
 कृत्वा खड्गेन भौषयित्वा अनन्तशरणां कृत्वा पुनर्दर्पणे-
 नात्मौयसंस्थां मुक्तकेशां विवस्त्रां अतिरागविह्वलां
 विरहकातरतरामतिभक्तां दर्शयित्वा स्वसंवेद्यमात्मानु-
 रागं कारयेत् । ॐ अमुकौमाकर्धय मञ्जुघोष ह्रीः जः
 इति स्वमन्त्रं नामसहितमेकाग्रमना जपेत् । एवमनन्त-
 रोक्तक्रमेण शुक्लप्रतिपदमारभ्य यावच्चतुर्दशैमयुतमाद्यं
 जपेत् । पुनः पौर्णमास्यां महतीं पूजां विधाय सकलां
 रात्रिं जपेत् । ततः प्रभाते सा नियतमागच्छति ।
 आगतां च तां महामुद्रादिसिद्ध्यर्थो स्वदेवतापूजाशयेन
 यथासुखमुपभुञ्जीत ।

॥ वज्रानङ्गमञ्जुश्रीसाधनं समाप्तम् ॥

^१ A omits ; Ab °नालो° ।

^२ ANC °निर्घा° ।

^३ ANC °यावस्यां ।

^४ Ab °मानसं ।

^५ ABNC °द्वये ।

^६ BAB omits °मङ्गलो° ।

61.

तथैव शून्यतादिभावनानन्तरं विश्वपद्मोपरि चन्द्रे सित-
आकारजं श्रीधर्मधातुवागीश्वरं सर्वज्ञशुक्लं चतुर्मुखमष्ट-
भुजं पञ्चबुद्धमुकुटिनं दिव्याभरणवस्त्रशृङ्गारादिरसान्वितं
धर्मचक्रमुद्राङ्गहस्तद्वयं कृपाणबाणकुलिशदक्षिणहस्तत्रिकं
प्रज्ञापारमितापुस्तकं चापवज्रघण्टावामकरत्रिकं वज्र-
पर्यङ्किनमात्मानं निष्पाद्य 'स्वहृच्चन्द्रे नीलहुँजात'सबीज-
वज्रं महामुद्रास्वभावं, ऊर्णायां पीतचाँकारेण सबीजरत्नं
'धर्ममुद्रास्वभावं, कण्ठे रक्तह्रीःकारजसबीजपद्मं समय-
मुद्रास्वभावं, मूर्द्ध्नि हरित'अःकारजसबीजविश्ववज्रं कर्म-
मुद्रास्वभावं, इत्थं चतुर्मुद्रान्वितमात्मानं विभाव्य ॐ हुँ
ह्रीः भगवन् ज्ञानमूर्ति वागीश्वर महावाच सर्वधर्म
गगनामलसुपरिशुद्ध धर्मधातुज्ञानगर्भ आः इति
मन्त्रेणाधितिष्ठेत् । ततो वज्रबन्धमध्यमादयं तृतीयपर्वभग्नं
खड्गाकारेण धारयित्वा तर्जनीद्वयमुत्थिताङ्गुष्ठोपरि
कुञ्चयित्वा धारयेदिति समयमुद्रा । ततः स्वजिह्वाचन्द्रस्थ-
रक्तह्रीःकारबीजाधिष्ठितां ध्यात्वा क्रोधवाचा मन्त्रं जपेत् ।
तथायं जपमन्त्रः ॐ वज्रतीक्ष्णदुःखच्छेदप्रज्ञाज्ञानमूर्तये
ज्ञानकाय वागीश्वर अरपचनाय ते नमः । अष्टशत-
नामधेयां च नामसङ्गीतिं यथाकालं पठेदिति ।

॥ धर्मधातुवागीश्वरसाधनम् ॥

¹ N ० रत्न० । ² AN ० गच्छ प्र० । ³ A ० राप०, N ० चाव० ।

⁴ ANC हृच्च । ⁵ A ऊँकारत बीजं वचं, N ऊँकारजातसबीजवचं ।

⁶ A धर्मचक्र० ।

⁷ Ab अका० ।

⁸ AN वज्रबन्धे, C मध्यमध्य० ।

⁹ A मुषिता०, C मुषिता ।

62.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं पद्मचन्द्र-
रक्तहोःकारपरिणतमष्टभुजं चतुर्मुखं मूलमुखं रक्तगौर-
दक्षिणं कुङ्कुमारुणं पश्चिमं पद्मरक्तं उत्तरं पीतरक्तं
द्वाभ्यां हस्ताभ्यां धनुर्बाणधरं अपराभ्यां पाशाङ्कुशधरं
पुनरपराभ्यां प्रज्ञापारमितापुस्तकखड्गधरं तथापराभ्यां
घण्टावज्रधरं महारागशृङ्गाररसोज्ज्वलं ललितासनस्थं
विश्वपद्मचन्द्रे दिव्यवस्त्राभरणममिताभजटामुकुटिनं हृदीज-
रशिनाऽऽनौतसत्त्वान् स्ववशेऽवस्थाप्य मन्त्रं जपेत् ॐ
महारागवज्र रागय सर्वसत्त्वान् होः ।

॥ इति धर्मधातुवागीश्वरसाधनवश्यविधिः ॥

63.

नमो मञ्जनाथाय ।

शून्यताभावना पूर्वकं चन्द्रमण्डलोपरि होःकारेण
निष्पन्नमात्मानं महारागरूपं रक्तगौरं शृङ्गाररसोज्ज्वलं
ललितासनस्थं चतुर्मुखमष्टभुजं प्रथममुखं रक्तगौरं
दक्षिणं कुङ्कुमरक्तं पश्चिमं पद्मरक्तं उत्तरं पीतरक्तं
द्वाभ्यां भुजाभ्यां धनुर्बाणधरं अपराभ्यां पाशाङ्कुशधरं
तथा अपराभ्यां प्रज्ञापारमितापुस्तकखड्गधरं तथा अप-
राभ्यां घण्टावज्रधरं तथा विभाव्य मकुटकिरीट-

^१ मूलमुखं is found only in C.

^२ N. मन्त्राय ।

विनिर्गतस्मिभिरुर्द्धगतानवभास्य महारक्तान् प्रणत-
विग्रहान् पश्येत् । यथा पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तरकेऽधो-
दिक्ष्वस्थितान् प्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थपादरश्मिभि-
रापूर्यानुरञ्ज्यानीय स्ववशे स्थापितान् मनसा चिन्तय-
नन्तरान्तरं मन्त्रं जपेत् ॐ महारागवज्र रागय सर्व-
सत्त्वान् होः । ततो नियतं सर्वसत्त्वा वशीभवन्ति ।

॥ इति निश्चितमतिभावनीया महारागरूपरूपोत्तमा
मञ्जुवज्रसर्वसत्त्ववशीकरणसमाधिः ॥

64.

तथैव शून्यताभावनानन्तरं वारुणमण्डले सिताष्टदल-
पद्मवरटके मरणापगताः सर्वधर्मा इत्यधिमोक्षतः
चन्द्रस्थमितञ्चकारपरिणामेन द्विभुजैकमुखं सितं वज्र-
पर्यङ्गोपरि समाधिमुद्राहस्तमशेषकुमाराभरणभूषितं
पञ्चचौरकं मञ्जुश्रीभट्टारकरूपमात्मानं भूटिति निष्पाद्य
स्वहृच्चन्द्रपद्मोपरि खँकारजं गं खँ तन्मध्ये वज्रजिह्व रँ
इति वज्रजिह्वां, जिह्वोपरि रक्तपद्मं तदुपरि बुद्धममिताभं
विचिन्त्य स्वतालुदेशे अधोमुखं सवत्सुधं सितवँकारं
ध्यायात् । ॐ वाक्येदं नमः इति जपमन्त्रः ।

॥ महानुशंसमिदं धर्मशङ्खसमाधिसूचक-
धर्मधातुवागीश्वरसाधनम् ॥

¹ A ०दिगव्यव० ।

² C omits भिरापूर्य.....त्रिरुच्चारयेत् in the *Sādhana* for
Arapacana which follows.

³ N वशाभवन्ति ।

⁴ A ०जिह्वोपरि ।

प्रथमतः कचिद् विज्ञाने मनोहारिणि शुचौ भूपदेन
 हृदमस्तरकाद्युपविष्टः चिदुःखदुःखितमनन्तं सत्त्वधातुमय-
 लोक्य मयैते सत्त्वा मञ्जुघोषपदवीमासाद्य तत्पदं यथा
 निर्विशेषाः प्रतिष्ठापनीया इति करुणया समुपस्थापिता
 अनुत्तरचित्तैरविशेषचतुष्किकाचतुष्कोपशोभितचन्द्ररत्न-
 घटितगन्धकुटीतले विततविचित्रवितानविलम्बमानगन्ध-
 पुटपरिमलभावितान्तराले ध्रुमङ्गलुब्धमधुकरश्रेणी-
 पक्षविक्षिप्तपुष्पप्रकररत्ननिर्मितविविधसिंहासनस्थायिनो
 गुरुबुद्धबोधिसत्त्वानवलम्ब्य चेतसा पञ्चोपचारया नृत्यगौत-
 वाद्यादिस्वरूपया च पूजया सम्पूज्य मम दारिद्र्यस्य न
 किञ्चिदन्वदस्तीति च शरीरं निर्यात्य, बुद्धं शरणं गच्छामि
 इत्यादि वचसा रत्नचितयशरणं उपेत्य पापं देशयित्वा
 पुनरकरणसंवरं विधाय पुण्यं चानुमोद्य भटिति सकलं
 शून्यमालोकयेत् । ततो नियतमेवैतदर्थं पश्यन् शनैः
 स्वभावशुद्धमन्त्रं चिरुच्चारयेत् । तदनन्तरं च तथैव शून्यता-
 वाचकमन्त्रमपि वारचयं आवर्त्तयेत् । ततो भटिति
 चिलोकीमालोकमयीमालोकयेत् । तदनु स्वहृदि पर-
 माक्षरपरिणते पीयूषगभस्तिबिम्बे शुचिरोचिषा धीःका-
 रेण निर्वर्त्तितं निश्चितधारं कृपाणमवधारयेत् । तन्मुष्टि-
 स्थिते च प्राचीनवर्णनिष्पादिते श्वेतभानौ खड्गवीज

¹ A ० पददेवौ ।

² A ० कुट० ।

³ A प्रकरणनि० ।

⁴ AC ० मन्त्रपरिवार० ।

⁵ A ० कौकमपि मालो०, NC ० कौकमपि मालो० ।

⁶ A ० परिणमते ।

पश्येत् । आत्मना सह पञ्चवर्णपरिणत्या च वामकर-
कलितपुस्तकं तदितरहस्तविन्यस्तप्रज्ञाखड्गं पञ्चरत्ना-
चकृतमकुटं आकुञ्चितपञ्चचौरं बन्धूककान्तिवसनयुगलं
सषाद्यथमुचितस्थाननिवेशितरुचिरशृङ्गाराभरणं स्मित-
स्फुरत्कपोलस्थलं शरदध्वहृन्दमिवैकत्र कृतावस्थानमन्ध-
कारचकितमिव पुञ्जीकृतमालोकयेत् । ततः स्वहृदि सर्व-
वर्णग्रामणीपरिणतमष्टारचक्रं धमदङ्गुरीमात्रेण स्पृशन्
तदुद्धूतमिन्दुबिम्बं तत्र च तर्ज्जनितमणिलतां तन्मुष्टौ
च तथाभूतमेव सञ्चयं स्वदेहे रोचिःप्रवाहेन
सावयन्तमिव निरन्तरं दिगन्तराणि निर्यद्दिषज्जोतिषि
विश्वदलकमलोपरि^१ स्थितमकलङ्कशशङ्कमण्डले रचित-
निविडवज्रपर्यङ्कस्थितं मञ्जुश्रियमात्मानमवलोकयेत् ।
तत्र च तदेव महाप्राणमक्षरमीक्षेत । खड्गादिपरिणामेन
च प्रागुक्तवर्णचिह्नादिसमन्वितं मञ्जुघोषं भावयेत् । तदग्र-
पृष्ठयोश्च स्वस्वबीजजनितनिस्त्विं शानुमोदोत्पादितेन्दु-
बिम्बात्मनीननिदानैः सूर्यप्रभचन्द्रप्रभौ नायकाकृतौ
चिन्तयेत् । अनेनैव विधिना विचित्रपरिधानोत्तरीये
चिरत्नमुकुटिन्यौ स्वानुरूपाभरणभूषिते केशिन्युपकेशिन्यौ
सव्यावसथ्यवर्त्तिन्यौ ध्यायात् । पञ्चानामष्टारचक्रदेव-
तानां तथाविधस्वहृदयकुमुदिनीप्राणनाथे स्वस्वबीजं
नीहारकरगौरजटिलं पश्येत् । ततो नायकमनोऽन्तःस्थ-

^१ N ० रत्नकृत० ।

^२ A ० दशुचौ० ।

^३ A ततो अष्टौ ।

^४ A ० दक्षोभि ।

^५ A ० दलोपरि० ।

^६ AC repeat ततः स्वहृदि.....तथाभूतमेव after this.

A ० शानुत्यादि०, C ० शानुत्यादौत् ।

^७ AN ० ख० ।

बीजकिरणनालिकां कुटिलकोटिं शिरसा निर्गत्य सकल-
 चैधातुकमवभासयन्तीमासनकमलदले धारयित्वा सम-
 सत्त्वाभिन्नस्वरूपं ज्ञानसत्त्वमानयन्तीं विभावयेत् । तेन
 चाग्रतोऽवस्थितेन मनसा विहितविविधपूजनेन हुँ वँ जः
 होरित्युच्चारयन्नैकमालम्बेत । तदनन्तरं भटिति स्थिर-
 दक्षिणावर्तत्वरितमष्टारचक्रं भ्रमत् चन्द्रमण्डलस्थिताश्च
 पञ्चार्यदेवताश्चला निरीक्षेत । अथ रोमकूपविवरैः
 निःसृत्य सकललोकमवभास्य आमनसृगलाञ्छनानन्तरं
 प्रविशन्तं मयूखसमूहं पुनः पुनः यावत्खेदं चिन्तयेत् ।
 ध्यानविरसश्च क्रमेण परिणत शरत्काण्डपाण्डुराणि
 वदनतो^१ निर्गच्छन्त्यक्षराणि विचिन्तयन् षडक्षरं मन्त्र-
 राजं जपेत् । अत्रापि विमुख उत्थाय यथासुखं देवताहं-
 कृतिर्विहरेदिति ।

कृपाणपाणेर्व्वरवाचि चञ्चलं

गिरां^२ गुरोर्मञ्जुवरन्य साधनम् ।

विलिख्य सम्प्रापि मयेह यद्वितं

प्रयातु तेनाशु जनो जिनास्पदम् ॥

॥ अरं पचनसाधनम् ॥

^१ A ० नैक्ष० ।

^२ AN ० राशि० ।

^३ AN ० चक्षुर्गि० ।

^४ A मयद्वितं ।

^५ परिणत० dropped in AN.

^६ AN वदनो ।

^७ A गिरं, N गिराद् ।

^८ AC ० पचन० ।

66.

श्रीवज्रधर्मं धूतदोषजालं
 वाङ्मण्डलस्फारितरश्मिजालम् ।
 समस्तसम्बुद्धवचःस्वभावं
 वाक्साधनं संप्रणिपत्य वच्मि ॥
 मन्त्रं^१ स्वभावेन विशुद्धरूपं
 प्रोच्चार्य बीजानिललालितः सन् ।
 मायामरीच्युदकचन्द्रकल्पं
 विभावयेल्लोकमिमं समग्रम् ॥
 पङ्कारबीजप्रभवं विभाव्य
 विश्वाम्बुजं सर्व्वविशुद्धरूपम् ।
 अकारजन्मानमनन्तं भासं
 संशुद्धचन्द्रं च कलासमग्रम् ॥
 पुनश्च गुह्यं परमं पवित्रं
 बीजाक्षरं प्रक्षरदंशुजालम् ।
 बन्धूकपुष्पद्युतिसन्निकाशं
 वाचां प्रपञ्चप्रसरैकहेतुम् ॥
 तद्बीजसम्भूतमभूतदोषं
 समाधिमुद्रार्पितपाणिपद्मम् ।
 वज्रासनस्थं करुणाभिरामं
 श्रीवज्ररागं परिशुद्धरागम् ॥

^१ A मन्त्र०, N मन्त्री ।   ^२ A विशुद्धिरूपं, AbNNbC विशुद्धरूपः ।

^३ A बीर्यानील०, NNbc बीर्यानिल० ।   ^४ Ab अङ्कार० ।

^५ Ab ०भास्वरं ।

रोमोदरोद्धूतविशुद्धबुद्धिं^१
 जीमूतजालैर्जगतो हितानि ।
 कुर्वन्तमत्यन्तविशुद्धबुद्धिं^२
 विभावयेत् सर्वजगत्स्वभावम् ॥
 हृच्चन्द्रबिम्बे कुलिशं निरीक्ष्य
 ज्वालाभिरुद्भासितसर्वलोकम् ।
 हुंकारनादादुपपन्नरूपं^३
 पञ्चात्मकं निर्गतबुद्धमेघम् ॥
 तन्मध्यं सूचौस्फुटकोटिपीठ-
 निविष्टदेहं त्रिभवावभासम् ।
 महाक्षरं विक्षतभूरिभूतं^४
 सन्ताजदुःखप्रसरान्धकारम् ॥
 तस्योच्चरच्चारुमरीचितानै-
 बालार्कबिम्बामलरम्यरागैः^५ ।
 प्रज्ञाग्रदूतीं^६ शुभवाक्प्रसूतिं
 जिह्वां विनिष्पाद्य च वज्रभूताम् ॥
 तदग्रभागे ललितोग्ररागे
 विचिन्तयेत् तत्त्वमुदाररोचिः ।
 आत्मप्रभावैरनिवार्यवीर्यैः^७
 निर्निर्नाशयेद् वादिवरप्रभावम् ॥

^१ Ab •बुद्धः ।

^२ Ab •मेकं ।

^३ ACAbNNb विक्षित० ।

^४ A •चपाद ।

^५ AN •दूतिं, C •हेति, Ab •ऊति ।

^६ N पुंका० ।

^७ ACNAbNb तन्मध्ये ।

^८ A •भूयतं ।

^९ ACNNb •राशौ ।

^{१०} Ab नीचैः ।

प्रतिक्षणाभ्यासबलोपपत्ते-

वाक्याधने^१ मिद्धिमुपागतेऽस्मिन् ।

गद्येन पद्येन^२ वदत्यजसं

शास्त्राणि चित्राणि च वेत्ति योगी ॥

शास्त्राणि चित्राणि करोत्यवश्यं

स्वयं महार्थानि जगन्निमित्तम् ।

जानाति चासौ परचित्तवृत्तौ^३

रागाद्यवद्योप^४हिताश्च तास्ताः ॥

तस्मिन् समाधौ दृढतां प्रयाते

सुसूक्ष्मतीव्रस्फुटनिश्चयेन ।

समस्तबुद्धास्पदमूर्त्तिधारी

भवत्यसौ^५ नात्र विचारणीयम् ॥

अभ्यासयोगेन भवन्ति पुंसां

भूतान्यभूतानि पुरःस्थितानि ।

कामाकुलानामिव रम्य^६रामा-

श्चित्तानुयाताननुयोगयुक्तिः^७ ॥

इति कुशलमुपार्जितं मया यद्-

विदधतु^{१०} तेन जना जिनाग्रलक्ष्मीम् ।

^१ A वाक्याधने ।

^२ The MS Ba proper begins here and follows A, N and C materially in arrangement.

^३ NCBBa °वृत्तिं ।

^४ Ab °हिताश्च ।

^५ A सगुह्य°, N खसूक्ष्म° ।

^६ A भगवत्तमौ ।

^७ अभ्यासके ।

^८ A रघ्य°, Ba रघ्य° ।

^९ C °युक्तिः ।

^{१०} ANCBBa °विदधतु ।

विगतभयविषादशोकशल्यां
शशधररश्मिमनो^१रमां समीहे ॥

अविरतकुशलानुरक्तचित्ता
गुरुवरलब्धसुखोपदेशशैलाः^२ ।
इति सकलकुलोपनीतवृत्ति-
श्रियमनुयान्तु समाधिवश्यहर्षाः^३ ॥

अहमपि सुजनो भवेयमुच्चै-
ज्ज्वलदनलावलीमध्यवर्त्तिमूर्तिः ।
गुरुतरकरुणः कपालमाली^४
जलधरपूर्णघनाभिनीललक्ष्मीः ॥

कृतं सुजनभद्रेण वाचां साधनमुत्तमम् ।
एतेन साधयेद् वाचं वाचामीश्वरतां व्रजेत् ॥

^१ ॐ आः ह्रीः हुँ ॥

॥ वाक्साधनम् ॥

^१ Ab ०रमाश्च ।

^२ Ab ०लौला ।

^३ ANC यतिकमल० ।

^४ ABa ०वर्षाः ।

^५ ABa ०लावर्त्ति०, B ०लावलमध्य० ।

^६ Ab ०माला ।

^७ This Mantra is found only in B.

^८ The Colophon is read differently as वागवसाधनं समाप्तमिति in Ab.

67.

सिद्धकवीरमञ्जुघोषसाधनार्थं चतुरस्रमण्डलकं कृत्वा
तन्मध्ये ॐ वज्रसत्त्वसिद्धं हुं स्वाहेति पुष्पं दद्यात् ।
पूर्वादिदिक्षु ॐ वीरसत्त्व अधिष्ठानं हुं स्वाहेति पुष्पं
दद्यात् । ॐ समयसत्त्ववीरं हुं स्वाहेति पुष्पं दद्यात् ।
ॐ अक्षयसत्त्वज्ञानं हुं स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । ॐ
ज्ञानसत्त्ववज्रं हुं स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । एवं धूपादिकं
दद्यात् । पूर्वादिदिक्षु ॐ यमान्तकाय हुं स्वाहेति पुष्पं
दद्यात् । ॐ प्रज्ञान्तकाय हुं स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । ॐ
पद्मान्तकाय हुं स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । ॐ विघ्नान्तकाय
हुं स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । आग्नेयादिविदिक्षु ॐ टक्कि-
राजाय हुं स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । ॐ नीलदण्डाय हुं
स्वाहेति पुष्पं दद्यात् । एवं ॐ महाबलाय हुं स्वाहा ।
ॐ अचलाय हुं स्वाहेति पुष्पं दद्यादिति मण्डलपूजा
यथाविभवतः कार्या । अध्यात्मपूजायै शुचिसमुदाचारो
भूत्वा मनोऽनुकूले प्रदेशे सुखासनोपविष्टः स्वहृदये सित-
पङ्कारपरिणतसितपद्मवरटके अकारपरिणतचन्द्रमण्डल-
स्योपरि सित ॐकारं पञ्चवर्णरश्मिकं भावयेत् । ततो
निःसृतरश्मिभिरापादतलाद्वालाग्रपर्यन्तप्राप्तं भाव्यते ।
तद्रश्म्यवभासेन पञ्च स्कन्धा विशोधयन्ते, अनादिकालीन-
रागद्वेषमोहादयश्चापनीयन्ते । तेषामपगमात् ततः पञ्च

१ N. सत्त्वो ।

२ Instead of स्वाहेति पुष्पं दद्यात् Ba reads स्वाहा only in all places in this *Sādhana*.

३ ANC यमान्तकाय ।

४ NBa अग्नेयादि० ।

५ A Ba विभवतः० ।

६ N ० पूजापि ।

७ AC drops पञ्चवर्णरश्मिकं.....०वभासेन ।

स्वप्नाः पञ्चतथागतस्वरूपा भाव्यन्ते ततस्ते रश्मयो बीजाक्षरे प्रविशन्तश्चिन्तनीयाः । ततो निर्मलीभूतचित्तसक्तानि करुणामैत्रीमुदितोपेक्षा भावयेत् । तत्र दुःखाद्^१ दुःखहेतोः समुद्धरणलक्षणा करुणा, जगदेकपुत्रप्रेमलक्षणा मैत्री, व्यवसायसंसिद्ध्युपायदर्शनात् प्रहर्षणं मुदिता, बीजाक्षरमेव मञ्जुघोषरूपेणात्मानं निष्पादयितुमवधाय अष्टलोकधर्मेषु उपेक्षणं उपेक्षा । इत्थं चतुर्ब्रह्मविहारं भावयित्वा पुनर्बीजाक्षरान्निःसृतरश्मिभिः षड्गतिकसत्त्वानां रागद्वेषमोहमानादिसमस्तदोषा अपनीयन्ते । सत्त्वान् निष्केशीकृत्य प्रतिनिवर्तन्ते रश्मयो बीजाक्षरे प्रविशन्ति । पुनर्बीजाक्षरान्निःसृत्य रश्मयः परिशुद्धसत्त्वधातुं स्वकीयेनावभासेनावभास्य सिद्धैकवीरमञ्जुघोषरूपेण गगनतलमापूर्य्य प्रतिनिवर्तन्तं रश्मयो बीजाक्षरे प्रविशन्ति । पुनर्बीजाक्षरान्निःसृत्य रश्मिभ्यो निर्गतपूजादेवीभिः सिद्धैकवीरमञ्जुघोषभट्टारकः पुष्पधूपादिभिः पूज्यते । पूजितः सन् प्रसन्नो भवति । ततस्तेषामग्रतः पापदेशना-अकर्णसंवर-पुण्यानुमोदना-- पुण्यपरिणामना--आत्मभावनिर्य्यातना-मार्गाश्रयण-त्रिशरणगमन बोधिचित्तोत्पादाः क्रियन्ते । पश्चात् पूजादेवत्यो बीजाक्षरे प्रविशन्ति । पश्चात्—

कृतो वः सर्वसत्त्वार्थः सिद्धिर्दत्ता यथानुगा ।

गच्छध्वं बुद्धविषयं पुनरागमनाय मुः ॥

इति विसर्जयेत् । एतेन पुण्यसम्भारार्थं योगी जगदाकलयति । यदेतत् घटपटशकटलयनदेवकुलपर्व्वतादि-

^१ दुःखात् found only in Ba.

^२ ANBa हर्षणं ।

^३ ABa पूज्यन्ते ।

^४ Ba ० विषये ।

^५ ABa ० सम्भारज्ञानसम्भारा ० ।

वराचरं तत् सर्वं प्रतिभासमाचं विचारेण प्रति-
भासोपमं मायास्वप्नसदृशम्, अहमपि निःस्वभावः स्वप्नो-
पम इत्थं शून्यतां भावयन् शून्यतादृढीकरणाय मन्त्रं
वापेत् । ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति
चिन्तयन् प्राकृतशरीराहङ्कारं त्यक्त्वा योगचित्तमावेणाव-
तिष्ठति । पश्चात् चिन्तयति किमर्थं अहं शून्यतायां
गतस्तिष्ठामि । जगदर्थो मया कर्तव्य एवं चिन्तयन्
तच्चित्तं सितपङ्कारूपेण दृश्यते । तत्परिणतं च सित-
पञ्चपञ्चं च पद्मं तद्वरटके अकारपरिणतचन्द्रमण्डले अका-
रादिषोडशस्वरान् द्विगुणीकृत्य द्वाचिंशलक्षणविशुद्ध्या
तत्परिणतचन्द्रमण्डलं भावयेत् । तस्योपरि सितॐकारं
भावयेत् । 'आदर्शज्ञानस्वभावात्मकोऽहं इति पठति ।
ततः ककारादिचतुस्त्रिंशदक्षराणि षडक्षरप्रवेशात्
चत्वारिंशदक्षरं द्विगुणीकृत्य अशीत्यनुब्यञ्जनविशुद्ध्या
तस्योपरि द्वितीयं चन्द्रमण्डलं तयोरेकौभावात् समता ।
ततः समताज्ञानवान् समताज्ञानस्वभावात्मकोऽहमिति
पठति । चन्द्रस्योपरि ॐकारं भावयेत् । तत्परिणतं च
हेतुफलभूतं नीलोत्पलं भावयेत् । तस्य वरटके चन्द्रस्थ-
ॐकारं भावयेत् । ततः प्रत्यवेक्षणाज्ञानवान् प्रत्यवेक्षणा-
ज्ञानस्वभावात्मकोऽहमिति पठति । ततो बीजाक्षरान्निःसृत्य
रश्मिभिः षड्भक्तिकसत्त्वानामन्त्रयेत् । यत्सिद्धैकवीररूप-
निष्पन्ने मयि मदीयशरीरे प्रविश्य मञ्जुश्रीसुखं

१ ABa इति ।

२ N पञ्चपङ्क ।

३ A भावः ।

४ ANC ०वीरनिष्पन्नं ।

५ C ०तिष्ठेत् ।

६ N आदर्शं, C आदर्शनं ।

७ Ba ०स्फुरणभूतं ।

८ A अपि दीपश्च ।

भोक्ष्यथ इति आमन्त्र्य ते रश्मयो बीजाक्षरे प्रविशन्ति । ततः कृत्यानुष्ठानज्ञानवान् कृत्यानुष्ठानज्ञानस्वभावात्मकोऽहं इति पठति । ततो बीजाक्षरान्निःसृत्य रश्मिभिरामन्वितपद्गतिकसत्त्वान् बीजाक्षरे प्रवेश्य समरसौभूय बीजचिह्नपरावृत्त्या सिद्धैकवीरो भगवान् चन्द्रमण्डलस्थः चन्द्रोपाश्रयो जगदुद्योतकारौ द्विभुज एकमुखः शुक्लो वज्रपर्यङ्की दिव्यालङ्कारभूषितः पञ्चचौरकशेखरो नानारश्मिगहन उत्तिष्ठति ; वामे नीलोत्पलधरो दक्षिणे वरदः । हृदयेऽस्य सितपद्मस्थचन्द्रमण्डले ॐकारं तत्परिणतमुत्पलं तद्वरटके चन्द्रस्थबीजाक्षरं ततो निःसृतरश्मिभ्यः पूजा-^१देवत्यः स्फुरन्ति द्विभुजाः सितवर्णाः दिव्यवारि परिपूर्ण-कलशहस्ता जयतु जयतु श्रीसिद्धैकवीर इति वदन्यो भगवन्तं स्थापयन्ति । ततश्च भगवतो मौलौ अशोभ्यं देवत्यः^२ पूजां कुर्वन्ति । ततः सुविशुद्धधर्मधातुज्ञानवान् ॐ सुविशुद्धधर्मधातुज्ञानस्वभावात्मकोऽहमिति पठति । ईदृशं भगवन्तं यावदिच्छं भावयेत् । भावनानन्तरं जापः ॐ वज्रतीक्ष्णदुःखच्छेदप्रज्ञाज्ञानमूर्त्ये ज्ञानकाय वागौश्वर्यरपचनाय ते नमः । कदाचित् ॐ वाक्येदं नमः इति जापानन्तरं स्तुतिपूजाप्रणिधानं कृत्वा उत्तिष्ठेत् । देवताहंकारेण सर्व्वलौकिककार्य्यं कुर्यात् ।

॥ सिद्धैकवीरसाधनं समाप्तम् ॥

^१ A देव० ।

^२ A द्विभुजानि ।

^३ A वज्रभ्यः, Ba वज्रतः ।

^४ A देवेभ्यः ।

^५ कदाचित्.....नमः not found in Ba.

^६ A वाङ्मे० ।

^७ N ० तिष्ठते ।

68.

नमो वागवचाय ।

पूर्ववत् शून्यतां विभाव्य पँकारजविश्वपद्मे 'अकारज-
चन्द्रमण्डलं तदुपरि रक्तह्रीःकारपरिणतमात्मानममि-
ताभरूपं ध्यायात् समाधिमुद्राधरमरुणवर्णं वज्रपर्यङ्क-
निषण्णम् । ततो हृच्चन्द्रे हुँकारजपञ्चस्तुचिकं नीलवज्रमूर्धं
तन्मध्ये स्तुचिकाग्रे रक्तआःकारं ध्यायात्, जिह्वाग्रे रक्त-
ह्रीःकारमिति ।

॥ वाक्साधनम् ॥

69.

पूर्ववत् पापदेशनाद्यनन्तरं शून्यतामवलम्ब्य चन्द्रस्थ-
मँकारबीजनिष्पन्नमार्यमञ्जुघोषं पीतमेकमुखं द्विभुजं
पञ्चवैरकुमारं सर्वलङ्कारभूषितं उत्पलधारिवामकरं
लौलावस्थितदक्षिणकरं सिंहासनस्थपद्मचन्द्रासीनं-
मात्मानं भटिति ध्यायात् । ततोऽञ्जलिं बद्ध्वा तर्जन्याव-
नामिकानखाश्रिते कृत्वा विकचोत्पलमुद्रा देया । ॐ
वागौश्वर मुः इति जप्यमन्त्रः ।

॥ महाराजलीलमञ्जुश्रीसाधनम् ॥

¹ ANC अकार० ।

² A omits.

³ Ba ०स्तुचिक० ।

⁴ Ba पञ्चवैरं ।

⁵ Ba नीला० ।

⁶ Ab ०सनस्थ०, B ०सनासीन० ।

⁷ B ०नामिके० ।

⁸ A मुखोश्रिते ।

⁹ Ba ०नील०, Ab ०लीला० ।

70.

नमो मञ्जुश्रिये ।

'षष्ठस्य पञ्चमं बीजं पञ्चमं स्वरेणोपशोभितं शून्येना-
क्रान्तं तेनैव निष्पन्नं श्रीमञ्जुघोषं पञ्च'वीरकुमारं सर्व-
लङ्कारभूषितं दिभुजं वामेनोत्पलधरं दक्षिणेन लीलया
स्थितं सिंहासने आत्मानं कुमाररूपेण चिन्तयेत् । अस्य
'मुद्रा हस्तद्वयेन सम्पुटाञ्जलिं कृत्वा तर्जनीभ्यामना-
मिकानखं^६ पिधाय उत्पलवद् त्रिकचमं स्थितौ हृदि ऊर्णायां
कण्ठे मूर्ध्नि न्यसेत् । ॐ वागीश्वर मुः ।

॥ मञ्जुश्रीसाधनं समाप्तम् ॥

71.

मञ्जुवज्रं प्रणम्यादौ शरत्सोमाभभास्वरम् ।

वक्ष्येऽहं साधनं तस्य संक्षेपात् स्फुटमुत्तमम् ॥

प्रथमं तावन्मन्त्रौ मनोऽनुकूले शुचिभूमिप्रदेशे सुखा-
सनमध्यासीनः स्वहृद्यकारोद्भवचन्द्रमसि मन्तत्त्वं शुभं
विन्यस्य तद्रश्मिभिर्व्योमापूर्य भगवन्तं गुरुभट्टारकं च
गगने दृष्ट्वा ततो भगवतः "पुरतः स्थितो मनो"मय्या
पूजया मञ्जुश्रियं गुरुभट्टारकं च पूजयेत् वन्देत् च

^१ Ba षष्ठमं ; all other MSS. have षष्ठपञ्चमं ।^२ A ० सत्स्वरेणो० ।^३ A शून्यता० ।^४ Ba ० चौरकुमारं ।^५ C मूल० ।^६ A ० मुखं ।^७ C प्रणम्येन्दु० ।^८ ANCB ० हृदि ष० ।^९ A न्यस्येत् ।^{१०} ANC पुरतो, B पुरः ।^{११} Ba ० मया ।

बुभुक्षार्थम् । ततः सर्वपापं प्रतिदेशयामि सर्वपुण्यमनु-
मोदयामि तच्चानुत्तरबोधौ परिणामयामि आबोधे-
बुद्धं धर्मं सङ्गं शरणं गच्छामि उत्पादयामि सम्बोधि-
चित्तम् । ततो भगवन्तं निजबीजेन सहैकीभूतं दृष्ट्वा सर्वं
संघातुकं स्थावरं जङ्गमं प्रतीत्यसमुत्पन्नं स्वप्नमाया-
प्रतिबिम्बोपममविचारासहं विचिन्त्य प्रकृतिप्रभास्वरमेव
केवलं परिशुद्धमात्मानं भावयेत् । ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व-
धर्माः स्वभावशुद्धोऽहमित्यनेन दृढीकुर्यात् । पुनः प्रणि-
धानबलोत्पन्नचन्द्रमसि मं वीक्ष्य तद्रश्मिस्फुरणैर्मञ्जु-
वज्रमात्मनि प्रवेश्यात्मानं मङ्कारोद्भवं ध्यायात् शरदिन्दु-
काराकारं पञ्चचौरकं सर्वाभरणभूषितं वामकरे नीलो-
त्पलधरं दक्षिणकरे वरदं विश्वकमलचन्द्रासने पर्यङ्क-
स्थितम् । ततः स्वहृदीन्दौ मञ्चन्द्रकान्तिमणिप्रभारश्मिभि-
र्गङ्गानोदरवर्त्तिभिर्जगदर्थं कुर्वन्तं देदीप्यमानं तावद्
भावयेत्, यावत् खेदो न भवति । भावनाखिन्नो मन्त्रं
जपेत् ॐ वाक्येदं नमः । उपहृदयं वा जपेत् ॐ
ह्रीः हुँ । ततः शताक्षरं पठित्वा मञ्जुवज्राहङ्कारेणोत्थाय
तथैव विहरेदिति । षण्मासेन वागीश्वरतामासादयति ।
सतताभ्यासयोगेन इहैव जन्मनि बुद्धत्वमपि साधयति ।
शवं ध्यानस्थितः पूर्वसेवासप्तलक्षाणि जप्त्वा खड्गादि-
सिद्धयः साधनीयाः । ततः सोमग्रहे सूर्यग्रहे वा
आतिलोहघटितं खड्गं स्वहस्तेन गृहीत्वा चन्द्रमपश्यन्

¹ Ab बुद्धबोधौ ।

² Ba सम्बोधे ।

³ A ०बीज, BC ०बीजेन, AbBa ०बीजे ।

⁴ ०वर्त्तिज० in AC.

⁵ AN दीप्य० ।

⁶ ABa सतत्राभ्या०, A सदाभ्या० ।

तावज्जपेद् यावन्मुक्तो भवति खड्गविद्याधरो भवति । एवं
 वज्रचक्रविशूलशरमुद्गरपाशाङ्कुशादीनि अञ्जनपादलेप-
 तिलकवशीकरणद्रव्यानि मेलयित्वा साधनीयानि ।
 विद्याधरसाधनानि संस्कृत्य साधनीयानि । क्षीरभक्तेन
 दधिभक्तेन वा सष्टतेन सशर्करेण पात्रं पूरयित्वा हस्तेन
 चावष्टभ्य जप्त्वा भक्षणाय पञ्चशतायुर्भवति । माषान्
 मुखे प्रक्षिप्य जपेदङ्कुरिता भवन्ति तानभ्यवहृत्य कवि-
 र्भवति श्रुतिधरो वाग्मी मेधावी च भवति । बिल्वानां
 लक्षहोमेन चैलोक्थराज्यमासादयति । यथालब्धसित-
 कुसुमानां चतुर्लक्षं हुत्वा वाक्किङ्किलभ्यते वागीश्वर-
 समत्वं च । घृताक्तपञ्चव्रीहिहोमेन वा चतुर्लक्षमात्रेण
 यक्षिणीमाकर्षयति पातालकन्यां वा । ब्राह्मीचूर्णं
 बिडालपदमात्रमष्टशताभिमन्त्रितं प्रभाते मण्डलकं कृत्वा
 यथाविभवं भगवन्तं सम्पूज्य घृतेनारनालेन वा पिबेत् ।
 वचामर्द्धतोलकप्रमाणं तथैवाभिमन्त्र्य घृतेन क्षीरेण
 तैलेन वा मासमेकं पिबेत् जडतागदमूकत्वं विन-
 श्यति । पणसासेनाश्रुतान्यपि शास्त्राणि प्रत्यक्षीभवन्ति,
 न जातु विनश्यन्ति । श्रुतिधरो मत्तकोकिलमधुरस्वरः
 स्पष्टवाक्यो भवति ।

¹ Ba °जपेन्मुक्तो° ।

² शर found in BAb.

³ After this A abruptly brings श्रुतिधरो.....°मासादयति from below.

⁴ NAb विद्यारसाधनानि, Ba विद्याधरसाधनानि ।

⁵ Ba चावस्तभ्य ।

⁶ ABa °कृत्य° ।

⁷ ANC °लभते° ।

⁸ A °समम्, Ba °समत्वं, Ab °समत्वं वा ।

⁹ Ba घृतोक्त° ।

¹⁰ A वाचामर्द्धं, Ab वचोर्द्धं ।

¹¹ N °सेनैव अश्रु° ।

तथायं शताक्षरमन्त्रः—ॐ वज्रसत्त्व समयमनुपालय,
वज्रसत्त्वत्वेनोपतिष्ठ, दृढो मे भव, सुतोष्यो मे भव, सुपोष्यो
मे भव, अनुरक्तो मे भव, सर्वसिद्धिं मे प्रयच्छ, सर्वकर्मसु
मे चित्तं श्रेयः कुरु, हुँ हहहह होः भगवन् सर्वतथा-
गतवज्र मा मे मुञ्च, वज्रीभव महासमयसत्त्व आः ।

॥ आर्यसिद्धैकवोरसाधनम् ॥

72.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं सितपद्मोपरि
शुक्ल-अकारजचन्द्रे सितधौःकारपरिणतमात्मानं मञ्जु-
श्रीभट्टारकं सिद्धैकवोरनामानं सर्वाङ्गधवलं पर्यङ्कनिषण्ण-
मेकमुखं द्विभुजं दक्षिणे वरदं वामे नीलोत्पलधरं
दिव्याभरणसुन्दरं विचित्रपरिधानं भटिति निष्पाद्य
शिरःकण्ठहृदये चन्द्रस्थ ॐ-आः-हुँकारान् पश्येत् ।
आःकारहुँकारयोर्मध्ये च धौःकाररश्मिभिर्जगदर्थं कारयन्
मन्त्रं जपेत् ॐ वज्रतीक्ष्णदुःखच्छेदप्रज्ञाज्ञानमूर्तये
ज्ञानकाय वागीश्वर अरपचनाय ते नमः ।

॥ सिद्धैकवोरसाधनम् ॥

This Śatākṣara Mantra is dropped in C and Ba.

ABa omit.

³ A • पञ्च • ।

नमोऽलिमन्मयाय ।

सुन्दरानन्दनिःस्यन्दं शास्तुः सम्भोगविग्रहम् ।

नत्वा संक्षेपतो वक्ष्ये भृङ्गानङ्गस्य साधनम् ॥

आदौ तावद् रक्ताब्जपुञ्जप्रतिमं 'श्रीहेरुकरूपमात्मानं
निष्पाद्य विज्ञप्तिमात्रं च त्रैधातुकमाकलय्य' स्वहृदये च
सुरक्तषोडशार्द्धदलमहोत्पलकर्णिकायामालिकालिसंक्षेप-
रूपौ सकलबुद्भगुणानुरक्तावकारहुँकारौ मनसाऽभि-
लिख्य ततस्ताभ्यामकारहुँकाराभ्यां सुरक्तमधुरमरौचि-
निचयं निश्चार्य तेनैव चार्द्रकश्मौरजप्रतिममरौचिनिचयेन
सत्त्वभाजनलोकान् विशेष्य तेषां च कायवाक्चित्तैः सह
एकौकृत्यानीय तयोरेव अकारहुँकारयोर्विन्दौ प्रवेश-
येत् । ततोऽकारहुँकारपरिणतं अमरमिथुनं मस्तु-
कुरुविन्दरत्नोपमं परमकारुण्यमकरन्दपानमत्तं अनवरत-
मुक्तातिदीर्घनादहुँकारमधुरविग्रहं नैरात्माहेरुस्वभावं
विचिन्तयेत् । ततोऽस्यैव हृदि कौसुमभरगरञ्जित-
जलविन्दुसदृशौ सविषयसूक्ष्माकारहुँकारौ पश्येत् ।
तदनु तन्मिथुनं प्रश्वासवायुरथारूढं नासिकाविवरेण
निःसृत्य त्रैधातुकसंस्थितानां सत्त्वानां कायवाक्चित्तानि
विशोध्य गृहीत्वा च पुनराश्वासवायुमारूढ्य तेनैव पथा
स्वहृत्कमलकर्णिकायां प्रविशेत् । प्रविश्य चानौतकाय-
वाक्चित्तानां स्वकायवाक्चित्तैः समतामधिमुञ्चेत् । एवं

¹ Ab ० मयनाय ।

² A मङ्गश्रो० ।

³ A ० कल्पय ।

⁴ A रत्नौ च उक्ता०, NC रत्नौ अकार० ।

⁵ A तथा अकार०, C अकार० ।

⁶ नाद dropped in A.

⁷ सत्त्वानां dropped in Ab.

पुनः पुनर्भावयेत् यावज्भगिति^१ व्यक्ततरा^२ प्रतीतिरूप-
 नायते । पश्चात् साध्यस्य साध्याया वा हृदये भगिति
 रक्ताष्टदलकमलं विभाव्य आत्मनो हृत्कमलकर्णिकाया-
 स्तद्भ्रमरमिथुनं^३ 'प्रश्वासवाय्वारूढं' नासिकाविवरेण
 निःसृत्य साध्यनासिकाविवरेण स्वकायवाक्चित्तस्वरूप-
 हृत्कमलकर्णिकायां प्रविशेत् । प्रविश्य तस्य हृदयार-
 विन्दस्य कायस्वरूपेण परागे^४ नात्मानं धूसरयति^५ । वाक्-
 स्वरूपं^६ च मकरन्दं पिबति, चित्तस्वरूपं च पुष्करं
 खादति । तदनु^७ साधकः स्वकीयाश्वाससमीरणादृष्टं
 साध्यस्य नासिकाविवरेण निःसृत्य आत्मनो नासिका-
 रन्ध्रेण हृदयमहोत्पलकर्णिकायां प्रविश्य^८ पतन्तं कम्प-
 यित्वा कायस्वरूपं परागं त्यजन्तं वाक्स्वरूपं मकरन्दं
 चित्तस्वरूपं पुष्करं चोद्दमन्तं^९ चिन्तयेत् । पुनस्तथैव गत्वा
 तथैव प्रविश्य तथैव गृहीत्वा^{१०} तथैव चागत्य तथैव त्यजन्त-
 मुद्दमन्तं च चिन्तयेत् । एवं पुनः पुनर्यावदनुरागं दर्शयति ।
 अनुरागदर्शनाद् विधेयताऽवगम्यते । अवगम्य च यथाभि-
 मतसिद्ध्यर्थं यतेत । अत्र चानया भावनया ललनां नर्म-
 लालसमानसां मदनविह्वलदेहां साधक^{११} नामाङ्कवचन-
 प्रबन्धां रत्युत्सुकां कारयित्वा यदि दोषदर्शनान्नानुरमते
 तदा महदेव दूषणमापद्यते । तस्मादादावेव सद्भिपर्यास-
 विषयोऽवधारणीयः । अवधार्य च भावना विधेयेति ।

^१ A यावन्मृशौति ।

^२ A वक्तव्यतरा ।

^३ A मनोहृत्कमलम् ।

^४ A वाय्वारूढं ।

^५ AN रागे ।

^६ A धूसरयति ।

^७ A ० स्वरूपेण ।

^८ B पुस्तकं ।

^९ A ततः ।

^{१०} A ० कायोपविश्य ।

^{११} A चोद्दमं, N चोद्दमन्तौ ।

^{१२} A गत्वा ।

^{१३} AN साधनम् ।

विधायासादितं पुण्यमलिमन्मथसाधनम् ।

यदत्युच्चैर्जनस्तेन भूयात् श्रीकरुणाचलः ॥

लडहविलआण हिअअं मअणालसधुस्सिरं कअं जेण ।

रअणंकरेण रईअं अलिवम्महसाहणं तेण ॥

॥ अलिमन्मथसाधनम् ॥

74.

^१नमो मञ्जनाथाय ।

प्रथमं तावत् निराभामौक्त्य सचराचरं तदुद्धूत-
मात्मानं अष्टवर्षाकृतिं श्वेतवर्णं सर्व्वालङ्कारभूषितं भावयन्
मञ्जुघोषं, नाभिदेशे हुंकारेण सूर्यमण्डलं, तदुपरि
होकारेण विचित्रोत्पलं, तस्यापरि चन्द्रमण्डलं भावयेत् ।
तदुपरि वज्रतीक्ष्णं कनकवर्णं सर्व्वालङ्कारभूषितं दक्षिणे
करे खड्गं वामे करे प्रज्ञापारमितापुस्तकं द्वान्द्विय-
समापत्त्या भावयेत् । ॐ वज्रतीक्ष्ण सुरतस्त्वं^२ मनसा
जपेत् । स्वदेवतामण्डलचक्रं प्रति भाषयेत् । मञ्जुघोष-
सम(यं) इहैव जन्मनि भवति— ॐ शून्यताज्ञानवज्र-
स्वभावात्मकोऽहं, ॐ वज्राभिषेकं सर्व्वबुद्धा ददन्तु माम् ।

॥ वज्रतीक्ष्णभट्टारकस्य साधनं समाप्तम् ॥

^१ कथाया— लटभवितानां हृदयं मदनालसर्गागतं कृतं येन ।

रत्नाकरेण रचितमलिमन्मथसाधनं तेन ॥

^२ A मञ्जनो, N मञ्जानी० ।

^३ Ab कथेण, B कथणरेण ।

^४ Ab अलिवम्महसाहणं तेण, B अलिमन्महभाणमन्तेण ।

^५ This Sādhana is found only in Ab. See, Fol. 39.

75.

नमो मङ्गलश्रीवे ।

श्रीमञ्जुवज्रस्य विधाय रूपं
 संरक्तवर्णोज्ज्वलरश्मियुक्तम् ।
 निर्वृत्य^१ सम्यक् स्वरषोडशानि
 सञ्चिन्त्य वज्रं हृदि पद्ममध्ये ॥
 बन्धूकपुष्पाकृतितुल्यरूपा
 आलम्बनीयाः खलु षट्पदास्थाः ।
 निःश्वासवातेन शनैरशेषा
 निश्चारणीया निजनासयाऽमी^२ ॥
 सञ्चिन्त्य साध्यं पुरतः स्थितं च
 कृताञ्जलिं घूर्णित^३नेत्रयुग्मम् ।
 नासापुटेनैव शिलौमुखास्ते
 साध्यस्य भाव्या हृदये विशन्तः ॥
 आचूषयन्तो हृदि पद्मलीनं^४
 तस्यैव चेतो मकरन्दमार्यैः ।
 निष्क्रम्य तस्माच्च पुनर्विशन्तः
 तत्रैव चिन्त्याः^५ खलु लीयमानाः ॥
 विधानमेवं स्थिरयुक्तचित्ताः
 कुर्वन्ति ये सन्ध्य^६चतुष्टयं तु ।

^१ AC ०रक्तरश्मिं, N ०रक्त, Ab ०हर्षरश्मिं, Ba ०रश्मिपुञ्जं ।

^२ Ba निर्वृत्य, AC निवृत्त ।

^३ A ०नाशयामि, Ab ०नामयामि, B ०नाशयामि ।

^४ ANCBa घूर्णित० ।

^५ From आचूषयन्तो to the end of this *Sādhana* is not to be found in Ab and B.

^६ A सङ्गीतं ।

^७ A चित्ताः ।

^८ N चतुर्दश ।

आखण्डलं चापि चतुर्दशोद्धै^१।

दिनैरलं ते^२ वशमानयन्ति ॥

लब्धं मया सद्गुरुसन्निकाशात्

श्रीमञ्जुघोषैकविधानमेतत् ।

इत्यत्र किञ्चिन्न विकल्पनीयं

भवेदिदं किं न च सम्भवेद् वा ॥

आकृष्टिमेतां खलु चित्तसंज्ञां

शुभाकराख्येन यथोपदिष्टाम् ।

कुर्वन्तु सन्तः परिमुच्य सर्वान्

कृता मयाऽस्य गुरुणापि चैषा ॥

यन्मेऽत्र किञ्चित् कुशलं सुनिर्मलं

प्राप्तं लिखित्वा वरपटपदाष्टम् ।

तेनैव सत्त्वा निखिला भवन्तु^३

श्रीमञ्जुनाथेन सहैव^४ युक्ताः ॥

॥ इतिरियमाचार्यशुभाकरपादानाम् ।

एतानि साधनवराणि मया लिखित्वा

सर्वेण यत् कुशलं प्राप्तमतौव शुद्धम् ।

तेनैष लोक इह सौख्यकरं जिनत्वं

प्राप्नोतु ह्रीनभवंभीतिरतिप्रकृष्टः ॥

। वश्याधिका^५रमञ्जुश्रीसाधनम् ॥

^१ Ba ०ईशाद्वै, N ०ईशाद्वै ।

^२ A ०नैरनन्ते, NC ०नैरनन्ते ।

^३ AC मया सद्गुरुः, N मयासद्गुरुः ।

^४ Ba भवन्तं ।

^५ Ba सहैक ।

^६ C इतिराचार्यः ।

^७ AN ०मवाप्तः ।

^८ A भीतिप्रकृष्टः ।

^९ A वश्याधिकाः ।

76.

मञ्जुश्रीसाधनं शुद्धमधुना साधु कथ्यते^१ ।

संक्षिप्तमतिविस्पष्टमज्ञानतिमिरापहम् ॥

पूर्वोक्तविधानेन 'स्वहृच्चन्द्रे पीतमुःकारपरिणतं मञ्जु-
कुमारं त्रिमुखं षड्भुजं कुङ्कुमारुणनीलसितदक्षिणेतर-
वदनं सत्त्वपर्यङ्किनं खड्गबाणवरदं दक्षिणकरत्रयं प्रज्ञा-
पारमितापुस्तकनीलोत्पलचापवद् वामकरत्रयं समृङ्गार-
कुमाराभरणनिवसननादिकं नानापुष्पमहाशेभाचौरत्रय-
विराजितं तथागतपरमाणुपरिघटितमात्मानं ध्यात्वा
ॐ मुः इति मन्त्रं जपेत् ।

॥ मञ्जुश्रीसाधनम् ॥

77.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं पद्मे चन्द्र-
मण्डलोपरि सितबिन्दुं विभाव्य स्फुरणादिपूर्वकं तत्परि-
णामेन सितधीःकारजं केवलमेव सितं अरपचनमञ्जुश्रियं
स्वबीजहृदये विचिन्त्य ॐ धीः स्वाहेति मन्त्रं जपेत् ।

॥ इति विद्याधरपिटकौयसंक्षिप्तमञ्जुश्रीसाधनम् ॥

^१ A शुद्धमधु कथ्यते ।

^२ B drops लहृच्चन्द्रे ।

^३ Ba • चापवाम • ।

विदध्यादादितो मन्त्री बुद्धादीनां प्रपूजनम् ।
 पुण्यानां परिणामाद्यं ततो मैत्र्यादिभावनाम् ॥
 हृच्चन्द्रबिम्बमध्यस्थं मन्त्री बिन्दुं विचिन्तयेत् ।
 दिवाकरकरोत्सृष्टहिमबिन्दुसमप्रभम् ॥
 तद्विन्दुकिरणैर्ध्यायात् प्रतिरोमविनिर्गतैः ।
 जगत् सर्व्वं^१ वितस्त्यादिक्रमेण विषदौकृतम् ॥
 सितधीःकाररूपं च बिन्दुमन्तर्गतत्विषम् ।
 दृष्टारपचनं पश्येत् तत्सर्व्वपरिणामतः ॥
 अन्तर्निहितधीःकारं हृदि दृष्टेन्दुमण्डलम् ।
 नासया निःसरेत् पश्चात् तन्मरीचिकदम्बकम् ॥
 मञ्जुघोषाकृतौन् सत्त्वान् ध्यायादुच्छ्वासवायुना ।
 निःश्वासवायुना पश्चाद् धीःकारे संहरेदमून् ॥
 स्वाहान्तं प्रणवाद्यं तु मन्त्रबीजाक्षरं जपेत् ।
 शरच्चन्द्रकराकारं हृच्चन्द्रमण्डलस्थितम् ॥

॥ विद्याधरपिटकप्रतिबद्धमञ्जुघोषसाधनम् ॥

^१ ANB॥ ०दोनाच्च पूज० ।

^२ AB॥ वितस्त्यादि० ।

^३ ANC निःसरत्यश्येत् ।

79.

प्रदौपकलिकाकार^१निर्माणाब्जेन्दुमध्यगः ।

हँकारद्रावको वीरो रविगुप्तेन देशितः ॥

हुँ आः प्रज्ञावृद्धाधिकारः । भटिति मञ्जुश्रीयोग-
मालाव्य नाभौ चन्द्रमण्डलोपरि सितबिन्दुं प्रदौप-
कलिकाकारं सरश्मिकं विचिन्त्य शिरसि सितहँकार-
मनाहतं लम्बमानमस्तकं सरश्मिकं ध्यायात् । तदनु
बिन्दुरश्मिना सञ्चोद्य द्रवीभूतेन हँकारेण तं बिन्दु-
मालावयन् स्थिरचित्तो मन्त्री न चिरेण प्रज्ञामभि-
वर्धयतीति ।

नाभिदेशोपरि व्यक्तरक्तधर्मादयान्तरे ।

पञ्चारनीलदम्भोलिकरो(रटो)ङ्गासिततेजसः ॥

सितहँकारतो जातं शिरः सन्धिविनिर्गतम् ।

पश्येन्नादं नभोव्यापिधूम्रहँकारमम्भवम् ॥

नादो रश्मिरेखा ।

॥ इति प्रज्ञावृद्धिविधिः ॥

^१ Ba • कलिकालो ।

^२ A अवि० ।

^३ Ba • वृद्धिकार० ।

^४ N • उँकार० ।

^५ A • भूतेनाहं, B भूते हँ ।

^६ A पश्येन्नाहं ।

गुरुपादं सदा नत्वा वज्राचार्यं तथैव च ।

प्रणम्यादौ लिखिष्यामि मञ्जुश्रीर्येन सिध्यति ॥

सत्त्वपर्यङ्कमासीनो हृदीन्दावः^१कारं^२भूषितम् ।

शङ्ख^३कुन्दोज्ज्वलं बीजं विश्वरश्मिसमाकुलम् ॥

तैर्निष्पन्नाः 'सम्बुद्गुरुबोधिसत्त्वा महर्द्धिकाः, तान्
दृष्ट्वा पूजयेदनेन मन्त्रेण ॐ वज्रपुष्पे हुँ, ॐ वज्रधूपे
हुँ, ॐ वज्रदीपे हुँ, ॐ वज्रगन्धे हुँ, ॐ वज्रनैवेद्ये
हुँ । ततः—

रत्नत्रयं मे शरणं सर्व्वं प्रतिदिशाम्यधम् ।

अनुमोदे जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥

आबोधेः^४ शरणं यामि बुद्धं धर्म्मं गणोत्तमम् ।

बोधौ चित्तं करोम्येष स्वपरार्थप्रसिद्धये ॥

उत्पादयामि^५ वरबोधिचित्तं

निमन्त्रयाम्यहं सर्व्वसत्त्वान् ।

दृष्ट्वां चरिष्ये वरबोधिचारिकां

बुद्धो भवेयं जगतो हिताय ॥

इति । प्रणिधिपूर्व्वकं सर्व्वधर्म्मनैरात्म्यं भावयेदनेन मन्त्रेण

ॐ श्रून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।

^१ Ab वं ।

^२ A ०भुतो, N ०भूषिते, Ab ०भूषिताः ।

^३ Ba ०कुण्डो ।

^४ Ab सम्बुद्धं गुरुबुद्धं बोधिसत्त्वमहर्द्धिकां ।

^५ Ba आबोधौ ।

^६ ABa adds परमं after उत्पादयामि ।

^७ B ०मि अहं, N ०मि अह, C ०मि बद्ध, AbBa ०मि अह ।

बीजं मायोपमाकारं^१ चैधातुकमशेषतः ।

दृश्यते स्पृश्यते चैव यथा माया हि सर्वतः^२ ।

न चोपलभ्यते चैवं सर्वस्य जगतः स्थितिः ॥

इति अधिमोक्षं कुर्यात् । ततोऽनादिकालीन-
मसत्कल्पनाबीजमपनीय स्वभावशुद्धिमधिमुञ्चेत् ॐ
स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति । ततः
पूर्वोक्तबीजनिष्पन्नं खड्गं तत्सरुमध्ये चन्द्रमण्डलं तस्यो-
परि पूर्वोक्तबीजं तत्सर्वपरावृत्त्या मञ्जुश्रीरूपमात्मानं
विचिन्तयेत् अहमेव सर्वजगत्पतिरिति पद्मचन्द्रा-
सनस्थं सत्त्वपर्यङ्कसमासीनं शशिप्रभमनेककिरणस्फुरणै-
र्व्याप्तनभःस्थलं विचित्रपरिधानं जगदानन्दस्वरूपं शुक्ल-
वर्णं मनोरमं पञ्चचौरं महावीरं सर्वालङ्कारभूषितं
दक्षिणे उद्यतखड्गकरं वामहस्तेन हृदि गृहीतपुस्तकम् ।
ततो मुद्रां बध्नीयात् । हस्तद्वयेन सम्पुटाञ्जलिं कृत्वा
'तर्जनौभ्यामनामिकानखौ पिधाय उत्पलवद् विकचसंस्थिते
हृद्दूर्णाकण्ठमूर्धसु विन्यस्य' मन्त्रेण पश्चान्नाभेरधो 'भ्रुंका-
रेण शुक्लवर्णमश्वत्थपत्रसदृशं चिन्तयेत् चन्द्रमण्डलम् ।
तस्योपरि अष्टमस्य चतुर्थं प्रथमषोडशेन 'भूषितं सप्तमस्य

^१ A adds विचिन्त्य after 'पमाकारं' ।

^२ After the second line A has—

न चोपलभ्यते चैव यथामाया हि सर्वतः ।

^३ ANC 'शुद्धिमिदधि' ।

^४ Ab तत्सरुक्, A तत्सरु० ।

^५ ANC 'विचित्रवस्त्र' ।

^६ B तर्जन्यौ विधाय, Ab तर्जन्यौ ध्याना० ।

^७ ANCB & न्यस्य ।

^८ AN 'भ्रुंका' ।

^९ 'भूषितं' is found only in Ab.

द्वितीयेन प्रथमं चतुर्थेन च भूषितं तन्निष्पन्नां पञ्च
कलिकां नाभेरुपरि हँकारेण विकसितां चिन्तयेत् ।
तस्योपरि चन्द्रमण्डलं तस्योपर्यङ्गुलान्तरं त्यक्त्वा षडर-
चक्रं सतेजः तस्यारेषु द्वादशमात्राणां युग्मयुग्माक्षर-
न्यसेत् । प्रत्येकारस्योपरि मूलमन्त्रस्यैकैकाक्षरं विन्यस्य
चक्राभ्यन्तरवरटके धीःकारं सकिरणं निश्चलं भावयेत् ।
बाह्यवरटके कालियोगं समुज्ज्वलं उज्ज्वलमाक्षररहितं
चिन्तयेत् । पुनरुर्द्धतोऽङ्गुलमन्तरं त्यक्त्वा चन्द्रमण्डलं
तस्योपरि अरपचन इति दृष्ट्वा शीघ्रतरं चक्रं भ्रमद् भावयेत् ।
षण्मासान् यावत् जपेदनेन मन्त्रेण ॐ वज्रतीक्ष्णं मुः ।
प्रतिदिनमयुतमेकं जपेत् । ततो जडोऽपि वाक्पतिर्भवति,
मेधावी ग्रन्थसहस्रं गृह्णाति, अविच्छिन्नसंस्कृतवक्ता
महाकविः सर्वशास्त्रपारगः । सिद्धे सति खड्गविद्याधराधि-
पतिर्भवति, विद्याधरौभिः सह क्रीडति । इदं चक्रवरं
गूढमाचार्योपदेशेन बोद्धव्यम् ।

प्रज्ञाचक्रमिदं श्रेष्ठं लिखित्वा यः फलोदयः ।

तेन लोकः समस्तोऽयं मञ्जुश्रीपदमाप्नुयात् ॥

॥ प्रज्ञाचक्रमिदं मञ्जुश्रीभट्टारकस्य साधनं समाप्तम् ॥

¹ ANC षडार० ।

² C युग्मयुगा० ।

³ Ab ०काक्षर० ।

⁴ C मुज्ज्वलदण्डमा० ।

⁵ A ०सम० ।

⁶ ANC ऊ. B धं, Ab अं ।

⁷ A omits मेधावी.....धराधिपतिर्भवति ।

⁸ Ab ०धरो भवति । ⁹ इदं.....बोद्धव्यं dropped in AbBa

¹⁰ The Colophon is read as नामसङ्कीर्त्यासायेन निजप्रज्ञाचक्रं
लब्धं समाप्तं in ANCBa and as मञ्जुश्रीप्रज्ञाचक्रं समाप्तं in B.

81.

‘नमो मञ्जुश्रिये ।

तत्रेयं धर्मशङ्खसमाधिः । सितवर्तुलवारुणमण्डलोपरि
सकेशराष्टदलपद्मवरटके मरणापगताः सर्वधर्मा इति
द्योतकमंबौजनिष्पन्नं द्विभुजं शुक्लवज्रपर्यङ्कोपरि समाधि-
इत्तं कुमारभरणं पञ्चचौरं स्वच्छनिर्मलज्ञानस्वभावं
मञ्जुश्रीरूपमात्मानं भावयेत् । स्वहृच्चन्द्रोपरि पद्मे खंका-
रेण शङ्खं तन्मध्ये ॐ वज्रजिह्व रं इति वज्रजिह्वां,
जिह्वोपरि रक्तपद्मे समाधिसमापन्नममिताभबुद्धं तदुपरि
तालुनि^१ वंकारमधोमुखं अमृतविन्दुं स्रवन्तं एवमनुक्रमेण
पद्ममासषण्मासपर्यन्तं भावयेत् । सिद्धौ लब्धनिमित्तो
मण्डलमालिखेत् । बाह्यतश्चतुरस्रं चतुर्द्वारं द्वारपाल-
समन्वितं लास्या-माल्या-गौता-नृत्या-पुष्पा-धूपा-दीपा-
गन्धाश्च बाह्यमण्डले न्यसनौयाः । तदभ्यन्तरे वर्तुलं
शुक्लैकरेखावृतं अरं तन्मध्ये शुक्लपद्मं एवं लिखित्वा
कार्तिकफाल्गुनवैशाखादिपौर्णमास्यां पूजनैवेद्यादि-
पूर्वकं बलिं दत्त्वा समाहितो मण्डलमध्ये वज्रपर्य-
ङ्केनोपविष्टो मञ्जुश्रीरूपपरावृत्तममिताभबुद्धरूपमात्मानं
धर्मधातुसमं प्रभास्वरं भावयेत् । ततः सर्वतथागतानां
कायवाक्चित्तमुद्राः सर्वदिगायाताः स्वकायवाक्चित्तेषु
प्रविष्टा दृढीभूता इति स्थिरचित्तः स्वहृच्चन्द्रपद्मस्थितं

^१ C repeats from the beginning to मञ्जुश्रीरूपमात्मानं भावयेत् ।

^२ A मरणाय तोः, N मरणाय गताः ।

^३ Ba वं० ।

^४ AB तालुनं ।

^५ ABa चतुर्द्वारं ।

शङ्खं स्पष्टं पश्येत्। तं परिनिवार्यावस्थितसर्वाक्षरस्वभाव-
 केशरबिन्दुभ्यो वाक्परमाणवः कण्ठदेशं प्राप्य स्वररूपा
 भवन्ति। स्वरान्नादो नादादक्षररूपा जिह्वामासाद्य
 वज्राकृतिपरम्परया निःशेषाकाशद्योतनकराः स्रग्धोकाश-
 स्फुरन्नादावरणघोडशघोषाकारास्ताः पश्यन् घोषेण
 पूरयन् गगनं ॐ वाक्येदं नम इति मन्त्रं जपेत्।
 पर्यङ्कमभिनन्दन् सकलां रात्रिं जपतश्च सिद्धिनिमित्तानि
 भवन्ति। जिह्वया रश्मयः स्फुरन्ति। तिष्ठोऽसौति
 शब्दश्च श्रूयते। ओष्ठाद् दन्तेभ्यश्च विचित्रा रश्मयो
 निश्चरन्ति। ततः प्रभृति यथाचिन्तितपदवाक्यवृत्त-
 गाथामन्त्रविद्याहृदयादीनि शङ्खादयन्नत एवं निश्चरन्ति।
 अनधिगतानि च शास्त्राण्यधिगच्छति, करोति च।
 सर्व्वत्त्वं चाचिरादेव भवति।

॥ इति धर्मशङ्खसमाधिमञ्जुश्री-
 साधनं समाप्तम् ॥

¹ ANC स्फुरन्नाना का० ।

² A वाक्येदं ।

³ Ba सिद्धे सति० ।

नमो मञ्जुश्रिये ।

प्रथमं तावत् साधकः प्रातरुत्थाय मुखशौचादिकं कृत्वा
ध्यानगृहं प्रविश्य सुखासने पर्यङ्केनोपविश्य स्वह-
त्यग्नचन्द्रे रक्तगौरमुःकारं भावयेत् । ततस्तन्मरौचिसञ्चयै-
रङ्कुशाकारैराकृष्य भगवन्तं वक्ष्यमाणवर्णमुखभुजचिह्ना-
सनोपेतं पुरतो विभाव्य मनोमयपुष्पधूपादिभिः सम्पूज्य
तदग्रतः पापदेशनादिकं सर्व्वं विधाय मैत्र्यादिब्रह्मविहार-
चतुष्टयं विभाव्य सर्व्वधर्मशून्यतामामुखीकृत्य ॐ शून्यता-
ज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति मन्त्रेणाधितिष्ठेत् । तत
आकाशे हुंकारेण पञ्चसूचिकं वज्रं सबीजं विभाव्य
तद्रश्मिभिः यथायोगं वज्रप्राकारं वज्रपञ्जरं वज्रारं वज्र-
मयीं भूमिमारसातलमवलम्ब्य वज्रमयरश्मीभूय वज्र-
प्राकाराद् बहिर्गन्धादिरूपेणावस्थितं पश्येत् । तदनन्तरं
वज्रप्राकाराभ्यन्तरे ह्रीःकारेण पद्मं पद्मोपरि अकारेण
चन्द्रमण्डलं तदुपरि रक्तगौरवर्णं मुःकारमनेकबुद्धस्फुरण-
संहरणाकारं विभाव्य तत्परिणतं मञ्जुश्रीभट्टारकं रक्त-
गौरं पद्मचन्द्रोपरि वज्रपर्यङ्कनिषण्णं प्रथममुखं रक्तं
दक्षिणं नीलं वामे शुक्लं इति त्रिमुखं हस्तचतुष्टयेन
यथायोगं प्रज्ञाखड्गधनुर्बाणयोगिनं रत्नकिरीटिनं द्वात्रिंश-

¹ From the beginning to चतुष्टयं विभाव्य is written differently in Ba as follows:— पूर्वोक्तविधानेन खड्गदि पद्मचन्द्रे रक्तगौरं मुकारं भावयेत् । तद्रश्मिनाकृष्य भगवन्तं पुरतो विभाव्य ततो पुष्पादिभिः सम्पूज्य तदग्रे पापदेशनादिकं सर्व्वं विधाय चतुर्ब्रह्मविहारैः विभाव्य ।

सप्तशतशैत्यनुव्यञ्जनविराजितं कुमारं कुमारामर-
 भूषितमात्मानं विभाव्य हृदयपद्मचन्द्रोपरि सत्त्वपर्क-
 निषणां सत्त्ववतीं शुक्लां वामे स्पर्शया घण्टाधरां दक्षिणे
 हृद्युत्कर्षणयोगेन वज्रधारिणीं ऊर्णायां तथैवावस्थितां
 रत्नवज्रीं पीतां करद्वयेन शिरसि पुष्पमालां बभ्रयनीं
 कण्ठे पद्मवज्रीं रक्तगौरां वामेन सगर्वगृहीतपद्मनाभां
 दक्षिणे तत्पत्रविकामिनीं पूर्ववदेवावस्थितां मूर्धनि कर्ण-
 वज्रीं हरितवर्णां त्रिसूचिकवज्रान्वितहस्तद्वयेनात्मौयमूर्धनं
 धारयन्तीं तथावस्थितां विभाव्य ॐ वज्राङ्कुश जः, ॐ
 वज्रपाश हुँ, ॐ वज्रस्फोट वं, ॐ वज्रावेश ह्रीः इत्येभि-
 र्मन्त्रैः पद्मचन्द्रोपरि यथाक्रमं ज्ञानमण्डलमाकृष्य प्रवेश्य
 बद्ध्वा वशीकृत्य वज्रमुष्टिद्वयं बद्ध्वा तर्जनीकनिष्ठाभिः
 शृङ्खलां कृत्वा रचितवज्रचक्रमुद्रया उत्तानतः स्वमुखव्यव-
 स्थापितया अर्ध्यपाद्यपुष्पधूपादिभिः सम्पूज्य भटिति
 स्वशरीरे प्रवेशयेत् । तदनु सर्वतथागताभिषेकपूर्वक-
 मक्षोभ्यमौलिनमात्मानं विचिन्तयेत् । मन्त्रः ॐ सर्व-
 धर्माभावस्वभाव विशुद्धवज्र अ आ अं अः प्रकृति-
 परिशुद्धाः सर्वधर्मा यदुत सर्वतथागतज्ञानकायमञ्जु-
 श्रीपरिशुद्धितामुपादायेति अ आः सर्वतथागतहृदय
 हर हर ॐ हुँ ह्रीः भगवन् ज्ञानमूर्तिवागीश्वर महाबाह
 सर्वगगनामलसुपरिशुद्धधर्मधातु ज्ञानगर्भ आः इति मन्त्रे-

1 From हृदयपद्म०.....मक्षोभ्यमौलिनमात्मानं विचिन्तय is found only in A and C.

2 A दक्षिणेभ्य ।

3 A च मुष्टि० ।

4 A पुष्पादिभिः ।

5 AC विचिन्तय ।

सादिमध्यावसानाधिष्ठानपूर्वकं नामसङ्गीतिं^१ प्रत्यहं प्रति-
सन्ध्यं चीन् वारान् एकवारं वा पर्यङ्कमभिनन्दन् समा-
हितः सन् पठेत् । एवं तावत् पठेद् यावत् 'सिद्धि-
निमित्तानि न पश्यति । तदनन्तरं यथातन्त्रं सिद्धे-
रुपायमनुतिष्ठेदिति ।

॥ आर्य्यनामसङ्गीतिसाधनं समाप्तम् ॥

83.

नमः श्रीमञ्जुवज्राय ।

भूत्वा श्रीमञ्जुवज्रोऽहं कुर्यां सर्वार्थसम्पदम् ।
सत्त्वानां भ्रमदृष्टौनामित्यादौ परिभावयेत् ॥
हृदन्त्रे^२ न्यस्य मन्त्रं पूजयित्वाऽभिवन्द्य च ।
गुहं सम्बुद्धसन्तूर्तिं गच्छेत् त्रिशरणादिकम् ॥
रत्नत्रयं मे शरणं सर्वं प्रतिदिशाम्यघम् ।
अनुमोदे जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥
स्वभावाभावतः शून्यं^३ निर्निमित्तमहेतुकम् ।
प्रणिधिरहितं सर्वं वस्तुहापगमान्तमम् ॥

ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।

^१ A reads भट्टारिका after 'सङ्गीतिं' ।

^२ A सिद्धं ।

^३ A न्यस्तमन्त्रेभ्यः ।

^४ A अणि ।

अहं शुक्लोच्चसंस्थानं विश्वाङ्गवज्रमध्यगे ।
 चैतयं विभाव्य सम्बुद्धं वज्रसत्त्वं सविद्यकम् ॥
 प्रवेश्यास्येन तस्यैव स्वचित्तं वज्रनिर्गतम् ।
 अक्षरौभूतमब्जे तु होकारद्वयरञ्जितम् ॥
 तत्प्रभाभिस्तु तत्कायं विलीनं चिन्तयेत् ततः ।
 चन्द्रारुणरसावेशमललादिषु संभृतम् ॥
 स्थगितसर्वदिग्देव्यश्चोदनागीतितत्पराः ।
 उत्थानाय विचिन्त्यात्मजगत्सौख्यप्रसिद्धये ॥
 त्वं वज्रचित्त भुवनेश्वर सत्त्वधातो
 चायाहि मां रतिमनोत्तमहार्थकामैः ।
 कामाहि मां जनकसत्त्व महाग्रबन्धो
 यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥
 त्वं वज्रकाय बहुसत्त्वप्रियाङ्गचक्र
 बुद्ध्यर्थबोधिपरमार्थहितानुदर्शी ।
 रागेन रागसमयं मम कामयस्व
 यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥
 त्वं वज्रवाच सकलस्य हितानुकम्पी
 लोकार्थकार्यकरणे सदा सम्प्रवृत्तः ।
 कामाहि मां सुरतचर्य्य समन्तभद्र
 यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥

^१ A अहं, N अग्रं ।

^२ A •महान् ।

^३ A •परार्थः ।

^४ This Śloka is dropped in A.

^५ A न तस्य ।

^६ N •वज्रकाः ।

त्वं वज्रकाय समयाग्र महाहितार्थं
 सम्बोधिवंशतिशक्तः समतानुकम्प्यौ ।
 कामाहि मां गुणनिधिं बहुरत्नभूतं
 यदौच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥
 ततोऽपि भगवन्तं तद्देवौगौत्यनुरोधतः ।
 माथाबद्धस्तु संचिन्त्य मन्त्रार्थं [च] विभावयेत् ॥
 स्फुरदुद्बोधनिर्माणप्रसाधितजगत्त्रयः ।
 स्वतत्त्वोद्भवचिह्नोत्थमञ्जुवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 कुङ्कुमारुणसंमूर्तिर्नौलसितत्रयाननः ।
 भुजद्वयसमाश्लिष्टस्वाभविद्याधरात्यष्टकः ॥
 खड्गबाणभुजश्चापनौलोत्पलपरिग्रहः ।
 विश्वदलाञ्जचन्द्रस्थो वज्रासनशशिप्रभः ॥
 भवसङ्गाद् हि संसारः समसङ्गो विरागकृत् ।
 श्रीमञ्जुवज्रसर्वात्मा सर्वां मायां विचिन्तयेत् ॥

ॐ धर्मधातुस्वभावात्मकोऽहम् ।

ततः प्रवेशयेद् बीजैश्चक्षुरादिषु सत्प्रभैः ।
 क्षिं यं खं स्कंमित्येभिः सञ्जीवार्थोपसाधनम् ॥
 क्षितीशकुलिशाकाशलोकेशस्कन्धिभद्रकान् ।
 यद्वज्रायतनान्येव सौरिणां मण्डलं स्थितम् ॥
 स्वशिरःकण्ठहृच्चन्द्रे ॐ आः हुं मन्त्रसत्प्रभैः ।
 कायवाक्चित्तवज्रैस्तु मन्त्राधिपतिभावनम् ॥

१ A • पिङ्गायं ।

२ AN ऋं ।

३ AN साधनं ।

४ C सङ्गे ।

५ A • कण्ठहृच्चन्द्रे • ।

ॐ सर्वतथागतकायवज्रस्वभावात्मकोऽहम्, ॐ सर्व-
तथागतवाग्वज्रस्वभावात्मकोऽहम्, ॐ सर्वतथागतचित्त-
वज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।

त्रिवज्रलक्षणं वीक्ष्य हज्जानसत्त्वबोजतः ।

सर्वांशवर्त्तिमम्बुद्विविद्यार्चिःकुलमेकभृत् ॥

चक्षुःकायाद्यधिष्ठानस्वमन्त्रोद्भवभामिनीम् ।

शिरोहन्नाभिगुह्ये चरणे कायादिवज्रिभिः ॥

पश्येद् ॐ हुमिति स्वाच्चाहाख्यैः पञ्चाङ्गसत्प्रभाम् ।

कायेशाशोभ्यरत्नेशमिताभामोघसिद्धिभिः ॥

वज्राब्जयोगसम्भूतान् सर्वदिग्भ्यः सुसंस्थितान् ।

संबुद्धान् संजपेद् योगौ रूपवज्रादिभिस्तथा ॥

ॐ सर्वतथागतपूजावज्रस्वभावात्मकोऽहम्, ॐ सर्व-
तथागतानुरागेण वज्रस्वभावात्मकोऽहम् ॥

सर्वधर्म्मैस्तु यं देवं प्रतिशब्दमुशब्दकैः ।

स्वाहङ्कारपरावेशे स्वमनोऽधिपदैवतम् ॥

नमस्ते वरदवज्राय भृतकोटि नमोऽस्तु ते ।

नमस्ते शून्यतागर्भ बुद्धबोधि नमोऽस्तु ते ॥

बुद्धराग नमस्तेऽस्तु बुद्धकाय नमो नमः ।

बुद्धप्रीति नमस्तुभ्यं बुद्धमोद नमो नमः ॥

१ N ०सैक० ।

२ A स्वत्माख्यैः ।

३ A कायेना० ।

४ वच्चाङ्ग०.....०भावात्मकोऽहं is found only in C.

५ A omits सर्वधर्म्मैस्तु.....बुद्धकाय नमो नमः ।

बुद्धस्मित नमस्तुभ्यं बुद्धहास नमो नमः ।
 बुद्धवाच नमस्तेऽस्तु बुद्धभाव नमो नमः ॥
 अभवोद्भव नमस्तेऽस्तु नमस्ते बुद्धसम्भव ।
 गगनोद्भव नमस्तुभ्यं नमस्ते ज्ञानसम्भव ॥
 मायाजाल नमस्तुभ्यं नमस्ते बुद्धनाटक ।
 नमस्ते सर्व्वसार्व्वेभ्यो ज्ञानकाय नमोऽस्तु ते ॥
 विश्वमारविदन्यच्च दहनं सोक्तपञ्चकम् ।
 अक्षरैरमृतं भुक्तं कायवाक्चित्तशुद्धिदत् ॥
 हेतुशक्तिरचिन्त्या हि रागादिविगतभ्रमः ।
 एषेव च परैर्बोधिं प्राप्नोति हि जगौ मुनिः ॥
 अक्षरान्तर्गतं मन्त्रं स्फुरत्कायादिवज्रिभिः ।
 आकाशं व्याप्य मन्त्रान्ते संहरंस्तं जपेत् सुधौः ॥
 एवं जपन् खेदे तु मूर्ध्नीन्दौ प्रणवार्द्रतः ।
 आप्यायने प्रयात्याथ बोधिचित्तं जपेत् पुनः ॥
 स्वप्नमायादिवत् सर्व्वं सर्व्वं कार्य्यं जगद्धितम् ।
 मञ्जुवज्रत्वनिष्पत्तौ भावयेदनिशं प्रभुम् ॥
 दत्तपूजादिको मन्त्रो सज्जने जातसस्पृहः ।
 अक्षराहितसम्बुद्धं ध्यायात् कायादिकल्पितम् ॥
 प्रज्ञोपायात्मकं तत्त्वं जगदेतेन वञ्चितम् ।
 जगतस्तत्त्वनिष्पत्तौ प्रणिधानं तु वृंहयेत् ॥
 श्रीमतो मञ्जुवज्रस्य भावनासशुभादतः ।
 मञ्जुश्रीज्ञानकायः स्यां जगत्सर्व्वभूतप्रदः ॥

^१ A रागादिवेशतः, C रोगादिवेशतः ।

^२ A अक्षराः ।

यदा च द्रष्टुकामः स्यां प्रष्टुकामश्च किञ्चन ।
तमेव नाथं पश्येयं मञ्जुनाथमविघ्नतः ॥

दशदिग्ब्योमपर्यन्तं^१ सर्वसत्त्वार्थसाधने ।
यथा चरति मञ्जुश्रीः सैव चर्या भवेत्सम ॥

यावती प्रथमा कोटिः संसारस्यान्तवर्जिता ।
भावयन् सत्त्वहितायैव चरिष्याम्यमृताक्षरीम्^२ ॥

यावन्तः सर्वबुद्धा वै निर्दृता लोकबान्धवाः ।
तेषां च शासनार्थं तु चरिष्यामि युगे युगे ॥

बालदारकरूपेण विचरिष्यामि सर्वतः ।
मन्त्ररूपेण सत्त्वानां विनश्यामि तदा तदा ॥

व्युत्थाय मञ्जुनाथस्य वहन् गर्वं समाहितः ।
सर्वदैवतरूपांस्तु विषयानुपान्तं जपेत् ॥

शुद्धेन्द्रियप्रयोगेन त्रिमुखान् षड्भुजांस्तथा ।
चक्रवज्रमहारत्नपद्मखड्गधरायुधान् ॥

रूपशब्दमहागन्धरसस्पृष्टव्यधार्मिकान् ।
कायकुलिशरत्नेशमिताभामोघभावजान् ॥

पञ्चविषयरूपांस्तु सर्वबुद्धावबोधतः ।
स्वाधिदैवतयोगेन स्वपरांश्चैव पूजयेत् ॥

भोजनं शयनं स्नानमासनं स्थानमेव च ।
स्वाधिदैवतयोगेन सर्वमेवं प्रकल्पयेत् ॥

^१ A •कायस्य ।

^२ A पर्यन्तः ।

^३ A चरिष्याम्यमृताक्षरी, N चरिष्यामि मृताक्षरी ।

संक्षेपाच्चतुरङ्गस्य लिखितार्थसुभाषितः ।

मञ्जुवज्रोऽस्तु लोकोऽयं स स्यात् सौख्यफलप्रदः ॥

भाषनाखिन्नो मन्त्रं जपेत् ॐ वाक्येदं नमः । उपहृदयं
वा जपेत् ॐ ह्रीं हुँ ।

॥ इति मञ्जुवज्रसाधनम् ॥

84.

नमो मञ्जुनाथाय ।

‘ह्रीं’ नाम सर्वकार्यसमर्थः परमगुह्यतमः सार्व-
कर्मिक एकाक्षरो नाम विद्याराजोऽनतिक्रमणीयः सर्व-
सत्त्वानां, अष्टयः सर्वसत्त्वानां, मङ्गलः सर्वसत्त्वानां,
साधकः सर्वमन्त्राणां, प्रभुः सर्वलोकानां, ईश्वरः सर्व-
विश्वेश्वराणां, मैत्र्यात्मकः सर्वविद्भिष्टानां, कारुणिकः सर्व-
जन्तूनां, नाशकः सर्वविघ्नानाम् । संक्षेपतो यथा यथा
प्रयुज्यते तथा तथा करोति । असाधितोऽपि सर्वकर्मणि
करोति । मन्त्रं जपन् यं स्पृशति स वशो भवति । वस्त्र-
मभिमन्त्र्य प्रावरेत् सुभगो भवति । दन्तकाष्ठमभिमन्त्र्य
भक्षयेद् दन्तशूलमपनयति । श्वेतकरवीरकाष्ठं सप्त
वारानभिमन्त्र्य भक्षयेत् अप्रार्थितमनुलभ्यते । अक्षिशूले

¹ This prose portion is found only in Na.

² Na ह्रीं ।

³ A •कर्मणां ।

⁴ ANa •विद्भिष्टानां ।

⁵ A •विद्यानां ।

⁶ AN •मन्त्रं जपेत् ।

सैन्धवं चूर्णयित्वा सप्त वारानभिमन्थ्य अग्निं पूरयेत्, अग्नि-
शूलमपनयति । गजविष्टोत्थितगर्जनसम्भवां छविकायां
किंशुकपत्रं बद्ध्वा मृदग्निना पक्वां शुष्कलापितां सुखोष्णां
सैन्धवचूर्णतां कृत्वा सप्त वारानभिमन्थ्य कर्णौ पूरयेत्
तत्क्षणादुपशमयति । प्रसवनकाले स्त्रिया गूढगर्भायाः
शूलादिभूताया आटरूपमूलं निष्प्राणकोदकेन पिष्ट्वा
नाभिदेशे लेपयेत् सुखेन प्रसवति । कष्टशूल्यं वा पुरुषं
पुराणघृतमष्टशतवारानभिमन्थ्य पाययेत् लेपयेच्च तत्प्रदेशं
तत्क्षणादेव निःशूल्यं करोति । अजीर्णविस्त्रचिकातिसारे
शूले च सौवर्चलं वा लवणं सप्त वारानभिमन्थ्य भक्षयेत्
तस्माद् व्याधितो(धीन) मुच्यते, तदहनि स्वस्थो भवति ।
प्रसवधर्मिण्याः प्रसवकाङ्क्षिण्या अश्वगन्धामूलं गव्यक्षौरेण
पिष्ट्वा आलोद्य पञ्चविंशतिजप्तेन ऋतुकाले पाययेत् पर-
दारवर्जितेन स्वपत्नीमभिगम्येत, जनयति सुतम् । एका-
हिकद्यहिकचहिकचातुर्थकसततनित्यज्वरेषु पायसं घृत-
संयुक्तं अष्टशतमन्वितं भक्षयेत् स्वस्थो भवति । डाकिनौग्रह-
गृहीतेषु आत्ममुखं अष्टशताभिमन्वितं कृत्वा निरौक्षयेत्
स्वस्थो भवति । बालमातरं पूतनवेतालकुमारग्रहादिषु
सर्वमानुषदुष्टवारुणगृहीतेषु आत्मनो हस्तमष्टशताभि-
मन्वितं कृत्वा गृहीतमस्तकं स्पृशेत्, स्वस्थो भवति । एक-
जप्तेनात्मरक्षा, द्विजप्तेन महारक्षा, त्रिजप्तेन गृहरक्षा,
चतुर्जप्तेन ग्रामरक्षा, पञ्चजप्तेन नगररक्षा, एवं यावत्

¹ A आङ्गुष्ठम् ।

² Na °मातलम् ।

³ AC °दारुणम् ।

⁴ AC शूल्यं ।

⁵ A युतेन, Na पुष्टिम् ।

⁶ A हस्तशतम् ।

पद्मसेन कटकचक्ररक्षा कृता भवति । एतानि चापराणि
क्षुद्रकर्माख्यनुक्तान्यपि करोति । अनेनैव मन्त्रेण स्त्रीः
प्रदरादि'रोगेषु अलम्बुषमूलं क्षीरेण पिष्ट्वा अष्टशताभि-
मन्त्रितं कृत्वा क्षीरेणालोच्य पिबेत् स्वस्था भवतीति ।

तान्तरान्तसमायुक्तसान्तामौस्वरशोभिताम् ।
इन्द्रवर्द्धविन्दुनाऽऽक्रान्तलिपिं दृष्ट्वा जपेद् गुरौ ॥

॥ एकाक्षरकल्पकतिपयप्रयोगः समाप्तः ॥

85.

नमो बुद्धाय ।

अवनिनिहितजानुः सव्यहस्तैकखड्गः

तदितरकरमुष्टौ तर्ज्जनौसक्तपाशः ।

निविडघनशरीरश्चण्डरूक् चण्डचक्षुः

शमयतु भवविघ्नं विघ्नहन्ताचलोऽयम् ॥

दशदिक्षु स्थिता बुद्धा बोधिसत्त्वाश्च नायकाः ।

तेभ्यो नानाविधां पूजां कृत्वा पुष्पादिभिर्धिया ॥

सन्त्रस्तान् दुःखितान् दृष्ट्वा प्रयच्छेदात्मविग्रहम् ।

मन्त्रौ शुभाभिवृद्ध्यर्थं कुर्यात् पापस्य देशनाम् ॥

ततोऽनुमोद्य सम्बुद्धबोधिसत्त्वगणस्य च ।

शैक्षाशैक्षादिसत्त्वानां कृत्वा पुण्यं स्वभावतः ॥

१ A पुरदादि० ।

१ ABa पुण्यदेशनां ।

चिरत्नशरणापन्नः सम्बोधौ वृढनिश्चयः ।
 'भावयेच्चतुरो ब्रह्मविहारांस्तु यथाक्रमम् ॥
 'शून्यांस्तल्लक्षणायोगादनिमित्तानहेतुतः ।
 प्रणिधानविनिर्मुक्तान् भावान् भावाद् विभावयेत् ॥
 विश्वाब्जसूर्यमध्यस्थं ध्यायात् हुँकारसम्भवम् ।
 रक्तचक्षुर्द्वयं वीरं द्विभुजं रत्नमौलिनम् ॥
 सद्यः पापहरं नाथं यथेच्छापरिपूरकम् ।
 अतसौपुष्पसङ्काशं स्फुरद्गङ्गाशुनिर्मलम् ॥
 निष्पीड्यमानदंष्ट्रोष्ठं सर्वाभरणभूषितम् ।
 वामे तर्ज्जनिकापाशं भूमावारूढजानुकम् ॥
 खड्गव्यग्रोग्रहस्तं च श्रीमहाचण्डरोषणम् ।
 केकराक्षं महाघोरं भयस्यापि भयङ्करम् ॥
 समयसत्त्ववद् ध्यायात् ज्ञानसत्त्वं महोज्ज्वलम् ।
 तस्यैव हृदये मन्त्रो बीजं चिह्नसमन्वितम् ॥
 ध्यानात् खिन्नो जपेन्मन्त्रं देवताकारयोगतः ।
 ततो विवक्षितां सिद्धिं प्राप्नोत्येव न संशयः ॥

तत्रायं मन्त्रराजः ॐ चण्डमहारोषण हुँ फट् । अथ
 मन्त्रराजः सक्तदुच्चारितः सर्वपापानि निर्हहति, सर्वत्र
 रक्षामावहति । माघादिभिस्ताडयन् भूतादिभयमप-
 हरति । 'शरावे' खट्विकयाऽभिलिख्य द्वारे लम्बावयेत् ।

१ ABa अभावः ।

A शुक्लः, Ba शुक्लः ।

२ A स्फुरद्गङ्गां सुनिर्मलम् ।

३ A ० बीजं ।

४ B श्रीचण्डमहाः ।

५ A ० भवं हरति ।

६ A आगमशरावे, N आगमशरावे ।

७ BCBa खट्विकया ।

८ B ० लम्बावयेत् ।

अभिलषाप्रसूतानां बालानां रक्षां करोति । मदनेन
गुणलिकां कृत्वा चतुरङ्गुलप्रमाणतः तस्या हृदये साध्य-
गामसहितं भूर्जमन्त्रमभिलिख्य प्रक्षिपेत् । कण्टकेन^१
तु तस्या मुखं कौलयेत्, प्रतिवादिमुखं कौलितं^२ भवति ।
प्रादौ कौलयेत्, गतिं स्तम्भयेत् । हृदयं कौलयेत्, रोषं
स्तम्भयति । मानुषजङ्घास्थिकौलकेन लोहकौलकेन वा नाम
सङ्गीत्वा यान्यङ्गानि कौलयेत् तानि तस्य नश्यन्ति ।
अरिद्वारे निखनेदुच्छादयेत् अभिमन्त्रितश्मशानभस्मना
द्वारपटे निक्षिप्तेनोच्चाटयति । खड्गमभिमन्त्र्य संग्रामे
प्रविशन् जयमासादयति । यस्मिन् कार्ये समुत्पन्ने
बलिमुपसंहरेत् तत्, तस्य सिध्यति । यद् यदिच्छति मन्त्रौ
तत् सर्वं शुभमशुभं वा कर्म करोति जपमात्रेण ।

लिखनाद् यन्मयाऽवाप्तं शुभं सत्त्वार्थसाधकम् ।
तेनायं निखिलो लोको भूयात् सम्बोधिभाजनम् ॥

॥ चण्डमहारोषसाधनं सकल्पं समाप्तम् ।
। कृतिरियं प्रभाकरकौर्त्तेः ॥

^१ ABa कण्टकेन ।

^२ Ba कालितं ।

^३ Ba stops abruptly here.

^४ ANC पटले ।

^५ A सत्त्वार्थम् ।

^६ A सत्त्वार्थम् ।

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं सितपद्मोपरि
 सूर्य्ये कृष्णहुंकारपरिणतं श्रीचण्डमहारोपणं भगवन्त-
 मतसीपुष्पसङ्काशमचलापरनामानं एकमुखं दिभुजं
 केकराक्षं दंष्ट्राविकरालमहाघोरवदनं रत्नमौलिनं दंष्ट्रा-
 निपीडिताधरं मुण्डमालाशिरस्कमारक्तचक्षुर्द्वयं दक्षिणं
 खड्गधरं तर्जनीपाशहृदयस्थवामकरं सितसर्पयज्ञोपवीतं
 व्याघ्रचर्मनिवसनं नानारत्नविरचिताभरणं भूमिलग्नवाम-
 चरणमौषदुन्नतदक्षिणचरणं सूर्य्यप्रभामालिनमात्मानं
 विचिन्त्य समयसत्त्वं ज्ञानमत्त्वभावनापूर्वकमशोभ्यमुकुटिनं
 ध्यायात् । तदनु जापमन्त्रः ॐ चण्डमहारोपणं हुं फट् ।

॥ चण्डमहारोपणसाधनम् ॥

योगी क्वचिन्मनोऽनुकूले स्थाने सुखासनोपविष्टः
 स्वहृदये सूर्य्यमण्डलोपरि कृष्णहुंकारं पश्येत् । तद्रश्या-
 कृष्टगुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् आकाशे व्यवलोकयेत् । तत-
 स्तान् हुंकाररश्मिविनिर्गतपुष्पादिपञ्चोपचारेण सम्पूज्य
 तदग्रे पापदेशनापुण्यानुमोदनापुण्यपरिणामनादिकं
 कुर्यात् । ततो मैत्रीं सर्वसत्त्वेष्वेकपुत्रप्रेमतालक्षणां, करुणां
 दुःखाद् दुःखहेतोः समुद्धरणकामतां, मुदितां प्रमोद-

¹ A • नलापर • ।

² B जापः ।

³ A • प्रेमपुत्रसतालक्षणां ।

रूपां, उपेक्षां असद्यासङ्गपरिहानिस्वभावां भावयेत् ।
ततः शून्यं चैधातुकमवलोक्य अनेन मन्त्रेणाधितिष्ठेत्
ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् । ततोऽन्तरीक्षे
पद्मोपरि सूर्यमण्डलस्थं हुंकारसम्भवं खड्गं हुंकाराधिष्ठित-
मुष्टितमुष्टिकं परिणाम्यात्मानं चण्डाचलरूपनिष्पन्नं
पश्येत् । स्फुरद्बर्तुलरक्तप्रचण्डचक्षुषं प्रविकटभृकुटीललाट-
तटं निष्पीडितदन्तौष्ठं क्षोणीविन्यस्तवामजानुं दक्षिण-
चरणाक्रान्तदुर्वारमारं खड्गव्यग्रोदक्षिणपाणिं त्रिभुवभय-
हरतर्जनीमुष्टिपाशं इन्द्रनीलसमद्युतिं ज्वलदनलमहा-
चण्डरोषं हृद्बीजरश्मिसमाकृष्टज्ञानसत्त्वं समयसत्त्वे
प्रवेश्य अभिषेकं गृह्णीयात् । अभिषेकानन्तरं शिरसि
अक्षोभ्यं पश्येत् । ततो भावनया खिन्नो मन्त्रं जपेत् ।
तत्रायं मन्त्रः ॐ चण्डमहारोषण हुँ फट् ।

॥ [चण्डमहारोषणसाधनम्] ॥

88.

क्वचिन्मनोऽनुकूले स्थाने सुखासनासीनः स्वहृदये
अष्टदलकमलोपरि सूर्यमण्डले कृष्णहुंकारं विचिन्त्य
तद्रश्मिनाऽऽकाशदेशे गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् वक्ष्यमाणचण्ड-
महारोपणमानीय सम्पूज्य पापदेशनाऽकरणसंवरचिशरण-
गमनपुण्यानुमोदनाऽऽत्मनिर्थातनाबोधिचित्तोत्पादना-
दिकं कृत्वा मैत्रौकरुणामुदितोपेक्षाचतुर्ब्रह्मविहारान्

भाषयित्वा 'जगदिदं निःस्वभावस्वभावं' ग्राह्यग्राहकविनि-
र्मुक्तं स्वप्नमायोपमं बुद्ध्या शून्यतां विभावयेत् ।
शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् । तदनु अमलगमनाहमे
अष्टदलकमलोपरि सूर्यमण्डले कृष्णहुँकारजस्रमुष्टौ
हुँकारं तद्रश्मिभिः सकलबुद्धसन्दोहमानीय हुँकारे
प्रवेश्य ततो हुँकारसम्भवमनल्पकल्पानलज्वालामाला-
कुलं दुर्वारमारविध्वंसितं महानीलजीमूतसङ्काशदेशं
विविधाभरणरत्नविभूषितं रत्नसम्बद्धमौलिस्फुरत्यञ्चवीर-
कुमारं करालसमुल्लसत्कुन्दसङ्काशदन्तौष्ठपोडनाद् दुष्ट-
सन्तासबौभत्सरूपश्रियं भृकुटीदन्तुरनिरीक्षणं युगपत्
पातालसन्दर्शितनेत्रद्वयं मेदिनीमण्डलारूढसव्यैकजानुं
अरविन्दस्थसूर्यासनासीनवामाङ्घ्रिणोत्थातुकामं दक्षिण-
पाणौ हुँकारगर्भज्वलन्नीलखड्गं वाममुष्टौ तर्जनीतर्जित-
व्याकुलानेकहरिहरहरण्यगर्भादिकेशद्वन्द्वारिबन्धनाय
वज्राङ्कितसुवर्णपाशं जगद्वाञ्छितानन्तसम्पत्तिदानैकरत्नं
श्रीचण्डमहारोपणं भावयेत् । महाक्रोधराजाजलस्य
भगवतो हृदि पद्मसूर्यस्थहुँकारसम्भवाङ्कितगर्भखड्गं
परिणम्य हुँकारजद्वितीयं चण्डमहारोपणं हृदयान्तर्गत-
भगवन्तं चिन्तयेत् । तस्यापि हृदये पद्मसूर्यस्थं हुँकार-
जातञ्जुकृष्णतदङ्कितगर्भखड्गं तद्रश्मिसमाकृष्टं ज्ञानसत्त्वं
समयसत्त्ववद् दृष्ट्वा जःकारेणानयेत् आचमनप्रोक्षणादिकं

१ A जगदिःस्वभाव० ।

२ A ऊकारः ख० ।

३ A ०दंष्ट्रो ।

४ AC ०वन्दनाय ।

५ AC ऊंजात० ।

६ C संबुद्धा ।

७ A ०समुल्लस० ।

८ A ०व्याकुलीवैद्य० ।

९ A ०गर्भ० ।

दद्याद् हुंकारेण तच्चैव प्रवेशयेत्, वँकारेण बन्धयेत्,
 होकारेण तोषयेत् । पयसि पय इव एकौभूतं नायकं
 माषयेत् । भगवतः चक्षुःश्रोत्रयोर्नासापुटयोर्मुखशिरसि
 चित्ते यथायोगं वैरोचनाक्षोभ्यरत्नसम्भ्रामिताभामोष-
 सिद्धिं नैरात्म्यां षडङ्गेषु न्यसेत् । हृदयस्थितहुंकारा-
 श्मिर्गतपञ्चतथागतदेवीगणं रश्मिभिरानौय पञ्चामृतपूर्ण-
 कुम्भैः स्नापयित्वा मौलौ अक्षोभ्यं देवीभिर्नानाविधनृत्य-
 बाद्यादिविविधपूजादिभिरानन्दयेत् । ततो भगवान्
 परार्थोद्यतः सर्वसत्त्वान् रागद्वेषमोहादिभिः हरिहर-
 द्विरण्यगर्भकन्दर्पादिभिर्महामोहजालैर्महाद्वेषजालैर्महा-
 रागजालैरविद्यान्धकारेण भवचक्रे भ्राम्यतस्तान् पश्येत् ।
 ततो हन्तन्वस्फुरितैर्महाक्रोधराजैरनेकस्थान् मारवृन्दान्
 ससैन्यान् दिगम्बरान् मुक्तकेशान् क्रन्दमानान् अत्राणान्
 वज्रपाशेन बद्धाऽऽनीय विध्वंस्य विचूर्ण्य तौष्ट्येन खड्गेन
 च्छित्त्वा मैत्रौ चित्तेन पुनर्निर्माय धर्मे विनेतुं स्वपदान्तिके
 स्थापयेत् । ध्यानात् खिन्नो मन्त्रं जपेत् । चित्तं भ्रवो-
 रन्तराले समारोप्य विश्वैकतत्त्वमूर्तिर्महाचण्डमहारोषण-
 नायस्य मन्त्रजपमात्रेण दुर्हान्तदान्तिं जगदवश्यशान्तिं
 रक्षणं वर्द्धनं तुष्टिं पुष्टिं तथोच्चाटनाकर्षणमारणत्रासनं
 सर्वकर्म कुर्वीत । ॐ चण्डमहारोषण हुं फट् ।

॥ इति चण्डमहारोपणसाधनं समाप्तम् ॥

¹ A •महाजालैः ।

² •क्रोधः dropped in A.

³ A विपिचेण ।

⁴ A भ्रवोः ।

⁵ A •चण्डरोषणः ।

⁶ AN •दान्तिं ।

89.

नमस्तारायै ।

पूर्ववच्छून्यतापर्यन्तं विभाव्य पद्मचन्द्रे तांबीजपरि-
णतेन्दीवरं तांबीजगर्भं, तत्परिनिष्पन्नां हरिताममोघ-
सिद्धिमकुटीं^१ वरदोत्पलधारिदक्षिणवामंकरां अशोक-
कान्तामारीचेकजटाव्यग्रदक्षिणवामदिग्भागां दिव्य-
कुमारौमलङ्कारवतीं ध्यात्वा ज्ञानसत्त्वेन सहैकौलस्य
ॐ तारे तुत्तारे^२ तुरे स्वाहा इति मन्त्रं जप्त्वा तन्मनसैव
यथेष्टं विहरेत् ।

॥ इत्यार्यखदिरवर्णी^३ तारासाधनम् ॥

90.

नमस्तारायै ।

प्रथमं स्वहृदौन्दुमध्यस्थतांबीजविनिर्गतरश्मिभिर्निष्प-
न्नान् गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् ध्यायात् । तांश्च बाह्याध्यात्म्य-
पूजाभिः सम्पूज्य तदग्रे सप्तविधानुत्तरपूजां कुर्यात् । ततः
शून्यतां विभाव्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभाव-
शुद्धोऽहमित्युच्चारयेत् । ततश्चन्द्रे तांसम्भूतां सितोत्पलस्थ-
तांकारोद्भूतां तारां^४ श्यामां द्विभुजां दक्षिणे वरदां
वामे सनालेन्दौवरधरां सर्व्वाभरणभूषितां पद्म-चन्द्रासने

^१ B ० सकुटी ।^२ A स्वग्रहः ।^३ A ० तुतारेः ।^४ वाम० dropped in A.^५ A ० रौ सालः ।^६ Ab ० खदिरतारा०, A खदिरवर्णा ।

पञ्चद्विपक्षां चिन्तयेत् । समयमुद्रां बन्धयेत् । 'हस्त-
द्वयेन सम्पुटान्त्रलिं कृत्वा तर्जनौद्वयेन मध्यमे पिधा-
नाङ्गुलीयलग्ने' विकचोत्पलमुद्रा । ततः ॐ तारे तुत्तारे
तुरे स्वाहा इति मन्त्रं जपेत् ।

॥ महत्तरोतारासाधनं समाप्तम् ॥

91.

नमस्तारायै ।

पूर्ववत् शून्यतापर्यन्तं विभाव्य पङ्कारजविश्वकमल-
मध्ये अकारजचन्द्रे श्यामताङ्कारजां तारां श्यामवर्णां
सर्वालङ्कारधरां वामे नीलोत्पलवतीं दक्षिणे वरदां
अर्धपर्यङ्कनिषसां दक्षिणपार्श्वे अशोककान्तां पौतां नाना-
रत्नमकुटां वामदक्षिणहस्तयोरशोकपल्लवकुलिशधरां तथा
महामायूरीं पौतां वामेतरकरयोर्मयूरपिच्छिकाचामर-
धारिणीं वामपार्श्वे एकजटां खर्व्यां कृष्णां व्याघ्राजिनधरां
चिनेत्रां दंष्ट्राकरालवदनां ज्वलत्पिङ्गलोर्ध्वकेशां कर्त्ति-
कपालधारिणीं तथा आर्यजाङ्गुलीं श्यामां वामदक्षिण-
हस्तयोः कृष्णोरगचामरधारिणीं विभावयेत् । एवं च
ध्यानात् खिन्नो मन्त्रं जपेत् । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
स्वाहा ।

॥ इति 'वरदतारासाधनं समाप्तम् ॥

¹ हस्तद्वयेन found only in Ab.

² AC एकजटां ।

³ N आख्यानात् ।

⁴ ANC ०ङ्गुलावलग्नौ ।

⁵ AbBa ०पिङ्गो ।

⁶ Ab तारा० ।

92.

ताँकारजं ताँकाराक्रान्तमध्यमिन्दौवरं ध्यात्वा
तत्परिणतामार्यतारां श्यामवर्णां वामेनोत्पलधरां दक्षिणे
वरदां भद्रासनस्थिताममोघसिद्धिमकुटीं ध्यात्वा ज्ञान-
सत्त्वेनैकीकृत्य ॐ तारे तुत्तारे तुरे अमुकं अमुकीं वा
वशमानय स्वाहा इति साध्यनामसहितमनन्तरोक्तेन
संस्थानियमेन जपेत् । शरादिचिह्नाभावेऽपि साध्यंगल-
मुत्पलेन बद्धा स्वशरीरारुणकिरणसञ्चयैस्तच्छरीरमापूर्य
स्ववशे स्थापयेदिति ।

॥ वश्याधिकारतारासाधनं समाप्तम् ॥

93.

नमो वज्रताराय ।

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि वज्रताराप्रसाधनम् ।

होमकर्म्मविधानेन सर्वकामार्थसाधकम् ।

तत्रेमानि मन्त्रपदानि भवन्ति— नम आर्यावलोकिते-
श्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय
तद्यथा ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्वदुष्टप्रदुष्टान् मम कृते
जम्भय स्तम्भय मोहय बन्धय हुँ हुँ हुँ फट् फट् फट्
सर्वदुष्टस्तम्भानि तारे स्वाहा ।

¹ A तारा० ।

² Ab ०स्थाम० ।

³ CAb omits.

⁴ A ०गता० ।

⁵ ANC वश्यतारा०, Ab आर्यतारा०, B तारा० ।

⁶ AC फट् only.

⁷ A स्तम्भता० ।

मातृमण्डलमध्यस्थां तारादेवीं विभावयेत् ।
 अष्टबाहुं चतुर्वक्त्रां सर्व्वालङ्कारभूषिताम् ॥
 कनकवर्णनिभां भव्यां कुमारीलक्षणोज्ज्वलाम् ।
 पञ्चबुद्धमहामकुटीं वज्रसूर्याभिषेकजाम् ॥
 नवयौवनलावण्यां चलत्कनककुण्डलाम् ।
 विश्वपद्मसमासीनां रक्तप्रभाविभूषिताम् ॥
 वज्रपाशं तथा शङ्खसच्छरोद्यतदक्षिणाम् ।
 वज्राङ्कुशोत्पलधनुस्तर्जनीवामधारिणीम् ।
 वज्रपर्य्यङ्कयोगेन साधयेद् भुवनत्रयम् ॥
 पूर्वेण पुष्पतारां तु सितवर्णां मनोरमाम् ।
 ॐकाराक्षरनिष्पन्नां पुष्पदामकराकुलाम् ॥
 द्विभुजामेकवक्त्रां च सर्व्वालङ्कारभूषिताम् ।
 दक्षिणे धूपतारां तु कृष्णवर्णां सुरूपिणीम् ॥
 धूपशाखाकरव्यग्रां सर्व्वालङ्कारभूषिताम् ।
 पश्चिमे दीपतारां च दीपयष्टिकराकुलाम् ॥
 पीतवर्णां महाभूषां चलत्कनककुण्डलाम् ।
 उत्तरे गन्धतारां तु गन्धशङ्खकराकुलाम् ॥
 रक्तवर्णनिभां देवीं भावयेद् गर्भमण्डले ।
 द्वारपालौस्ततो ध्यायादङ्कुश्यादिप्रभेदतः ॥

पूर्व्वद्वारे वज्राङ्कुशौमेकवक्त्रां द्विभुजां वज्राङ्कुशोत्पल-
 हस्तां विवृतवदनां कृष्णवर्णां, दक्षिणद्वारे वज्रपाशीं

¹ A वचयोग० ।

² AC omits.

³ AC omits.

⁴ A omits.

⁵ B ०यष्टिकुलां करां, A ०कराकुली ।

पौतवर्णां विहृताननां एकवक्त्रां द्विभुजां वज्रपाशहस्तां,
पश्चिमद्वारे वज्रस्फोटौ रक्तवर्णां एकवक्त्रां द्विभुजां विहृत-
वदनां वज्रस्फोटहस्तां, उत्तरद्वारे वज्रघण्टां श्वेतवर्णां
एकवक्त्रां द्विभुजां विहृतवदनां वज्रघण्टाहस्तां; एता
आलीढपदस्थाः सूर्यासिनाः सूर्यप्रभा ज्वालामाला-
कुलाः सर्पाभरणा द्रष्टव्याः ।

ऊर्ध्वं ऊष्णीषविजयामधः सुम्भां विभावयेत् ।

चक्रं च नागपाशं च ध्यात्वा मन्त्रं स्फुरन् जपेत् ॥

ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ।

दशाक्षरैर्दश देवत्यो दशपारमिताश्रयाः ।

भावनौयाः प्रयोगेन सर्वकार्यप्रसिद्धये ॥

एतन्मन्त्रवरं श्रेष्ठं सर्वबुद्धैर्नमस्कृतम् ।

पठितसिद्धिकरं तीव्रं वज्रपञ्जरभाषितम् ॥

अनेन मन्त्रेण पटाञ्चलं सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा ग्रन्थिं
बद्धा विन्धायामपि गच्छन् न केनाप्यवलीयते । व्याघ्र-
चौरनक्रसिंहसर्पदन्तिमहिषभल्लुकगवयादयो न पस्मरन्-
मात्रेण नश्यन्ति विलीयन्ते । अनेन मन्त्रेणोत्पलाना-
मष्टोत्तरशतं यावद् शुद्ध्यताम् । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकीं मे वशमानय स्वाहा, अनेनैव मन्त्रेण काक-
पक्षं द्वात्रिंशद् वारान् परिजप्यारिगृहे गोपयेत् सप्ताहे-
नोच्चाटयति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे चल प्रचल शीघ्र-
गामिनि देवदत्तमुच्चाटय हुँ हुँ फट् ।

¹ B सर्वा० ।

² AC ० पञ्चल० ।

³ A ० लौयेत् ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकाभिधानां कुमारीं मच्चं विवाहेन तस्याः पिता
प्रयच्छतु स्वाहा ।

मदनं चण्डबीजं च तथोन्मत्तकमेव च ।

अशोकपत्रं पुष्पं च जुह्यात् सहस्रपञ्चकम् ॥

घृतमधुगुडहोमं कन्यासिद्धौ प्रशस्यते ।

सप्ताहेन तदा योगी लभेत् कन्यां स्ववाञ्छिताम् ॥

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकाभिधानां स्वस्थानत आकर्षय ममान्तिके जः,
अनेन मन्त्रेण बदरीकण्टकानां पञ्चसहस्राणि स्वयम्भू-
कुसुमाक्तानि जुह्यात् । अनेन कृतेन नृपाणामपि
कन्यामाकर्षयेदिति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । रजस्वलाकर्पटे भगवतीं
द्भिभुजामेकाननामङ्कुशोत्पलपाशहस्तां विलिख्य तस्याः
पुरतः पूजां कृत्वा इमे पुष्पाः शुभा दिव्या इत्यादिना
पश्चात् मन्त्रं जपेत् भावान्वितः— ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकीं मम ईप्सितस्वप्नं कथय हूँ फट् । पञ्चसहस्रेणा-
गच्छति । पाशेन गलके बद्ध्वा अङ्कुशेन विदार्य च साध्यं
पादतले ध्यात्वा दासौरूपेण भुञ्जयेत् ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ताराधारणीं सप्ताभि-
मन्त्रितां कृत्वाऽऽत्मनोऽक्षिद्वयं मार्जयेत् । राजकुलस्यान्तिके
प्रविशेत् । अथ स राजा शिष्यवद् गौरवं करोति, विरुद्धं

^१ A सिद्धौ

^२ A लक्ष्म्या ।

A • कुसुमानि ।

न वक्ति, प्रसादं च प्रयच्छति, प्रियालापं कुरुते, दासता-
मुपैति, क्रुद्धोऽपि वशो भवेदिति दृष्टप्रत्ययः सद्भूतः ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ताराधारणीं शतधा-
ऽऽवर्त्य दिवदनाशौविषं भस्म कृत्वा रक्तवर्णगो(गावौ)घृतेन
अर्कतूलेन वर्त्ति कृत्वा प्रज्वालयाञ्जनं पातयेत् । तमञ्जनं
वज्रसूर्यवज्रधर्माभ्यां समर्द्धं परमान्नेन धूपयेत् । भस्मना
सार्द्धमस्त्रिमञ्जयेत् । यां पश्यति चक्षुर्वज्रेण सा यदि
पद्मनर्तेश्वरं न रक्षति तदाऽहं तारा न भवेयम्, घाति-
ताश्च बुद्धा भगवन्तो मया भवेयुरिति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । अदशनशिशुलोलां
ग्रहीत्वा ताराधारण्या सप्ताभिमन्त्रितां कृत्वा भृङ्गराज-
मूलेन गोरोचनया सार्द्धमेकौकृत्य ललाटे तिलकं परिधाय
यां पश्यति, तां वश्यां कुरुते, नान्यं रमते, नान्यस्मिन्
गच्छति, स्वयं न त्यजति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । उदरकौटं तारा-
धारण्या सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा वज्रधर्मेण सार्द्धं कन्यायै
ताम्बूलेन दद्यात् । अभ्यवहते योगवरेण मुञ्चति,^१ नान्यं
रमते, नान्यस्मिन् गच्छति, स्वपतिं त्यजति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । महातैलेनात्मानमभ्यञ्ज्य
ताराधारणीं जपेद्युतमेकं भावनान्वितः । जपान्ते
शालिपिष्टकुड्मल्यां शङ्कुलिका यस्य दीयते, सा पञ्च-
तायामपि न मुञ्चेदिति ।

^१ A समर्द्ध ।

^२ A परमान्नेन ।

^३ A सापदि ।

^४ ANC क्षरति ।

^५ ANC यां यां ।

^६ A मुञ्चति ।

^७ A कुन्दमन्या, N कुट्टमन्ना ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । चन्द्रोपरागसमये ताराधारणीं जपन् सेवां कृत्वा तद्भूतलोकेश्वरं गृह्य शङ्खचूर्णं भावयेत् । प्रमदायै दातव्यम् । पञ्चतायामपि तमनुवर्त्तते ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ताराधारणीमन्त्रेण मदनफलमष्टोत्तरशतवारान् परिजप्य तेन फलेन हय-
ग्रीवेन सार्द्धं यां व्रक्षति सा वश्या भवति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकस्य बन्धनमुक्तिं कुरु मुः स्वाहा, अनेन मन्त्रेणार्क-
दलं साध्यनामविदभिर्तं संलिख्य कुलीरगर्ते स्थापयेत्,
बन्धनमुक्तिर्भवति ।

॥ वज्रतारामाधनं समाप्तम् ॥

94.

नमस्ताराय ।

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि वज्रताराप्रसाधनम् ।

होमकर्मविधानेन सर्वकामार्थसाधनम् ॥

तत्रेमानि मन्त्रपदानि भवन्ति । तद्यथा, नम आर्या-
वलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणि-
काय, तद्यथा, ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्वदुष्टप्रदुष्टान् मम
हृते जम्भय स्तम्भय मोहय बन्धय हुँ हुँ हुँ फट् फट् फट्,
सर्वदुष्टस्तम्भनि तारे स्वाहा । तत्रादौ तावत् स्वहृदि

^१ A नाना ।

^२ AN रक्षति ।

^३ A फट् फट् only.

चन्द्रमण्डले ताँकारबीजं ध्यात्वा तद्रश्मिसमाहृतगुणैः
बोधिसत्त्वान् नानाविधपूजादिभिः सम्पूज्य पापदेशनादिभिः
कृत्वा चिशरणगाथां पठेत् । ततश्चतुर्ब्रह्मविहारान् भाव-
यित्वा ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति मन्त्र-
मुच्चारयेत् । ततः पँकारजपद्मे चन्द्रमण्डलोपरि ताँकार-
बीजं पुनरपि ध्यात्वा तत्परिणामेन—

मातृमण्डलमध्यस्थां तारादेवीं विभावयेत् ।

अष्टबाहुं चतुर्वक्त्रां सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥

कनकवर्णनिभां भव्यां कुमारौलक्षणेज्ज्वलाम् ।

विश्वपद्मसमासीनचन्द्रासनसुसंस्थिताम् ॥

पीतकृष्णसितरक्तसव्यावर्चचतुर्मुखाम् ।

प्रतिमुखं चिनेचां च वज्रपर्यङ्कसंस्थिताम् ॥

रक्तप्रभां चतुर्बुद्धमकुटीं वज्रशरशङ्खवरदसदक्षिण-
लसत्करां उत्पलचापवज्राङ्कुशवज्रपाशसतर्जनीवामस-
त्कराम्—

वज्रपर्यङ्कयोगेन साधयेद् भुवनत्रयम् ।

तदग्रतः पुष्पतारां सितवर्णां मनोरमाम् ॥

ॐकाराक्षरनिष्पन्नां पुष्पदामकराकुलाम् ।

द्विभुजां चैकवक्त्रां तु सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥

दक्षिणे धूपतारां च कृष्णवर्णां सुरूपिणीम् ।

धूपघटीकरव्यग्रां सर्वालङ्कारशोभिताम् ॥

पश्चिमे दीपतारां च पीतवर्णां मनोहराम् ।

दीपयष्टिधरां दिव्यां चलत्कनककुण्डलाम् ॥

उत्तरे गन्धतारां वै गन्धशङ्खकराकुलाम् ।

रक्तवर्णनिभां देवीं भावयेद् गर्भमण्डले ॥

एताः एकवक्त्रा द्विभुजाः सर्व्यालङ्कारभूषिता
वज्रपाशद्वन्द्वश्चेति । एताः षड् देव्य ईषत्करालवदना
चक्षिताक्षेपसंस्थिताः । एताः सर्वा मण्डलचक्रे ध्यात्वा
हृदीजरश्मिसमानौतज्ञानचक्रं जः-हुँ-वँ-होरित्येतैराकर्ष-
णादिकं कुर्यात् ।

पूर्वद्वारे ततो ध्यायाद् वज्राङ्कुशौ सितद्युतिम् ।

वज्राङ्कुशसचिह्नककरात्मकमनोहराम् ॥

दक्षिणद्वारे वज्रपाशौ कृष्णामतिरतिप्रियाम् ।

दिव्यालङ्कारभूषाङ्गौ वज्रपाशधरां वराम् ॥

वज्रस्फोटां पीतवर्णां वज्रस्फोटाङ्कसत्कराम् ।

चिन्तयेत् पश्चिमे द्वारे नानालङ्कारभूषिताम् ॥

वज्रघण्टामुत्तरद्वारे वज्रघण्टायुधामथ ।

रक्तवर्णां शुभां शश्वत् पश्येद् वै दिव्यरूपिणीम् ॥

ऊर्ध्वे उष्णीषविजयां पीतवर्णां सुरुपिणीम् ।

ध्यायात् सम्भाधिफलदां मन्त्री चक्रधरां ततः ॥

तद्गर्भमण्डलस्याधः कृष्णवर्णां विभावयेत् ।

सुभां भास्वरसद्रूपां नागपाशलसत्कराम् ॥

द्विभुजा एकवदनाः सर्वा ज्ञेया मनोहराः ।

अक्षरैर्दशभिश्चैता देवत्यो दश निर्मिताः ।

दशपारमिताः शुद्धाः सर्वकर्मप्रसिद्धये ॥

तच्च दशाक्षराणि— ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ।

¹ AN होम्य तै० ।

² B ०करामेक० ।

³ ANC read सुरुपिणीं after पीतवर्णां ।

⁴ C omits चिन्तयेत्.....चक्रधरां ततः ।

⁵ ANC ०मुत्तरे ।

⁶ B भास्वरत० ।

तथा चित्तवाक्कायाधिष्ठानाभिषेकबिन्दुसूक्ष्मयोगजाया-
दयोऽपि ध्यातव्या इति ।

एतन्मन्त्रवरं श्रेष्ठं सर्वबुद्धैर्नमस्कृतम् ।

पठितमिद्विकरं दिव्यं वज्रपञ्जरभाषितम् ॥

इति ।

अत्रायं उपचारः । अनेन मन्त्रेण पटाञ्चलं गृहीत्वा
सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा ग्रन्थिं बद्ध्वा विन्ध्याटवौमपि गच्छन्
केनाप्यवलीयते, व्याघ्रचौरनक्रमिंहमर्पदन्तिमहिषभलुक-
गवयाश्वादयो नश्यन्ति विलीयन्त इति । तथा अनेन
मन्त्रेणोत्पलानामष्टोत्तरशतं जुह्यात्, ॐ तारे तुत्तारे
तुरे अमुकौ मे वशमानय स्वाहा । यामिच्छति तां वश-
मानयति । तथा अनेन मन्त्रेण काकपक्षं द्वात्रिंशद्वारान्
परिजप्यारिगृहे गोपयेत्, सप्ताहेनोच्चाटयति— ॐ तारे
तुत्तारे तुरे चल प्रचल शौघ्रगामिनि देवदत्तमुच्चाटय हुं
फट् । इति उच्चाटनविधिः ।

अथापरः प्रयोगः । ॐ तारे तुत्तारे तुरे अमुकाभि-
धानां कुमारीं मह्यमुद्वाहेन तस्याः पितुः प्रयच्छतु
स्वाहा ।

मदनं चण्डबीजं च उन्मत्तकफलं तथा ।

अशोकपत्रं पुष्पं च जुह्यात् सहस्रपञ्चकम् ॥

घृतमधुगुडहोमं वै कन्यामिद्वौ प्रशस्यते ।

सप्ताहेन ततो योगौ लभेत् कन्यां स्ववाञ्छिताम् ॥

इति ।

¹ ANC विन्ध्याया० ।

² ANC तदुन्मत्तफ० ।

³ N बल प्रचल० ।

⁴ A सुवा० ।

अथापरः प्रयोगः । ॐ तारे तुत्तारे तुरे अमुकाभि-
धानां स्वस्थानत आकर्षय ममान्तिके जः इत्यनेन^१ मन्त्रेण
बदरकण्टकानि पञ्च सहस्राणि स्वयम्भूकुसुमाक्रान्ति
होतव्यानि । एतेन नृपाणामपि कन्यामाकर्षयति ।

अथापरोऽपि प्रयोगो भवति । रजःस्वलाकर्षटे भग-
वतीं द्विभुजामेकवक्त्रामङ्कुशपाशोत्पलहस्तां विलिख्य तस्याः
पुरतः पूजां कृत्वा इमे पुष्पाः शुभा दिव्या इत्यादिना
मन्त्रं जपेत् भावनान्वितः— ॐ तारे तुत्तारे तुरे अमुकौ
ममेक्षितं स्वप्नं कथय हुं फट् । पञ्चसहस्रेणागच्छति ।

पाशेन गलकं बद्धा अङ्कुशेन विदार्य च ।

चरणवुत्पलेनैव बद्धाऽऽकृष्य समन्ततः ।

माध्यं पादतले ध्यात्वा दासीरूपेण भुञ्जयेत् ॥

अथापरः प्रयोगः । ताराधारणीं सप्ताभिमन्त्रितां
कृत्वा अग्निद्वयमञ्जयेत् । राजकुलस्यान्तिके प्रविशति, स
राजा गौरवादिकं करोति, एकान्ततो वश्यो भवतीति ।

अथापरः प्रयोगः । ताराधारणीं शतधाऽऽवर्त्य द्वि-
वदनमाशौविषं भस्म कृत्वा रक्तवर्णगो(गावौ)घृतेनार्कतूलेन
वर्तिकां च कृत्वा प्रज्वालयाञ्जनं पातयेत् । तमञ्जनं सूर्य-
वज्राभ्यां^२ सम्पाद्य परमान्त्रेण धूपयेत् । तद्भस्मना सार्द्धमग्नि
अञ्जयेत् । यां पश्यति चक्षुर्वज्रेण सा यदि पद्मनर्तेश्वरं
न रक्षति, तदाऽहं तारा न भवेयम्, घातिताश्च मे बुद्धा
भगवन्तो भवेयुरिति ।

^१ ANC अनेन ।

^२ A ०सुमानि ।

^३ A दुष्टि ।

^४ AN वक्ष्यन्माभ्यां, B वक्ष्यसूर्यवक्ष्यन्माभ्यां ।

^५ ANC क्षरति ।

अथापरः प्रयोगः । उदर^१कौटकं धारण्या^२ सप्ताभि-
मन्त्रितं कृत्वा वज्रधर्मेण सार्द्धमेकैकृत्य ताम्बूलेन दद्यात् ।
अभ्यवहरति अनेन प्रयोगवरेण मुञ्चति स्वपत्नीवाचरति ।

अथापरः प्रयोगो भवति । अदशनशिशुलोलां गृहीत्वा
ताराधारण्या सप्ताभिमन्त्रितां कृत्वा भृङ्गराजगोरोचनया
सार्द्धमेकैकृत्य ललाटे तिलकं परिधाय यां पश्यति तां
वशं कुरुते ।

अथापरोऽपि प्रयोगः । महातैलेनात्मानमभ्यञ्ज्य तारा-
धारणौमयुतमपि जपेत्, भावयन् जपान्ते शालिपिष्टकेन
'कुड्मल्या शङ्कुलिकां' कृत्वा यस्मै दीयते स पञ्चताया-
मपि न मुञ्चति ।

अथापरोऽपि प्रयोगः । चन्द्रोपरागसमये ताराधारणौ
जपन्, सिवां च कुर्वन्, तदुद्भवलोकेश्वरेण शङ्खचूर्णं भाव-
येत् । तद् यस्या दीयते सा [यावत्] पञ्चत्वमनुवर्तते ।

अपरः प्रयोगः । ताराधारण्या मदनफलमष्टोत्तर-
शतवारान् परिजप्य तेन फलेन हयग्रीवेण सार्द्धं यां
स्रक्षति सा वश्या भवति ।

अपरोऽपि प्रयोगो भवति । ॐ तारे तुत्तारे तुरे
अमुकस्य बन्धनमुक्तिं कुरु स्वाहा अनेन मन्त्रेणार्कदले
साध्यनामविदर्भितं विलिख्य कुलौरगर्त्ते^६ गोपयेत्,
बन्धनमुक्तिर्भवति ।

॥ इति वज्रतारासाधनं समाप्तम् ॥

^१ B ० कौट ।

^२ धारण्या dropped in A.

^३ A कुड्मल्या०, N कुट्टमल्या ।

^४ ABC शङ्कुलिकां ।

^५ AC यत् ।

^६ AC ० गर्भे ।

95.

‘नमो वचताग्यै ।

वज्रतारां नमस्कृत्य गुरुपूर्वक्रमागताम् ।

तस्याश्च साधनं स्पष्टं लिख्यते स्मृतये मया ॥

मनोऽनुकूले स्थाने सुखासनोपविष्टो योगौ ॐ रक्ष
रक्ष हुँ हुँ फट् स्वाहा इति स्थानात्मयोगरक्षां कृत्वा
हृदये ताँकारं दृष्ट्वा तद्रश्मिभिः समाकृष्टां भगवतीं
वज्रतारां समाण्डलेयां वक्ष्यमाणभुजायुधां समालम्ब्या-
काशे पुष्पादिभिः सम्पूज्य —

रत्नचयं मे शरणं सर्वं प्रतिदिशाम्यघम् ।

अनुमोदे जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥

इत्युच्चार्य मैत्र्यादिभावनां कुर्यात् । सर्वसत्त्वा मया
संसारदुःखादुद्धृत्य महासुखे बुद्धत्वे [प्रतिष्ठापयितव्या
इति] सर्वाकारवरोपेतशून्यतां भावयेत् । चित्तमेवेदं
भ्रान्तं तेन तेनाकारेण प्रतिभासते । यथा स्वप्ने चित्ता-
दन्यत्र ग्राह्यं न विद्यते ग्राह्याभावात्, चित्तमपि ग्राहकं
न भवति, तस्माद् विश्वमिदं निःस्वभावं प्रकृतिपरिशुद्धं
आद्यमनुत्पन्नं पश्येत् ।

तदनु आकाशे पूर्वप्रणिधानबलादुत्पन्नं शुद्धलौकिक-
विज्ञानस्वभावं रेफोद्भवं सूर्यमण्डलं तदुपरि कृष्ण-
हुँकारेण परिणतां शुक्लधर्मादयां ऊर्ध्वस्थितां त्रिकोणां
अन्तःशुषिरां विश्वपद्मविश्ववज्राधिष्ठितमध्यां ध्यात्वा विश्व-

वज्रवेदिकायां चत्वारि महाभूतानि भावयेत् । लँकारजं
 पृथ्वीमण्डलं पीतं चतुरस्रं कोणेषु चिह्न[चि]कवज्राङ्कितम्,
 तदूर्ध्वे वँकारजं वरुणमण्डलं शुक्लं वर्तुलघटाङ्कम्,
 तदुपरि रेफपरिणतमग्निमण्डलं चिकोणं कोणेषु रेफा-
 ङ्कितम्, तदुपरि यँकारपरिणतं वायुमण्डलमर्द्धचन्द्राकार-
 मन्तद्वयेन चलत्पताकाङ्कितं धूम्रवर्णं चिन्तयित्वा, तत्परि-
 णतं कूटागारं पञ्चरत्नमयं चतुरस्रं चतुर्द्वारं चतुस्तोरण-
 भूषितं हाराङ्गहारपट्टस्रग्दाममण्डितं अष्टस्तम्भोप-
 शोभितं स्तम्भोपरि (वृत्त)वलयवज्रावलीवृतं मध्यपुटेषु
 पञ्चसु द्वारेषु अध ऊर्ध्वे च विश्वपद्मम् । तत्र मध्यासने
 अकारादिषोडशस्वरपरिणामेन चन्द्रमण्डलमादर्शज्ञान-
 स्वभावं तदुपरि ककारादिचतुस्त्रिंशदृञ्जनैः सूर्य्यमण्डलं
 तयोरेकतां समताज्ञानं तदुपरि ताँकारजोत्पन्नकर्णा-
 कायां चन्द्रस्थताँकारं प्रत्यवेक्षणाज्ञानं तद्वीजरश्मिभि-
 राकृष्टानां सर्व्वतथागतानां प्रवेशे कृत्यानुष्ठानज्ञानं
 तदनु भगवत्या निष्पत्तिः सुविशुद्धधर्मधानज्ञानम् ।
 एवं पञ्चाकाराणि सम्बोधिक्रमेणैव ताँकारनिगन्तस्वबौज-
 चिह्नपरिणामनिष्पन्नदशदेवत्या सहैव निष्पन्नां तां
 भगवतीं चिन्तयेत् पीतवर्णां पीतकृष्णारक्तश्वेतमिति
 चतुर्वक्त्रामष्टभुजां वज्रपाशशङ्खशरवरददक्षिणकरां वज्रा-
 ङ्कुशोत्पलकाम्बुकतर्जनीवामकरां सर्वाङ्गलङ्कारभूषितां
 रक्तप्रभाविभूषितां नवयौवनां वज्रपर्य्यङ्किनीं विश्वपद्मा-
 सनस्थितां पञ्चतथागतमुकुटिनीं ध्यायात् ।

पूर्व्वदले पुण्यतारां श्वेतां ॐकारजां द्विभुजां पुण्य-
 मालाधारिणीं सर्वाङ्गलङ्कारभूषिताम्, ताकारेण दक्षिणे

धूपतारां कृष्णां धूपशाखाकराम्, रेकारेण पश्चिमे दीप-
तारां पीतां दीपयष्टिकराम्, तुकारेण उत्तरे गन्धतारां
रक्तां गन्धशङ्करां ध्यायात् ; गर्भमण्डले ताकारेण
अङ्कुशतारां अङ्कुशहस्ताम्, दक्षिणे रेकारेण पाशतारां
कृष्णवज्रपाशहस्तां, पश्चिमे तुकारेण स्फोटतारां पीतवर्णां
निगडहस्ताम्, उत्तरे रेकारेणावेशतारां रक्तां घण्टा-
कराम्, अधसि स्वाकारेण सुम्भतारां कृष्णां नागपाश-
कराम्, ऊर्ध्वे हाकारेण उष्णीषविजयतारां पीतां चक्रधरां
ध्यायात् ।

तदनु हृच्चन्द्रस्थितचिह्नबीजपरिणतज्ञानसत्त्वहृच्चन्द्रे
ताँकारं दृष्ट्वा तद्रश्मिभिर्ज्ञानमण्डलमाकृष्य सम्पूज्य जः हुं
वं होः इत्यनेन मन्त्रेण आकर्षणप्रवेशनबन्धनतोषणं
कुर्यात् । तदनु चक्षुरादिषु मोहवज्रादयः षट् चिन्तनीयाः,
कायवाक्चित्तेषु ॐ-आः-हुँकारपरिणताः खेचरी-
भूचरीनैरात्माश्चिन्तनीयाः । तदनु हृद्बीजरश्मिभिराकृ-
ष्टान् तथागतान् सम्पूज्य अभिषेकं प्रार्थयेत् । अभि-
षिञ्चन्तु मां सर्व्वतथागता इति । तैस्तथागतैर्ज्ञानामृत-
पूर्णकलशैरभिषिच्यते । अभिषिच्यमानानां अभिषेक-
जिनाः शिरसि जायन्ते । तत्र भगवत्या रत्नसम्भवः,
पुष्पतारादीनां यथाक्रमं वैरोचनाक्षोभ्यामिताभाऽमोघ-
सिंहयः, अङ्कुशतारादीनामपि ते एव । अधोदेवत्यूङ्क्ष-
देवत्योरक्षोभ्यवैरोचनौ हृद्बीजनिर्गतपुष्पादिभिः सम्पूज्य,
बीणादिभिः संस्तुत्य, रसवज्रादिभिः ढौकितं समासाद्य,
प्रत्येकं स्फुरणेनाखेदनपर्यन्तेन जगदर्थं कारयित्वा पुष्पा-
दयः क्रमेण भगवत्या हृदये प्रतिष्ठाश्चिन्तनीयाः । भगवत्या

अपि स्फुरणयोगेन सर्वमेव विश्वं मायोपमस्वप्नोपममिव
 चिन्ताधीनमाक[ल]य्य स्वहृद्बीजे प्रतिष्ठा ध्येया । तदनु
 तद्बीजं रश्मिपुञ्जाकारं क्रमावलीनं सूक्ष्मबिन्दुरूपं महा-
 सुखमयं ध्यात्वा तमपि निरुपलब्धिं कुर्यात् । पुनर्भट्टिति
 आविर्भूतं मण्डलं दृष्ट्वा बलिं दद्यात् ॐ अकारो
 मुखं सर्वधर्माणां आद्यमनुत्पन्नत्वात् । ॐ आः हुँ फट्
 स्वाहा इत्यनेन मन्त्रेण दिक्पालेभ्यः । तदनु मन्त्रं
 जपेत् ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा । मालामन्त्रं वा ॐ
 आर्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महा-
 कारुणिकाय, तद्यथा, ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्वदुष्ट-
 प्रदुष्टानां मम हृते जम्भय स्तम्भय मोहय बन्धय हुँ
 हुँ हुँ फट् फट् फट् सर्वदुष्टस्तम्भनि तारे स्वाहा ।

विधाय वज्रतारायाः साधनं यन्मयार्जितम् ।
 शुभं तेन जनाः सर्वे मन्त्रसम्बुद्धभास्कराः^१ ॥

॥ इति वज्रतारासाधनम् ॥

^१ Then follows the same *Prayogas* as given in the two previous *Sādhana*s of *Vajrātārā*.

96.

नमो वज्रतारायै ।

वज्रतारां नमस्कृत्य सितवर्णां मनोरमाम् ।

तत्साधनविधिं वक्ष्ये सर्व्वसत्त्वार्थहेतुना ॥

इह भावनाधिकृतो योगौ स्वहृदि चन्द्रमण्डले ताँकारं विचिन्त्य मुखशौचादिकं कुर्यात् । अत्यन्तसुखासनोपविष्टः स्वहृद्बीजात् रश्मिं निश्चार्य्य तेन रश्मिनाऽऽकृष्य ताराभट्टारिकां पुरतोऽन्तरौष्टेऽवस्थाप्य गुरुबुद्धबोधिसत्त्वांश्च पुरतः पापदेशनादिकं कुर्यात् । पापदेशना अकरणसंवरं अनुमोदना परिणामना त्रिशरणगमनं बोधिचित्तोत्पादनं मार्गाश्रयणं चतुर्ब्रह्मविहारीभावना । ॐ शून्यताज्ञान-वज्रस्वभावात्मकोऽहमिति शून्यताभावनां च विभाव्य बिम्बनिष्पत्तिभावनां च भावयेत् । ततः पँकारपरिणतं सितमष्टदलकमलं तस्योपरि अकारपरिणतं चन्द्रं चन्द्रोपरि ताँकारपरिणतं सितमुत्पलं उत्पलमध्ये चन्द्रं चन्द्रमध्ये ताँकारं ताँकाराद् गगनतलं विश्वं च तारारूपेण संस्फार्य्य तारारूपेण त्रिभुवनस्थितान् सत्त्वान् व्यवस्थाप्य पुनस्तच्चैव ताँकारे संस्फार्य्य उत्पलचन्द्रे ताँकारपरिणत-ताराभट्टारिकारूपेणात्मानं पश्यति । सितवर्णां सितकमलोपरि चन्द्रासनस्थां वज्रपर्य्यङ्किनीं सितचन्द्राश्रितां षोडशान्दवपुष्मतीं नानाभरणभूषितां दक्षिणे हस्ते वरदां वामेनोत्पलधारिणीं अशेषमारविध्वंसन्तीं स्वकायरोम-

¹ AC ०महदलं ।

² A सम्यर्थ, N संहार्य्य ।

³ A ०वयुः० ।

कूपतो बुद्धबोधिसत्त्वान् स्फुरन्तीं भावयेत् । ईदृशीं भावनां
स्थिरौकृत्य मन्त्रं जपेत् । स्वहृदि सितमष्टारचक्रं विचिन्त्य
अरं प्रति अष्टौ अक्षरान् विभाव्य मध्ये स्वाहाकारं दत्त्वा
जपेत्, मनसा वाचयेन्मन्त्रं ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ।
अनेन चिन्तितमात्रेण सर्व्वमारैरवध्यो भवेत् ।

कविता वक्तृता चैव प्रज्ञा चात्यन्तनिर्म्मला ।

कल्पान्तं (अपि) जीवनोपायमुक्तं वज्रमृता स्वयम् ॥

राजानो वशगास्तस्य शान्ताः पुरजनैः सह ।

अप्यखण्डितरोमात्मा सर्व्वशत्रुषु सर्व्वदा ॥

(आर्य्ये)वज्रतारा महातेजाः सर्व्वसिद्धिप्रदायिका ।

दत्त्वा तु दक्षिणां वा[ऽपि] सुवर्णरजतादिकम् ॥

श्रोतव्यं परया भक्त्या पण्डितेन महात्मना ।

अभिषेकाग्रलब्धो यो गुरुभक्तिपरात्मकः ॥

स श्रोता च भवेदत्र प्रोक्तो जिनगणैः सदा ।

अन्यथा नैव सिद्ध्यति यदि साक्षात् स्वयं जिनः ॥

॥ वज्रतारासाधनं समाप्तम् ।

। कृतिरियं आर्य्यनागार्ज्जुनपादानाम् ॥

¹ A अलि ।

² AN ०माराः ख० ।

³ AC परमया ।

97.

नमस्तारायै ।

प्रथमं तावन्मन्त्री स्वहृद्यकारपरिणतं चन्द्रमण्डलं तच्च स्थितताँकारं पीतवर्णं तत्परिणतं नवसूचिकं वज्रं तद्वरटके ताँकारं भावयेत् । तद्रश्मिभिरानीतज्ञानसत्त्वस्वभावां भगवतीं वक्ष्यमाणभुजचिह्नाद्यलङ्कृतां अष्टभुजां चतुर्वक्त्रां वज्रपर्यङ्कनिषणां दशदेवतीपरिवृतां नभसि दृष्ट्वा स्वहृद्बीजनिर्गतपुण्यादिपञ्चोपचारपूजाभिः सम्पूज्य पाप-देशना-पुण्यानुमोदना-चिश्चरणगमन-बोधिचित्तोत्पाद-मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षा भावयेत् । ततः सर्वधर्मानात्मानं च स्वप्नोपमं निःस्वभावं आद्यमनुत्पन्नमधिमुच्य मन्त्रमुच्चारयेत् ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् । तदनन्तरं बोधिचित्तमनुस्मृत्य आकाशे रँकारपरिणतं सूर्यमण्डलं तच्च हुँकारपरिणतं त्रिसूचिकं वज्रं तद्रश्मिसम्भूतं तावदिच्छाविस्तरं जाज्वल्यमानं वज्रप्राकारं तद्रश्मिनिर्मित-वज्रपञ्जरं वज्रभूमिं बाह्यसीमाबन्धं च ध्यात्वा तद्रश्मिभिर्विघ्नानुत्सार्य पञ्जरमध्ये आकाशस्वभावां धर्मोदयामेका-राकारां अधः सूर्याग्रामुपरि विशालां शुक्लां विभावयेत् । तन्मध्ये गगनस्वरूपविश्वदलकमलकर्णिकास्थितत्रिसूचिक-वज्रं तद्देविकाव्यापीनि चतुर्म्हाभूतमण्डलानि । यँकार-परिणतं अर्द्धचन्द्राकारं नीलं वायुमण्डलं कटिद्वये लल-त्यताकाङ्क्षितम्, तदुपरि रँकारजं अग्निमण्डलं त्रिकोणं

¹ AC ०श्रूक० ।

² AC ०श्रूक० ।

³ A सूर्याग्रामु०, N ०श्चोपरि० ।

⁴ N omits.

रक्तं कोणेषु^१ रेफाङ्कं तस्योपरि वङ्कारजं वरुणमण्डलं वर्णं
सितघण्टाङ्कं^२ तदुपरि लङ्कारजं माहेन्द्रमण्डलं पीतं
चतुरस्रं कोणेषु त्रिसूचिकवज्राङ्कितं तत्स्वभावं मायोपमं
विज्ञानं विदित्वा चतुर्भुजाभूतपरिणामजं परिशुद्धबुद्ध-
क्षेत्रसंक्षेपरूपं महामोक्षपुरं वैरोचनस्वभावं विश्ववज्र-
वेदिकामध्ये नानारत्नमयं कूटागारम्—

चतुरस्रं चतुर्द्वारमष्टस्तम्भोपशोभितम् ।

चतुर्वेदीपरिक्षिप्तं चतुस्तोरणमण्डितम् ॥

हारार्द्धहारपट्टा(घण्टा)दर्शचामरविचित्रपताकाघण्टा-
विभूषितम् । तस्य गर्भपुटे अष्टदलं पद्मं मकेशरं वरटको-
परि अकारपरिणतं चन्द्रमण्डलमादर्शज्ञानस्वभावं तस्यो-
परि ताङ्कारं पीतं समताज्ञानस्वभावं सूर्यमण्डला-
क्रान्तम्^३ । ततः ताङ्कारपरिणतं कनकवर्णं नवसूचिकवज्रं
बीजगर्भप्रत्यवेक्षणास्वभावं तन्निर्गतरश्मिभिः स्फुरित्वा
दशसु दिक्षु भगवत्याकारैः^४ सत्त्वार्थं कृत्वा पुनस्तत्रैव
बीजचिह्नसंहरणकृत्यानुष्ठानस्वभावम् । ततो बीजचिह्न-
चन्द्रसूर्यपरिणतां भगवतीं सुविशुद्धधर्मधातुस्तुभावाम्—

वज्रतारां चतुर्वक्त्रां सर्व्वालङ्कारभूषिताम् ।

अष्टभुजां कनकवर्णां कुमारीलक्ष्णोज्ज्वलाम् ॥

नवयौवनकान्तिमतीं चलत्कनककुण्डलाम् ।

चतुर्बुद्धमहामुकुटीं पद्मरागप्रभान्विताम् ॥

^१ A कोशेक्षु ।

^२ A ० लकमलपद्मं ।

^३ A ० क्रान्तं ।

^४ A ० घण्टाकां ।

^५ A वरटकपरिणतं ।

^६ NC ० तदङ्कारैः ।

वज्रपाशं शरं शङ्खं विभ्रतौ दक्षिणैः करैः ।
 वामैः पीतोत्पलं चापमङ्कुशं तर्जनीं तथा ॥
 हेमाभं प्रथमं वक्त्रं शुक्लदक्षिणमुत्तरम् ।
 लोहितं पश्चिमं नीलं वज्रपर्यङ्कमासनम् ॥
 मन्त्रो हृद्बीजसम्भूतो मण्डलाधिपतेर्मुखात् ।
 निर्गतो दशदेवीनां विभक्तो बीजतां गतः ॥

ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा । पूर्वदिग्दलेषु चन्द्र-
 मण्डलस्थानि ॐ तारेतु अक्षराणि पूर्वादिदिग्दारेषु
 सूर्यमण्डलस्थानि तारेतुरे अक्षराणि ऊर्ध्वे सूर्य-
 मण्डलस्थं स्वाक्षरमधः सूर्यमण्डलस्थं हाक्षरं तद्बीजाक्षर-
 परिणतानि चिह्नानि बीजगर्भानि भावयित्वा तद्रश्मिभिः
 स्फुरणसंहरणं कृत्वा तद्बीजचिह्नपरिणता देव्यः—

विज्ञेया दश देवत्यो दशभूमिस्वरूपतः ।
 वज्रपर्यङ्कयोगिन्य एकास्या द्विभुजाश्च ताः ॥
 चन्द्रस्थां पूर्वतस्तारां शुक्लवर्णां विभूषिताम् ।
 पुष्पदामान्वितकरां भावयेत् प्रणवोद्भवाम् ॥
 दक्षिणे धूपतारां तु (कृष्णां) चन्द्रे ताकारसम्भवाम् ।
 धूपशखान्वितकरां सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥
 पश्चिमे दीपतारां च पीतवर्णां सुभूषिताम् ।
 दीपवृक्षान्वितकरां चन्द्रे रेकारसम्भवाम् ॥
 चन्द्रे तुकारसम्भूतां गन्धतारां तथोत्तरे ।
 गन्धशङ्खोद्यतकरां रक्तवर्णां सुभूषिताम् ॥

¹ AN omit, but add पाश० before तर्जनीं in the same line.

² A पूर्वदिग्दा० ।

³ C drops this line.

⁴ A तुत्तार० ।

विदिग्दले तथा चिह्नमक्षोभ्यादिप्रभेदतः ।

वज्रचक्रं तथा पद्मं शङ्खं तद्वर्णभेदतः ॥

द्वारपालीस्तथा ध्यायात् सूर्यस्थाः सर्पभूषणाः ।

पूर्वद्वारेऽङ्कुशौ शुक्लां बीजत्ता कारसम्भवाम् ॥

दक्षिणे अङ्कुशधरां वामतो दुष्टतर्जनीम् ।

दक्षिणे पाशौ पीतां बीजरेकारसम्भवाम् ॥

सपाशतर्जनीहस्तां रक्तमण्डलसंश्रिताम् ।

स्फोटां च पश्चिमे रक्तां तुबीजाक्षरसम्भवाम् ॥

वज्राक्षौ^१ तर्जनीहस्तां वज्रमण्डलसुस्थिताम् ।

श्यामामुत्तरतो घण्टां बीजरेकारसम्भवाम् ।

वज्रघण्टान्वितकरां रश्मिस्थां वामतर्जनीम् ॥

कोणभागेषु चिह्नानि मामक्यादिविशुद्धितः ।

बोधिचित्तघटो^२ मेरुर्वह्नि^३ कुण्डं महाध्वजः ॥

ऊर्ध्वे^४ चोष्णीषविजयां सूर्ये^५ स्वाकारसम्भवाम् ।

शुक्लवज्रधरां शुक्लां वामे च रिपुतर्जनीम् ॥

नागपाशधरां नीलां सूर्ये^६ हाकारसम्भवाम् ।

वामे च तर्जनीं^७ घोरामधः सुम्भां विभावयेत् ॥

सर्वासां चक्षुराद्यधिष्ठानं मोहवज्रां न्यस्येत् ।

नेत्रद्वयेषु वज्रां च कर्णयोर्मात्सर्यिकां तथा ।

घ्राणे वक्त्रे तु रागवज्रिकाम् ।

^१ A बीजन्तु० ।

^२ N तद्वीजा० ।

^३ N वज्रावलीं ; but this does not suit the metre.

^४ A ०गतो ।

^५ A ०कुण्डलं ।

^६ A ०साधार ।

काये चैर्धावजां तु मनो नैरात्म्ययोगिनी ॥

इति चक्षुराद्यधिष्ठानं कृत्वा कायवाक्चित्ताधिष्ठानं
ॐकारेण कायाधिष्ठानं आःकारेण वागधिष्ठानं हुंकारेण
चित्ताधिष्ठानम् । ततः सर्वासां देवतीनां हृदि चन्द्र-
मण्डलस्थं बीजाक्षरं पश्येत् ।

ततो रश्मिभिरानीतं ज्ञानसत्त्वस्य मण्डलम् ।

पुष्पतारादिदेवताभिः स्फुरित्वा सर्वपूजाभिः पूजयेत् ।
ततो ज्ञानसत्त्वमण्डलं द्वारपालीप्रयोगेन समयमण्डले
प्रवेशयेत् ॐ वज्राङ्कुशि आकर्षय जः, ॐ वज्रपाशि
प्रवेशय हुं, ॐ वज्रस्फोट बन्धय वं, ॐ वज्रावेश वशीकुरु
होः । तदनन्तरं स्वहृद्बीजनिर्गत रश्मिभिः त्रैधातुकस्थितान्
बुद्धानानीय सम्पूज्य मातृभिरनुनाथ्यते, अभिषिञ्चन्तु
मां सर्वतथागता बुद्धज्ञानेनेति । ततस्तैर्बुद्धैः हेरुकरूपैः
पञ्चामृतभृतपञ्चतथागतात्मकैः कलशैः पञ्चभिरभि-
षिच्यते^१ । अभिषिच्यमाने पुष्पकुङ्कुमदृष्टिर्दुन्दुभिश्च
भवति, देवताभिः पूज्यते स्तुयते च । अभिषिक्ते मूर्द्धि
रत्नसम्भव उत्पद्यते, मध्यपुटदेवतीनां यथाक्रमं वैरो-
चनाश्लेष्मिताभाऽमोघसिद्धिस्तथागता द्वारपालीनां
मुकुटेषु भवन्ति । उष्णीषाया रत्नेशः, सुम्भाया मुकुटे
अश्लेष्म उत्पद्यते । ततो भगवतीं निर्माणकायैः सर्वासु
दिक्षु सत्त्वार्थं कुर्वन्तीं दृष्ट्वा मन्त्रं जपेत् ॐ तारे तुत्तारे
तुरे स्वाहा ।

^१ जः dropped in N.

^२ A ० धातुस्थि० ।

^३ A ० नाथ्यते, C ० राथ्यते ।

^४ A ० षिच्यते ।

^५ A वल० ।

एतन्मन्त्रवरं श्रेष्ठं सर्वबुद्धैर्नमस्कृतम् ।

पठितसिद्धिकरं दिव्यं वज्रपञ्जरभाषितम् ॥

अथापरोऽपि धारणीमन्त्रः— नम आर्यावलोकिते-
श्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय तस्यैवा
ॐ तारे तुत्तारे तुरे सर्वदुष्टप्रदुष्टान् मम कृते जन्मय
स्तन्मय मोहय बन्धय हुँ हुँ हुँ फट् फट् फट् सर्व-
दुष्टस्तन्मनि तारे स्वाहा ।

॥ वज्रतारासाधनं समाप्तम् ।

। कृतिरियं महापण्डितस्थविरधर्माकरमतिपादानाम् ॥

98.

वमस्तारायै ।

तारां प्रणम्य महतीं जननीं जिनानां

निःशेषदोषरहितां गुणिनां हिताय^१ ।

तत्साधनं सुविशदैः^२ सुपदैश्च भक्त्या

संलिख्यते वचनतः सुहृदामिहापि ॥

नापूर्वं लिख्यते किञ्चित् किन्तु वाक्याद्^३ गुरोरपि
श्रुतं यत् तदपि^४ स्मर्तुं संक्षेपतः प्रलिख्यते ॥

^१ AN पण्डितः ।

^२ A धर्माकरपा० ।

^३ A जननीं जिनानां ।

^४ AC महत्वा ।

^५ N सुविशद्य ।

^६ AN बाह्यात् ।

^७ A उदयि ।

प्रथमं तावत् प्रातरुत्थाय मन्त्रौ मुखचरणादिकं
प्रक्षाल्य पवित्रौभूय विजने मनोऽनुकूले सुगन्धोपलिप्ते
सुरभिकुसुमावकीर्णे च भूप्रदेशे सुखासनोपविष्टः स्वहृदये
प्रथमस्वरपरिणतं शीतांशुमण्डलं विचिन्त्य तन्मध्ये कम-
नीयनीलनौरजं तत्किञ्चल्लो निष्कलङ्कशशाङ्कमण्डलं
तदुपरि पीततांकारबीजं पश्येत् । ततोऽपि पीततांकार-
बीजात् निःसृत्य जगन्मोहान्धकारापहारिभिर्मयूख-
समूहैर्दशसु दिक्षु ये चापर्यन्ता लोकधातवो विद्यन्ते,
तान् सर्वानवभास्य तत्रस्थानप्यसंख्येयानप्रमेयान् बुद्ध-
बोधिसत्त्वांश्चाकाशदेशेऽप्यानीयावस्थाप्यन्ते । तदनु तेषा-
माकाशदेशावस्थितानां महाकारुणिकानां बुद्धबोधि-
सत्त्वानां दिव्यपुष्पधूपगन्धमाल्यविलेपनचूर्णचौवरच्छत्र-
ध्वजघण्टापताकादिभिर्महतीं पूजां कृत्वा पापदेशनां
कुर्यात् । यत्किञ्चिदनादिसंसारे संसरता मया पापकं-
कर्म कायेन वा मनसाऽपि कृतं कारितं क्रियमाणमनु-
मोदितं वा तत् सर्वं प्रतिदेशयामि, इत्यनेन विधिना^१
प्रतिदेश्य पुनरकरणसंवरं^२ प्रतिगृह्य पुण्यानुमोदनां
कुर्यात् । सुगतप्रत्येकश्रावकजिनानां तत्सुतानामपि
बोधिसत्त्वानां सदेवकसब्रह्मकलोकानां यत् कुशलं तत्
सर्वमनुमोदयामीति । तदनु रत्नत्रयशरणगमनम्—

बुद्धं शरणं गच्छामि यावदाबोधिमण्डतः^३ ।

^१ • शशाङ्क • dropped in A.

^२ A समावेशं सरता ।

^३ A विना ।

^४ A भूकुशलं ।

^५ • चण्डा • dropped in A.

^६ A omits.

^७ A सदैव • ।

^८ मण्डलः in A.

धर्मं शरणं गच्छामि यावदाबोधिमण्डतः^१ ।

सङ्घं शरणं गच्छामि यावदाबोधिमण्डतः^१ ॥

इति । पश्चात् मार्गाश्रयणम्, मार्गस्तथागतोक्तः स चाश्रयणीयो मया नान्य इति । तदनु अध्येषणां कुर्यात् । जगदर्थमासंसारं कुर्वन्तो भगवन्तस्तथागतास्तत्सुता अपि तिष्ठन्तु मां परिनिर्व्वान्तु इति । तदनु याचना, तादृशैर्निरुत्तरां धर्मदेशनां भगवन्तस्तथागता देशयन्तु, यथा भूटित्येव संसारिणः सत्त्वा भवबन्धनान्निर्मुक्ता भवन्तीति । तदनन्तरं पुण्यपरिणामनां कुर्यात् । सप्तविधानुत्तरपूजापापदेशनाकुशलमूलमुपजातं तत् सर्व्वं सम्यक्सम्बोधये^२ परिणामयामीति । अथवा समासतः सप्तविधानुत्तरपूजासूचकं श्लोकमेनं पठेत्—

सर्व्वं पापमहं दिशामि परमं प्रीत्यानुमोदे^३ शुभान्

आजन्मस्थितयेऽर्थये भगवतः सङ्घर्मरत्नस्य च ।

रत्नानां त्रयमभ्युपैमि शरणं बोधौ दधे मानसं

तन्मार्गं च समाश्रये शुभविधीन् सम्बोधये नामये ॥

इत्यनेन सप्तविधानुत्तरपूजां विधाय ॐ मुः इति विसर्ज्जयेत् । अथवा—

शौलचन्दनलिप्ताङ्गा ध्यानप्रावरणावृताः ।

बोध्यङ्गकुसुमाकीर्णा विहरध्वं यथासुखम् ॥

इत्यनेन । तदनन्तरं चतुर्ब्रह्मविहारं मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षासंज्ञकं वक्ष्यमाणक्रमेण भावयेत् । तत्र केयं मैत्री ?

^१ मण्डलः in A.

^२ A मा ।

^३ A ०मोदान् ।

^४ AN ॐ आः ॐ ।

^५ A omits.

^६ A ०म्बोधिं ।

^७ या जन्म in A.

सर्वसत्त्वेकपुत्रप्रेमतालक्षणा, अथवा हितसुखोपमंहारा-
कारेति । करुणा पुनः कौटुशी ? दुःखाद् दुःखहेतोः
समुद्भरणकामता, त्रिदुःखदुःखमहानलप्रज्वलितसंसार-
लोहभवनप्रविष्टान् जन्तून् ततोऽपि समुद्धरामीत्यध्या-
शयो वा करुणा, अथवा त्रिदुःखदुःखितानां सत्त्वानां
संसारान्बन्धेः समुद्भरणेच्छा । मुदिता तु ईदृशी । प्रमोदो
मुदिता, अथवाऽसदृशे बुद्धत्वे तदुपाये च सर्व एव
संसारिणः सत्त्वा मया प्रतिष्ठापयितव्या इत्यध्याशयो
मुदिता, यदा विश्वेषां यानि कुशलानि तेषु तद्गौ-
श्रय्यादिषु च आकृष्टचित्तता । कोपेक्षा ? प्रतिघानुनय-
निबन्धनमपहाय हिताहितेषु जन्तुषु परमहिताचरण-
मुपेक्षा, यदा सर्वस्मिन् प्रेमानुशयरहितपरहितधर्म-
तायां स्वरसवाहिनी प्रवृत्तिरुपेक्षा, अथवा 'लाभालाभ-
यशोऽपयशोनिन्दास्तुतिसुखदुःखेत्याद्यष्टलोकधर्मप्रमुख-
सकलाप्रस्तुतव्यापारोपेक्षणमुपेक्षा । चतुर्ब्रह्मविहार-
भावनानन्तरं सर्वधर्मप्रकृतिपरिशुद्धतां भावयेत् । सर्व
एव धर्माः प्रकृत्या स्वभावेन परिशुद्धा अहमपि प्रकृति-
परिशुद्ध इत्यादिकमामुखीकुर्यात् । इमां च सर्वधर्म-
प्रकृतिपरिशुद्धतामनेन मन्त्रेणाधितिष्ठेत् ॐ स्वभाव-
शुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति । यदि प्रकृति-
परिशुद्धाः सर्वधर्माः कुतस्तर्हि संसारमावहति ? ग्राह्य-
ग्राहकादिमलावृतत्वात् । तद्विगमोपायः सन्मार्गभावना,
तथा स निरुद्धः स्यात् । अतः प्रकृतिपरिशुद्धाः सर्व-

¹ A प्रतिघानुनयन० ।

² N परममहिताचरण, A ० हितावरणः ।

³ ० परहित० dropped in A.

⁴ A लाभयशो० ।

धर्मा इति सिद्धम् । सर्वधर्मप्रकृतिपरिशुद्धतां विभाव्य
 सर्वधर्मशून्यतां विभावयेत् । तत्रेयं शून्यता ।
 ग्राह्यग्राहकादिसकलकल्पनाप्रपञ्चवञ्चितचिदाद्वैतप्रकाश-
 माचात्मकं सचराचरं विश्वमिति चिन्तयेत् । इमां शून्यतामनेनापि मन्त्रेणाधितिष्ठेत् ॐ शून्यताज्ञानवत्-
 स्वभावात्मकोऽहमिति । तदनु पूर्वहृदिस्थमृगाङ्गमण्डल-
 मध्यवर्तिलसन्नीलोत्पलकिञ्जल्काभ्यन्तरस्थितनिष्कलङ्क-
 निशानाद्यमण्डलोपरिस्थितात् पीततांकारबीजाद् भग-
 वतीमार्थतारामुत्तमश्यामवर्णां द्विभुजां प्रहसितवदनां
 निरुत्तराशेषगुणशालिनीं निःशेषदोषरहितां दिव्यसुवर्ण-
 माणिक्यमुक्तारत्नाद्याभरणभूषितां मनोहारिहारावली-
 शतालङ्कृतकुचयुग्मां दिव्यकङ्कणकेयूरादिमण्डितबाहुद्वयां
 मेखलामलमणिगणकिरणावलीसुशोभितनितम्बभागां ना-
 नारत्नखचितरणनूपुरविशोभितचरणयुग्मलां पारिजाता-
 दिकुसुममञ्जरीपरिमलपरिकलितचारुनिवङ्केशां भग-
 वदमोघसिद्धितथागतरत्नविराजितशिरोदेशां चतुर्दश-
 मूर्तिमतीं परमशृङ्गारोज्ज्वलविग्रहां अभिनन्दयामनवतीं
 शरदमलनीलोत्पलनेत्रां दिव्यसर्वपटाम्बरावृतशरीरां
 शकटचक्रप्रमाणमितकमलोपरिसितरश्मिमण्डलोपविष्टा-
 मर्द्धपर्यङ्कस्थितां दक्षिणकरेण वरदां वामेन विकच-
 कान्तेन्द्रीवरं बिभ्रतीं निष्पाद्य चिन्तयेत् । एवंरूपां
 भगवतीं यावदिच्छति तावद् विभावयेत् ।

¹ ग्राह्य०, dropped in N.

² A ० वलीन० ।

³ N विकचकाचका० ।

⁴ C ० वर्तुलवद्वी० ।

⁵ C ० चलमूपुर० ।

तदनन्तरमस्या एव भगवत्या हृदिस्थहिमांशुमण्डल-
मध्यावस्थितमञ्जुनीलसरोजकिञ्जल्कान्तर्गतकलङ्काङ्क-
वर्जितकुमुदबान्धवमण्डलमध्यावलीनपीतताँकारबीज-
विभिर्गतानेकमरौचिमालाभिः स्त्रैलोक्यालोककारिणीभि-
र्यक्षाऽनादिसंसिद्धा भगवती ज्ञानसत्त्वरूपाऽप्याकाशदा-
नीयते । आनीय तामाकाशदेशेऽवस्थाप्य रत्नभाज-
नावस्थितसुगन्धितोयेन सुरभिकुसुमेन च तस्या एव
भगवत्याश्चरणार्घं दत्त्वा दिव्यपुष्पधूपदीपनैवेद्यगन्धमाल्य-
विलेपनचूर्णचौवरच्छत्रध्वजघण्टापताकादिभिर्बाह्यगुह्य-
पूजाभिर्बहुविधाभिश्च तामेव भगवतीं पूजयेत् । पुनः
पुनः सम्पूज्य स्तुत्वा च मुद्रां दर्शयेत् । सम्पुटाञ्जलिं कृत्वा
मध्यमे सूचीं कुर्यात् । तयोः पर्वत्रयोपरि किञ्चित् सङ्कोच्य
तर्ज्जन्यौ धारयेत् । अङ्गुष्ठौ समौ कृत्य तत्पर्व्वत्रयसमीपे
स्थापयेत् । अनामिके करपुटे स्थाप्य कनिष्ठे प्रसार्य
स्निष्टीकृत्य दर्शयेदिति विकचोत्पलमुद्रेयम् । अनया मुद्रया
तामेव भगवतीं ज्ञानसत्त्वरूपां सन्तोष्य अत्रैव समयसत्त्व-
रूपाया भगवत्या मन्त्रं भावयेदित्यनयोरद्वैतमधिमुञ्चेत् ।

तदनु निशीथिनीनाथमण्डलमध्यनिविष्टविकचनीला-
म्बुजकिञ्जल्कान्तलीननिष्कलङ्केन्दुमण्डलोपरिस्थितपीत-
ताँकारबीजनिर्गताश्चापर्य्यन्ताश्च तारादेव्या दशदिग्लोक-
धातून् समवभास्य तत्स्थितानामपि सत्त्वानां नानारत्न-
वर्षणेन दारिद्र्यादिदुःखमपनयन्ति । क्षणिकनैरात्म्यादि-

१ ० स्त्रैलोक्या ० ..... कुसुमेन repeated in C.

२ A ० दाभीयन्ते ।

३ A ० लजावस्थितः ।

४ A ० मध्यविष्टः ।

५ N ० घातुमवः ।

धर्म्यदेशनामृतेन तान् सन्तर्पयन्ति । पुनः पुनर्गोना-
 प्रकारं जगदर्थं कृत्वा विश्वमपि तारारूपं निष्पाद्य तत्रापि
 पीतताँकारबीजे ताद्यान्तर्भवन्तीत्येवमादिस्फुरणसंहरण-
 क्रमेण यावत् खेदो न जायते तावद् भावयेत् । भावनातः
 खिन्नो मन्त्रं जपेत् । तत्रायं मन्त्रः ॐ तारे तुत्तारे तुरे
 स्वाहा । महाप्रभाव एवायं मन्त्रराजः सर्वैरेव तद्यागतै-
 र्वन्दितः पूजितः सत्कृतश्चेति ध्यानाद् व्युत्थितो जगत्
 तारारूपं दृष्ट्वा भगवत्यहङ्कारेण यथेष्टं विहरेदिति ।
 प्रायोऽमुना क्रमेण भगवतीं भावयतोऽष्टमहामिद्वयश्चर-
 णयोर्निपतन्ति, किं पुनरन्याः सिद्धयः ! अपि तु ताञ्च
 सुतरामेव । यश्च विजनगिरिगुहासौनः सन् भगवतीं
 भावयेत् स खलु प्रत्यक्षत एव तां पश्यति । स्वयमेव
 भगवती तस्याः श्वासप्रश्वासादिकं ददाति । किं बहु
 वक्तव्यं, परमदुर्लभं बुद्धत्वमपि करतलगतं तस्यावतिष्ठते ।

॥ इति किञ्चिद्विस्तरं तारासाधनं समाप्तम् ।

पुण्यं मया भगवतः खलु साधने यत्

प्राप्तं प्रकृष्टममलं विपुलं च तेन ।

तारे त्रिलोकविदिते वरसाधनं ते

कृत्वा जनो जिनपुरं त्वरितं प्रयातु ॥

तारायाः साधनं किञ्चिद्विस्तरं विरचय्य यत् ।

लब्धं तेन शुभं लोकः प्रयातु शमपत्तनम् ॥

। कृतिरियं पण्डितस्थविरानुपमरक्षितानाम् ॥

¹ A व्यथितो ।

² A बुद्धत्वं सिद्धकरम् ।

³ A विलम्ब्य तत् ।

⁴ A लोकैः ।

११.

नम चार्याष्टमहाभयतारिण्यै ।

यस्याः स्मरणमात्रेण नष्टमष्टभयानकम् ।
 तां प्रणम्य प्रवक्ष्यामि साधनं च शिशो ऋणु ॥
 ध्यात्वा गगनमध्ये तु तारामष्टभयापहाम् ।
 पूजां मनोमयीं कृत्वा कुर्यात् पापस्य देशनाम् ॥
 पुण्यानुमोदनां पश्चादात्मपुण्यस्य यातनाम् ।
 आत्मभावं ततो दद्यात् शरणानि त्रिधा पुनः ॥
 करोत्यकरणं पश्चात् शून्यतायास्त्वनन्तरम् ।
 स्वहृच्चन्द्रे^१ ततः पद्ममष्टदलविकाशिनम् ॥
 तन्मध्ये तां विचिन्त्यैव नीलाभमुत्पलं ततः ।
 तस्य मध्ये पुनर्बौजं वह्निरग्निप्रभास्वरम् ॥
 तेन देवीं समुत्पाद्य सर्वालङ्कारभूषिताम् ।
 सव्यतो वरदां देवीं वामे तूत्पलकरां तथा ॥
 एकवक्त्रां सुबिम्बां च नवयौवनसंस्थिताम् ।
 सुगन्धिपुष्पकेशां च पद्मचन्द्रोपरिस्थिताम् ॥
 अर्द्धपर्यङ्कमवष्टभ्य रक्षयेद् भुवनत्रयम् ।
 अष्टदेव्यन्तराले च^२ भावयेत् ताररूपिणीम् ।
 स्फुरन्मन्त्रतया योगी कृत्वा ध्यानमनाविलः ॥

ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा । ॐ ॐ स्वाहा पूर्वे,
 ॐ ता स्वाहा दक्षिणे, ॐ रे स्वाहा पश्चिमे, ॐ
 तु स्वाहा उत्तरे, ॐ ता स्वाहा वह्निकोणे, ॐ रे
 स्वाहा नैऋत्यां, ॐ तु स्वाहा वायव्ये, ॐ रे स्वाहा
 ऐशान्याम् ।

^१ N • चन्द्रे ।

^२ A • न्तरालैश्च ।

सर्वाः श्रेताः स्फुरद्रूपा यथा देवी तथा परा ॥
 ॐ तां तारिण्यै वज्रपुष्पं प्रतीच्छ स्वाहा पुष्पं देय
 गन्धनैवेद्यादिकं उत्पलमुद्रया निवेदयेदिति ।

कृत्वा साधनमेवेदं नवदेवीसमन्वितम् ।
 हत्वाऽष्टभयं च सर्वं करोतु जगदुत्तरम् ॥
 ॥ आर्याष्टमहाभयतारायाः साधनं समाप्तम् ॥

100.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं रक्तत्राकारज-
 रक्तपद्मोपरि सितटांकारजपद्मभाजने सूर्यस्थनीलहुंकार-
 जसबीजकर्त्त्रिपरिणामेन कृष्णा मार्यताराभट्टारिकां
 चतुर्भुजैकमुखीं त्रिनेत्रां खर्वलम्बोदरां दंष्ट्राकरालवदनां
 प्रत्यालीढपदेन शवारूढां नागाष्टकभूषणां व्याघ्रचर्म-
 वसनां अवलम्बमानमुण्डमालां पञ्चमुद्राविभूषितां खड्ग-
 कर्त्त्रिधारिर्दृष्टाणकरामुत्पलकपालधारिवामकं^१ माक्षोभ्य-
 नाथपिङ्गलजटाजूटां^२ अतिधोराट्टहासभीमरूपां निष्पाद्य
 ॐ ह्रीं हुं फट् इति मन्त्रं^३ विषयप्रज्ञाधिकारेण जपेत् ।

निरंशुमालिकां ध्यात्वा खड्गस्थाने विचक्षणः ।
 स्फुरत्संहारयोगेन संजपेत् मन्त्रमुत्तमम् ॥

॥ इति महाचीनक्रमार्यतारासाधनम् ॥

^१ ANC ०तां० ।

^२ A कर्त्ता० ।

^३ AN छष्टा० ।

^४ A ०पदां पञ्चशवा०, N ०पदां शवा० ।

^५ A जूटो ।

^६ N अभिलक्ष्णं ।

^७ A ०कारं, N कारे ।

^८ B ०क्रमतस्तारा ।

101.

प्रत्यालौढपदार्पिताङ्घ्रिशवहृद्द्वोराट्टहासा परा
 खण्डेन्दौवरकर्चिकार्पितभुजा हुँकारबीजोद्भवा ।
 खर्वा नीलविशालपिङ्गलजटाजूटोग्रनागैर्युता
 जाड्यं न्यस्य कपालके चिजगतां हन्त्युग्रतारा स्वयम् ॥
 महाचीनक्रमां नत्वा तारां चिभवतारिणीम् ।
 तत्साधनमहं वक्ष्ये यथा गुरूपदेशतः ॥
 एकलिङ्गे श्मशाने वा शून्यागारे च सर्व्वदा ।
 तत्रस्थः साधयेद् योगी विद्यां चिभवमोक्षणीम् ॥
 मृदुमस्तरक^१(स)मासीनोऽन्येषु कोमलेषु वा ।
 विष्टरेषु समाश्रित्य साधयेत् सिद्धिमुत्तमाम् ॥
 भटित्याकारयोगेन चिवज्रं सुसमाहितः ।
 चिषु स्थानेषु तं ध्यात्वा रश्मिं विस्फारयेत् ततः ॥
 चिभवचारिणः सत्त्वानवभास्यानयेत् पुनः ।
 संहारे च पुनर्ध्यायाच्छून्यं विश्वं समन्ततः ॥

ततः—

पठेत् जिनमन्त्रकं ॐ शून्यतादिस्वभावकम् ।
 अन्तरौक्षं ततो ध्यायादाकाराद् रक्तपङ्कजम् ॥
 भूयस्तस्योपरि ध्यायात् टाँकारात् पद्मभाजनम् ।
 तस्य मध्ये पुनर्ध्यायात् हुँकारं नीलसन्निभम् ॥

^१ A • द्वोरा हृष्टा च ।

^२ A • कति ।

^३ B मोक्षिणी ।

^४ C • मयूलक •, N • वूलक • ।

^५ A आका •, B आँका • ।

^६ AC ताड्या • ।

ततो हुंकारजं पश्येत् कर्चिकां बीजभूषिताम् ।
 कर्चिपरिणतं ध्यायादात्मानं तारिलीसमम् ॥
 प्रत्यालीढपदां घोरां मुण्डमालाप्रलम्बिताम् ।
 खर्वलम्बोदरां भीमां नीलनीरजराजिताम् ॥
 चम्बकैकमुखां दिव्यां घोराट्टहासभासुराम् ।
 सुप्रहृष्टां शवारूढां नागाष्टकविभूषिताम् ॥
 रक्तवर्तुलनेत्रां च व्याघ्रचर्मां वृतां कटौ ।
 नवयौवनसम्यन्त्रां पञ्चमुद्राविभूषिताम् ॥
 ललज्जिह्वां महाभीमां सदंघ्रोत्कटभीषणाम् ।
 खड्गकर्चिकरां सव्ये वामोत्पलकपालधाम् ॥
 पिङ्गोयैकजटां ध्यायात् मौलावक्षोभ्यभूषिताम् ।
 भावनाचलनिष्पत्तौ भवेद् योगी महाकविः ॥
 जडोऽपि यदि मूर्खः स्याद् भावनारमतत्परः ।
 लभते मञ्जुवाणीं तु लक्ष्मन्त्रस्य जापतः ॥
 चक्षुरोऽसौ महामन्त्रः हुंकारान्तो हृदि स्थितः ।
 पञ्चरश्मिसमायुक्तो अज्ञानेन्धनदाहकः ॥
 तस्य द्वारविधिं वक्ष्ये योगाचारानुसारतः ।
 प्रथमं हपरं दत्त्वा चतुर्थस्वरभूषितम् ॥

¹ A प्रहृष्टाङ्गे चारूढां ।

² A ० वृता कर्चि, N ० वृताकटि ।

³ B reads ० घरां, which, though more grammatical, spoils the metre.

⁴ A मञ्जुवर्णान्तु ।

⁵ A अक्ष० ।

⁶ C ऊंकारान्ता, B ऊंकारान्तां ।

⁷ B मं सरं, ANC मं परं ।

रेखाकडं स्फुरद्दीप्तमिन्दुबिन्दुसमन्वितम् ।
 ईकारं च ततो दद्यात् चतुर्थेनैव धूषितम् ॥
 दीर्घाकारं समायुक्तं हँकारं योजयेत् पुनः ।
 हँकारं च ततो दद्यात् सम्पूर्णं सिद्धमन्त्रकम् ॥
 निरंशुमालिकां ध्यात्वा खड्गस्थाने विचक्षणः ।
 स्फुरत्संहारयोगेन संजपेत् मन्त्रमुत्तमम् ॥
 कल्पयेत् स्थिरचित्तेन परिणतोऽहं महाकविः ।
 अजस्रभावनाभ्यासाद् भवत्येव न संशयः ॥
 तारायाः साधनं कृत्वा यन्मयोपचितं शुभम् ।
 भवन्तु प्राणिनस्तेन परिणता जिनशासने ॥
 कृतिः शाश्वतवज्रस्य सेयं मेधाप्रसाधनी ।
 अगाधाः परिणता अत्र क्षन्तुमर्हन्ति साधवः ॥

॥ महाचीनक्रमतारासाधनं समाप्तम् ॥

¹ C डं ।

² C दीर्घाकारः ।

³ AN यन्ममा० ।

102.

नमः सिततारायै ।

पूर्ववच्छून्यतापर्यन्तं विभाव्य ।

सितारविन्दमध्यस्थां तांभूतां चन्द्रविष्टराम् ।

आबद्धवज्रपर्यङ्कां वरदोत्पलधारिणीम् ॥

शरच्चन्द्रकराकारां पृष्ठचन्द्रसमाश्रिताम् ।

सर्वालङ्कारसम्पूर्णां षोडशाब्दवपुःक्रमाम् ॥

ध्यात्वाऽऽर्यतारां हृदये तस्याश्चक्रं सितद्युति ।

अष्टकोष्ठकमष्टाभिरक्षरैः परिपूरितम् ॥

ॐ हाव्यञ्जनमध्यस्थसाध्यनामाद्यनाभिकम् ।

ध्यायादेकाग्रचित्तः सन् षण्मासान् दृढनिश्चयः ॥

जपेदखिन्नचित्तः सन् मन्त्रमेनं दशाक्षरम् ॥

तच्चैष मन्त्रः ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ।

मृत्युदोषैर्न लिप्तः स्यात् ताराहचक्रभावकः ।

लाभौ च सर्वसिद्धौनां षण्मासावधि तत्परः ॥

॥ मृत्युवञ्चनतारासाधनम् ॥

साधनमाला

1.

ॐ नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वेभ्यः ।

श्रीमच्चिसमयं वन्दे सर्वसम्पत्सुखोदयम् ।
भवदुर्गतिखिन्नानां चिन्तारत्नमिवाद्भुतम् ॥
अस्त्येव साधनं सभ्यक् पूर्वाचार्यैरिहोदितम् ।
किन्तु विस्तरभौरूपा संक्षिप्तमुपदिश्यते ॥

इह खलु श्रीचिसमयराजे महातन्त्रराजे महातन्त्रे
मन्त्रमण्डले रजोमण्डले वा विधिवल्लब्धाधिकारो मन्त्री
तदुक्तसमयसम्बरस्थः पूर्वसेवां चिकीर्षुः पर्वता-
रण्यादिषु गुहायहारामलयनादिषु वा विविक्तविजनेषु
मनोरमेषु वसन् आदौ तावदिमां मूलविद्यां बुद्धप्रति-
माया अग्रतो मण्डलकं पुष्पाभिकीर्णं कृत्वा प्रसस्य
बोधिचित्तमुत्पाद्य सर्वबुद्धबोधिसत्त्वेभ्य आत्मानं निर्यात्य
तत्प्रणामालम्बनं जायमभ्यसन् सहस्रं जपेत् । ततः
सर्वमन्त्राणां लक्षजापः कृतो भवति । सर्वरक्षादि-
मन्त्राद्यास्य सिद्धा भवन्ति । तच्चेयं विद्या—

A reads तन्त्रमण्डले ।

* रजोमण्डले dropped in all other MSS except N.

A reads •रान्त्र• ।

* ANa मन्त्रमण्डलम् ।

* ANa •मन्त्रम् ।

* खलु in N.

* ANa •मन्त्रम् ।

नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वानां अमला मलहारका अनन्ताः
समुताः सर्वजिनां असौमनिष्ठा वरदा मम देन्तु अत्युदारं
वरमग्र्यं सम सर्वदा अनन्तम् । तच्च इमे वज्रपदाः । अरर
असम सम समन्तानन्त धर्म ते खण खण महावीराचले
सम सम असहमहाबले कण कण महावराग्रिके हह हह
वज्रवज्राह्वये धर धर हुँ हुँ मण्डलं समबलांश्रविक्रमे कुरु
कुरु तुरु तुरु सर्वथा सर्व्व हि ज्वल ज्वल अग्रे अग्रिणि हुँ
फट् स्वाहा ।

ततः सर्व्वकर्मावरणक्षयार्थं सर्व्वतथागतहृदयं शताक्षरं
तेनैव विधिना अष्टसहस्रं जपेत् । सङ्गर्भदूषणानन्तर्यादिकं
कर्मावरणं प्रहीयते । इदं च तत्—

नमस्त्रैयधिकानां तथागतानां सर्व्वचाप्रतिहतावाप्ति-
धर्मतावलौनां ॐ असम सम समन्ततोऽनन्ततावाप्ति-
शासनि हर हर स्मर स्मरण विगतराग बुद्धधर्म ते सर सर
समबला हस हस चय चय गगनमहावरलक्षणे¹⁰ ज्वल
ज्वलनसागरे स्वाहा ।

ततः स्वपराभ्युदयसाधनाङ्गमेवं पूर्व्वमेवाविधिमनु-
तिष्ठेत् । तच्चादौ प्रातरेवोत्थाय सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वान्
स्वामिनो¹¹ अध्यासयेत् । एवं प्रणमेत्—

लोकाधातुघनन्तेषु यावन्तः समुता जिनाः ।

कायेन मनसा वाचा तान् सर्व्वान् प्रणमाम्यहम् ॥

¹ ANa ०वर ।

² sic. correct form is इदम् ।

³ ANa असमसमन्ता० ।

⁴ ANa ऊङ ऊङ ।

⁵ ANa ०वराग्र्य० ।

⁶ ANa फट् फट् ।

⁷ ANa ० ।

⁸ ANa चय चय ।

⁹ ANa महाबल ।

¹⁰ ANa रम्भणे ।

¹¹ sic. ANa ०नाम्ना० ।

ततो बोधिचित्तमुत्पादयेत्—

उत्पादयामि सम्बोधौ चित्तं बोधाय देहिनाम् ।

भद्रचर्यां चरिष्यामि सर्व्वसत्त्वहितोदयाम् ॥

ततः सर्व्वविघ्नविनाशार्थमचलहृदयममोघचण्डं^१ वज्र-
मुद्रां बद्धा चिरुच्चारयेत् । तत्रेयं वज्रमुद्रा । दक्षिण-
हस्तमूर्ध्नि प्रसृतं कृत्वा वृद्धाङ्गुष्ठेन तर्ज्जन्यग्रमांक्रमेत् ।
शेषा वज्रलक्षणाः । मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां चाट्
अमोघचण्डं महारोषणं स्फाटय हुँ अमय अमय हुँ चट् हाँ
माँ । स्वस्तिकं च बध्नीयात् । श्लिष्टाङ्गुलिमभ्यन्तरमुष्टिं
कृत्वा मध्यमे सूच्यौ तर्ज्जन्यौ^२ चाङ्गुष्ठाग्र ईषत्संसक्तौ^३
धारयेत् । मन्त्रः । ॐ हर हर महानिमित्तं हुँ फट्
स्वाहा ।

ततो मुखशौचादिकं कृत्वा सुखासनोपविष्टः पटपुस्तक-
प्रतिमादीनामन्यतमस्याग्रतो दशदिक्स्थितबुद्धबोधिसत्त्वा-
नवलम्ब्य मुक्ताकुसुमावकीर्णं मण्डलकं^४ कृत्वा पूर्व्ववद्
गायया सर्व्वज्ञतः प्रणम्य बोधिचित्तमुत्पाद्य एव सर्व्व-
बुद्धबोधिसत्त्वेभ्य आत्मानं निर्यातयेत् । अहमेवंनामा
सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानामात्मानं निर्यातयामि सर्व्वथा सर्व्व-
कालं प्रतिगृह्णन्तु मां सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वा अधितिष्ठन्तु मां
महाकारुणिका नाथाः सिद्धिवरदायकाश्च^५ भवन्त्विति ।

ततः सर्व्वपापानि देशयेत् । सर्व्वपापान्^६ रागद्वेष-

^१ ANa अमोघचण्ड० ।

^२ N ०न्ययया ।

^३ तर्ज्जन्यौ dropped in ANa.

^४ A इषदं ।

^५ NNa संसक्तं ।

^६ ANa मण्डलं ।

^७ Na ०वल्लदायका० N ०वरदाका० ।

^८ ANa ०पापानुराग० ।

मोहजान् सार्वकालिकानशेषान् देशयामि यथा बुद्धा भगवन्तो जानन्तीति ।

ततः पुण्यमनुमोद्यम् । सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानां ये पुण्य-
ज्ञानसम्भारा लौकिकलोकोत्तरास्त्वैकालिकास्तानग्यानु-
मोदनयाऽनुमोदेया यथा बुद्धा भगवन्तो जानन्तीति ।

ततः पर्य्यङ्कावस्थित इमां समयमुद्रां बध्नीयात् ।
प्रणामाञ्जलिः शिरसि स्थितः समयमुद्रा । मन्त्रः । नमः
सुसिद्धे साधनि अग्रे करुणे वरदे तयि तयि अतिबले
नमोऽस्तु वरसिद्धिदायकेभ्यो महाकृपेभ्यः स्वाहा । अनया
सर्व्वमुद्रामन्त्राणां समयः सन्दर्शितो भवति ।

ततः पूर्व्ववद् वज्रमुद्रां बद्ध्वा अचलहृदयमनुस्मरेत् । नमः
समन्तवज्राणां अचल कालचण्ड साधय हुं फट् । ततो
वज्रोष्णीषमुद्रां शिरसि न्यसेत्, दक्षिणमुष्टौ अङ्गुष्ठकं
स्थितकं कुर्यात् । मन्त्रः । नमः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानां
चिशिखायि नमोऽस्तु ते । समन्ताच्चिगुणाचलाग्रधर्मे
विधुनादि क्लेशदुःखजालान् जगतः सर्व्वसुखान् ददद्दि¹⁰
चाशु तत्रेदं चिसमये कुरु स्वाहा । अनया मन्त्रौ
महायानान्न परि¹¹ह्रियते निर्विघ्नसिद्धिश्च भवति । पुनश्च
महां महारक्षां पञ्चसु स्थानेषु न्यसेत् । महारक्षा
भवति । उत्तानमञ्जलिं कृत्वा कन्यसा¹²नामिके करमध्ये

¹ N drops अशेषान् ।

² N drops ततः..... जानन्तीति ।

³ ANa सुसिद्ध ।

⁴ ANa नमो ।

⁵ ANa वरदायिभ्यो ।

⁶ ANa ०साधये ।

⁷ ANa चिशिखोयि ।

⁸ A समन्तादसमन्ता ।

⁹ A वन्धना हि, Na विधुनादि, N विध्वनादि ।

¹⁰ sic. A ददद्दि ।

¹¹ A ०मानावुपरि ।

¹² A ०ब्रह्मन्धसा, Na कृताना ० ।

कन्यसा षड्विंशचौपदवनता अनामिका तस्या उपरि
अङ्गुष्ठो न्यसेत् । मध्यमा सूचौ पूर्वा तस्याः पार्श्वे^१ तर्जन्यौ
कुञ्चयित्वा तृतीयपर्वे^२ न्यसेत् । असहा नाम महामुद्रा ।
मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ स्फाटयामहे हुँ फट् ।

ततो महाकवचमुद्रया अजितवज्रया कवचं^३ कुर्यात् ।
कन्यसाङ्गुष्ठौ शङ्खलाकारेण^४ अन्याः संसक्तमूलमध्याग्राः ।
अजितवज्रा । मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुँ^५
वज्रमये^६ वरकवचे हो वज्र वज्र हुँ फट् ।

तदेवं मारादिभिः सुतरामदृष्ट्यो^७ भवति । एवमात्म-
रक्षां कृत्वा स्थानरक्षां कुर्यात् । तत्र वज्रासनमुद्रया
आसनं वज्रमयमधितिष्ठेत् । पर्यङ्कं^८ बद्ध्वा उत्तानवाम-
करस्योपरि दक्षिणकरं निवेशयेदुत्सङ्गे^९ वज्रासनमुद्रा ।
मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुँ वज्रासने वँ
हुँ फट् ।

ततो वज्रमण्डपमुद्रया स्वस्थानं वज्रमयमधितिष्ठेत् ।
प्रणामाञ्जल्या तर्जनौद्वयमनामिकाद्वयं च मध्यपर्वभग्न-
मभ्यन्तरतः प्रवेश्य चतुःस्थूणाकारेण शेषाः सूच्याकारेण
वज्रमण्डपमुद्रा । मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुँ
वज्राग्रभुवने^{१०} मं हुँ फट् । ततो वज्रप्राकारं तन्मुद्रया
न्यसेत् । उत्तानमञ्जलिं कृत्वा अनामिकाद्वयं मध्ये
न्यस्य मध्यमा सूचौ तर्जनौयुगलं वज्राकारेण तृतीयपर्वे

^१ सूचौ dropped in ANa.

^२ ANa पार्श्वे ।

^३ ANa हुँ हुँ ।

^४ N शङ्क० ।

^५ ANa मध्यमा० ।

^६ ANa हुँ ।

^७ ANa सुतरामदृष्ट्यो ।

^८ ANa दुपनाहे ।

^९ ANa मघ० ।

^{१०} A मघुवने ।

न्यसेत् अङ्गुष्ठौ च पार्श्वतः^१ । प्राकारमुद्रा । मन्त्रः । नमः
समन्तवज्राणां ॐ हँ हुँ वज्रमण्डले बन्ध बन्ध हुँ फट् ।

ततस्तदुपरि वज्रपञ्चरं तन्मुद्रया न्यसेत् । प्रणामा-
ञ्जलेरनामिकायुगलं तर्जनीयुगलं विपरीतपृष्ठभग्नमिति ।
अनामिकातर्जन्योरुपरि चक्रेण तावेवं देयौ^२ त एव देये
विपरीतपृष्ठभग्नं मध्यमा सूची तथा कनिष्ठिकाङ्गुष्ठौ ।
पञ्चरमुद्रा । मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुँ वज्राग्र-
भुवने मुः हुँ फट् ।

ततो वज्रज्वालावहितस्तन्मुद्रया^३ न्यसेत् । अभय-
करस्योपरि वामं संहताङ्गुलीकं दक्षिणेन धामयेत् ।
वज्रज्वाला । मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुँ वज्र-
ज्वाले हुँ फट् ।

ततः सौमां बध्नीयात् । दक्षिणकरमुद्रया^४ तर्जनीमुच्छ्रितां
कृत्वा दक्षिणेन धामयेत् । असौमा नाम सौमाबन्धनी ।
अस्या मन्त्रः । नमः समन्तवज्राणां ॐ हँ हुँ महासौमा-
बन्धे बन्ध बन्ध वज्रे वज्रिणि हुँ फट् ।

ततः स एवं कृतरक्षापरिकरः स्वस्थानस्थितेभ्य एव
बुद्धबोधिसत्त्वेभ्यस्तथागतसम्भवमुद्रया अर्घ्यं^५ प्रकल्पयेत् ।
ततस्ते समन्वाहरन्ति सिद्धिवरदायकाश्च भवन्ति । मुष्टि-
करसंस्थानां कनिष्ठिकाभ्यां विकसिताभ्यां तथागत-
सम्भवमुद्रा । मन्त्रः । नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वानां आः
अमलविक्रान्ततेजिनि अरजे स्वाहा । ततो बाह्यगन्धा-

^१ ANa अङ्गुष्ठौ पार्श्वतः ।

^२ A भावेन ।

^३ A देयां ।

^४ ANa सुवन ।

^५ ANa ० हि तन्मद्रया ।

^६ ANa omit वज्रज्वाले ॐ ।

ANa पुण्या ।

ANa अर्घ्ये ।

ANa ० क्षामा ।

द्युपचारसम्भवे^१ अक्षयजमुद्रया परिशोध्य गन्धादीन्
प्रति प्रतिस्वमन्त्रैरष्ट बारानभिमन्त्र्य पूजां कुर्यात् । तत्र
गन्धमन्त्रः । नमस्त्रैयधिकानां सर्वतथागतानां असम-
गन्धोत्तमे भगवति स्फुर^२ हिमं गगनकं महोदये^३ सर्वार्थ-
साधनि स्वाहा । पुष्पमन्त्रः । नमस्त्रैयधिकानां सर्वतथा-
गतानां आवर्त्तावर्त्तमहापुष्पवति स्वाहा । धूपमन्त्रः ।
नमःत्रैयधिकानां सर्वतथागतानां अग्रे अग्रशिखे^४
धूमशिखे स्वाहा । दीपमन्त्रः । नमस्त्रैयधिकानां सर्वतथा-
गतानां आलन्ते ज्वलन्ते दीपज्योतिशिखे^५ स्वाहा ।
नैवेद्य^६ मन्त्रः । नमस्त्रैयधिकानां सर्वतथागतानां अरर
परर करर बलिदे बलिं ददाहि महाबलि स्वाहा ।
ततो दशदिग्लोकधातुस्थितचित्रपूजाङ्गान्येवं निर्यातयेत् ।
प्रणामाञ्जलिं बद्धा ये असमा अपरिग्रहा दशदिग्लोक-
धातुषु^७ पूजाङ्गविशेषाः स्थलजा रत्नपर्वतकल्पवृक्षादयो
जलजाः सामुद्ररत्नादयः कनकपङ्कजादयश्च ये चान्ये
सर्वलोकधातुषु दिव्यमनुष्यकाः सर्वरूपशब्दगन्धरस-
स्पर्शादयस्तान् सर्वान् बुद्धबोधिसत्त्वेभ्यो निर्यातयामौत्यु-
दाहरेत् । मनोमयांस्तु पूजामेधा^८ नेवं प्रवर्त्तयेत् । पूर्ण-
मुद्रां सङ्कुचि^९ ताग्रप्रणामाञ्जलिं^{१०} लक्षणां बद्धा एवं वदेत् ।
सर्वबुद्धबोधिसत्त्वाधिष्ठानबलेन समग्रणिधिपुण्यबलेन

^१ N गन्धाद्यु०, ANa गन्धाद० ।

^२ ANa ०सम्भव । ^३ The second प्रति is dropped in ANa.

^४ N स्फुरहिम० ।

^५ ANa ०दय ।

^६ N अवर्त्ता० ।

^७ ANa ०शिख ।

^८ ANa ०शिख ।

^९ ANa ०शिख ।

^{१०} N निवेद्य० ।

^{११} ANa ०धातु ।

^{१२} ANa ०मोघा ।

^{१३} ANa सङ्कुरिता ।

^{१४} ANa ०जिर्दे० ।

विद्यामन्त्रबलेन च सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वपर्यन्तजलेषु वरी-
दाराः समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याभिर्निर्हता महापूजा-
मेधाः प्रसरन्तामिति चिन्तयित्वा इमां पूजाधिष्ठानकर्त्री
महाविद्याराज्ञीमष्टौ वारानुच्चारयेत् । नमः सर्व्वबुद्ध-
बोधिसत्त्वानां सर्व्वथा उद्गते स्फुरं हिमं गगनकं समन्ततः
स्वाहा ।

ततः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानां विचित्रगुणवर्णसङ्गीति-
मेघसमुद्रा धर्ममङ्गीतिमेघसमुद्राश्च सर्व्वलोकधातुविशो-
धकाः सर्व्वच प्रवर्त्तन्तामिति चिन्तयित्वा इमां स्तुति-
सङ्गीतिमेधाभिर्निर्हारकर्त्री विद्याराज्ञीमष्टौ वारानुच्चार-
येत् । नमः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानां सर्व्वच संकु-
सुमिताभिन्नाराशिनि नमोऽस्तु ते स्वाहा । ततः सर्व्व-
लोकधातुसमुद्रेषु सर्व्वच सर्व्वसत्त्वात्मभावसमाः सर्व्वबुद्ध-
बोधिसत्त्वनिर्माणमेधाः सर्व्वारम्भश्रेष्ठ्यो निश्चार्य्य सर्व्व-
सत्त्वानां सर्व्वदुःखानि प्रशमयन्तु सर्व्वलौकिकलोकोत्तर-
सम्पदे यावत् समन्तभद्रकायादिशुद्धिं प्रापयन्ति
चिन्तयित्वा इमं महाविद्याराजमष्टौ वारानुच्चारयेत् ।
नमः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वानां नमोऽस्तु ते महावज्र सर्व्वसत्त्व-
हितकृत्तर तिष्ठ सर्व्वच सर्व्वेषां धर्माणामधिष्ठाय स्वाहा ।
सर्व्वं चैतत् पूजादिकं मन्त्रादिबलेनावितथं सम्भवतीति
अद्वेयम् । कुशलमूलं चैतत् अनुत्तरसम्यक्सम्बोधावेवं परि-
णामयेत् । यथा बुद्धा भगवन्तो अभ्यनुजानन्ति परिणाम्य-

¹ ANa. ० रज्जता ।

² ANa. ० नाष्टि० ।

³ ANa. ० यत्तु इति ।

⁴ ANa. सर्व्वधर्मा० ।

⁵ ANa. लय ।

⁶ ANa. ० वापादि ।

⁷ ANa. इमां ।

⁸ ANa. सर्व्वेषु तेषु ।

मानमेतत् कुशलमुखं तत्राहं परिणामयामीत्यनेन पुण्ये-
नाहं समन्तभद्रचर्यायां बोधिमभिसम्बुध्य सर्वसत्त्वानपि
समन्तभद्रचर्याशुद्धौ प्रतिष्ठापयामीति ।

ततः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वाधिष्ठानप्रतिलम्भार्थं तन्मुद्रां
बद्धा पूर्वोक्तं शताक्षरमनुस्मरेत् पञ्चाक्षरं वा । इत्त-
द्वयमन्योन्यदृष्टं संसक्तमूर्द्धमुखाङ्गुलीकं संयोज्य तर्जन्यौ
कनिष्ठिके च शङ्कुलाकारेण मध्यमानामिकासूच्योर्मध्ये
अङ्गुष्ठद्वयं सममूर्द्धमुखं धारयेत् शताक्षरमुद्रा । पञ्चाक्षर-
मुद्रा तु सम्पुटाञ्जलिं कृत्वा तर्जनौ द्वयेनाङ्गुष्ठाग्रं पीडयेत्,
शेषास्तु तथैव सूच्याकाराः । मन्त्रः । नमः सर्वबुद्धबोधि-
सत्त्वानां आः वीर हूँ खँ ।

ततः सर्वमुद्रासंग्रहभूतं समन्तावभासोष्णीषं^{१०} धर्मचक्रं
वा बध्नीयात् । प्रसृतसमोत्तानोभयपाणिनाऽनामिके कर-
मध्ये नखेन नखं परिधायाङ्गुष्ठाग्रेण न्यसेत् । कन्यसौ^{११}
सूच्याकारेण संहताग्रौ तथैव मध्यमे^{१२} समनखशिखासंसक्ते
मध्यप्रदेशिन्यौ सूच्याकारेण^{१३} समन्तावभासोष्णीषम् । एवं
तर्जन्यौ संचार्य नखेन^{१४} नखमालभेत मण्डलाकारेण ।
धर्मचक्रमुद्रा । अनयोर्यथाक्रमं मन्त्रः । आः मँ हूँ । ॐ
धुन यातय च्छिन्द चक्रेण वज्रिणि हूँ अनयोरन्यतरां बद्धा

^१ ANa ० चर्या ।

^२ N reads सर्वं सर्वं ।

^३ N ० प्रवेद्यमिति ।

^४ ANa सकला ० ।

^५ ANa ० र्केध ।

^६ तु dropped in ANa.

^७ ANa तर्जनौना ० ।

^८ ANa सूच्या ० ।

^९ ANa ० भूत ।

^{१०} ANa ० ष्णीष ।

^{११} ANa ० कन्यसौ ।

^{१२} ANa मध्यमा ।

^{१३} ANa drop संसक्ते..... सूच्याकारेण ।

^{१४} ANa नखं instead of नखेन नखं ।

मन्त्रं सकृदुच्चार्य स्थितौ निषण्णो वा जपेत् । मारादिभि-
र्नाभिभूयते, सिद्धिश्चास्याभिमुखीभवति । ततः शीघ्रसिद्धये
तावद् धर्मोदयमुद्रां बद्ध्वा तन्मन्त्रमनुसरेत् । वाम-
हस्तेन मुष्टिं बद्ध्वा तर्जनीकनिष्ठाङ्गुष्ठौ च प्रसारयेद्दृढं
धर्मोदयमुद्रा । मन्त्रः । नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वानां आ-
सर्वथा सर्वचाख्ये स्वाहा । स्वमुद्रया च मन्त्रं सकृदुच्चार्य
समयं दर्शयेत् । स्वमुद्रा तु यथायोगं वेदितव्या ।

ततः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वप्रणामालम्बनजापमभ्यसनं
यथाभिलषितं मन्त्रं न द्रुतं न विलम्बितं असत्सङ्कल्पवर्जितं
मन्त्राक्षरगतचित्तं तावज्जपेत् यावन्न खेदो भवति । ततः
उत्थायार्थं गण्डव्यूहादिस्त्रचाणि तथागतहृदयं सकृदनुसृत्य
वाचयेत् । पूजयित्वा अन्ततः प्रणम्य वा भुञ्जीत । भुञ्जता
चानेन मन्त्रेणाहारमष्ट वारानभिमन्त्रितं कृत्वा अग्रधिगुहं
सर्वबुद्धबोधिसत्त्वभ्यो निवेद्य मध्यमाचया भोक्तव्यम् ।
तच्चायं मन्त्रः । नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वानां ॐ वसुन्दे-
तेजोमालिनि स्वाहा । भुक्तशेषाद् वार्याचलायामोषकण्ड-
हृदयेन सकृदभिमन्थ्योत्सृष्टपिण्डो दातव्यः । स तच्चानु-
बन्धः सुखसिद्धिं ददाति । भुक्तविश्रान्तश्च पापदेश-
नादिकं कृत्वा सकृन्मराम एव तिष्ठेत् । यदि शक्नो-
भवति अपराह्णेऽपि सर्वमेतत् रक्षादिपरिकरं पूजादिकं
च कृत्वा जपेत्, नो चेत् पूर्वोक्तकृतमेव रक्षादि^{१०}

^१ ANa मन्त्रः ।

^२ N = आसङ्गम् ।

^३ ANa उत्थायार्थम् ।

^४ ANa वसुन्दे ।

^५ ANa अपिचक्षो ।

^६ ANa जपितव्या ।

^७ ANa अतः शिवा ।

^८ ANa अर्थः ।

^९ N तच्चानुबन्धः ।

^{१०} ANa रक्षादि ।

अविसर्जितं स्थितमेव इदमधिमुखायां च लवजमुद्रया
समन्वया विघ्नानुसार्य पञ्चाक्षरादीनामन्यतमेन मुद्रा-
सहितेन रक्षां कृत्वा पूजास्तुत्यादिकं विधाय पूर्ववत्
जापं कुर्यात् । विकासि च प्राकारपञ्चरादिकं विसर्ज्य
रश्मिमासिन्ध्या कवचं कुर्यात् । अन्योन्माङ्गुलिस्त्रिष्टा-
मभ्यन्तरमुष्टिं कृत्वा मध्यमे सूच्याकारेण प्रसारयेत् तर्जनी-
युगलं तस्यास्तृतीयपर्वं न्यसेत्, अङ्गुष्ठौ च पार्श्वतः ।
रश्मिमासिनीमुद्रा । मन्त्रः । नमस्तैयधिकानां तथा-
गताणां महासमयगतिं गते समते सम सर्व्वथा सत्त्व-
चाणके धर्मधात्वभ्यन्तरसङ्गते स्वाहा । पूर्व्वराचापरराच-
जागरिका च सङ्घर्षस्वाध्यायादिना कर्त्तव्या । मध्यमे यामे
मञ्चकरहितायां शय्यायां सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वान् सर्व्वाङ्गतः
प्रणमयेव स्वपेत् विघ्नमिति च कुर्यात् । अधितिष्ठन्तु मां सर्व्व-
बुद्धबोधिसत्त्वा अनुत्तरसिद्धिवरदायकाश्च भवन्तु सर्व्वोप-
द्रवाश्च प्रशमयन्त्विति । अयमेव च विधिः 'प्रत्यहं यावत्
पौर्णमास्यां लक्षजापो वा यावद् वा सिद्धिनिमित्तानि
प्रादुर्भवन्ति । ततः पौर्णमास्यादितिषिषु कृतभक्तच्छेदोप-
वासः पोषधसम्बरी पल्लवोपविष्टः कुशगिडकोपविष्टो
वा चैत्यपटपुटपुस्तकप्रतिमादीनामन्यतमस्याग्रतः कृत-
कुसुमावकीर्णं मण्डलकः कृतरक्षापूजादिपरिकरः पूर्व्व-

1 ANa स्थितमेव ।

2 ANa ० प्राकार ।

3 ANa प्रणमः ।

4 ANa ० यावत् ।

5 A ० कृतमुद्रा ।

6 ANa भूम्ना ।

7 ANa प्रणमेत् न च भवेत् ।

8 प्रत्यहं dropped in ANa.

9 ANa पौर्णमास्य ।

10 N ० वक्षः ।

वद् धर्मोदयमुद्रां बद्धा^१ तन्मन्त्रमनुस्मरेत् । ततः स्वदेवता-
मुद्रां बद्धा तन्मन्त्रं सप्ताष्ट^२वारानुच्चार्य समयं दर्शयेत् ।

ततः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वान् प्रणम्य चक्रपूजादिकं गृहीत्वा
समन्तभद्रतथागतकायादि शुद्धिमभिलषन् स्वसमौहित-
सिद्धौ हृदयमाधाय सर्वबुद्धबोधिसत्त्वप्रणामालम्बन-
जापमभ्यसन् सर्वबुद्धबोधिसत्त्वपुण्यज्ञानसम्भारानु-
मोदनाभ्यासचेतनया^३ सन्धारारागात् प्रभृति तावत् जपेद्
यावत् अर्द्धरात्रे सूर्योदये वा तच्चक्रादिकं अवश्यं
प्रज्वलति । ज्वलिते^४ चाकाशात् बुद्धोत्पाद इव महा-
निमित्तानि पुष्पवृष्टिदुन्दुभिध्वनिदिव्यघोषतथागतसाधु-
कारादीनि बुद्धक्षेत्रकम्पनादीनि चात्य^५द्भुतानि भवन्ति
सर्वविद्याधरकुलानि च सन्निपतन्ति । तैरभिषिच्यते ।
सर्वलोकधातुषु बुद्धबोधिसत्त्वारोहकः पञ्चाभिज्ञः सर्वबुद्ध-
बोधिसत्त्वाभिनन्दितो बोधिसत्त्वचर्याचारी विद्याधरराजो
भवति अनन्तविद्याधरस्त्रीपरिवारः सुखानुयायी न च
तस्मात् कायाद्भियते । तेनैव च कायेनानुपूर्वसम्भारोप-
चयतः^६ सर्वबोधिसत्त्वभूमिराक्रामति यावदभिसंबुध्यते
चेति । अन्याश्च बुद्धबोधिसत्त्वदर्शनचिन्तामणिभद्रघटादि-
सर्वलौकिकलोकोत्तरसिद्धयोऽनेनैव विधिना^७ सामान्य-
विषयपटलदृष्टेन वा विधिना तन्त्रमवलोक्य निर्वि-
चिकित्सैः साधनीयाः । नियतं सिध्यन्तीत्ययमुपायवतां

^१ N ० दयाम्बुधा ।

^३ ANa ० गतकादि ।

^४ N ज्वलिता ।

^५ ANa ० घटपरि ।

^६ A विज्ञान ।

^२ A सप्तातष्ट ।

^४ ANa ० क्षेत्रया ।

^५ A चाद्भुता ।

^६ A ० वचनः ।

साधनविधिः अनुपायैस्तु यथाशक्ति साधनं कर्तव्यम् ।
यक्षोक्ते नाहं शक्त इति नावसादितव्यम् । अन्तत एका-
मप्यात्मरक्षां कृत्वा सौमाबन्धनं च पूजादिकं च चिन्तयित्वा
तन्मन्त्रानुचार्यं यावदिच्छं जपेत् साधयेद् वा । वीर्यानुरूपं
कर्मानुरूपं चावश्यमेव सिध्यति । एकोऽपि त्रैलोक्यं रक्षितुं
क्षमति तन्त्रवचनात् । अमोघसिद्धिश्चायं त्रिसमयराजः
निर्विघ्नसिद्धिश्च । मनौषितविधिरिति पूर्वसेवादिविधि-
रहितं सर्वबुद्धबोधिसत्त्वालम्बनमात्रं कृत्वा जगदर्थचित्तेन
मन्त्रानुष्ठानम् ।

अत्र च येन तेनापि विधिना मनौषितेन वा
मन्त्राः साध्यमानाः सिध्यन्ति । तद्यथा अत्रैवोक्तं
विविक्तविजने स्थाने सङ्गनिकायपरिवर्जिते सत्त्वाननु-
तापिना विनापि पूजया विनापि पटेन विनापि
स्नानादिसमुदाचारेण विनिपतितेनापि साध्यमवश्यं
सिध्यतीति । पुनरुक्तं द्वे चात्यद्भुते । यथा यथा मन्त्राः
साध्यन्ते तथा तथा अनुरूपा भवन्ति । येन च विधिना
योज्यन्ते तेनैव सिध्यन्तीति । पुनरप्युक्तम् —

बोधिचित्तं दृढं यस्य निःशङ्का च मतिर्भवेत्^१ ।

विचिकित्सा न कर्तव्या तस्येदं सिध्यति ध्रुवम् ॥

इति । तस्माद् वीर्यमुत्पाद्य विचिकित्सां विहाय साधयि-
तव्यमवश्यं सिध्यति । अत्र च सिद्धार्थिना^२ समयरक्षणे

^१ ANa नावसीतितथ, N नावसातितथ ।

^२ A •नुचायं ।

^३ ANa •पूजा ।

^४ ANa बोधन्ते ।

^५ A मतिर्भवेत् ।

^६ A •निवर्जि० ।

^७ A विना ।

^८ ANa हृदयस्य ।

^९ ANa •धर्मा ।

हृदयपर्यवसता भाव्यम् । तन्मूलत्वात् सर्वसिद्धौना च
 स च समयः । न सङ्घर्षः प्रतिक्षेप्यः, न गुरुप्रवमन्यना
 कार्या, न मद्यपानं कार्यं, न मच्चक्षया कार्या, न
 वज्राकारा भक्षण्यया न खड्गनीया इत्येवमादिरवश्यं तन्ने
 शान्त्यः । विस्तरभयात् न लिख्यते । स्नातुमिच्छता च
 चिसमयजापिनार्याचलहृदयेनामोघचण्डेनैव वज्रमुद्रा-
 युक्तेन सर्वसृष्टिकादिज्ञानीयद्रव्याभिमन्त्रणदुष्टोत्सारण-
 सौमाबन्धादिकं कार्यम् । तेनैव सर्वविघ्नाः प्रशाम्यन्ति ।

॥ इति चिसमयराजस्य साधनं समाप्तम्
 क्षतिरियं पण्डितकुमुदाकरमतिपादानाम् ॥

2.

नमः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वैः ।

असमाचलाः समतसारधर्मिणः
 करुणात्मका जगति दुःखहारिणः ।
 असमन्तसर्व्वगुणसिद्धिदायिनो
 अमलाचलाः समवराग्रधर्मिणः ॥
 गगनसमोपमकृता न विद्यते
 गुणलेशरेखुकणिकेऽप्यसौमिके ।
 सदसत्त्वधातुवरसिद्धिदायिषु
 विगतोपभेषु असमन्तसिद्धिषु ॥
 सततामला करुणवेगतोत्थिता
 प्रणिधानसिद्धिरविरोधधर्मता ।
 जगतोऽर्थसाधनपरासमन्तिनौ-
 सततं विरोचति महाहृत्पात्मनाम् ॥
 न निरोधतां करुणचारिकाकुला
 ब्रजते चिलोकिवरसिद्धिदायिका ।
 अमितामितेषु सुसमाप्तितां गता
 गतिं गतेष्वपि अहो सुधर्मता ॥
 चिसमयेऽप्रसिद्धि वरदा ददन्तु मे
 वर¹⁰ दानताग्रगतितां गताः सदा ।

¹ ANa वैवद्यते ।

² A रविषीधः ।

³ Na ब्रजतो ।

⁴ AN अति ।

⁵ AN वरदा ।

⁶ •प्यसौमिके dropped in A.

⁷ A अमला ।

⁸ ANa •नौकवरः ।

⁹ A अ ।

¹⁰ A दानम् ।

सकलास्त्रिलोकिवरदाग्रसाधका

नाद्यास्त्रियध्वगतिका अनादृताः ॥

इति त्रिसमयराजकल्पोक्ता वज्रधरसंगीता स्तुतिः ।

इदं तत् सर्वबुद्धानामद्भुतगुणविस्तरम् ।

सिद्ध्यन्ति सर्वमन्त्रा वै सद्गदुच्चारितेऽपि हि ॥

अनेन स्तोत्रराज्ञा वै तोषितास्ते तथागताः ।

ददन्ति विपुलां सिद्धिं कल्पस्थां कल्पचोदिताम् ॥

दर्शयन्ति च आत्मानं आसेचनकविग्रहम् ।

वैरोचनमहानाथमक्षोभ्यं रत्नसम्भवम् ॥

अमिताभं जिनं शुद्धममोघराजं च सर्वतः ।

रसं रसायनं तत्त्वं प्रवदन्ति वराणि च ॥

अशेषाः सिद्धयो रम्या विपुला अर्थसम्पदः ।

सर्वाणापरिपूरिं च ददन्ति मनसेप्सिताः ।

ज्ञानमायुर्वलं वेगं ददन्ति परमं शुभम् ॥

इति । एतदेव स्तोत्रं वज्रमण्डलांलङ्कारमहायोस-
तन्त्रेऽपि सानुशंसं सम्पठितमिति ।

नमो बुद्धाय ।

बुद्धांस्त्रैयधिकान् नत्वा बुद्धपुत्रांश्च भावतः ।

वक्ष्यामि समयं किञ्चित् श्रीमन्त्रिसमयोदितम् ॥

न सद्ब्रह्मः प्रतिक्षेप्यो न सन्त्यज्यः कदाचन ।

सम्बुद्धा बोधिसत्त्वाश्च न कार्या तेष्टनादृतिः ॥

१ N ० वद्भुत० ।

२ Na विपुल० ।

३ A वराणि ।

४ ANa गुहं ।

५ N ० लङ्कार० ।

६ A बुद्धयश्च ।

७ ANa ० चप्या ।

८ A सभाष्यः ।

गुरौ विधेया नावसा न व्रतव्याश्च देहिनाः ।
 न स्वयं मन्त्रमुद्राश्च कार्या नास्त्राश्च नैव ताः ॥
 मातस्यै मद्यपानं च करणीयं न सर्वथा ।
 वक्ताकारा न लज्जाश्च भञ्जनीयाश्च नैव ते ॥
 न मन्त्रशयनं कार्यं न मुद्रादिषु गौरवम् ।
 न बालधर्म्मता कार्या गुरौ वा देवतासु वा ॥
 अभिचारो न कर्त्तव्यः सुशैलानपराधयोः ।
 न कार्यं करणीयं वा नानुमोक्षं च किल्बिषम् ॥
 संक्षेपात् प्रतिकूलं यत् तन्न कार्यं परात्मनोः ।
 समयोऽयं महाकल्पे श्रीमच्चिसमये स्मृतः ॥
 कौहृत्यमाजौवमलं रतिं संगणिकासु च ।
 विचिकित्सकता भूरिः परिष्कारपरिश्रमः ॥
 आलस्यं लीनचित्तत्वं आत्मोत्कर्षादयस्तथा ।
 अन्तरायकरा धर्म्माः कल्परारेऽच कौर्त्तिताः ॥
 दोषैरमौभिर्निर्मुक्तः पूर्वोक्तसमये स्थितः ।
 सर्वासङ्गोऽङ्गितः श्राद्धः स्थिरसम्बोधिमानसः ॥
 जगन्मयहितोद्युक्तः वाङ्मनःकायचेष्टितः ।
 सिद्धिं चिसमयोक्तेन साधयेद् विधिनेप्सिताम् ॥

[चिसमयराजसाधनम् ।]

॥ कृतिरियं पण्डितरत्नाकरगुप्तपादानाम् ॥

3.

नमः शङ्खमुनये तथागताय ।

नत्वा सर्वतथागतान् गुणगणाधारान् परार्थं गुरोः
 श्रीवज्रासननामभूषिततनोः संसारदोषग्रहैः ।
 अस्पृष्टवरबुद्धतादमशमं तत्साधनं तत्त्वतो
 नानावर्णतथागतादिरचनादेहं तथा लिख्यते ॥

ततः पुरतो भगवन्तं वक्ष्यमाणविधिना वर्णभुजादि-
 समन्वितबुद्धं सर्वतथागतादिसमन्वितं विचिन्त्य पुष्पा-
 दिकं प्रयच्छेत् । ॐ नमो अक्षोभ्याय हुँ ॐ वज्रपुष्पे
 हुँ स्वाहा । प्रत्येकं वारचयं दद्यात् । ॐ नमो वैरोचनाय
 ॐ ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा । ॐ नमो रत्नसम्भवाय चाँ
 ॐ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा । ॐ नमोऽमिताभाय ह्रीँ ॐ
 वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा । ॐ नमोऽमोघसिद्धये खँ ॐ वज्र-
 पुष्पे हुँ स्वाहा । ॐ नमो लोचनायै लोँ ॐ वज्रपुष्पे
 हुँ स्वाहा । ॐ नमो सामक्यै माँ ॐ वज्रपुष्पे हुँ
 स्वाहा । ॐ नमः पाण्डुरायै पाँ ॐ वज्रपुष्पे हुँ
 स्वाहा । ॐ नमस्तारायै ताँ ॐ¹⁰ वज्रपुष्पे हुँ स्वाहा ।
 पुनरप्यक्षोभ्यरूपवज्रासनाय प्रभूतप्रभूततरं पुष्पं
 दद्यादनेनैव क्रमेण । ॐ वज्रधूपे हुँ स्वाहा, ॐ वज्र-

¹ N नमो बुद्धाय, A नमो वज्रासनाय ।

² C सत्साधनं ।

³ AN तदा ।

⁴ A कथ्यते ।

⁵ सर्वतथागतादिसमन्वितं found only in Ab.

⁶ ऊँ dropped in A.

⁷ A वक्ष्यमाणवाय ।

⁸ C लिङ्गि ।

⁹ C लं ।

¹⁰ ॐ dropped in C.

गन्धे हुँ स्वाहा, ॐ वज्रनैवेद्ये हुँ स्वाहा, ॐ वज्रदौपे
हुँ स्वाहा, इत्यादिभिः^१ पूजाविधिं कृत्वा मैत्र्यादिभावना-
पुरःसरं ततः स्वहृद्यंकारपरिणतं चन्द्रमण्डलं तस्योपरि
हुँकारं सुवर्णवर्णं^२ तद्रश्मिनिर्गतान् गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान्
दृष्ट्वा ततः स्नानं पूजामेघप्रसरैः सम्पूज्य ततः पाप-
देशनां पुण्यानुमोदनां^३ परिणामनां त्रिशरणगमनं
जिनमार्गाश्रयणं बोधिचित्तोत्पादं च कुर्याद् रत्नत्रयं मे
शरणमित्यादिना । ततः श्रून्यतां विभावयेत् । सर्व-
धर्मान् निःस्वभावरूपान् विभाव्य^४ अक्षररूपं बोधि-
चित्तस्वरूपं प्रभास्वरमात्मानं पश्येत् । दृढीकरणार्थं
मन्त्रमुच्चारयेत् ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभाव-
शुद्धोऽहम् । तदेव ज्योतीरूपं परिणतं चन्द्रमण्डलम् ।
तस्योपरि हुँकारं अकारादिषोडशस्वरपरिवेष्टितं पुनरपि
ककारादिवर्णेन^५ परिवेष्टितं शुक्लवर्णं सकलसमस्त-
परिणतं चन्द्रमण्डलरूपं^६ विचिन्तयेत् । तस्योपरि हुँका-
राक्षरबीजं^७ तत्परिणतं वज्रं पीतवर्णं तच्चापि
वज्रवरटके^८ हुँकारं^९ समस्तमेतत् परिणम्य वज्रासनरूपं

^१ AN इत्यादि ।

^२ A सहृदयः ।

^३ वर्णं dropped in A ; C वर्णः ।

^४ ANC read पुण्यादिभिः after स्नान ।

^५ A मोघ, Ab मेघ ।

^६ पुण्यानुमोदनां dropped in A.

^७ जिनः dropped in ANC.

^८ C ० अयात् ।

^९ A विष्णोः ।

^{१०} Ab ० वयित्वा ।

^{११} AN ० रूपं तत्परिः ।

^{१२} वर्णं dropped in AN.

^{१३} रूपं dropped in AN.

^{१४} ANC ऊकारः ।

^{१५} AN ० वरटके ।

^{१६} C समस्तमे ।

मुक्तावर्णं तस्य चतुर्भारसमम् । ते च स्कन्धकोश-
सूत्यदेवपुत्रमाराः गौररक्तदण्डश्यामवर्णाः । यथाक्रमेण
मूर्त्तिमेषां विभाव्य एभिर्मरैः परिघटितसिंहासनं
तस्योपरि विश्वपद्मं वज्रं च तत्र स्थितं भगवन्तं द्विभुजं
वज्रपर्यङ्कनिषण्णं सव्यकरं भूस्पर्शमुद्रान्वितं अवसव्य-
मुत्सङ्गस्थितं रक्तवस्त्राच्छादितगात्रं शान्तमात्मानं
विभावयेद् योगी । ततोऽहङ्कारमुत्पादयेत् । ॐ धर्म-
धातुस्वभावात्मकोऽहम् । ततो भगवतो दक्षिणे मैत्रेयं
बोधिसत्त्वं गौरवर्णं द्विभुजं जटामकुटधारिणं सव्य^{१०}गृहीत-
चामररत्नं अवसव्येन^{११} नागकेशरपुष्पच्छटाधारिणं
तथा वामे लोकेश्वरं बोधिसत्त्वं शुक्लवर्णं दक्षिणे गृहीत-
चामररत्नं वामेन कमलधारिणं^{१२} भगवन्मुखं व्यव-
लोकयन्तौ^{१३} तौ^{१४} भावयेत् ।

पश्चात् षडङ्गन्यासं कुर्यात् । भगवतो चक्षुषोरु-
भयोश्चन्द्रमण्डलं तदुपरि शिंकारं शुक्लवर्णं, श्रोत्रयोश्चन्द्र-
मण्डलोपरि जंकारं नीलवर्णं, नासापुटयोश्चन्द्रमण्डलोपरि
खंकारं पीतवर्णं, जिह्वायां चन्द्रमण्डलोपरि गंकारं
रक्तवर्णं, ललाटचन्द्रमण्डलोपरि स्कंकारं श्यामवर्णं, स्तन-
द्वये^{१५} चन्द्रमण्डलोपरि संकारं शुक्लवर्णं इति षडङ्गन्यासं

^१ वक्षं dropped in N.

^३ A स्कन्द० ।

^५ Ab ० तस्योपरि ।

^७ ANC जंकारं ।

^९ गौरवर्णं dropped in A.

^{११} ANC ० सव्ये ।

^{१३} AN ० शयन्तौ ।

^{१५} ANC भगवतश्चक्षुः ।

^२ Ab ० क्षरैरासवं ।

^४ Ab ० मारं ।

^६ AAb पर्यङ्क० ।

^८ C मैत्रेयं ।

^{१०} AN सव्ये ।

^{१२} C ० धारिणं ।

^{१४} तौ only in Ab.

^{१६} A तन्ममध्ये, NC स्तनमध्ये ।

विभाव्य, ततः स्वहृदि चन्द्रमण्डले हुँकारपरिणतवजं
तद्वज्रवरटके चन्द्रमण्डलोपरि हुँकारं तत्सर्वं परिणाम्य
ग्रामसत्त्वं समयसत्त्ववद् विचिन्तयेत् ।

ततः शिरसि चन्द्रमण्डलं तस्योपरि उँकारपरिणतं
चक्रं शुक्लवर्णं तन्मध्ये चन्द्रस्य उँकारं चेति भगवतः
कायविशुद्धिभावना । कण्ठे चन्द्रमण्डलं तस्योपरि आः-
कारपरिणताष्टदलपद्मं रक्तवर्णं तन्मध्ये चन्द्रमण्डलस्थं
आःकारमिति भगवतो वाग्विशुद्धिभावना । नाभेरुद्धं
चन्द्रमण्डलं तस्योपरि हुँकारपरिणतं वज्रं कृष्णवर्णं
तन्मध्ये चन्द्रमण्डलस्थं हुँकारमिति भगवतश्चित्तविशुद्धि-
भावना । बुद्धत्वफलदायिनी बुद्धसिद्धिरिति । ततः
आकाशस्थितं भगवन्तं ¹⁰ हृद्बीजरश्मिना आकृष्य जः हुँ वं
होः इत्यक्षरचतुष्टयेन पुरतः स्थापयेत् । तस्मै अर्घ्य-
पाद्याचमनं ¹¹ प्रोक्षणं ¹² च दद्यात् । पश्चात् क्षीरादिभोजनं
प्रयच्छेत् इत्यमृतास्वादो ¹³ विहितः । ततः सर्वबुद्धानां
नमस्यामीत्यनया स्तुत्या ¹⁴ स्तुतिं कुर्यात् । ततो ज्ञानसत्त्वेन
सह समयसत्त्वमेकैकृत्य समयस्त्वं समयस्त्वं ¹⁵ समयमहं
ॐ आः हुँ ¹⁶ इत्यनेन मन्त्रेणादयं कुर्यात् । पश्चाद्

¹ Ab ०गतं वक्ष ।

² AN ०गम्य ।

³ C सत्त्वमि ।

⁴ A चिन्त ।

⁵ ANC मण्डलस्योपरि ।

⁶ AN आकारः ।

⁷ A तन्मध्ये ।

⁸ Ab omits आःकारमिति.....०मण्डलस्थं ।

⁹ A ०मण्डल ।

¹⁰ N हृदयबीज, C रश्मिना Ab हृद्बीजाभिन्ना ।

¹¹ N ०पासनं, C ०पाचनं ।

¹² AC प्रोक्ष ।

¹³ A ०तन्मादो ।

¹⁴ स्तुत्या dropped in AN.

¹⁵ N adds a third समयस्त्वं ।

¹⁶ हुँ dropped in N.

भावनाखिन्नो जपं कुर्यात् । ॐ आः वज्रं हुं स्वाहा
इति जपमन्त्रः । पश्चात् सम्यक्सम्बोधौ पुण्यं परिणाम्य
विसर्ज्य विहरेत् यथेच्छयेति । अनेन पुण्येन सर्व-
सत्त्वास्तथागतज्ञानप्राप्ताः शीघ्रं भवन्तु ।

॥ वज्रासनभट्टारक^१साधनोपदेशविधिः परिसमाप्तः ॥

4.

पूर्वोक्तेन विधानेन श्रूयताभावनानन्तरं चन्द्र-
मण्डले नीलं हुंकारमकारादिमितपोडशस्वर^२परिवेष्टितं
ततः सितककारादिचतुस्त्रिंशद्यज्जनपरिवेष्टितं सर्वमेत-
त्परिणम्य चन्द्रमण्डलं तदुपरि पुनस्तदेव बीजं
तत्परिणामेन पीतवज्रं तद्वरटकेऽपि तद्बीजं सर्वमेतत्
परिणम्य श्रीमद्वज्रासनबुद्धभट्टारकमात्मानं भट्टिति
^{१०}निष्पादयेत् । द्विभुजैकमुखं पीतं चतुर्भारसंघटितमहा-
सिंहासनवरं, तदुपरि विश्वपद्मवज्रे वज्रपर्यङ्कसंस्थितं
वामोत्सङ्गस्थितवामकरं ^{११}भूस्पर्शमुद्रादक्षिणकरं बन्धूकरा-
गारुणवस्त्रावगुण्ठिततनुं सर्वाङ्गप्रत्यङ्गासेचनकविग्रहं
विचिन्त्य ॐ धर्मधातुस्वभावात्मकोऽहमिति अद्वयाह-

AC ॐ षट् ।

२ A अयं ।

३ Ab विसर्जयित्वा ।

४ सर्वं dropped in Ab.

५ C ० सामर्थ्ये ।

६ N पूर्वोक्तवि० ।

७ A षोडशस्वर० ।

८ A तस्मिंश्च० ।

९ A न्यस्त० ।

१० AN विष्वा० ।

११ C भूस्पर्श० ।

ह्वारं कुर्यात् । तदनु भगवतो दक्षिणे मैत्रेयं बोधिसत्त्वं
सुवर्णगौरं द्विभुजं जटामुकुटधारिणं गृहीतचामरदक्षिण-
करं नामकेशरपल्लवधरं वामकरम् । तथा वामे लोकेश्वरं
बोधिसत्त्वं शुक्लं जटामुकुटिनं चामरधारिदक्षिणभुजं
कमलधारिवामकरम् । एतद्वयं भगवन्मुखमभिवीक्ष्यसाष्टां
पश्येत् । ततः षडङ्गन्यासं कुर्यात् । भगवतश्चक्षुषोश्चन्द्रस्थ-
सितक्षिंकारं श्रोत्रयोश्चन्द्रस्थनीलजंकारं ततो नासापुटे
चन्द्रस्थपीतखंकारं जिह्वायां चन्द्रस्थलोहितगंकारं ललाटे
चन्द्रस्थहरितस्कंकारं स्तनान्तराले चन्द्रस्थसितसंकारं ।
ततो हृदि चन्द्रस्थहुंकारजवज्रं तद्वरटकेऽपि सचन्द्रहुंकारं,
कण्ठे चन्द्रमण्डले आःकारजपद्मे चन्द्रस्थ आःकारमिति
वाग्विशुद्धिभावना । शिरसि चन्द्रे सितॐकारजाष्टारचक्रे
चन्द्रस्थॐकारमिति कार्यविशुद्धिभावना । नाभेरुज्ज्वले
चन्द्रस्थसवज्रहुंकारमिति चित्तविशुद्धिभावनेति । ततो
हृद्द्वीजसमाकृष्टज्ञानसत्त्वमर्थपाद्यादिनानाविधपूजासन्त-
र्पणस्तुतिप्रणामपूर्वकं समयसत्त्वेन सहैकीकृत्य ॐ
समयस्त्वं समयस्त्वं समयमहं ॐ आः हुं इति मन्त्रेणा-
दयाहङ्कारमुत्पादयेत् । ततो भावनां खिन्नो मन्त्रं जपेत् ।
ॐ आः वज्र हुं स्वाहा ।

॥ इति वज्रासनसाधनं समाप्तम् ॥

१ C मैत्रेयं । २ C ०पल्लवामर० ।

३ A चामरकरं ।

४ A जटामुकुटि । ५ C कुर्वीति ।

६ A ०चन्द्रस्थितं ।

७ N ततो पुटे । A omits ततो ।

८ A चन्द्रजंकार० ।

९ A चन्द्रमण्डल

१० A चन्द्र आः० ।

११ C ०वाद्यवाना० ।

१२ C ०खीनो ।

5.

नमो वक्ष्यामहाय ।

आदौ मुखादिशुद्धिं विधाय स्वहृद्यकारपरिणतचन्द्रे
 पीतहुंकारं पश्येत् । तत्किरणैराक्षय्य गुरुबुद्धादीन् पूजयेत् ।
 ततोऽपि पापदेशनादिकं विधाय शून्यतां चामुखौक्य
 तन्मन्त्रेणाधितिष्ठेत् । ततः पूर्वप्रणिधानसंचोदनया
 रूपकायमभिनिर्मापयेत् सत्त्वार्थविधये । शशिमण्डलमध्ये
 पीतहुंकारं पश्येत् अकारादिसितं षोडशस्वरवेष्टितम्,
 ततोऽपि बहिः सितककारादिवर्णसमूहैर्वेष्टितं तत्सकल-
 परिणतं शशिमण्डलमकलङ्कमवलोक्य सव्यकरेण भृशश-
 मुद्रं उत्सङ्गस्थितावसव्यहस्तं काषायवस्त्रावगुण्ठनं नील-
 गौररक्तश्यामचतुर्भारोपरि विश्वपद्मवज्रावस्थितं शान्तं
 लक्षणव्यञ्जनेनान्वितगात्रम् । तस्य भगवतो दक्षिणे मीचेय-
 बोधिसत्त्वं गौरं दिभुजं जटामुकुटिनं सव्यकरेण चामर-
 रत्नधारिणं अवसव्येन नागकेशरपुष्पच्छटाधारिणम् । तथा
 वामतो लोकेश्वरं शुक्लं दक्षिणकरेण चामरधरं वामकरेण
 कमलधरम् । भगवन्मुखावलोकनपरौ च तौ भावयेत् । ततः
 षडङ्गन्यासं कुर्यात् । भगवतश्चक्षुषोश्चन्द्रस्थितशुक्लं क्षिंकारं,
 ओचयोः शशिमण्डलावस्थितं जंकारं नीलं, नासापुटे

1 AN ०चोदना ।

2 ०सित- dropped in N.

3 A ०सहस्रं ।

4 C drops ०गौर..... ०बोधिसत्त्व

5 A ०मुकुटिनं ।

6 A ०च्छत्रं ।

7 A drops वामकरेण कमलधरं ।

8 A स्थितश्चक्षुः ।

चन्द्रस्य पीतसंकारं, जिह्वायां चन्द्रस्य रक्तसंकारं, ललाटे
चन्द्रस्य श्यामसंकारं, स्तनमध्ये चन्द्रस्य शुक्लसंकारं चिन्त-
येत् । तदनु ज्ञानसत्त्वभावनां कृत्वा शिरसि चन्द्रमण्डलो-
परि ॐकारजं सितमष्टारचक्रं तदुपरि चन्द्रस्य ॐकारं,
कण्ठे चन्द्रोपरि आःकारजमष्टदक्षपद्मं तन्मध्ये चन्द्रस्य
आःकारं, हृदि चन्द्रस्य हुंकारजं वज्रं स्वबीजगर्भं काव-
चाक्चिन्तविमुद्धा च एतदेवं भावयेत् । इति भगवन्त-
साखेदं यावद् भावयित्वा मन्त्रं जपेत् । तच्चैष मन्त्रः ।
ॐ आः वज्रं हुं स्वाहा ।

॥ इति वज्रासनसाधनं समाप्तम् ॥

१ C प्रंकारं ।

२ A आकारं ।

३ A अक्षयत्तम् ।

४ AN काकारं ।

५ A एतच्च ।

6.

आर्यवङ्गरोमहाविद्यायै नमः ।

आदौ तावन्मन्त्रौ सुखासनोपविष्टः मुखशौचादिकं
 कृत्वा 'स्वहृदि चन्द्रस्थसितह्रौःकारविनिर्गतरश्मिभिर्गुह-
 बुद्धबीधिसत्त्वान् पुरतो बुद्धादीन् दृष्ट्वा सम्पूज्य चिशरत्न-
 गमनादिकं कुर्याद् रत्नचयं मे' शरत्नमित्यादिना ।
 यावन्तः सत्त्वाः सत्त्वसंग्रहेन संगृहीताः अण्डजा वा
 जरायुजा वा संस्वेदजा वा औपपादुका वा रूपिणो वा
 अरूपिणो वा संज्ञिनो वा असंज्ञिनो वा नैवसंज्ञाना-
 संज्ञिनो वा यावत् कश्चित् सत्त्वधातुः प्रज्ञप्यमानः प्रज्ञप्य
 ते सर्वे मया अनुपधिषेर्निर्व्वानधातौ प्रतिष्ठापयि-
 तव्या इति । ततः ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभाव-
 शुद्धोऽहं इति वारचयमुच्चारयेत्¹⁰ । तदनु श्रान्यतां मुहूर्त्त-
 मालम्बयेत्¹¹ । तदनन्तरं स्वहृदये¹² सितपद्मोपरि चन्द्र-
 मण्डलं तस्योपरि सितह्रौःकारं ततो निश्चरद् 'नेकरश्मि-
 शतसहस्रं ध्यात्वा तेन सर्वसत्त्वानामशेषा¹³ नादिकाश्च-
¹⁴ सञ्चितं रागादिक्लेशसमूहं सत्त्वानां विशोध्यन्ते¹⁵ । तत्

¹ This *Namaskāra* is given only in Ab.

² स्वहृदि.....पुरतो is dropped in Ab and B.

³ बुद्धादीन् dropped in ANC.

⁴ A शरत्नादिकं ।

⁵ A ०त्रयशरत्न० ।

⁶ A सख० ।

⁷ N यावान् ।

⁸ ते dropped in NC.

⁹ A अनुपविशेवेण ।

¹⁰ Ab ० चार्थं ।

¹¹ Ab मुहूर्त्तमात्रं ध्यात्वा ।

¹² Ab तदनु ।

¹² ABNC हृदये ।

¹⁴ Ab ततोऽनेक० ।

¹⁵ ABNC तेनाशेषा० ।

¹⁶ A अन्वित ।

¹⁷ AB विशोध्य तत् ।

पुनस्तथैव प्रवेशयेत् । तत्परिणतमात्मानं लोकेश्वररूपं
सर्वाङ्गकारभूषितं शुक्लवर्णं चतुर्भुजं वामतः पद्मधरं,
दक्षिणतो अक्षसूत्रधरं, अपराभ्यां हस्ताभ्यां हृदि संपुटा-
ञ्जलिस्थितं ध्यायात् । दक्षिणे मणिधरं तद्वद्वर्णं भुजा-
न्वितं पद्मान्तरोपरिस्थं वामे तथैव अपरपद्मस्थां षड-
क्षरौ महाविद्याम् । ततः ॐ महासुख वज्रसत्त्व जः हुँ वँ
होः^१ सुरतत्त्वं अलललललहोः अः अः अः अः इत्यधिष्ठान-
मन्त्रं राजमुच्चारयेत् । एवं ध्यात्वा ततो लोकेश्वरात्म-
हृदयं चन्द्रमण्डलादक्षसूत्राकारं शुक्लवर्णं मुखेन निर्गत्य
नाभौ प्रविशन्तं चक्रभ्रमणयोगेन इमं^२ मन्त्रराजं सर्व-
बुद्धहृदयचिन्तामणिकल्पं पश्येदनिमित्तयोगेन । ततो जपं
कृत्वा^३ भ्रमणप्रवेशनादिकं प्राप्याचिरेणैव^४ कालेन श्राद्धः^५
^६ कृपावान् गुरुभक्तो योगी सिध्यति ।

ॐ मणिपद्मे हुँ इति^७ जापमन्त्रः । तत उत्थानकाले
इमं मन्त्रराजं^८ मुच्चार्योत्तिष्ठेत् । ॐ वज्रसत्त्व समयमनु-
पालय^९ वज्र^{१०} सत्त्वत्वेनोपतिष्ठ, दृढो मे भव, सुतोष्यो मे भूव;

^१ A प्रवेशस्तम् ।

^२ ध्यायात् omitted in Ab.

^३ A तद्वर्णं । N तत्तद्वर्णं ।

^४ A पद्मस्था ।

^५ A ह्यः ।

^६ Ab मन्त्रसु ।

^७ Ab ध्यानं कृत्वा ।

^८ AN ० हृदये ।

^९ A ० भवनं ।

^{१०} AC इयं, Ab इदं ।

^{११} A भ्रमणावेशनां, BN भ्रमणावेशनां ।

^{१२} A प्राप्यादि ।

^{१३} A क्रियां ।

^{१४} इति dropped in ANC.

^{१५} A मुच्चारयेति ।

^{१६} A ० पालयन् ।

^{१७} A ० सत्त्वो तेवो ।

सुखिणी मे भव, अमुरती मे भव, सर्वसिद्धि मे प्रवक्ष्य, सर्वकर्मसु च मे चित्तं श्रेयः कुरु, हुं वज्रवह इति भगवन् सर्वतत्त्वागतवज्रभा मे सुखं वज्रीभव महासमयसत्त्व ध्या । एवमुक्त्वा यथासुखं विहरेदिति ।

• ॥ आर्यषडक्षरीमहाविद्यासाधनं समाप्तम् ॥

7.

पद्मकुलोद्भवं नाथं सर्वज्ञकृतमौलिनम् ।

प्रणम्य साधनं वक्ष्ये सर्वरोगविनाशनम् ।

प्रथमं तावदाचार्यानुगता सिद्धिः—

‘तस्माच्च सर्वभावेन गुरुं पूजयेद् यत्नतः ।

गुरुणा परितुष्टेन’ कर्मसिद्धिः प्रजायते ॥

मण्डलप्रविष्टस्य सिद्धिरनुज्ञाता च सर्वथा ।

स्वसमयसम्बरं रक्षयन् सिध्यते ध्रुवम् ॥

मुखशौचादिपूर्वकं देवगृहे पटादिगतभट्टारकमवतार्य स्वहृदये आद्यक्षरेण चन्द्रमण्डलं तस्योपरि अष्टमस्य चतुर्थकं बीजं सप्तमद्वितीयेनासनं प्रथमचतुर्थेन मण्डितं षोडशेन संयुक्तं शुक्लवर्णं मनोरमं ततो विश्वरश्मौजि-
चार्यं तै रक्षिभिर्निष्पन्नान् गुरुन् सर्वज्ञमूर्त्तीन् दृष्ट्वा पूजयित्वा अभिवन्द्य चानेन मन्त्रेण ॐ वज्रपुष्पे हुं, ॐ वज्रधूपे हुं, ॐ वज्रदीपे हुं, ॐ वज्रगन्धे हुं, ॐ वज्रनैवेद्ये हुं ततो—

‘AN जो ।

‘C साल ।

‘A प्रमाणं मया ।

‘The metre in both these *Slokas* is faulty.

‘A परितुष्टो न ।

‘A आद्याद्य ।

‘AC द्वितीयां गा ।

वृद्धोऽयं शरत् सर्वं प्रतिदिशाम्यहम् ।
 वृद्धोऽयं जगत्पुण्यं वृद्धोऽयं दधे जनः ॥
 आशिषः शरत् यामि वृद्धं धर्मं गच्छोत्तमम् ।
 वृद्धोऽयं चित्तं करोम्येष स्वपरार्थप्रतिद्वये ॥
 उत्पादयामि परमं वरवोधिचित्तं
 निमग्नयामि बहुसर्व्वसत्त्वान् ।
 इष्टं चरिष्ये वरवोधिचारिकां
 वृद्धो भवेयं जगती हिताय ॥

इति । प्रस्थितिपूर्व्वकं सर्व्वधर्मनैरात्म्यं भावयेत् अनेन
 मन्त्रेण । ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् ।
 बीजं मायोपमाकारं चैधातुकमशेषतः ।
 दृश्यते स्पृश्यते चैव यथा माया हि सर्व्वतः ।
 न चोपलभ्यते चैव सर्व्वस्य जगतः स्थितिः ॥

इत्यधिमुच्य । ततोऽनादिकालीनमसत्कल्पनाबीजमप-
 नौद्य स्वभावमधिमुच्चेत् । ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व्व-
 धर्माः स्वभावशुद्धोऽहम् । ततः पूर्व्वोक्तबीजनिष्पन्नं पद्मं
 तस्योपरि ह्रीःकारं तत्सर्व्वं निष्पन्ने सति श्रीमल्लोक-
 नायं वज्रपद्मगर्भचन्द्रस्थं वज्रपर्य्यङ्कं शशिप्रभं कुन्देन्दु-
 वर्णमुज्ज्वलं जटामकुटधरं शान्तं अमिताभकृतशेखरं
 व्याघ्रचर्मनिवसनं चतुर्भुजं जानातुङ्कारभूषितं, दक्षिण-

A ० मोक्ष ।

A ० मोक्ष ।

In A instead of these two lines we have उत्पादयामि
 वृद्धं । In the same Sloka N reads वृद्ध instead of वृद्ध ।

* N adds विचिन्त्य after मायोपमाकारं ।

० A मायोपमाकारं ।

* A ० मुच्चेत् ।

1 C तत्त्वम् ।

* A वीजम् ।

* A ० वृद्धोऽयम् ।

करे अक्षमालाधरं, वामकरे पद्ममखिविभूषितं, दो
हस्तौ संयुक्तौ सर्वराजेन्द्रमुद्रा हृदि संस्थितं ततोऽहङ्कारं
कुर्यात् अहमेव लोकेश्वर इति । ततो ज्ञानसत्त्वमाश्लेष्य
यथोपदेशतः स्वमन्त्रेणार्थपाद्यादिकं दद्यात् । समाजमुद्रया
एकैकृत्यानेन मन्त्रेण सह विन्यसेत् । ॐ मुरतवज्ज
अलललललोः समयस्त्वं समयस्त्वं समयमहम् । यथोप-
देशतो अभिषेककवचपट्टवन्धाधिमोक्षणसमतालपूजा-
स्तुतिं च कृत्वा भावनापूर्वकं जपं कुर्यात् । स्वहृदि
चन्द्रोपरि षडक्षरं प्रदीपमालामिव गृहान्तरद्योतिनीं
पश्येत् । मन्त्रः ॐ मणिपद्मे हुं । अक्षरलक्षं जपेत् ।
ततो द्वितीयतृतीयेन विगतकल्मषो भवति, पञ्चानन्तर्य-
कारिणोऽपि कोटिजापेन सिद्ध्यति । तत उत्थातुं कामो-
ऽर्थ्यादिकं दत्त्वा विशिष्टाहङ्कारेण विहरेत् । चतुःसन्ध्यं
जपित्वा कुशलमूलं परिणम्याभिप्रेतसिद्धये अर्द्धरात्रौ^६
ज्ञानसत्त्वं विसर्ज्य^७ शताक्षरं चोच्चार्य कायवाक्चित्त-
रक्षां च कृत्वा यथासुखं विहरेदिति । यदि रोगादि
नाशयितुं इच्छति तदा यथोपदेशतः पुण्यनक्षत्रेष्वर्पितं-
गोमयेन भट्टारकस्याग्रतश्चतुरस्रं मण्डलकं कुर्यात् ।
अभिप्रेतषडक्षरविदर्भितमष्टोत्तरशतं जपेत् । षण्मासेन
सिध्यति न^{१०} संशय इति ।

॥ कार्ण्डव्यूहान्नायेन रचितं साधनं समाप्तम् ॥

^१ AN चामर ।

^२ स्वहृदिन्द्रो ।

^३ मन्त्रः dropped in A.

^४ A • तुमामा • ।

^५ A • शब्दाभिज • ।

^६ A दृढरात्रौ ।

^७ A विलक्ष्य ।

^८ A चणोय • ।

^९ A • मष्टाक्षर • ।

^{१०} A वक्ष्येय, C प्रत्याय ।

8.

पूर्वविधानेन चन्द्रमण्डलं सप्ततृतीयकं बीजं त्रयो-
दशाक्षान्तं इन्दुविन्दुविभूषितं तेनैव निष्यन्नं श्रीमल्लोक-
नाथं जटामकुटधरं शान्तं चन्द्रांशुमिव निर्मलं सर्वा-
लङ्कारभूषितं वामेन पद्मधरं दक्षिणे वरदं पद्मचन्द्रा-
सनस्थं भावयेत् । हस्तद्वयेन मुष्टिं कृत्वा मध्यमपद्म-
संकोचमिव अनया मुद्रया मुद्रयेत् । ततो जापं
कुर्यात् ॐ मणिपद्मे हुँ । अक्षरलक्षणे विगतकल्मषो
भवति, द्वितीये तृतीये स्वप्नानि पश्यति, पञ्चानन्तर्य-
कारिणोऽपि कोटिजापेन सिध्यति ।

॥ श्रीमल्लोकनाथसाधनं समाप्तम् ॥

9.

ह्रीःकारज्ञाननिष्यन्नो 'हालाहलो' महद्वपुः ।
चिनेचं चिमुखं चैव जटामकुटमण्डितम् ॥
अर्धचन्द्रधरं देवं कपालकृतशेखरम् ।
जिनबिम्बजटान्तःस्थं सर्वाभरणभूषितम् ॥
सितारविन्दनिर्भासं शृङ्गारादिरसान्वितम् ।
षड्भुजं हसितं वक्त्रं व्याघ्रचर्ममुवाससम् ॥

¹ मध्यसं ।

² A 'हालाहलो' ।

³ A 'हसितं' ।

⁴ A त्वप्राणि ।

⁵ C महावपुः ।

⁶ C 'चर्मेशसवालनं' ।

दक्षिणे करे चरदं द्वितीये चाक्षमाक्षिकम् ।
 तृतीये अरत्तर्पणं नामे पद्मविमुचिनाम् ॥
 द्वितीये कुचधरं चैव तृतीये मनुरेव च ।
 दक्षिणे चिभ्रुलं चैव सपथं परिवेष्टितम् ॥
 वामे पुष्पकपालं तु पुष्पेतीनामुगन्धिभिः ।
 रक्तपद्मस्थितं चैव ललिताक्षिप सस्थितम् ॥
 रत्नाचलगुहान्तःस्थं भावयेद् योगचिन्ताकः ।
 स्फुरद्भुजमयैर्विम्बैः विविधैः प्रातिहार्यकैः ॥
 सर्वाङ्गारं तु भुञ्जानो निर्विकल्पसमाधिना ।
 अन्तर्ज्जल्यो जपेन्मन्त्रान् भावयेत् क्रमयोगतः ।
 क्षिप्रं च प्राप्यते बोधिरनुत्तरसुखावहा ॥

॥ सर्वकामप्रसाधनहालाहलपरितोषं सुखञ्च
 नाम समाधिः ॥

^१ A ० माणिका ।

^२ A ० लक्ष्मि A ० लक्ष्मी ।

^३ A ० लक्ष्मि ।

^४ A ० मयोलम्बै ।

^५ A ० सुखावहा ।

^६ A ० परितो वनः ।

10.

हृचन्द्रे न्यस्य ह्रीःकारं धर्मनैरात्म्यभावनम् ।
 कृत्वा संस्कार्यं तस्माच्च रक्तवर्णीन् नमःसमान् ।
 तैश्च लोकेश्वराकारं जगत् स्थावरजङ्गमम् ।
 कृत्वा सम्बोधिसत्त्वाद्यं जातं हृदि प्रवेश्य च ॥
 तं ह्रीःकारं पराहत्य भटिति ज्ञानयोगतः ।
 तं स्मितं रक्तवर्णं तु पद्मरागं समधुतिम् ॥
 पञ्चबुद्धमकुटधरं हर्षेणोत्फुल्ललोचनम् ।
 वामतो स्पृष्ट्वा नासं धृत्वा षोडशपञ्चकम् ॥
 पद्मं विकाशयन्तं च हृदि दक्षिणपाणिना ।
 मथूरोपरि मध्यस्थे निषण्णं चन्द्रमण्डले ॥
 सत्त्वपर्यङ्कमाभुज्य सञ्ज्ञाररसोत्सवम् ।
 चैत्यान्तःस्थमहाकर्म कूटागारविहारिणम् ।
 भावयेद् वज्रधर्माग्न्यं नित्यं बोधिमवाप्नुयात् ॥
 भावनाखिन्नो हृचन्द्रे न्यस्य मालामिवाविक्षित-
 चित्तो जपेत् । तत्रायं जप्यो मन्त्रः ॐ वज्रधर्म ह्रीः ।

॥ साधनोपायिका संक्षिप्ता वज्रधर्मस्य ॥

¹ A ह्रीःकारं ।

² AN संस्कार्यं ।

³ C ०मयं ।

⁴ AN ०सुकुटं ।

⁵ N हर्षोत्फुल्ललोचनं । A हर्षोत्फुल्लवर्णं ।

⁶ N ०यत्नकं ।

⁷ A ०मातुष्यं ।

⁸ A सञ्ज्ञासार० ।

⁹ A ०धर्माद्यः ।

सम्यक् परहितोद्युक्तमनसाऽऽलम्ब्य देहिनाम् ।
निःशेषदुःखोपशमं सत्सुखे च प्रतिष्ठितम् ॥
तन्मना हृदि सञ्चिन्त्य भावयेच्छुद्धदौधितिम् ।
तत्प्रभाभिः स्फुरन्तीभिस्तनुं स्वामवभासयेत् ॥
विश्रम्य विधिवन्मन्त्री संहृत्य सद्वितर्कितः ।
स्फुटमुच्चारयेन्मन्त्रं श्वेतदौधितिभास्वरम् ॥
स्वनाभिमण्डलेनैवं प्रवेश्य हृदि संहरेत् ।
इति कुर्वन् चिधा ध्यायात् कायवाक्चित्तशोधनम् ॥
तत्र स्वदेहसंस्थेन कायादेः शुद्धिमात्मनः ।
बहिर्गतेन मन्त्रेण प्राणिनां तु विचिन्तयेत् ॥
दृष्टोच्चारितमन्त्रोक्त्यं पुरतो देवताचयम् ।
मन्त्रोच्चारणसंहारक्रमात् प्रत्येकमाचरेत् ॥
विचित्रपूजानिर्भीणं तन्निष्पादनमेव च ।
परिपूरिं ततः शुद्धिमिष्टार्थे परिणामनाम् ॥
मन्त्रजापं ततः कुर्यात् विधिनाऽन्ते जपस्य तु ।
पूजादि पूर्ववत् कृत्वा देवतां हृदि संहरेत् ॥
समाधिप्रतिलम्भादौ चतुःसन्ध्यभिर्न विधिम् ।
कुर्वन् लक्षं जपेन्मन्त्री विजनेषु गृहादिषु ॥

^१ AC सरहि० ।

^२ A प्रभातिस्वरलो० ।

^३ A समव० ।

^४ ABN ० शिवेन ।

^५ A प्राणिनां विधि० ; N प्राणिनां सुवि० ।

^६ C मन्त्रीये ।

^७ BN तन्निष्पादनम् ० ।

आसन्नितां विना कार्यो नापस्तुरसंस्कृतैः ।
 पापप्रवादी सर्वत्र चतुरसं च मण्डलम् ।
 कारयित्वा पट्टाक्षस्य पुरी ध्यात्वा यवा विभुम् ।
 मण्डलार्चनं मर्द्या वा कृत्वा कुर्यादमून् विधीन् ॥

तत्रासं देवताकारोपदेशः —

प्रथमं द्विजं सितं साक्षमाणाङ्गं सम्युष्टाञ्जलिम् ।
 दृष्ट्वा विभुं ततः प्रतिमां देवीं वीरासनाश्रिताम् ॥
 आर्यां तु चिन्तयेत् पीतां वामे रत्नच्छटाभृताम् ।
 रिक्तसन्धकरां रत्नमौलिं वीरासनानुगाम् ॥

॥ इत्यार्यषडक्षरौ महाविद्यालोकेश्वरभट्टारकोपदेश-
 परम्परायातसाधनविधिः ॥

¹ A आसन्निकीपिना ।

² A सर्वान्वा, C सर्वान्वा ।

³ A ० पञ्चा भूतं ।

⁴ AC विभुं कृत्वा ० ।

⁵ A ० मण्डलम् ० ।

⁶ A स्वरसंस्कृतैः ।

⁷ A ० मालाङ्ग, C ० मण्डलं ।

⁸ AC रत्नम् ० ।

⁹ AC इत्याचार्यम् ।

12.

कचित् षडक्षरीसाधने भगवान् समणिपुस्तकाङ्कित-
पद्मधरः, मणिधरस्तु पुस्तकरहितमणिपद्मधरः, षडक्षरी
तु मणिरहितपुस्तकपद्मधरा । पूजामन्त्रः^१ ॐ लोकेश्वर
पुष्पं प्रतीच्छ स्वाहा एवं धूपं दीपं^२ इत्यादि बोद्धव्यम् ।
अन्यदेवतायां तत्सम्बोधनं कार्यम् । ज्ञानमण्डलाक्षष्टावयं
मन्त्रः, ॐ महासुख वज्रसत्त्व ज्ञः^३ हुं वं होः मुरतस्त्वं
अलललललहोः^४ अः^५ अः अः अः ॥

[षडक्षरीसाधनम्]

13.

नमः खसर्पशाय ।

प्रथमं तावन्मन्त्रौ सुखासनोपविष्टः^६ कृतमुखशौचादिकः
शुचाववकाशे^७ स्वहृदि^{१०} अकारेण चन्द्रमण्डलं विभाव्य
तदुपरि सितझीःकारं तद्रश्मिभिराक्षय्याग्रतोऽम्बरे गुरुबुद्ध-

^१ A इति ।^२ ABNC ०मन्त्राक्षु ।^३ AC ०सत्त्वा ।^४ Ab वा, C ज्ञः वाः वाः ।^५ AB ०काशे ।^६ A सयुक्तः ।^७ AC नैवेद्यादि ।^८ होः dropped in A.^९ Ab drops कृतमुख...०वकाशे ।^{१०} A हृदि ।

बोधिसत्त्वादीनानीय हृद्गोचरस्मिन्भावपूजामेधैः सम्पूज्य
पापदेशनादिकं कृत्वा चतुर्ब्रह्मविहारभावनां च ततः
शून्यतां भावयेत्, ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मको-
ऽहमिति चाधितिष्ठेत् । तदनु पूर्ववत् ह्रीःकारं विभाव्य
गगनकुहरे संस्कार्य्यं संहृत्य तदुद्धृतं लोकेश्वरमात्मानं
भावयेत् शीतांशुकोटिग्रभं जटामकुटिनं अमिताभकृत-
शेखरं सर्वालङ्कारविभूषितं स्मेरमुखं अर्द्धपर्यङ्केन
पद्मचन्द्रासनस्थं दक्षिणेन वरदं वामेन पद्मधरम् ।
दक्षिणपार्श्वे आर्य्यतारासुधनकुमारौ वामपार्श्वे भृकुटी-
हयग्रीवौ । ततः शिरसि ॐकारं, कण्ठे आःकारं,
हृदि हुंकारमिति सञ्चिन्त्य खेदपर्य्यन्तं यावत् तिष्ठेत् ।
खेदे तु मन्त्रं जपेत् । तत्रायं मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा ।

॥ इत्यार्य्यखसर्पणलोकेश्वरसाधनम् ॥

^१ ॐ dropped in A.

^२ A संस्थार्य्य ।

^३ A चाव्युद्धृतं, B रतदुद्धृतं ।

^४ C मेव० ।

^५ A ०पर्य्यकिनो ।

^६ AC वामे पद्मं ।

अभिमतफलदानोद्भासि कल्पद्रुमश्रीः

सुगतनयं महाध्वक्षेमं कृतार्थवाहः ।

भवसमसमभावः सर्वभावस्वभावः

शमयतु जगदहः¹ सोऽयमभोजपाणिः² ॥

प्रातर्मुखादिसंशुद्धिं विधाय विजनालयै³ ।

हृच्चन्द्रबीजकिरणैः⁴ मृदुविष्ट⁵ रसंस्थितः ॥

स्वबीजं हृदये ध्यात्वा पूर्णन्दुपरिभास्वरम् ।

संचोद्य⁶ तत्करै⁷ रग्रे समानीय⁸ नभोज्ञाने ॥

श्रीमत्सर्प⁹ शं नाथं गुरुबुद्धौघं सत्सुतान् ।

पूजयेद् विविधैः पूजामेघैस्तद्बीजसम्भवैः ।

ततोऽभिवन्द्य¹⁰ कुर्वीत पापस्य देशनादिकम् ॥

यदनादिमति संसारे संसरता मया कृतमकुशलं
कारितं वा क्रियमाणं वा परेणाभ्यनुमोदितं तत् सर्वं
"भगवतामग्रतो देशयामि ।

संबुहबुहपुचैरार्यैरन्यैश्च यत् कृतं कुशलम् ।

अनुमोद्य तदवशेषं सम्यक् परिणामयामि सम्बोधी ॥

¹ A = दाहासि, C = दाहासि० ।

² A = महाध्वक्षय, C = महाध्वक्षय० ।

³ A = सुगतनयः ।

⁴ C = वचे ।

⁵ A = चंदाय ।

⁶ AC = नभोज्ञाने ।

⁷ ANC = तत्सुतान् ।

⁸ A = भगवतोऽग्रतः ।

⁹ सुगतनयः ।

¹⁰ समाप्तः dropped in C

¹ A = सकोवचः ।

² ANC = विष्टः ।

³ A = तत्किरणैः ।

⁴ A = खलपेशाय ।

⁵ C = विष्टः ।

बुद्धं गच्छामि परं कुरुमाम्यमुत्तमम् ।

धर्मं च सर्वधर्मेण रसकूपं निरञ्जनम् ।

मुद्रितादिभूषविष्टं च बोधिसत्त्वगणं तथा निवृत्तिं च कर्तुं कामान् बुद्धान् परहितविधानाय चिरस्थितये याचयामि, सर्व्वावरणविमूलनहेतुभूतायां बोधौ चित्त-
मुत्पादयामि ससुतसुगतैकमार्गं च आश्रयविशुद्ध्या समा-
श्रितोऽस्मि । तत एकानेकवियोगादेतत् सकलमेव चलाचलं जगत् शून्यमिति विचिन्त्य ॐ शून्यताज्ञान-
वज्रस्वभावात्मकोऽहं इति शून्यतामधिष्ठेत् । अधिष्ठाय प्रकृतिविशुद्धाः सर्व्वे इमे धर्मास्तथाहमित्यवलोक्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति पठेत् ।
ततो विज्ञानमात्रात्मको भावकः पूर्व्वप्रशिक्षितसञ्चो-
दितः पङ्कारपरिणतविश्ववर्त्मकमले अकारजं पूर्व्वशशि-
मण्डल^{१०}ममलं तत्रोपरि ह्रीःकारमतिप्रभास्वरं स्फुरत्-
किरणसमूहव्याप्तनभःस्थलं विभाव्य तत्परिणतं स्वबीज-
यमं^{११} नालालङ्कृतं विकचकमल^{१२}मवलोकयेत् । तत
एतत् सकलपरिणतमात्मानं भगवन्तं ध्यायात् हिमकर-

^१ AC ० सुतरं ।

^२ AC सर्वधर्मेण रसकूपश्च ।

^३ A गतथा ; तथा dropped in Ab.

^४ AC परं ।

^५ AC चिरस्थितयो ।

^६ A ससुगतसुगतमार्गश्च, N ससुतसुगतमार्गश्च ।

^७ इमे dropped in A.

^८ AN मात्रात्मका ।

^९ Ab अङ्कारः ।

^{१०} AC मण्डलं ।

^{११} N लोकार्त्तः ।

^{१२} A खबीजं भजे ।

^{१३} A विकचकमलं, C विकचमलं ।

कोटिकिरणावदातं देहं ऊर्ध्वजटामकुटं अमिताभशेखरं^१
 विश्वनलिननिषखं शशिमण्डले अर्धपर्यङ्कनिषखं सकला-
 लङ्कारधरविग्रहं स्मेरमुखं द्विरष्टवर्षदेशीयं दक्षिणे
 वरदकरं^२ वामकरेण सनालकमलधरं करविगलत्पीयूष-
 धाराभ्यवहाररसिकं^३ तदधः समारोपितोर्ध्वमुखं महा-
 कुक्षिमतिद्वयशमतिशितिवर्णं^४ सूचीमुखं तर्पयन्तं^५
 श्रीमत्योत्सकाचलोदरनिवासिनं करुणास्निग्धविलोकनं^६
 मृङ्गाररसपर्युपासितं अतिशान्तं नानालक्षणांलङ्कितम् ।

तस्य पुरतस्तारा दक्षिणपार्श्वे सुधनकुमारः । तत्र
 तारा श्यामा^७ वामकरविधृतं सनालमुत्पलं दक्षिणकरेण
 विकाशयन्ती^८ नानालङ्कारवती अभिनवयौवनोद्भिन्न-
 कुचभारा । सुधनकुमारश्च कृताञ्जलिपुटः कनकाव-
 भासिद्युतिः^९ कुमाररूपधारी वामकक्षविन्ध्यस्तपुस्तकः
 सकलालङ्कारवान् ।

पश्चिमे भृकुटी हयग्रीव उत्तरे । तत्र भृकुटी चतुर्भुजा
 हेमप्रभा जटाकलापिनी^{१०} वामे चिदण्डौकमण्डलुधारि-
 हस्ता दक्षिणे^{११} वन्दनाभिनयाक्षसूचधरकरा चिन्मया ।

^१ ABNC ऊर्ध्व ।

^२ ANC अमिताभशेखर ।

^३ A कृतजालधर ।

^४ AN •देशीयं, Ab •देहं ।

^५ A नवनकरं ।

^६ BCb •लितपीयूष, AC त्वायुषं ।

^७ A •नासिकं ।

^८ •मतिशितिवर्णं dropped in Ab.

^९ AC तर्पयन्तं ।

^{१०} ABNC •स्निग्धवलोकनं ।

^{११} Ab श्यामवर्णा ।

^{१२} A omits •कुचभारा । सुधन, C •कुचतारा ।

^{१३} Ab •भासिद्युतिः ।

^{१४} A माररूपः ।

^{१५} A अकलापिनी ।

^{१६} N वन्दना ।

इयग्रीवो रक्तवर्णः सर्वलम्बोदरः ऊर्ध्वज्वलत्पङ्कल-
केशः भुजगयज्ञोपवीतो कपिलतरश्मश्रुश्रेणीपरिचितमुख-
मण्डलः रक्तवर्तुलचिनेत्रः धूकुटीकुटिलभूकः व्याघ्र-
चर्माम्बरः दण्डायुधः दक्षिणकरेण वन्दनाभिनयौ । एते
सर्वे एव स्वनायकाननप्रेरितदृष्टयो यथाशोभमवस्थिता-
श्चिन्तनीयाः । ततः स्वहृदि शशिमण्डलोपरि ह्रीःकारं
विभाव्य तस्माच्च नानाकारान् रश्मीन् संस्कार्य^१ वैधातु-
कमापूर्य सर्वसत्त्वान् लोकेश्वरपदे^२ प्रतिष्ठाप्य तान्
रश्मीन् पुनस्तत्रैव बीजाक्षरे^३ प्रवेशयेत् । पुनस्तत्किरणैरेव
ज्ञानसत्त्वमाकृष्य समयसत्त्वेन सह क्षीरनौरयो^४रिव एक-
रूपतां^५ ध्यायात् । ततः कायवाक्चित्तविशुद्ध्या यथाक्रमं
शिरसि सितं ॐकारं^६ कण्ठे रक्तमाकारं^७ हृदि दृष्ट्वा हुँकारं^८
विचिन्तयेत् । अमौ चानवरतनिःसरदनन्त^९ किरणजाल^{१०}-
विध्वस्त^{११} निखिलसत्त्वरशिक्लुषसङ्घाता^{१२} इति भावनां
यथाशक्ति स्फुटीकुर्यात् ।

पाटवं धारणां प्रज्ञां सौभाग्यारोग्यसम्पदम् ।

लभते भावनायोगात् साक्षात्कारं च^{१३} वीर्यवान् ॥

भावनाखिन्नस्तु मन्त्रमेकाग्रचेतसा जपेत् । तच्चायं
मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा । अमौ च वर्णाः शरद-

^१ A भुजत०, C भुजङ्ग० ।

^२ AAbC भूकुटी ।

^३ AC ०यद० ।

^४ A ०नौरयोनि ।

^५ A ०हर्मोकारं, C सितमां ।

^६ C ०ज्ञान० ।

^७ Ab-संघातो, B संघाता ।

^८ A ०वर्णल० ।

^९ AC संस्कार्य ।

^{१०} AC ०क्षर ।

^{११} A ०रूपतो ।

^{१२} A ०वनतु ।

^{१३} AN ०विध्वस्त० ।

^{१४} AC करणक्ष ।

मल्लतारकामालिकेव प्रभास्वराः स्फुरद्भस्वरप्रभयः ।
अपेक्षितं पुण्यं परित्यज्य उत्थाय यथासुखं देवता-
हकारमुदहनं विहरेत् ।

विधाय साधनं हृद्यं श्रीमल्लोकेश्वरस्य यत् ।
मया पुण्यं समासादि तेनास्तां तत्पदं जगत् ।

॥ इति खसर्पणसाधनं समाप्तम् ।
कृतिः पद्माकरमतिपादानाम् ॥

15.

नमः श्रीखसर्पसाधाय ।

इह शुभकरनामा उपासकः शुभकर्मकारी कल्याण-
मानः स किल पोतलकममनोद्यतः गच्छन् खादीभवले
खसर्पणनामा ग्रामोऽस्ति तत्रोपितः । तस्य तु भगवताख्याय-
लोकितेश्वरेण प्रत्यादेशो दत्तः । मा गच्छ त्वमिहास्मान्
वैरोचनाभिसंबोधितन्त्रराजक्रमेण स्थापय तेन महान्

¹ A अपेक्षितम् ।

² A परित्यज्योत्थाय ।

³ A गच्छ ।

⁴ Ab इति ।

⁵ A खातो, O खादो ।

सत्त्वाद्यो भविष्यति । तत्रासी भगवन्तं प्रीयमेव कारितवान्
इत्येतां श्रुतिः । तत्र भगवतः साधनाय दृष्टिः सम्पत्तिः
क्रियते । तथाहि वरं भिक्षोः शीलविपत्तिर्न पुनर्दृष्टि-
विपत्तिरिति अतस्तत्र तापत् शिषिकान् निरात्मकान्
सर्वधर्मान् व्यवलोकात् व्यपगतसकलविकल्पः कृपाशयोऽहो
वत् अमो सत्त्वाः क्लेशकर्मादिमिरुपद्रुताः, ततो जाति-
जरा मरणदुःखैरतीव पीड्यमानाः सन्तोऽनेकप्रकार-
दुःखमनुभवन्ति । ततोऽहं लोकेऽहो भूत्वा तेषां दुःखाद्यप-
नयामि सर्वज्ञज्ञाने प्रतिष्ठापयामि । इत्येवं प्रतिष्ठा-
शयं कृत्वा स्वहृदि पंकारजसद्वसदलपद्मवरटकमध्ये
अकारजं चन्द्रमण्डलोपरि आः तां सुं भूँ हँ इति पञ्च
बीजानि विन्यस्य एतद्रश्मिमालाभिः सञ्चोद्यानीय तान्
गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् जगनतले पुरोवर्त्तिनः कृत्वा वन्दना-
पूजापापदेशनाविहरणगमनादि सप्तविधां पूजामेकादश-
विधां वा कृत्वा मैत्रीकरुणादिचतुर्वर्णाविहारं भावनां
कुर्वीत । ततः ॐ श्रुत्यताञ्जानवज्रस्वभावात्मकोऽहं इत्यु-
च्चार्य श्रुत्यताबोधिं कृत्वा भगवानवलोकितेश्वरो योगात्मना
भुवते । स च शरत्काण्डगौरः जटामकुटी शिरसि
अमिताभधारी सर्वालङ्कारभूषितः रत्नसिंहासनीपरि
सद्वसदलपद्मस्थः ललिताश्लेषः द्विभुजैकमुखः वामेन

A ततोली० ।

A शिषिकान् ।

A व ।

A विहारो ।

A सम्पत्ति ।

A वा ।

A omits विश्वरूपमगना० ।

A ललितारसः ।

पद्मधारौ दक्षिणेनामृतधारा खवद्वरदः सत्त्वपर्यङ्कासीनः ।
 अग्रतस्तारा कनकश्यामवर्णा^१ उन्नतपीनपयोधरा सर्वा-
 लङ्कारभूषिता उत्पलकलिकासन्नकरदयार्पितनेषा । तदनु
 सुधनकुमारः कनकोज्ज्वलः रक्ताभरणो रत्नमकुटौ वाम-
 कक्षावसक्तकमलिकः कृताञ्जलिपुटः । तदनु भृकुटौ
 जटामकुटिनौ मूर्ध्नि चैत्रालङ्कृता कनकोज्ज्वला रक्तवस्त्र-
 परिधाना दक्षिणहस्तेन नमस्कारं कुर्वाणा अपरेणाश्र-
 मालाधरा वामकराभ्यां चिदण्डौकमण्डलुव्यग्रा । तदनु
 हयग्रीवो ज्वलद्भासुरः पिङ्गलोर्ध्वकेशः^२ नागाभरणो रक्तवर्णः
 लम्बोदरो व्याघ्रचर्माम्बरः दण्डहस्तः । एवं पञ्चात्मको
 भगवान् भावनौयः सपरिवारः पूजयितव्योऽप्येवंविधः ।
 ततः कृतमण्डले तत्रादौ मण्डलं कृत्वा रक्षां कुर्यात् ।
 ॐ मणिधरि वज्रिणि रक्ष रक्ष मां हुँ फट् स्वाहा ।
 ॐ वज्ररेखे हुँ मण्डलमन्त्रः । ॐ आगच्छ भगवन्
 मण्डलकसिंहासने ॐ आः इति मन्त्रकृतोऽधोषलायां
 कृतमण्डलमध्यसिंहासनोपरि सहस्रदलपद्मस्थं पञ्चात्मकं
 पूजयेदिति । तत्र पूजामन्त्राः— ॐ वज्रपुण्ये हुँ । ॐ
 वज्रधूपे हुँ । ॐ वज्रगन्धे हुँ । ॐ वज्राखौके हुँ ।
 ॐ वज्राहारे हुँ । इति संपूज्य संस्तुत्य मन्त्रजापं कुर्यात् ।
 ॐ सर्वतथागतपूजामेघप्रसरसमूहे हुँ । पूजाधिष्ठान-

^१ A drops चार ।

^२ A •वर्णाः ।

^३ C चिनेत्रा ।

^४ A वक्ताभरणो ।

^५ AC •सक्तमलिकः ।

^६ AN दाता • ।

^७ A •रेख ।

^८ A •धोषला ।

^९ AC •वज्रगन्धे ।

मन्त्रः ॐ आः तां सुं हूं वं फट् फट् स्वाहा । ॐ
 सर्वतयागतसुखलितनमितैर्नमामि भगवन्तं जः हुं वं होः
 प्रतीच्छ कुसुमाञ्जलिं नाथ होः इति वन्दनामन्त्रः ।
 ॐ मुः स्वाहा इति विसर्जनमन्त्रः । ॐ ख ख खाहि
 खाहि गृह्ण गृह्ण गृह्णन्तु सार्वभौतिका इमं बलिं
 स्वाहा इति बलिमन्त्रः । अथ पूजारम्भकाले एवमुच्चार्य
 चित्तं शोधनीयं यत् सर्वदुश्चरितेभ्यो विरतिं करोमि,
 सर्वबुद्धबोधिसत्त्वशिक्षां शिक्षिष्ये, यावत् पूजाविधिं न
 समर्थयामि^१ । यद्येवं न क्रियते तदा रागजं द्वेषजं
 मोहजं कुशलमूलं स्यात् । इह सर्व एव सत्त्वा रागद्वेष-
 मोहाशयाः । तथाहि रागजकुशलमूलेन नन्दोपनन्दौ
 नागराजानौ, द्वेषजेन रावणः, मोहजेन वैश्रवणे
 यक्षो भूतः । इत्यतो रागद्वेषमोहादीन् परिहृत्य^{१०} चित्त-
 विमुञ्चा करुणामयचित्तेन सर्वार्थेव दानादिकुशल-
 मूलानि कर्तव्यानि ।

॥ इति खसर्पणसाधनं समाप्तम् ॥

^१ A ॐ आं तां सुं हूं वं फट् स्वाहा ।

^२ A ०माञ्जलिन्मथ० ।

^३ A खाहिहि० ।

^४ A ०इरोषि ।

^५ A शिष्ये ।

^६ A समन्वयामि, N समन्वयामि ।

^७ A सर्वत्वा ।

^८ A रागकु० ।

^९ A रागेण C रमणः ।

^{१०} A चित्तमुञ्चा ।

प्रथमं तावन्मन्त्रो मुखसानीपविष्टः स्वहृदि अकारेण
चन्द्रमण्डलं ततः ह्रीःकारं सितवर्णं तदुद्भूतसित-
रश्मिभिरग्रतोऽम्बरे मुखबुद्धबोधिसत्त्वान् पश्येत् । तान्
स्वहृद्बौजरश्मिभिः सम्पूज्य पापदेशनादिकं कुर्यात् ।
ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति अधिष्ठयेत् ।
आत्मानं शून्यतायां व्यवलोक्य पूर्वोक्तह्रीःकारेण स्फुरण-
संहरणक्रमेण लोकेश्वररूपमात्मानं भावयेत् सर्वज्ञ-
सितवर्णं जटामुकुटमण्डितम् अमिताभकृतशेखरं सर्वज्ञ-
भरणभूषितं अर्द्धपर्यङ्किनं दक्षिणे वरदहस्तं वामे पद्मधरं
पद्मचन्द्रासनस्थम् । दक्षिणपार्श्वे आर्यवसुधारासुधनौ,
वामपार्श्वे भृकुटौहयग्रीवौ । भगवतः शिरसि चन्द्रे ॐ
कण्ठे आः हृदि हुं एवं विभावयेत् । ध्यानात् सिद्धो
योगी मन्त्रं जपेत् । तच्चायं मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा ।

॥ आर्यावलोकितेश्वरसर्पणसाधनं समाप्तमिति ॥

१८

३३० सिंहनादम्

दिभुजं एकमुखं शुक्लं चिनेचं सिंहवाहनम् ।

सिंहनादमङ्गं बन्दे सर्वव्याधिहरं गुरुम् ॥

आदौ तावन्मन्त्री मुखश्रीचादिकं कृत्वा मनोऽनुकूले
 स्थाने सुखासनोपविष्टः शुक्लअकारपरिणतं चन्द्रमण्डलं
 तदुपरि शुक्लह्रीःकारं हृदि पश्येत् । तद्रश्मिभिस्त्रैधातु-
 कमवभासां कनिष्ठधुवनवर्त्तितं सिंहनादं सर्वगुरुबुध-
 बोधिसत्त्वानाक्षय्य पुरत आकाशदेशे संस्थाप्य तदनु
 पूजापापदेशनादिकं कृत्वा चतुर्ब्रह्मविचारान् विभाष्य
 शून्यताज्ञानवज्रसभावाः सर्वधर्माः ॐ शून्यताज्ञान-
 वज्रस्वभावात्मकोऽहं इत्यनेन मन्त्रेण शून्यतामधितिष्ठेत् ।
 ततः प्रणिधानं मनुस्मृत्य शुक्लपङ्कारपरिणतं कमलं
 तदुपरि शुक्लअकारपरिणतं चन्द्रमण्डलं तदुपरि शुक्ल-
 आकारपरिणतं श्वेतसिंहं तदुपरि शुक्लअकारपरिणतं
 श्वेतपद्मं तद्वरटके शुक्लह्रीःकारं स्फुरद्रश्मिविसरं एतत्
 सर्वं परिणम्य सिंहनादरूपमात्मानं पश्येत् सर्वाङ्गशुक्लं
 दिभुजं एकमुखं चिनेचं जटामुकुटधरं अमिताभासकृत-
 शिरसं महाराजलीलया स्थितं सिंहासने व्याघ्रचर्माम्बर-
 धरं स्फुरत्पञ्चतन्त्रागतं असंख्यलितपञ्चचौरं अर्धचन्द्रा-
 चकृतं वामहस्तस्थितशुक्लपद्मोपरि सितखड्गं तत्समीप-
 स्थितं शुक्लपद्मोपरि नानासुगन्धिकुसुमपरिपूर्णशुक्लकरोटकं

A जो ।

N ० मनुस्मृत्य, C ० मज्झिम ।

A आ ।

A शिरः ।

A सभावात्मको ।

A omits कमलं... परिणतं ।

N ॐकारः ।

N ० अर्धचन्द्रः ।

दक्षिणे सितयज्ञोपरि सितफणिवेष्टितं सितचित्रलदण्डं
 मण्डपं भगवन्तं ध्यात्वा ध्यानात् सिद्धो भवती मन्त्रं
 वरेत् । तच्चायं मन्त्रः ॐ आः सिंहनाद हुं फट्
 स्वाहा । विधिरत्र प्रतिमाकृतेः^१ यदगतस्य वा भगवतः
 पुरतः प्रतिमण्डलमेकवारधारण्या । तच्चयं धारणी—
 नमो रत्नत्रयाय नम आर्यावलोकितेश्वराय बोधि-
 सत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय तद्यथा ॐ अकटे
 विकटे निकटे कटंकटे करोटवीर्ये स्वाहा ।^२ अपतित-
 गोमयमभिमन्त्र्य अष्टौ मण्डलकान् कुर्यात् । प्रतिमण्डलं
 त्रयोदश वारान् आवर्त्तयन् धारणीं प्रतिमण्डलामलित-
 शेषगोमयं धारण्या सप्त वारानभिमन्त्र्य तेन व्याधिं^३
 प्रलेपयेत् । सप्तमे दिवसे त्रयोदशे दिवसे एकविंशति-
 तमे वा पञ्चानन्तर्यकारिणोऽपि सिध्यन्ति यदि न
 सिध्यन्ति तदाऽहं पञ्चानन्तर्यकारौ स्याम् ।

॥ सिंहनादसाधनं समाप्तम् ।

विधाय साधनं धन्यं यदस्माभि शुभं मया ।

सिंहनादस्य नाथस्य निर्व्याधि स्यात् ततो जगत् ॥

। कृतिरियं पण्डितावधूतश्रीमदद्वयवज्रपादानाम् ॥

^१ A •प्रतिमाकृते ।

^२ AC reads चिकटे after निकटे ।

^३ A •न्यारणी, N •न्यारणी, C •न्यारणा ।

^४ A व्याधि ।

^५ A •विंशतिश्चान् ।

^६ AC सिध्यति ।

^७ AC सिध्यति ।

^८ A यदस्माभिः ।

१३

श्रीकृष्णार्जुनसंवादे

पुन्येवत् कर्मयोगेन चोक्तनामं त्रिप्रभम् ।
 श्रीःकाराक्षरं सधृतं जटामुकुटमण्डितम् ॥
 वज्रधर्माजटान्तःस्थं 'अग्निवरीगनाशतम् ।
 वरदं दक्षिणे हस्ते वामे पद्मधरं तथा ॥
 खलिताक्षेपसंस्थं तु महासौम्यं प्रभास्वरम् ।
 'वरदोत्पलकरा सौम्या तारा दक्षिणतः स्थिता ॥
 वन्दनादण्डहस्तस्तु 'हयथीवोऽय वामतः ।
 रक्तवर्णो 'महारौद्रो व्याघ्रचर्माम्बरप्रियः ॥
 'तद्वरटकाष्टदले पद्मे मैत्रेयादिं [च] विन्यसेत् ।
 मैत्रेयः पीतवर्णश्च नागपुष्पवरप्रदः ।
 क्षितिगर्भः श्यामवर्णः कलशं चाभयं तथा ॥
 वज्रपाणिश्च शुक्लाभो वज्रहस्तो वरप्रदः ।
 खगर्भो 'नभःश्यामाभो चिन्तामणिवरप्रदः ॥
 मञ्जुघोषः कनकाभः खड्गपुस्तकधारकः (रिक्तः) ।
 मगनगङ्गो रक्तवर्णो नीलोत्पलवरप्रदः ॥

A श्रीःकाराक्षरं ।

² AC अग्निवारीगनाशरं ।

A वज्रदाण्डद्वारा, B वरदोत्पला ।

C 'पीवोऽयं ।

³ C रक्तवर्णः ।

The passages from तद्वरटकाष्टदले.....मञ्जुघोषानुसारं
 cannot be found in any other recension except A.

MS तद्वरटकाष्टदले ।

⁴ MS चिन्तामणो ।

⁵ MS मगनगङ्गा ।

विष्कम्भी तु क्षारवर्णो रत्नोत्तमवरप्रदः ।
 समन्तभद्रः पीताम्भो रत्नोत्पलवरप्रदः ॥
 धूपादिचतुर्द्वौ च वज्राङ्कुशादिदारगाः ।
 वर्णायुधे यथापूर्वं मण्डलस्थानुसारतः ॥
 एवंविधैः समायुक्तं लोकनाथं प्रभावयेत् ।
 सर्वक्लेशमलातीतो भवेत् पूर्णमनोरथः ॥
 अत्र मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा ।

॥ इति लोकनाथसाधनं समाप्तम् ॥

19.

'लो'बौजात् सर्वं पूर्ववद् विधाय शुद्धिपर्यन्तं ततो
 'लो' परिणम्य लोकनाथं चन्द्रप्रभं सर्वाभरणोज्ज्वलं
 जटामुकुटिनं पद्मचन्द्रोपरि पर्यङ्किनं वामे पद्मधरं दक्षिणे
 वरदं चिन्तयेत् । समयमुद्रा । मुष्टिद्वयं बद्धा मध्याङ्गुल्यौ
 पद्मसंकोचाकारेण योजयेत् । ॐ मणिपद्मे हुँ मन्त्रं
 जपेत् ।

॥ लोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ॥

¹ MS वज्रीकुशादि ।

² AC ना ।

³ AC ना ।

⁴ A • सकाशात् ।

20.

नमः सिंहनादाय ।

प्रथमं मुखश्रीचादिकं कृत्वा मुखासनस्थो योगी स्वहृदि
सूर्यमण्डले आःकारं दृष्ट्वा पुरतो गुरुबुद्धादीनानीय पाप-
देशनादिकं कुर्यात् । ततः श्रुत्वा तामामुखौक्याधिष्ठाय
च प्रणिधिमनुस्मरेत् । ततः 'अकारपरिणतं' चन्द्रं तस्यो-
परि ॐकारपरिणतं रक्तपद्मं तदुपरि आःकारपरिणतं
श्वेतसिंहं तस्योपरि चन्द्रे ह्रीःकारसम्भवं सिंहनादभट्टारकं
श्वेतं जटामकुटिनं चिनेचं द्विभुजं तपस्विवेशधरं महा-
राजलीलया स्थितं वामहस्तादुत्थितपद्मोपरि ज्वलदूर्ध्वखण्डं
दक्षिणे सितचिशूलं सितफणिवेष्टितं वामे नानासुगन्धि-
पुष्पैः पूर्यं श्वेतकपालं अमिताभमुकुटिनं स्फुरत्पञ्चतथा-
गतं महानिर्माणरूपिणं ध्यायात् । जपमन्त्रः ॐ आः ह्रीः
सिंहनाद हुं फट् ।

॥ इति सिंहनादसाधनम् ॥

¹ A आकारः ।

² A has ऊँकारं तत्परिणतं after this.

³ AC स्फुरत् ।

नम आर्योऽखिलेन्द्रस्य योऽपि स्यात् सदा स्यात्
महाकायसिंहाय तद्यथा ॐ चकटे चकटे तिचटे
चकटे करोटे करोटवौच्ये स्वाहा । एषा भगवत आर्यो-
ऽखिलेन्द्रस्य पुरतः प्रत्युषे अपतितगोमयेनाटो
मण्डलकान् कृत्वा प्रतिमण्डलं च्योदश वारानुच्चारयि-
तव्या । ततः सप्त वारान् गोमयशेषमभिमन्त्र्य व्याधिसुप-
खेपयेत् सर्वव्याधीनुपशमयति । यदि सप्तमे दिवसे
च्योदशे वा एकविंशतितमे वा दिवसे पञ्चानन्तर्य-
कारिखोऽपि न सिध्यन्ति तदा अहं पञ्चानन्तर्यकारौ
स्वामिति ।

॥ सिंहनादानाम धारणी समाप्ता ॥

^१ वा omitted in AN.

^२ A तिचटि ।

^३ अहं dropped in AN.

22.

अथ सिंहनादः ।

अथ नमस्कृत्यो मुखमौक्तिकं कृत्वा सुदक्षिणे
उपविष्टः सुखमनसः स्वहृदि मन्दमन्त्रेण तित्तिहोकारं
ब्रूयात् । तदस्मिन्मासहानं पुरतो मुखमुदयोपि स्यात्
ध्यायात् । तदनु प्रजापापदेषमादिकं कृत्वा मन्त्रतां विभाव्य
ॐ मूल्याताद्यानवज्रस्वभावात्मकोऽहं इत्यनेनाधितिष्ठेत् ।
ततो ऋटिति पैकारपरिखतं रक्तपद्मं तदुपरि सिंहा-
परिखतं श्वेतसिंहं तस्योपरि चन्द्रे ह्रीःकारसम्भवं सिंह-
नादशोकेश्वररूपमात्मानं ध्यायात् सुकममिताभजटा-
मुकुटिनं चिनेचं द्विभुजं तपस्विवेशधरं महाराजसीलया
स्थितं वामहस्तादुत्थितं पद्मोपरि ज्वलत्स्रुं दक्षिणे सित-
शिख्रं सितफणिवेष्टितं वामे नानासुगन्धिपुष्पैः पूर्य
श्वेतकपालं स्फुरत्यञ्चतबागतं महानिर्माणरूपिणं ध्यायात्
इति । जपमन्त्रः ॐ आः ह्रीः सिंहनाद हुँ फट् ।

॥ सिंहनादसाधनं समाप्तम्¹⁰ ॥

¹ This *Namaskāra* is only to be found in Ab.

² सुदक्षिणे उपविष्टः not to be found in ANC.

³ Instead of the *Mantra* ॐ मूल्याता etc. Ab has समस्त-
गुणाः सर्वधर्माः समावनुज्ञोऽहं ।

⁴ Ab मन्त्रात् ।

⁵ A तदुपरिखतं ।

⁶ A •दुत्थितपरि ।

⁷ Ab •दयागता ।

⁸ Ab रूपं, C रूपितां ।

⁹ Ab adds बाह्या after चट् ।

¹⁰ This Colophon is not to be found in any other MS except Ab.

23.

* तदनन्तरं धारणी भवति । नमो रत्नत्रयाय नमः
आर्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय महा-
कारुणिकाय तद्यथा ॐ अकटे विकटे निकटे कटंकटे
करोटे करोटवौर्ये स्वाहा । अयं 'मन्त्रोपचारः भगवतो-
ऽग्रतः प्रत्यूषे अपतितगोमयेनाष्टौ मण्डलकान् कृत्वा
प्रतिमण्डलके चयोदश वारानुच्चारयेत् । गोमयशेषं
सप्ताभिमन्त्र्य व्याधिमुपलेपयेत् सर्व्वव्याधीनुपशमयति ।
यदि सप्तमे दिवसे चयोदशे दिवसे एकविंशतितमे वा
दिवसे पञ्चानन्तर्य्यकारिणोऽपि न सिध्यत्ययं तदाऽहमेव
पञ्चानन्तर्य्यकारौ भविष्यामि ।

॥ सिंहनादधारणी समाप्ता ॥

24.

नमः खसर्पणाय ।

नत्वा खसर्पणं नायं नायभूतं च दुःखिनाम् ।

संक्षिप्तात् विस्तरं किञ्चित् साधनं तस्य लिख्यते ॥

प्रथमं तावन्मन्त्रौ पाणिपादादिकं वारिणा प्रक्षाल्य
परमशुचिर्भूत्वा विजनगिरिगुहायां स्थाने शुचौ वा क्वचित्
चित्तानुकूले मृदुविष्टरामलोपविष्टः स्वहृदि प्रथमस्वर-
परिणतं निर्दोषदोषाकरमण्डलमालोक्य चेतसा तन्मध्ये

¹ C अग्रोप० ।

² Ab ० मयले ।

³ A व्याधिमुपलेपयेत् ।

⁴ AC ० विंशतितमे ।

शरदिन्दुगतं किरणावलीप्रोज्ज्वलं ह्रीःकारं^१ बीजं पश्येत् ।
 ततोऽपि ह्रीःकारबीजात् निःसृत्य^२ जगन्मोहतमं स्तोमध्वंस-
 कारिभिरङ्कुशाकारैर्भरौचिविसरैर्दशसु दिक्षु ये चानन्त-
 लोकधातवः अवतिष्ठन्ते तान् सर्वान् प्रकाशय तच्च
 स्थिता अप्यसंख्येया अप्रमेयाश्च गुरुबुद्धबोधिसत्त्वा नभो-
 देशे चाकृष्य संस्थाप्यन्ते । पश्चात् तेषां नभोदेश-
 वर्त्तिनां^३ परमकारुणिकानां गुरुबुद्धबोधिसत्त्वानां पुष्पधूप-
 दीपगन्धमाल्यविलेपनचूर्णचौवरच्छत्रध्वजघण्टापताकादि-
 भिरतिशयवतीं पूजां विधाय पापदेशनां^४ कुर्यात् ।
 यत्किञ्चित् अस्यां जातावन्यासु वा जातिष्ठनादिनिधने
 जातिसंसारे संसरता मया पापकं कर्म कायेन वाचा
 मनसापि कृतं कारितं क्रियमाणमनुमोदितं तत्सर्वं^५
 भगवतां चैलोक्थमहोत्सवानां गुरुबुद्धबोधिसत्त्वानां पुरतः
 प्रतिदेशयामीत्यनेन विधिना प्रदेश्य^६ पुनरकरणसंवरं
 प्रतिपद्य पुण्यानुमोदनां कुर्यात् । संबुद्धप्रत्येकं^७ श्रावक-
 बुद्धानां तत्सुतानामपि बोधिसत्त्वानां सत्त्वानामपि
 चैलोक्थोदरवर्त्तिनां यदेव कुशलं तत्सर्वं अनुमोदयामीति ।
 तदनु रत्नत्रयशरणगमनम् । बुद्धं शरणं गच्छामि द्विपदाना-
 मग्न्यम्, धर्मशरणं गच्छामि विरागाणामग्न्यम्, सङ्गशरणं

^१ C शरदिन्दुगतं ।

^२ AC ह्रीःकारं ।

^३ AC जगन्मो ।

^४ AC स्तोम० ।

^५ AC ध्वंस० ।

^६ C वृत्ति ।

^७ NA omits यत्किञ्चित् .....पुण्यानुमोदनां कुर्यात् ।

^८ A सुजातिष्ठरादि० ।

^९ C भगवतो ।

^{१०} A प्रतिदेश्य ।

^{११} A पुण्यरण० ।

^{१२} A आकाशां ।

मन्त्राणि मन्त्राणामस्यमिति । 'यथा' 'तानां' 'अयमन्त्रः' । मार्गं
संयुज्यते । स चाश्रयस्वीयो मया नान्य इति । तदन्तर-
संयोजकां कुर्यात् । सत्त्वार्थमासंसारं कुर्वन्तु भगवन्तः
संयुजास्तस्मिन् अपि महाबोधिसत्त्वास्तिष्ठन्तु माम्मा परि-
निर्वाणादिति । तदनु याचनां तथाविधां निरुत्तरवर्मा-
देशनां भगवन्तस्तद्यागतां देशयन्तु यथा त्वरितमेव सत्त्वा-
संसाररागाधसागरं तरन्तीति । तदनु याचनानन्तरं पुण्य-
परिणामनां कुर्यात् । सप्तविधानुत्तरपूजया यदेव कुशल-
मुत्पन्नं तदेव संबोधये परिणामयामीति । अथवा समा-
सतः सप्तविधानुत्तरपूजासूचकान् श्लोकानमून पठेत्—

कायेन वाचा मनसा कृतं यत्
पापं जिनानां पुरतो दिशामि ।
लोकत्रयाणां कुशलं तु सर्वं
नित्यं प्रमोदादनुमोदयामि ॥
रत्नचवं यामि सदाहमच
मार्गं जिनोक्तं शरणं ¹⁰ अये च ।
सत्त्वार्थमचापि कुर्वन्तु बुद्धाः
सुताश्च तेषां सततं ¹¹ भवस्य ॥

¹ A गच्छतां ।

² A चक्षात्कारात्रयकां ।

³ A मध्येर्षकां ।

⁴ भगवन्तः omitted in ANA.

⁵ A मापरि०, NA महापरि०, C मां परि० ।

⁶ A निर्वाणिति, C निर्वाणिति ।

⁷ A ० कथायाम् ।

⁸ A देशावम् ।

⁹ A संबोधिं ।

¹⁰ A जेवे, C जेवे ।

¹¹ C वस्य ।

निर्व्याप्तुं यावत् स्थितिरिव तावत्

निर्व्याप्तुं मां ते पितरः प्रजानाम् ।

संदेशनां ते सन्तु सादृशौ वा

पर्याप्तं कुर्वन्तु महाप्रभावाः ।

संसारसिन्धोः सद्यसापि सत्त्वाः

पारं यथा यान्ति सुखं प्रभृतम् ।

पुण्यं प्रभृतं यदिहापि सर्वं

संकोधये तत् परिखामयामि ॥

जिनेभ्यस्तत्सुतेभ्यश्च गुरुभ्यो जगतामहम् ।

आत्मानं सर्वभावेन निर्व्याप्तवामि सर्वदा ॥

इत्यमीभिः सप्तविधां पूजां विधाय ॐ आः हुं मुरिति
विसर्जयेत् । तदनन्तरमप्रमाणानि चत्वारि मैत्रीकरुणा-
मुदितापेक्षाणि वक्ष्यमाणक्रमेण ध्यायात् । तत्रेयं मैत्री
सर्वसत्त्वेषु अतिशयितहितैकपुत्रकलेहलक्षणा । करुणा तु
कौटुम्बी । अगाधापारसंसारसागरमध्ये पतितानन्तसत्त्व-
धातुन समुद्धरामीत्यध्याशयः । मुदिता पुनः कौटुम्बी ।
धातुत्रयावस्थितानां सत्त्वानां यानि सुचरितानि तेषु
तद्भोगैश्चर्यादिषु हृष्टचित्तता । केयमुपेक्षा ? प्रतिधानु-
मयनिबन्धनमपहाय हिताहितेषु सत्त्वेषु परमहिता-
वरणं चतुःप्रमाखभावनानन्तरं सर्वधर्माप्रकृतिपरिमुहता^१

^१ AC • वक्ष्यामि ।

^२ Nb लक्ष्यमाणः ।

^३ A • सत्त्वेतिव्यधितः ।

^४ ANb • पुत्रकलेहः ।

^५ AC • संसारसारसागरः ।

^६ A • यानि सुचरितानि ।

^७ A omits तद्भोगैश्चर्यादिषु ।

^८ A • हृष्टचित्तता ।

^९ ANb • प्रतिपालयामि ।

^{१०} A • चित्तवरणः ।

^{११} A omits तां...व्यवसिति ।

चिन्तयेत् । सर्व्व स्वामी धर्म्माः प्रकृत्या स्वरूपेण परि-
 शुद्धाः अहमपि प्रकृतिपरिशुद्ध इत्यादिकमामुखयेत् ।
 इमामेव सर्व्वधर्मप्रकृतिपरिशुद्धतां ॐ स्वभावशुद्धाः
 सर्व्वधर्म्माः स्वभावशुद्धोऽहमित्यनेन दृढीकुर्यात् । न च
 प्रकृतिपरिशुद्धे सर्व्वधर्मे सद्यो मुक्तिप्रसङ्गो दुर्व्वारः
 स्यात् । सत्यं परमयं प्रसङ्गोऽसङ्गत एव । कुतोऽसङ्गतः ?
 संसारहेतुकरागादिमलशवस्वत्वात् सर्व्वधर्म्माणाम् । कथं
 पुनः तदपगमः स्यात् ? विशिष्टमार्गभावनया । तया
 स निरुद्धते । अत एवाह भगवान् निरोधः साक्षात्
 कर्त्तव्य इति । तस्मात् प्रकृतिपरिशुद्धाः सर्व्वधर्म्मा इत्यादि
 वचनमुपपन्नमेव इत्यलं बहुभाषितया । सर्व्वधर्मप्रकृति-
 परिशुद्धतामामुखीकृत्य सर्व्वधर्मशून्यतां ध्यायात् । तत्रेयं
 शून्यता मनोमात्रमेवेदं तेन तेनाकारेण प्रकाशात्मकं
 प्रतिभासते यथा स्वप्ने नास्ति मनसो बाह्यं मनो-
 ग्राह्यं ग्राह्याभावात् । ग्राहकमपि मनो नास्ति । ततश्च
 मनःस्वरूपाः सर्व्वधर्म्माः । तेषां ग्राह्यग्राहकादिसकल-
¹⁰कल्पनाप्रपञ्चशून्यतातत्त्वं परमार्थ इति यावत् । अत्रमर्थ
 अद्वैतप्रकाशमात्रात्मकं सचराचरं जगदिति चिन्तनीयम् ।
 इमामेव शून्यतां ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहं
 इत्यमुना मन्त्रेणाधितिष्ठेत् । तदनु कलङ्काङ्गनिर्मुक्त-

¹ ANb ० परिशुद्धिर्न ।

² A तदुपगमः ।

³ ANb बाह्यं ।

⁴ A आद्या ।

⁵ A आद्यः ।

⁶ ANb सर्व्वधर्मे ।

⁷ A प्रकाशात्मं ।

⁸ A आद्यं ।

⁹ A ० स्वरूपाः ।

¹⁰ A सत्कल्पः ।

अपाकरमण्डलारुदं शुभातिशुभं ह्रीःकारबीजं भगवन्तं
 श्रीमत्सर्पणलोकेश्वरं शरदमलहरिणाकमण्डलशतो-
 दयातिशुभदेहं परमशृङ्गारोज्ज्वलरमणीयमूर्तिं नाना-
 रत्नाद्याभरणविराजितविग्रहं जटामकुटधारिणं विकसित-
 पुण्डरीकलोचनं भगवदमिताभजिनरत्नविशोभितशिरोदेशं
 हेमं बालुकासलिलक्षालितावदाताम्बरावृतशरीरं शकट-
 चक्रप्रमाणमतिकमनीयसिताम्बोरुहोपरिस्थितं निष्कलङ्क-
 विधुमण्डलासनस्थं अर्हपर्यङ्किनं सव्यकरेण वरदं अव-
 सथ्येन¹⁰ विकसितमनोहारिसितारविन्धधरं एवभूतं भगवन्तं
 निष्पाद्य तद्रूपमात्मानं विभावयेत् । भगवतो दक्षिणपार्श्वं
 चार्थतारा-सुधनौ वामपार्श्वं च भृकुटौ-हयग्रीवौ चिन्त-
 नौयाविति । शिरसि निष्कलङ्केन्दुमण्डलोपरि ॐकारम्,
 तदनु कण्ठे विमलसोममण्डलोपरि आःकारम्, हृदये
 त्वमलकुमुदबन्धुमण्डलोपरि हुंकारं पश्येत् । तदनेन क्रमेण
 यावदिच्छति तावद् भावयेत् । तदनन्तरमस्यैव समयसत्त्वं
 रूपस्य भगवतो लोकनाथरूपस्य¹¹ हृदिस्थ¹² कलङ्काकवि-
 विक्तशशिमण्डलोपरिस्थितकार्तिकेन्दुकुन्दसन्निभह्रीःकार-
 बीजविनिर्गतापर्यन्तरश्मिविसरैस्त्रैलोक्याज्ञाना¹³ न्धकारा-

¹ A दद्यत् Nb कटा ।

² A शुभातिशुभत्, Nb शुभातिशुभा ।

³ A शरदसहरिः ।

⁴ A •विराजिविग्रहं ।

⁵ A drops ••••••••••रुहोपरि ।

⁶ C हिमः ।

⁷ Nb •बालुकाशनिच्छालिः ।

⁸ Nb •दातां वराः ।

⁹ Nb शतचक्रः ।

¹⁰ वरदं अवसथ्येन dropped in A.

¹¹ A •नाथस्य ।

¹² C reads कमलं after हृदिस्थः ।

¹³ C omits •गन्धकारापहारिभिः ।

पद्मपरिभिर्गत्वा अनादिसंसिद्धो भगवान् ज्ञानसत्त्वरूपः
 सुदूराद् द्दोषदेशानौघते । समानीय तमेव भगवन्तं
 पुरतो नभःप्रदेशे च संस्थाप्य नानारत्नसंचितचामीकरादि-
 भाजनावस्थितसुगन्धोदकेन सुरभिकुसुमेन च तत्सैवान्नीत-
 ज्ञानसत्त्वरूपस्य भगवतो लोकनाथस्य चरणार्घ्यं दत्त्वा तदनु-
 दिव्यपुष्पधूपदीपनैवेद्यगन्धमाल्यविलेपनचूर्णचौवरश्च ध्व-
 जघण्टा पताकादिभिर्बाह्यगुह्यपूजानिवहैर्नानाप्रकारैस्त-
 मेव भगवन्तं ज्ञानसत्त्वात्मकमर्चयेत् । पुनः पुनरभ्यर्च-
 स्तुत्वा च जः हुँ वँ ह्रीः इत्यनेनाक्षरचतुष्टयेन मुद्रां दर्शयेत् ।
 किञ्चिदुच्छ्रितं संपुटाञ्जलिं कृत्वा मध्यमे सूचौकुर्यात्,
 शेषाश्चाङ्गुल्यः किञ्चित् सङ्कोच्य सम्मुखमसंस्मृष्टा धार-
 येत्, अङ्गुष्ठौ तर्जनीद्वयसमौपे स्थापयेदिति विकसित-
 कमलमुद्रेयम् । अनया मुद्रया तमेवान्नीतं भगवन्तं ज्ञान-
 सत्त्वलक्षणं परितोष्यापि समयसत्त्वरूपे भगवत्यन्तर्भाष्य
 ॐ आः हुँ इत्यनेनानयोरद्वैतमधिमुञ्चेत् । तदनन्तरं
 कलङ्कपटलनिर्मुक्तं^१ शुभ्रांशुमण्डलमध्यावलौनां अनौ-
 षधीशमण्डलशतकरनिकरोज्ज्वलश्रीःकारबीजविनिर्गता
 असंख्येया अप्रमेयाश्च भगवतः श्रीसर्पल्लोकेश्वरभट्टा-
 रकदश^२ दिग्बर्त्तिनोऽनेकलोकधातून् अवभास्य तत्र स्थिता-

^१ C omits गत्वा.....ज्ञान० ।

^२ ANb सुदूरादिषु देशाः ।

^३ A ० दानीय ।

^४ समानीय omitted in A.

^५ A भवन्तं ।

^६ A ० सत्त्वस्य ।

^७ ध्वज dropped in A.

^८ A ० दुष्कृतं, Na ० दुष्कृतं, C ० दुष्कृतं ।

^९ A भाः ।

^{१०} A ० मुतांशुः ।

^{११} ANb ० कारणे ।

नामपि सत्त्वानां स्वर्णमाणिक्यमुक्ताराजपटप्रवास-
वेदम्येन्द्रनीलादिरत्नवर्षणेन दारिद्र्यादिदुःखमपहरन्ति ।
नितररक्षयिकनैरात्म्यादिधर्मदेशनायाः । पीवूषधारा-
प्रवन्नेन तान् सन्तर्पयन्ति । पुनः पुनरनवरतं नानाप्रकारं
परार्थं कृत्वा जगदपि भगवन्नोक्तेश्वररूपेण निष्पाद्य तत्रापि
हिमार्चिमण्डलमध्यवर्त्तिनि स्फटिकमणिकिरणसङ्काश-
ह्रीःकारबीजे त एव भगवन्तः समागत्यान्तर्भवन्तीत्येव-
मादिस्फुरणसंहरणक्रमेण यावत् खेदो न जायते तावद्
भावयेत् । तत्रापि भावनास्त्रिन्त्रो मन्त्रं जपेत् । तत्रायं
मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा । मन्त्रोऽयं भगवतो लोकनाथस्य
हृदयम् । असाधारणप्रभाव एवासौ मन्त्रराजः सर्व्वेरेव
जिनवरैरभ्यर्चितः सत्कृतो नमस्कृतश्चेति । समाधेरुत्थितो
जगन्नोक्तेश्वररूपं वीक्ष्य तदहङ्कारेण यथेष्टं विहरेत् इति ।
प्रायोऽनेन विधिना भगवन्तं चिन्तयेत् खड्गाञ्जनादि-
प्रमुखसकला महासिद्धयः समागत्य पादयोः पतन्ति,
किं पुनः क्षुद्रसिद्धयः ? अपि तु ताश्च नितरामेव । ये
विज्ञानवनश्मशानगिरिगुहासीना भगवन्तं भावयन्ति ते
च अचिरादेव नियतमत्रभगवन्तं पश्यन्ति । स्वयमेव
भगवांस्तेषां आश्वासप्रश्नासादिकं दद्यात् । यातुं किं बहु-

१ AC • राजपट • ।

२ A माणि • ।

३ Nb वर्षा • ।

४ ANb • हर • ।

५ ANb भावत् • ।

६ A पुनश्चरणात्, Na भरणावत् ।

७ A भावणात् ।

८ AC • प्रख • ।

९ A आश्वासादिकं ।

वचनोयं परमातिदुर्लभं बुद्धत्वं अपि तेषां पाणितलाव-
लीनवदरकफलमिवावतिष्ठति इति ।

॥ किञ्चिद् विस्तरं श्रीखसर्पणलोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ।

श्रीखसर्पणनाथस्य कृत्वा साधनमुत्तमम् ।

यत् पुण्यमर्जितं तेन यातु लोकः पुरं मुनेः ॥

। कृतिः स्थविरानुपमरक्षितानाम् ॥

25.

सिंहनादमहं वन्दे सर्वव्याधिहरं गुरुम् ।

भावनायोगमात्रेण मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ॥

प्रथमं तावत् मुखशौचादिकं कृत्वा शुचिवस्त्रप्रावृतः
पवित्रभूमौ सुखासनोपविष्टः स्वहृदि चन्द्रे ह्रीःकारं
विभाव्य तेन रश्मिनाकृष्य सर्वतथागतान् पूजयित्वा
पापदेशनादिकं कुर्यात् । ततो मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षाश्च
विभाव्य स्वभावशुद्धमन्त्रोच्चारणपूर्वकं श्रान्यतां भाव-
येत् ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहं ॐ
श्रान्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहं इति । एतदनन्तरं प्रति-
भासमात्रकं स्वकायमवलोक्य रक्तरेफपरिणतं रक्ताष्ट-

१ A किल्वचनोयं ।

२ ANb ०मिव तिष्ठति ।

३ A चतुर्विभाव्य ।

४ C ०रिषः ।

५ बुद्धत्वं dropped in A.

६ N ०किल्बिषैः ।

७ A तदन० ।

दलपद्मोपरि ह्रीःकारपरिणामेन श्वेतसिंहं तस्योपरि पृष्ठ-
चन्द्रे ह्रीःकारं सरश्मिकं तेनैवाकृष्य सर्वतथागतप्रवेशे-
नात्मानं सिंहनादं लोकेश्वररूपं भावयेत् श्वेतवर्णं चिनेचं
जटामुकुटिनं निर्भूषणं व्याघ्रचर्मप्रावृतं सिंहासनस्थं महा-
राजलीलं चन्द्रासनं चन्द्रप्रभं भावयेत् । दक्षिणे सित-
फणिवेष्टितं चिशूलं श्वेतं, वामे नानासुगन्धिकुसुमपरि-
पूरितपद्मभाजनं, वामहस्तादुत्थपद्मोपरि ज्वलत्खड्गं,
स्वकाये पञ्चतथागतं स्फुरन्तं पश्येत् । ततो हृद्दीजेनाकृष्य
ज्ञानसत्त्वं प्रवेशयित्वा तथागतान् स्फार्थ्याभिषिञ्चेदात्मानं
मौलावमिताभमुद्रणं चिन्तयेत् । ततो मन्त्रं जपेत्
देवतामूर्तिना । तत्रायं मन्त्रः ॐ आः ह्रीः सिंहनाद
हुँ फट् स्वाहा । तदनु सुगन्धादिमण्डलं कृत्वा पूजार्थं
पुष्पादिकं ढौकयित्वा अर्चयेत् । पुनर्म्मालामन्त्रं जपेत् ।
ॐ नमो रत्नत्रयाय नम आर्य्यावलोकितेश्वराय बोधि-
सत्त्वाय महासत्त्वाय महाकारुणिकाय । तद्यथा ॐ
अकटे विकटे निकटे कटक्कटे करोटे करोटवीर्य्ये स्वाहा ।
अनेन मन्त्रेण मण्डलमृत्तिकां गृहीत्वा एकविंशतिवारान्
आवर्त्य व्याधिं प्रलेप्य स्वस्थो भवति ।

॥ इति सिंहनादलोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ॥

¹ C विभूषणं ।

² चन्द्रासनं dropped in A.

³ N ०दुपस्थितं ।

⁴ A स्फार्थ्या ।

⁵ A ढौकयित्वा । ⁶ A adds कटके and N त्रिकटे after निकटे ।

⁷ A स्फार्थ्य । ⁸ N omits इति and समाप्तं in the Colophon.

प्रथमं तावत् मन्त्रौ सुखासनोपविष्टः स्वहृदि यकार-
परिणताष्टदलकमलस्योपरि 'अकारपरिणामेन चन्द्र-
मण्डलं तस्योपरि ह्रीःकारं सरश्मिकं दृष्ट्वा तेन रश्मिना-
कृष्याकनिष्ठभुवनवर्तिलोकेश्वरं पुरतो नमःस्थलं दृष्ट्वा
पापदेशनादिकं कुर्यात् । तद्यथा पापदेशना, पुण्यानु-
मोदना, पुण्यपरिणामना, विशरणगमनं, आत्म-
भावनिर्यातना, अध्येषणा, बोधिचित्तोत्पादनं कृत्वा
चतुर्ब्रह्मविहारवान् भावयेत्— मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षाः ।
ततः शून्यतां भावयेत् ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्म-
कोऽहम् । प्रतिभासमात्रं स्वकायं व्यवलोक्य हृदि मध्ये
यकारजाष्टदलपद्मस्योपरि अकारेण चन्द्रमण्डलं तस्यो-
परि रक्तह्रीःकाररश्मिनाकृष्टसर्वतद्वागतप्रवेशेनात्मानं
लोकेश्वररूपं विभावयेत् । शुक्लवर्णं जटामुकुटिनं दक्षिण-
हस्तवरदं तदितरशुभ्रपद्महस्तं अर्द्धपर्यङ्किनं सर्व्वाङ्गकार-
भूषितं अमिताभमकुटिनं द्वाचिंशलक्षलक्षधरं अशीत्यनु-
व्यञ्जनं चन्द्रासनं चन्द्रप्रभमात्मानं विभावयेत् । ततो
दक्षिणे आर्यतारामुधनौ, वामे भृकुटीद्वयग्रीवौ, पूर्वे
वैरोचनः, दक्षिणे रत्नसम्भवः, पश्चिमे अमिताभः, उत्तरे
अमोघसिद्धिः, आग्नेय्यां लोचना, नैऋत्यां मामकी,

¹ A omits यकारपरि० ।

² A adds तेन रश्मिना after प्रतिभासमात्रं ।

³ A अङ्गाय्ये ।

⁴ A च रत्नाः ।

⁵ A यकारः ।

⁶ C अमोघसिद्धिः ।

वायव्यां पाण्डुरा, ऐशान्यां वज्रधात्वौ श्वरी । ततो हृद्-
बौजरश्मिनाक्षय्यं ज्ञानसत्त्वं प्रवेशयेत् । चक्षुराद्यधिष्ठानं
कायवाक्चित्ताधिष्ठानं कृत्वा अभिषेकं प्रार्थयेत् ।

यथाहिं जातमात्रेण स्नापिताः सर्वतथागताः ।

तथाहं स्नापयिष्यामि शुद्धं दिव्येन वारिणा ॥

ॐ सर्वतथागताभिषेकसमयश्रिये हुं फट् स्वाहा ।
लोचनादिद्वादशदेवतां संस्कार्य^१ पूजास्तुतिं कृत्वा मन्त्रमा-
जपेत् । तत्रायं मन्त्रः ॐ ह्रीः स्वाहा ।

॥ खमर्पणमाधनं समाप्तम् ॥

27.

नमो हालाहलाय ।

पूर्ववच्छून्यतापर्यन्तं भावयित्वा—

ह्रीःकारबौजनिष्पन्नं हालाहलं महाकृपम् ।

त्रिनेत्रं त्रिमुखं चैव जटामकुटमण्डितम् ॥

प्रथमास्यं सितं नीलदक्षिणं वामलोहितम् ।

शशाङ्कार्द्धधरं मूर्द्ध्नि कपालकृतशेखरम् ॥

जटान्तःस्थजिनं सम्यक् सर्वाभरणभूषितम् ।

सितारविन्दनिर्भासं शृङ्गाररससुन्दरम् ॥

^१ AC ० घाते० ।

^२ A यथाभि ।

^३ A adds तु after शुद्धं ।

^४ A has आः ॐ after ॐ ।

^५ A मात्रे ।

^६ A संस्कार्य ।

^७ A शशाङ्कार्द्ध० ।

महभुजं शेरवक्रं च व्याघ्रचर्माम्बरप्रियम् ।
 वरदं दक्षिणे पाणौ द्वितीये चाक्षमालिकम् ।
 तृतीये शरनर्तनं च वामे चापधरं तथा ।
 द्वितीये सितपद्मं च तृतीये स्तनमेव च ॥

वामजानुना सितां स्वाभदेवीं दधानं । वामेन कमल-
 धरां दक्षिणेन भुजेन भगवदालिङ्गनपरां कुसुमशोभित-
 जटाकलापां । दक्षिणपार्श्वे सूर्यवेष्टितं 'त्रिशूलं, वामपार्श्वे
 पद्मस्थकपालं नानासुगन्धिकुसुमैः सम्पूर्णं, रक्तपद्मचन्द्रे
 लौलाक्षेपस्थितं विभावयेत् भगवन्तम् । ततो मन्त्रं जपेत्
 ॐ वज्रधर्मं ह्रीः ।

॥ इति हालाहललोकेश्वरसाधनम् ॥

28.

^१ नमो हालाहलाय ।

सिद्धं हालाहलं नत्वा जगद्धाधिविनाशनम् ।

महामायामयं तस्य वक्ष्यामि साधनक्रमम् ॥

तत्रादौ तावन्मन्त्रौ कचिन्मनोऽनुकूले पृथिवीप्रदेशे
 स्थित्वा आद्यनुत्पन्नाः सर्वधर्माः प्रकृतिपरिनिर्हता माया-
 स्वप्नगन्धर्व्वनगरोपमा इत्यधिमोक्षेण आध्यात्मिकमेवमहं-

^१ N मालिनी ।

^२ A क्षपरन्तया, C क्षपरन्तया ।

^३ A वामिताभदेवी ।

^४ B begins, Fol. 43.

^५ A लौलान्तोपस्थितं ।

^६ This Sādhana is only to be found in Ab.

ज्ञानमधिष्ठाय दशदिगन्तपर्यन्तलोकधातुव्यवस्थितान्
बुद्धबोधिसत्त्वविद्याक्रोधगणानवलम्ब्य ॐ सर्व्ववित् पूर पूर
आवर्त्त आवर्त्त हेरित्यनेन विविधपूजामेधान् स्फारयित्वा
ममसाध्यैर्ह्याभावेन प्रणम्य धरणीतलविन्ध्यस्तजानु-
मण्डलो हृदि कृताञ्जलिरेवं ब्रूयात् समन्वाहरन्तु मां
बुद्धा भगवन्ता बोधिसत्त्वा महाकृपाविद्यादेव्या महाक्रोधाः
सर्व्वलोकधातुव्यवस्थिताः—

आबोधिशरणं यामि बुद्धं धर्मं गणोत्तमम् ।

ददामि तेभ्य आत्मानं प्रतिगृह्णन्तु नायकाः॥

अनादिमति संसारे संसरता मयास्मिन् वा जन्मनि
यत्कायवाक्यमनोभिः पापकं कर्म रत्नत्रयाचार्यापाध्याय-
मातापिताभिस्तुभिस्तुणीसामान्यसत्त्वानां सावद्याभ्याख्यानं
संवर्त्तनीयं दारिद्र्यं संवर्त्तनीयं व्याधिं संवर्त्तनीयं । अथवा
यत् स्वतः कर्म कृतं कारितमनुमोदितं च तत्सर्व्वं युष्माकं
पुरस्तात् यदा सद्यः कृतं यच्च तत् सर्व्वं अनिमित्तयोगेनानु-
पलभमानः प्रतिदेशयामि । अनन्तभूयोऽप्येवं करिष्यामि ।
यच्च प्रथमचित्तोत्पादमुपादाय यावदनुत्तरा सम्यक्-
सम्बोधिर्यावच्च निरुपाधिशेषो निर्व्वाणधातुरचान्तरे सर्व्व-
बुद्धबोधिसत्त्वविद्याक्रोधगणश्रावकप्रत्येकबुद्धानां अन्येषां च
पृथग्जनानां कुशलमूलं तत्सर्व्वमनुमोदयामि । बुद्ध-
प्रेमस्तावदनुमोदनया—

उत्पादयामि परमं बोधिचित्तमनुत्तरम् ।

यथा चैयध्विका नाथाः सम्बोधौ कृतनिश्चयाः ॥

सर्व्वे चैतत् कुशलमूलं परिणामयामि । सम्यक्सम्बोधौ
सम्यक्सम्बुद्धवर्त्तितया परिणामनया ततो वज्राञ्जलि-

विभाव्य ॐ सर्वतथागतसंशिताः सत्त्वानां सर्वसिद्धयः
संपद्यन्तां सर्वतथागताश्च मामधितिष्ठेताम् । ॐ स्वभाव-
शुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति उदीरयन् स्वशि-
रसि मुञ्चेत् । अत एव स्वभावशुद्धाः सर्वधर्मा विमोक्षात्
विघ्नोपशमो भवति इति नात्र सन्देहः कार्यः । प्रोक्तविकल्प-
प्रबन्धाद् विघ्नान् ।

तदनु स्वहृच्चन्द्रे अकारोद्भवहृदयं स्फुरदूमितमयूखं
विन्यस्य सर्वधर्मनैरात्म्यं भावयेत् । तेभ्यः स्वहृदया-
क्षरेभ्यो रश्मिमेघान् संस्कार्य तत् सम्यश्येत् स्थिरचलान्
सर्वभावान् । हालाहलरूपं निष्पाद्य विचिन्तयेत् तत्रैवं
प्रवेश्य मायोपमं सकलं जगदित्यवगच्छन् आत्मानं
हालाहलरूपं—

शशाङ्ककोटिसंस्तुष्टं जटामकुटधारिणम् ।

सिनारविन्दनिर्भासं नीलकण्ठं चिनेत्रकम् ॥

महापद्मगसमुद्भूतरक्तपद्मोपरि स्थितम् ।

रत्नाचलगुहान्तःस्थं व्याघ्रचर्म(ाम्बर)सुवासनम् ॥

पर्यङ्केन समाधिस्थं(स्थितं) चतुर्भुजद्विराजितम् ।

कुण्डिकाक्षधरं वीरं अमिताभकृतशेखरम् ॥

त्रिशूलमूर्ध्नि खट्वाङ्गं कुलिकावद्वयष्टिकम् ।

चिन्तयेत् तस्य वामेन दक्षिणेन कपालकम् ॥

कुसुमपरिपूर्णं कुलिकं च कृतफलं भगवन्तमवलोकयन्तम् ।

ततः पञ्चाङ्गविन्यासं मुद्राभिर्मन्त्रसंहताभिः कुर्यात् ।

उत्तानभाजो करयोर्निबन्धपार्श्वे चञ्चलतया शिखायाः

पर्वद्वितीयं खलु संस्पृशेत् । न्यस्येत तालौ करपार्श्वतश्च

मूलमुद्वेयम् ।

अस्या एव तु मुद्रायास्तर्जन्या विपरौततः ।
 चेष्टयित्वा च तालाभ्यां अवष्टभ्य शिरो भवेत् ॥
 इमामेव न्यसेत् मूर्ध्नि विपरौतप्रयोगतः ।
 शिखा भवति तस्यैव हालाहलनिषेविनः ॥
 पृथग् मुष्टिद्वयं बद्ध्वा मध्यमे कृतशृङ्खले ।
 तारे शूची च तालौ च पार्श्वतः कवचो भवेत् ।
 विशिष्य तालतामेव कल्पयेदस्त्वकर्मिभिः ॥

तारा तर्जनौ, तालोऽङ्गुष्ठः, धाराऽनामिका, मध्या
 शिखीति पर्यायः । अथासां मुद्राणां मन्त्रा भवन्ति । ॐ
 सः स्वाहा हालाहलहृदयः । ॐ ज्वलिनि स्वाहा शिरः ।
 ॐ प्रज्वालनदीपाय स्वाहा शिखा । ॐ अध्याय स्वाहा
 कवचः सर्वाङ्गे । अनन्तशक्तिगर्भा फट् अस्त्रं करद्वये ।
 तदेव स्वयमेवाहं आर्य्यहालाहल इत्यहङ्कारवानात्मानं
 हालाहलं भावयेद् यावत् खेदो न जायते । सति च खेदे
 स्वहृच्चन्द्रे स्वज्वालहुंकारं विन्यस्य तन्मयूखावभासिनि च
 पर्यन्तेषु मन्त्रेषु—

मन्त्राक्षराणि विन्यस्य कुर्यात् जपं समाहितः ।
 हृदयं वा जपेन्मन्त्रं मालामन्त्रमथापि वा ॥
 हृन्मन्त्रकोटिजप्ते तु मालाया लक्षजापया ।
 सर्वथा तस्य सिध्यन्ति सम्पत्तिश्चाधयोऽखिलाः ॥
 यावदिच्छं जपं कृत्वा भावनामपि शक्तिः ।
 क्षमयित्वा ततो नाथं प्रेषयेत् मूलमुद्रया ॥

अथ पटविधानेन भगवन्तमाराधयितुमिच्छति तदा
 पटे पूर्वोक्तरूपं लक्षयेत् इत्ययं पटविधिः ।

द्वितीयं कथ्यते—

सुवर्णवर्णं यदि वा चिनेत्रं
 भुजद्वयोपेतमुनीलकण्ठम् ।
 रत्नाचलस्थं सुसमाहितं तनूं
 हलाहलं पिङ्गलजटं लिखेच्च ॥
 आक्रान्तपादौ (पुच्छौ) वसुनीलरूपा-
 वर्द्धगतोद्गण्डकृतस्वकायौ ।
 पार्श्वद्वये नाथमुदीक्षमाणौ
 लिखेच्च सप्थौ पुरतः कपालम् ॥
 पुष्पैर्विचित्रैः परिपूर्णमेतत्
 पदद्वयं हस्तद्वयं समन्तात् ।
 (प्रमाणमेतत् कथितं जिनेन)
 अधस्तु जानुस्थितधूपहस्तौ
 निवेशनीयः खलु साधकोऽत्र ॥

अतोऽन्यतमपटं प्रसार्य प्रातरेवापतितगोमयेन
 मण्डलकं कृत्वा मूलमुद्रया मन्त्रसहितया अग्राद्विदभि-
 नयेन पटाकृतौ पञ्चाङ्गन्यासं च कुर्यात् पूर्वोक्तविधिभिरेव
 मुद्राभिः समन्त्रसहिताभिः । ततो मूलमुद्रयैव पञ्चोप-
 चारेण मानसीभिश्च पूजाभिः सम्पूज्य भगवन्तं सम्बोधयन्
 मुद्रामुपदर्शयेत् कन्यशृङ्गले(ला) वा सन्धिताराप्रभे
 निवेशेतां । शिखाधाराविधिः यौ तर्जनीं हस्तसूचकौ ।
 ॐ विष्णुलिङ्गादृहासकेशरि इति मन्त्रः । ततः पूर्वोक्त-
 रूपमात्मानं विचिन्तयेत् । तद्रूपरहितो वा नवस्तुतं
 पूर्ववत् मालामन्त्रं त्रयोदश वारानुच्चारयेत् । मण्डलक-
 गोमयेन व्याधिं प्रलेपयेत् । पणसासैः सर्वव्याधयः ।

प्रशाम्यन्ति । अथवा लक्ष्ममेकं जपेत् । सर्व्याशापरि-
पूरितोऽत्र न कार्या विचारणा । तच्चार्य्यमार्य्यहालाहल-
हृदयमन्त्रः । नमः सर्व्वबुद्धबोधिसत्त्वभ्यो महापुरुषवृषभेभ्यो
नमः आर्य्यावलोकितेश्वर-महेश्वर-महास्थामप्राप्त-आर्य्य-
मैत्रेय-समन्तभद्र-आर्य्यवज्रपाणिप्रभृतिभ्यो महाबोधिसत्त्व-
प्रभृतिभ्यो नमस्कृत्वा भगवन्आर्य्यावलोकितेश्वर तव—

हृदयमावर्त्तयिष्यामि सर्व्वकामप्रसाधनम् ।

अष्टुष्टं सर्व्वभूतेभ्यो भवमार्गविनाशनम् ॥

तद्यथा । हे बोधिसत्त्व प्रियबोधिसत्त्व महाबोधिसत्त्व हे
हले आर्य्यावलोकितेश्वर परममैत्रचित्त हितचित्त महा-
कारुणिक कुरु कुरु महाविद्येति धुरु धुरु धराधर चलेन्द्रा-
चल नमस्तेऽस्तु ह्रीः सर्व्वसत्त्वाभयप्रद हरिहरिहरिवाहनो-
द्भव भवाभव भवानघ कुरु कुरु कुरु कुरु घुरु घुरु सुरु सुरु
मुरु मुरु चुरु चुरु सुप्रसादितामलविमलमूर्त्ति आर्य्याव-
लोकितेश्वर महाकारुणिक कृष्णाजिनधर अक्षधर दण्डधर
जटामकुटावलम्बितप्रलम्बधर मल मल कल कल चल चल
तल तल नल नल फल फल हुलु हुलु हुलुलु हलाहल ह्री
बोधिसत्त्व महाबोधिसत्त्व नमस्तेऽस्तु हँ हँ हँ कुरु कुरु
हृदयमनुस्मर समयमनुस्मर जातिमनुस्मर इदं मे कार्य्य
कृतमनोरथं मे परिपूरय स्वाहा । प्रेषणं च सर्व्ववदिति ।

इति पुण्यजनः सर्व्वो भूयाद् हालाहल इति ।

अहं च मञ्जुघोषः स्यां जगदाशाप्रपूरकः ॥

आबोधि मञ्जुघोषस्य पादाम्बुजरजोरसा ।

प्रज्ञापालितनाम्नायं कथितः पद्मभृद्दिधिः ॥

॥ आर्य्यहालाहलसाधनं समाप्तम् ॥

नत्वा हालाहलं भक्त्या सर्वाशापरिपूरकं ।

संक्षेपादुच्यते तस्य साधनं करुणात्मनः ॥

आदौ मनोहरे स्थाने सुलिप्ते¹ चन्दनादिना ।

अवतार्य पटादिस्थं भगवन्तं पूजयेदिति ॥

पुष्पादिढौकन²मन्त्रः ॐ वज्रपुष्पे हुँ, ॐ वज्रधूपे हुँ,
ॐ वज्रदीपे हुँ इत्यादिना । ॐ³ सर्वतथागतपूजामेघ-
प्रसरसमूहे स्फुर⁴ हिमं गगनकं हुँ सर्वपूजाढौकनमन्त्रः ।

प्रपूज्य पुरतस्तस्य निषद्य च सुखासने ।

मैत्रौ⁵ विभाव्य जगति करुणां च महाकृपः ॥

विन्यस्य हृदये मन्त्रं ह्रीःकारं⁶ चन्द्रपृष्ठतः⁷ ।

पश्येद्गगनमापूर्णं सम्बुद्धैः सन्नतैः⁸ स्फुटम् ॥

ह्रीःकारांशुज⁹पूजाभिस्तान् प्रपूज्य गतधमः¹⁰ ।

देशनाद्यं तु पापादेर्विदध्यात् पुण्यवृद्धये ॥

चिरत्नशरणाद्यग्र्यं¹¹ मन्त्रमेनमुदीरयेत् ।

सर्वधर्माग्रनैरात्म्यं द्योतकं करुणामनः¹² ॥

ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति ।

¹ A सुलिप्त ।

² ANC इत्यादि ।

³ A स्वरहिमं, Ab धुरहिमं ।

⁴ AC •प्लुक्तः ।

⁵ ANC सम्बुद्धैस्तत्सुतैः ।

⁶ C मतधमः, Ab शतधमः ।

⁷ A धर्माग्रनैरात्म्यं ।

⁸ A उषणः ।

⁹ AN omits ॐ ।

¹⁰ A ऋकलं ।

¹¹ B पश्येद्गगवन्मा ।

¹² A ह्रीःकारौमुक्तः ।

¹³ A मन्त्रेण मुदी ।

¹⁴ A करुणामनः, BC कर्तव्यवशात् ॥

मन्त्रार्थमामुखीकुर्वन् सर्वं वस्तु महात्मना ।
 'ग्राह्यग्राहकनिर्मुक्तं भावयेत् ज्ञानमात्रकम् ॥
 प्रत्यात्मवेद्यं तं दृष्ट्वा ह्रीःकारं शशिसंस्थितम् ।
 तज्जमङ्गं सितं ध्यायात् ह्रीःकारान्वितपुष्करम् ॥
 ततः संस्कार्य बुद्धौघं जगद् बुद्धं विधाय च ।
 पुनः प्रवेश्य तत्रैव भूयाद् हालाहलः स्वयम् ॥
 चिमुखः षड्भुजः शान्तो रत्नाचलगुहाश्रयः ।
 रक्तपद्मस्थिते^१ चन्द्रे ललिताक्षेपसंस्थितः ॥
 'सितपीतमहानीलमूलवामेतराननः ।
 व्याघ्रचर्माम्बरस्थः सर्वाभरणसुन्दरः ॥
 वरदाक्षशरान् सव्ये वामे सत्कामिनीकुचम् ।
 सितपद्मं च कोदण्डं बिभ्राणं करपल्लवैः ॥
 कपालं वामतो^२ न्यस्य नानापुष्पैः प्रपूरितम् ।
 विषभृद्देष्टितं सव्ये त्रिशूलं च तथास्तुजे ॥
 अमिताभमणिसच्चूडः^३ कपालकृतशेखरः ।
 शशिखण्डयुतोत्तुङ्गजटामकुटसञ्चयः ॥
 'विधूतकल्पनाजालः^४ स्फुरदुद्धौघरश्मिकः ।
 इत्थं हालाहलो भूत्वा स्वहृत्कण्ठशिरःसु च ॥

^१ A सर्वसंस्थितः ।

^२ A आद्यग्राहकनिः, Ab ग्राह्यग्राहकविनिः ।

^३ Ab ध्यायाः ।

^४ B ०सिते ।

^५ For this Carana A has सितपीतमहानील[व]वामेतराननः(?) ।

^६ Ab विन्यस्य ।

^७ A कौपालः ।

^८ A drops विधूतकल्पनाजालः ।

^९ Ab स्फुरद्बुद्धौ ।

हुं आः ॐ भावयेच्चन्द्रे नौलारुणसितान् क्रमात् ।
 हृत्कण्ठयोस्तथा मध्ये ध्येयो ह्रीः चन्द्रसंस्थितः ।
 ततः स्थिरचलान् भावान् भावयंस्तांस्तदाकृतौ न ।
 सर्वसत्कल्पनिर्मुक्तो जपेन्मन्त्रं समाहितः ॥

ॐ हालाहल ह्रीः ।

अन्तर्जल्पमतिस्पष्टं न द्रुतं न विलम्बितम् ।
 यथासुखं जपं कृत्वा विसृष्टौ प्रतिपूज्य च ।
 संस्तुत्य च दृढीकृत्य समुच्चार्य शताक्षरम् ॥

तत्रेदं शताक्षरम्— ॐ वज्रसत्त्व समयमनुपालय,
 वज्रसत्त्वत्वेनोपतिष्ठ, दृढो मे भव, सुतोष्यो मे भव, सुपोष्यो
 मे भव, अनुरक्तो मे भव, सर्वसिद्धिं मे प्रयच्छ, सर्वकर्मसु
 च मे चित्तं श्रेयः कुरु, हुं हहहह ह्रीः भगवन् सर्वतथागत-
 वज्र मा मे मुञ्च, वज्रोभव महासमयसत्त्व आः ।

ॐ कृतो वः सर्वसत्त्वार्थः सिद्धिर्दत्ता यथानुगा ।
 गच्छध्वं बुद्धविषयं पुनरागमनाय च ॥

अनेन सञ्चोद्य एनं मन्त्रमुच्चारयेत् । ॐ अकारो
 मुखं सर्वधर्माणामाद्यमनुत्पन्नात् मुरिति ।

ध्यानात् समुत्थितो योगी दानं दद्यात् स्वशक्तितः ।

1 Ab has सर्व after स्थिरचलान् ।

2 तत्रेदं शताक्षरं is dropped in ABNC.

3 The *Visarjana* formula ॐ कृतो वः etc. is not found in A.

4 AC •माद्यनुत्• ।

5 A सशक्तितः N सशक्तितः ।

रूपादिकामान् भुञ्जानो निरस्ताग्रेषकल्पनः ।

प्राप्नोत्यनुत्तरां बोधिमचिरात् साधकोत्तमः ॥

लिलित्वा साधनं प्राप्तं यन्मया शुभमुत्तमम् ।

तेन कृत्स्नं जगद् भूयादचिरेण हालाहलः ॥

॥ हालाहलसाधनं समाप्तमिति ॥

30.

पूर्वोक्तविधानेन विश्वपद्मचन्द्रे रक्तह्रीःकारपरिणतं पद्म-
नर्तेश्वरमात्मानं भावयेत् सत्त्वपर्यङ्कनिषण्णं द्विभुजैकमुखं
रक्तं सकलालङ्कारधरं अमिताभमुकुटं वामपार्श्वे पाण्डुर-
वासिनीसमाश्लिष्टं आलिङ्गनाभिनयस्थितवामभुजेन रक्त-
पद्मधरं नर्तनाभिनयेन सूचीमुद्रया विकाशयदपरदक्षिण-
करम् । ततः ॐ कायवाक्चित्तवज्रस्वभावात्मकोऽहं इति
मन्त्रमुच्चारयेत् । तदन्वष्टसु दिक्षु अष्टदेवीं^१ चिन्तयेत् ।
तचाष्टदलरक्तपद्म^२पूर्वपत्रे विलोकिनी शुक्ला रक्तपद्मधरा ;
दक्षिणपत्रे तारा हरिता पलाशपद्मधरा ; पश्चिमदले
भूरिणी पीता चक्रीलोत्पलधरा ; उत्तरदले भृकुटी शुक्ला
पौतपद्मधरा ; पूर्वकोणद्वये पद्मवासिनी पीता माञ्जिष्ठ-

^१ A omits from प्राप्नोत्यनुत्तरां ..... विश्वपद्मचन्द्रे including the Colophon and part of the next *Sādhana*.

^२ NC सुखसु० ।

^३ NC हालाहलसाधनं only ।

^४ A सुदेवी C उदेवी ।

^५ A पद्मपत्रे N पद्मपूर्वपत्रे ।

^६ N यन्मे ।

पद्मधरा; दक्षिणकोणदले वज्रपद्मेश्वरी आकाशवर्णा
सितपद्मधरा; पश्चिमकोणदले विश्वपद्मा शुक्ला कृष्ण-
पद्मधरा; उत्तरकोणदले विश्ववज्रा विश्ववर्णा विश्व-
पद्मधरा। सर्वा एताः सत्त्वपर्यङ्किन्यो दिभुजैकमुखाः
सौम्याः। कर्त्तव्यायां तु भगवानेव। ततो मन्त्रं जपेत्।
मन्त्रः ॐ ह्रीः पद्मनरेश्वर हूँ।

॥ पद्मनरेश्वरलोकनाथसाधनम् ॥

31.

नामः पद्मनरेश्वराय।

तच्च विश्वपद्मोपरि चन्द्रे रक्तह्रीःकारपरिणतं पद्मनरेश्वरं रक्तवर्णमेकमुखं जटामुकटिनं त्रिनेत्रं अष्टभुजं सर्वा-
लङ्कारभूषितं सूर्ययज्ञोपवीतमर्द्धपर्यङ्केन ताण्डवं, प्रथम-
भुजद्वयेन नृत्याभिनयं द्वितीयदक्षिणभुजेन हृदि विका-
शयन्तं सूचीमुद्रां वामभुजेन रक्तपद्मं शिरसि धृतं तृतीय-
भुजद्वयेन वज्रवद्दण्डं त्रिशूलधरं चतुर्थभुजद्वयेन अक्षसूच-
कुण्डिकाधरं अष्टदेवीपरिवृतं एवंभूतं पद्मनरेश्वरलोक-
नाथं भावयेत्।

॥ पद्मनरेश्वरसाधनम् ॥

¹ This Sādhana is only to be found in Na.

² MS has वक्षविदण्ड।

32.

पूर्वोक्तविधानेन श्रान्यताभावनानन्तरं विश्वपद्मस्थ-
चन्द्रोपरि सितह्रीःकारं विभाव्य तत्परिणामेन पद्मनर्त्त-
श्रमाभ्यायेनार्यावलोकितेश्वरभट्टारकमात्मानं विभावयेत् ।
एकमुखं अष्टादशभुजमर्द्धपर्यङ्किनं अमिताभजटाजूट-
मण्डलं, सर्वकारैर्विश्वपद्मधारिणम्, योगिनीवृन्दपरिवृतं,
दक्षिणं वामपार्श्वस्थिततारासुधनभृकुटीहयग्रीवं, दिव्या-
लङ्कारवस्त्रभूषणं । ततो मन्त्रं जपेत् । ॐ ह्रीः पद्मनर्त्तेश्वर
हूँ । व्याध्याद्युपशमे महानुशंसः ।

॥ इति पद्मनर्त्तेश्वरसाधनम् ॥

33.

पूर्वोक्तविधानेन श्रान्यताभावनानन्तरं सितह्रीःकार-
निष्पन्नं हरिहरहरिवाहनोद्भवं भगवन्तमार्यावलोकिते-
श्वरं सर्वाङ्गशुक्लं जटामकुटिनं शान्तवेशं, दक्षिणकरेण
भगवन्तं तथागतं साक्षिणं कुर्वन्तं, द्वितीयेन अक्षमाला-
धारिणं, तृतीयेन दुःकुहकं लोकमुपदेशयन्तं, वामेन
दण्डधरं, द्वितीयेन कृष्णाजिनधरं, तृतीयेन कमण्डलु-
धरं, सिंहगरुडविष्णुस्कन्धसंस्थितमात्मानं ध्यात्वा ॐ
ह्रीः हूँ इति मन्त्रं जपेत् ।

॥ हरिहरहरिवाहनोद्भवसाधनम् ॥

¹ A पूर्वोक्तं ।

² A भावः ।

³ A दक्षिणपार्श्वः ।

⁴ A हरिहरः ।

⁵ A वरदधारिणः ।

⁶ A उपदेशयन्तं ।

⁷ A अजिनः ।

⁸ C स्कन्धगतः ।

आदौ तावन्मन्त्रौ सुखासनासीनो जगदभ्युदरसाश्रय-
पापदेशनादिकसप्तविधानुत्तरपूजां कृत्वा यँकारनिष्पन्नं
वायुमण्डलं धन्वाकारं नीलपताकाङ्कितं, तस्योपरि
रेफोद्भवं रक्तवर्णमग्निमण्डलं, त्रिकोणं रक्तरेशाङ्कितं
तदुपरि वँकारपरिनिष्पन्नं वारुणमण्डलं वर्तुलं शुक्लवर्णं
शुक्लपताकाङ्कितं तदुपरि लँकारसम्भवं माहेन्द्रमण्डलं
चतुरस्रं पीतवर्णं पीतचिह्नचिकवज्रचतुष्कोणशोभितं
तदुपरि सुँकारनिष्पन्नं सप्तरत्नमयं अष्टाङ्गं सुमेरुं तस्योपरि
पँकारपरिणतं विश्वदलकमलं तस्योपरि 'आत्मानं
विचिन्त्य ॐ ह्रीः हुँ क्रमेण शिरसि कण्ठे हृदि विन्यस्या-
त्मानं अनादिकालं संचितकर्मावरणविगतं हरिहरिहरि-
वाहनोद्भवं लोकेश्वरमूर्तिं सुवर्णरत्नरश्मिज्वालाकुलं
कुमाररूपं विचिन्तयेत् मन्त्रौ। पश्चात् स्वहृदि पुण्यज्ञान-
विशुद्धा चन्द्रमण्डलं सूर्यमण्डलं च तत्र ह्रीःकारविनिर्गता-
रश्मिज्वालाभिर्ज्ञानसत्त्वमाकृष्य वक्ष्यमाणरूपं संपूज्य
पूर्वोक्तपूजाभिः ज्ञानसत्त्वसमयसत्त्वयोरेकौकरणात् भग-
वन्तं हरिहरिहरिवाहनोद्भवं 'भगवन्नोक्तेश्वरं स्थिरचित्ते-
नात्मानं विभावयेत् षड्भुजं शुक्लवर्णं जटामुकुटिनं शान्त-
वेशं दक्षिणकरेण सम्बुद्धं साक्षिणं कुर्वन्तं द्वितीयेनाक्ष-
मालाधरं तृतीयेन दुर्गतिस्थितलोकं 'शुभमुपदेशयन्तं;

¹ AN यङ्कार० ।

² AN चङ्कार० ।

³ B वक्ष्य ।

⁴ BN शुक्लचटमध्याङ्कितं ।

⁵ A मात्मानं ।

⁶ A ० काक्ष० ।

⁷ A ० हियतं ।

⁸ BN omits भगवन्तं ।

⁹ ० शुभं omitted in A.

वामेन दण्डधरं द्वितीयेन कृष्णाग्निधरं तृतीयेन
कमण्डलुधरं भगवन्तं चिन्तयेत् । तत्र विशुद्धिः । वाय्वग्नि-
मण्डलाभ्यां हरिः, वारुणमण्डलेन गरुडः, माहेन्द्र-
मण्डलं सुमेरुभ्यां हरिरिति विशुद्धिः सततं भावयन् योगी
सर्वसत्त्वार्थकरणसमर्थो^१ भवति, सर्वजनप्रियो भवति,
महाप्राज्ञो भवति, नौरोगो निरुपद्रवश्च धनाढ्यो भवति,
वर्षाविषकर्मणि महासमर्थो भवति । जपमन्त्रं गुरूपदेशतो
श्रेयम् ।

॥ हरिहरिहरिवाहनोद्भवलोकाेश्वरसाधनम् ॥

35.

प्रथमं तावत् मनोऽनुकूले स्थाने योगिपटं^२ प्रकाश्य
तस्याग्रतो माहेन्द्रमण्डलमध्ये कुङ्कुमेन^३ चन्द्रमण्डलं
कारयेत् ॐ वजरेखे हुँ इति मन्त्रेण । तदनु जः हुँ वं
पद्मस्थहोरिति मन्त्रेणावाहनं कृत्वा मण्डलमध्ये वैलोका-
वशङ्करलोकाेश्वरभट्टारकं पूजयेदनेन मन्त्रेण ॐ वैलोका-
वशङ्कराय वज्रपुष्पे हुँ प्रतीच्छ स्वाहा । ततः ॐ
सुनिवज्रे मुरिति विसर्ज्य स्वहृदि रक्तश्रीकारं विचिन्त्य

^१ N सुखहृत्भ्यां ।

^२ A ०गं अर्थो ।

^३ A शव० ।

^४ A क्षयं ।

^५ A स्थाने पटं, B स्थाने पटं ।

^६ A कुङ्कुमे ।

^७ A प्रतिष्ठ ।

^८ B मण्डिपक्षे ।

तत्परिणामेन सूर्यं तदुपरि रक्तह्रीःकारं तद्रश्मिसमावृष्टा-
मिताभतथागतं संपूज्य पापदेशनादिकं कृत्वा त्रैलोक्यं च
वशं विधाय रश्मीन् स्वबीजे प्रवेश्य तत्परिणामेन भट्टिति
लोकेश्वरं सर्वार्हमहारागरक्तमेकमुखं दिभुजं चिनेत्रं अष्टा-
मकुटमण्डितं वज्राङ्कितपाशाङ्कुशहस्तं रक्तपद्मे वज्रपर्यङ्क-
निषण्णं दिव्याभरणवस्त्रविभूषितमात्मानं विचिन्त्य चिभु-
वननेषद्वयस्थपाशवज्रोपरिस्थितनानानिर्माणधारिवृद्ध-
बोधिसत्त्ववज्रयोगिनीदेवादिभिरभिषेकं विभाव्य शिरस्य-
मिताभं ध्यायात् । ततो हत्सूर्ये ह्रीः हुँ याँ इति
जाप्य अक्षरमन्त्रं ध्यात्वा ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्म-
कोऽहं, ॐ वज्रात्मकाः सर्वधर्मा वज्रात्मकोऽहं इति
वज्रात्मकमन्त्रद्वयं पठेत् । एवमभ्यस्यतो धुननकम्पनादि-
गुण उत्पद्यते । तदनु ॐ ह्रीः अः हाँ हारीति यक्षेश्वरी
स्वाहा इति पिण्डं दद्यात् । ॐ आँ क्रौं ह्रीँ मकलगण-
वीरवीरेश्वरीणां परिकरै अ अ अवतर अवतर अवतरन्तु
दशदिग्लोकपाला इदं बलिं गृह्ण गृह्ण हुँ स्वाहा इति
बलिं दत्त्वा देवतायोगेन विहरेदिति ।

॥ सरहपादकृतं आड्डियानक्रमेण त्रैलोक्यवशङ्कर-
लोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ॥

¹ A त्रैलोक्यवशं ।

² AB वस्त्रभू० ।

³ AN यौ, Na आः, C यौ ।

⁴ A अक्षर० ।

⁵ A जपेत् ।

⁶ AC कम्पनादिषु नोत्पद्यते ।

⁷ ACNNa ह्रीँ ।

⁸ C वीरेश्वरीणां ।

⁹ ANCNa बोधायन० ।

नमो लोकनाथाय ।

प्रथमं तावन्मन्त्रौ मनोऽनुकूले स्थाने योगिपटं प्रकाश्य
तस्याग्रतो माहेन्द्रमण्डलमध्ये कुङ्कुमेन चन्द्रमण्डलं
रचयेत् अनेन मन्त्रेण ॐ वजरेखे हुँ । जः हुँ वँ पद्मस्थोः
अनेन मन्त्रेणावाहनं कृत्वा मण्डलमध्ये त्रैलोक्यवशङ्कर-
लोकेश्वरभट्टारकं पूजयेत् अनेन मन्त्रेण ॐ त्रैलोक्य-
वशङ्कराय वज्रपुष्पे हुँ प्रतीच्छ स्वाहा । ॐ मुनिवज्रे
मुः विसर्जनमन्त्रोऽयम् । पश्चात् स्वहृदि आँकारं चिन्तयेत् ।
तं परिणम्य सूर्यमण्डलं निष्पद्यते । तस्योपरि शक्तिबीजं
बालारुणसमप्रभं द्रष्टव्यम् । एतस्य रश्मिभिरमिताभं
पूजयित्वा पापदेशनादिकं कृत्वा पुनः शरीरे प्रविशन्तं
एतत् सर्वं परिणम्य भटिति पद्मोपरिस्थं वज्रपर्यङ्किनं
विकसितचिनेचं जटामकुटधारिणं रक्तवर्णं वज्राङ्कितपाश-
कुशहस्तं त्रिभुवनमेषद्वये पाशवद्धवज्रोपरि स्थिता नाना-
निर्माणधारिण्यो वज्रयोगिन्योऽभिषेकं प्रयच्छन्ति, तथा
बोधिसत्त्वा नानाभरणयुक्ताः पूजां कुर्वन्ति, विद्या-

This *Namaskāra* is absent in all MSS except Ab.

² मन्त्रौ is dropped in all MSS except Ab.

³ B रचेत्, Ab कारयेत् । ⁴ A मुनिः ।

⁵ Ab मन्त्रः । ⁶ Ab adds तथागतं after अमिताभं ।

⁷ ABCN ०पर्यङ्गं ।

⁸ A पाशवद्धे तद्धे तस्यो० NC पाशवद्धे तस्यो० ।

⁹ AC ०संयुक्ता, N ०सुक्ता ।

धरहरिहरहरिण्यगर्भनानायोगिनीगणा नृत्यवाद्यादिकं-
 [कुर्वन्ति] नानाभूतगणादिनानानरशिरःकपालमाला-
 दृतं तथा नानाच्छत्रचामरादिकं पश्येत् । एतादृशे समये
 अमिताभस्तथागतः शिरसि द्रष्टव्यः । ईदृशमात्मानं
 विचिन्तयेत् । पश्चान्नाभेरुपरि सूर्यमण्डलं रश्मिमयं
 विचिन्त्य तस्योपरि वामे शक्तिबीजं हृदि क्रोधबीजं
 आकारस्वरभूषितं इति भाव्यमन्त्रः । एतत् सर्वं ध्यात्वा
 वज्रात्मकमन्त्रोच्चारणं कृत्वा वज्रात्मकं चिन्तयेत् । ॐ
 शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहं इति वज्रात्मकमन्त्रः ।
 एतच्चाभ्यासयोगेन धुननकम्पनावेशनं कृत्वा अद्वैतज्ञान-
 मुत्पद्यते । स योगी द्विरदवत् गर्जति, मदिरामत्त
 इव पञ्चवर्णं विहरति । यदि पञ्चवर्णं न विहरति
 तदा तस्य देहे धुननकम्पनावेशनादिकं न तिष्ठति ।
 एवं प्रतीत्यैव पञ्चवर्णं विहरत्तथ्यम् तेन सिद्धिः स्यात् ।
 सिद्धे सति परदेहे धुननकम्पनावेशनं कृत्वा रागद्वेषा-
 दिकं निषेधयति । यथा सिद्धिरसेन विद्धं ताम्रं कृष्णतां
 त्यजति तथा शरीरमेवाद्वैतरसेन विद्धं रागद्वेषादिकं
 त्यजति । ह्रीः हुँ याँ जप्यमन्त्रः । ॐ ह्रीः अः ह्राँ
 हारौति यक्षेश्वरी स्वाहा हारौतिमन्त्रः । ॐ आँ क्रौँ

¹ Ab reads इति भट्टारकस्य हृदयमन्त्रः ।

² ANC कम्पनावेशः ।

³ गर्जति present only in Ab.

⁴ Ab देशनाद्वैतज्ञानादिकं । ⁵ N प्रतीत्य । ⁶ ANC विहरत्तथ्यम् ।

⁷ ABC ऊँ ऊँ याँ, AB क्रौँः ऊँ नं, N क्रौँ ऊँ न्याः ।

⁸ ACN ॐ क्रौँ न्याः, Ab ॐ न्याः, B ॐ क्रौँ न्याः ।

ह्रीं सकलगणवैरवैरेश्वरीणां परिकरैः अ अ अवतर
अवतर अवतरन्तु दशदिग्लोकपाला इदं बलिं गृह्ण गृह्ण
हुं स्वाहा बलिमन्त्रः ।

॥ इति सरहपादावतारित आड्डियानविनिर्गतत्रैलोक्य-
वशङ्करलोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ॥

37.

नमो लोकेश्वराय ।

ॐ चिटि चिनटि विक्लोलि विक्लोलि^१ अमुकं सधन-
परिवारं मे वशमानय स्वाहा । पूर्वसेवायुतं^२ जप्ता
पश्चात् साधनमारभेत् । दक्षिनोत्तरपार्श्वे तारामृकुटी-
देवौदयसहितं आर्यावलोकितेश्वरभट्टारकं रक्तवर्णं रक्त-
माल्याम्बरानुलेपनं पाशाङ्कुशधनुर्बाणधरं चतुर्भुजं शृङ्गा-
रैकरसं रक्तं कुसुमवतांशोक्तरोरधस्तादवस्थितमात्मानं
विचिन्तयेत् विसन्ध्यम् । लवणाद्भुतीनां^३ अष्टोत्तरशतं
जुह्यात् । सप्ताहात् स्त्रियं पुरुषं वा वशमानयति,
विसप्ताहान्महापुरुषम् । लवणसहितेन मद्नेन पुत्त-

^१ The reading ओड्डि० is found in Ab only.

^२ The second विक्लोलि is dropped in Ab.

^३ AC पूर्वसेवाश०, Ab पूर्वसेवायाः अयुतं, N पूर्वसेवा अयुतं ।

^४ AC रक्तसकुमारिताशोक०, N रक्तकु[सु]माचिताशोक० ।

^५ A लवणाद्भुतीनां, C लवणाद्भुतीनां, N लवणाद्भुतीनां ।

लिकां साधयित्वा प्रतिष्ठाति चतुरङ्गुलप्रमाणां कृत्वा-
निधूमे खदिराङ्गारे मन्त्रमुच्चारयन् विसन्ध्यं तापयेत्
यस्य नाम्ना स वशो भवति । वज्रोदकभावितस्य वज्र-
परिजयाष्टोत्तरशतवारं यस्य प्रदीयते स भक्षितमात्रेण
वशो भवति ।

॥ रक्तलोकेश्वरसाधनं समाप्तम् ॥

38.

पूर्वोक्तविधानेन तथैव शून्यतानन्तरं रक्तह्रीःकारज-
रक्तपद्मं तन्मध्ये रक्तआःकारपरिणतमार्यावलोकितेश्वरं
रक्तवर्णं (जटामकुटधरं) अमिताभगर्भजटामकुटधरं वाम-
करगृहीतरक्तपद्मं तत् च दक्षिणकरेण विकाशयन् विविधा-
लङ्कारवस्त्रविभूषितमात्मानं निष्पाद्य स्वहृदये ह्रीःकारज-
रक्तपद्मदलेषु षोडशस्वरपरिणतरूपान् शुद्धधमरान्
चिन्तयेत् । ततः साध्यहृदयेऽपि पूर्ववत् पद्मं विचिन्त्य
स्वहृदिस्थपद्मात् स्ववज्रमार्गेण धमरान् निःसार्य
ॐ धमराः साध्यहृदि पद्मामृतमाकर्षय जः इति मन्त्रेण
साध्यवज्रे प्रवेश्य तत्पद्मस्थामृतं धमरैराकृष्य तान् पुनः

¹ AC मदेन पुत्तिकां ।

² AC सर्वशो ।

³ AC यत् प्रदीयते ।

⁴ ABCN वषट्गो ।

⁵ This जटामकुटधरं seems to be redundant.

⁶ AC निर्माय ।

रपि तद्वज्रेण निष्कास्य स्ववज्रमार्गेण तच्चैव प्रवेश्य
तच्चित्ताद्यतमधुविन्दुमुद्गिरतस्तान् पश्येदिति । मन्त्रः ॐ
इ तावद् भावयेद्विच्छेदं यावद् दिनानि सप्त । साध्यं
च पादयोः पतन्तं ध्यायादिति ।

॥ लोकाध्यायस्य वश्याधिकारविधिः ॥

39.

नमो लोकाध्याय ।

प्रथमं तावत् साधकः प्रातरुत्थाय सुखासने सच्च-
पथ्यङ्गेनोपविश्य हृदये प्रथमस्वरपरिणतचन्द्रमण्डलोपरि
पीतह्रीःकारं विभाव्य तन्मरीचिसमृद्धैर्भगवन्तं भाव्य-
मानमाननीय तस्मादेव बीजात् स्फारितपुष्पधूपादिभिः
संपूज्य तस्य पुरतः पापदेशनादिकं विधाय मैत्र्यादिचतु-
र्भङ्गाविहारभावनां च कुर्यात् । तदनु सवाङ्माभ्यन्तरं
वस्तु शून्यस्वभावं विभाव्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः
स्वभावशुद्धोऽहमिति मन्त्रमावर्त्तयेत् । तदनन्तरं नभःप्रदेशे
प्रथमस्वरेण चन्द्रमण्डलं तदुपरि पीतह्रीःकारं तेनैव
रक्तपद्मं तद्बीजाधिष्ठितं तत् सर्वं परिणम्य भगवन्तं
पीतवर्णं अर्द्धचन्द्राङ्कितजटामकुटिनं अमिताभोपलक्षित-
शिरःप्रदेशं रक्तपद्मोपरिस्थितं कृष्णसारहरिणचर्मणि

० निष्कास्य, N निष्काश ।

१ A पठतं तं ।

२ AC स्थापितः ।

वज्रपर्यङ्किनं समाधिमुद्रोपरि^१ नानारत्नपरिपूर्णकपाल-
धारिणं रणोयचर्मकृतयज्ञोपवीतिनं^२ व्याघ्रचर्माम्बरधरं^३
निराभरणं नीलकण्ठं नीलगुलिकाविशिष्टकण्ठं पार्श्वद्वये
परस्पराभिसम्बद्धपुच्छसमणिफणाविशिष्टभगवदवलोकन-
परोक्षमुखकृष्णसर्पद्वयोपलक्षितमात्मानमेवं विभावयेत् ।
ततो मन्त्रं जपेत् । तत्रायं मन्त्रः ॐ स्फुलिङ्गादृ-
हास क्षः ।

॥ इत्यपरिमितानुशंसं नीलकण्ठार्यावलोकितेश्वर-
साधनं समाप्तम् ॥

40.

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरमाकाशे रेफो-
द्भवसूर्यस्थहुँकारजविश्ववज्रपरिणतं वज्रप्राकारं वज्रपञ्चरं
च विभाव्य तन्मध्ये घोरश्मशानं तस्य च मध्ये रक्ताष्टदल-
कमलं तन्मध्ये च नीलह्रीःकारसम्भवं भगवन्तमार्याव-
लोकितेश्वरं कृष्णवर्णं प्रत्यालीढस्थं सूर्यमण्डलस्थितं
पञ्चमुखं चिनेत्रं द्वादशभुजं सितरक्तदक्षिणमुखद्वयं तथा-
पीतहरितवाममुखद्वयं दक्षिणभुजैः डमरुखट्वाङ्गाङ्गुश-
पाशवज्रशरधरं वामभुजैस्तर्जनीकपालरक्तकमलमणि-
चक्रचापधरं दंष्ट्राकरालसकलवदनं षण्मुद्रोपेतं सार्द्र-

^१ A ० मुद्रां

^२ AC ० चर्माम्बरं ।

^३ B ० वीतं ।

^४ A ० पराङ्गं ।

मुण्डमालालङ्कृतशरीरं नम्रं सर्वार्त्तसुन्दरमात्मानं भटिति
प्रत्याकलय्य हृच्चन्द्रे ह्रीःकारमध्यवर्त्तौ ॐ आः हुं
मुनिवरवज्रे ह्रीं हुं जः इति मन्त्रमक्षस्तृत्वाकारं जपेत् ।
पञ्चानन्तर्यकारिणोऽपि लक्षजापात् सिध्यति ।

॥ मायाजालक्रमार्थावलोकितेश्वरसाधनम् ॥

41.

नम आर्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय
महाकारुणिकाय तद्यथा ॐ चल चल चिलि चिलि चुलु
चुलु कुलु कुलु मुलु मुलु हुं हुं हुं हुं फट् फट् फट् फट् पद्म-
हस्ते स्वाहा । दिने दिने पञ्च वारान् त्रिसन्ध्यमुच्चारयेत् ।
गर्दभोऽपि ग्रन्थशतत्रयं गृह्णाति । पद्महस्ता धारणीयम् ।
नम आर्यावलोकितेश्वराय बोधिसत्त्वाय महासत्त्वाय
महाकारुणिकाय तद्यथा ॐ धरणीधरे धराधरे भद्रे
सुभद्रे स्वाहा । सोमग्रहे सूर्यग्रहे वा पञ्चगव्येन प्रक्षाल्य
अष्टोत्तरशतमापान् मुखे प्रक्षिप्य तावज्जपेत् यावन्न मुक्तो
भवति । लोकनाथस्य पटप्रतिमाया अग्रतो भूत्वा घृतेन
प्रदौपं प्रज्वाल्य चन्दनेन अपतितगोमयेन वा मण्डलकं
कृत्वा शुचिसाचारमुत्तरसाधकं द्वारि स्थापयित्वा स्वयं

1 A मुण्डा, N सार्द्धमुण्ड ।

2 A ऊं जः ।

3 A हल हल, C ऊलु ऊलु ।

4 धराधरे omitted in C.

5 AC ० घृतवारान् ।

6 AC भूतो ।

7 AC प्रदौषोज्वाल्य ।

8 A शुचिसा० N शुरिसा० ।

चन्द्रस्यमपश्यन् पूर्वसेवायुतं जप्त्वा ब्रह्मचर्येण साध-
येत् । अश्रुतान्यपि शास्त्राणि वेत्ति तत्क्षणात् ।
श्रुतानि न क्षयं यान्ति धारणीबलभावतः ।
यस्य मूर्ध्नि प्रदीयन्ते चूर्णीकृत्य च पादयोः ॥
स सर्वो वशतां याति यावच्चन्द्रदिवाकरौ ।
रोगान्तस्य न जायन्ते डाकिनीग्रहतस्कराः ॥
लेपनात् सर्वव्याधीनां शान्तिर्भवति नित्यशः ।
ह्रीःकारबीजसम्भूतं लोकनाथं विभाव्य च ॥
द्विभुजं वरदं सव्ये वामे पद्मधरं सितम् ।
जटान्तःस्थामितामं च विश्वाञ्जचन्द्रसंस्थितम् ।
वज्रपर्यङ्किनं नाथं भावयेद् विधिवद् बुधः ॥
॥ सोपचारमाषमुखा धारणी समाप्ता ॥

ॐ पूर्वोक्तविधानेन श्रुत्यताभावानन्तरं शुक्लह्रीः-
कारोद्भवं सुगतिसन्दर्शनलोकेश्वरभट्टारकं शुक्लवर्णं षड्-
भुजं वरदाभयाक्षमालाधरं दक्षिणे वामे पद्मकुण्डौ-
चिदण्डौ[धरं] च रत्नाभरणभूषितं व्रतसूत्रधारिणं जटामुकुटं
पद्मोपरि चन्द्रमण्डलस्थितं सौम्यरूपं भावयेत् । तस्य
जापमन्त्रोऽयं ॐ ह्रीः स्वाहा ।

॥ इति सुगतिसन्दर्शनलोकेश्वरसाधनम् ॥

¹ A सर्वविश्वः, C सव्य ।

² C माषः ।

³ This Sadhana and the following are found only in B.

43.

इति शून्यताभावनानन्तरं श्वेतह्रीःकारोद्भवं जटा-
मुकुटिनं षड्भुजं प्रथमभुजद्वयेन वरदौ द्वितीयभुजद्वयेन
रत्नमुस्तकौ तृतीयभुजद्वयेन अक्षमालाचिदण्डिकं सर्वा-
लङ्कारभूषितं व्रत(अक्ष)सूत्रधारिणं सौम्यमूर्तिं पद्मोपरि
चन्द्रमण्डले स्थितं श्वेतवर्णं विभावयेत् । मन्त्रश्च तथैव ।

॥ प्रेतसन्तर्पितलोकेश्वरसाधनम् ॥

44.

नमः स्मिन्पञ्चाय ।

श्रीमद्गौर्गरिमा¹निरस्तसकलभ्रान्तिप्रतानोज्ज्वलं
प्रोद्यद्गौरगभस्तिविम्बविमलं बुद्धं च² बालाकृतिम् ।
विधाणं करवालमुज्जतरुचिं प्रज्ञां च नत्वादरात्
आत्मानुस्मरणाय लिख्यत इदं तच्चक्रत्वं मया ॥
'दिक्षनन्तान् सुसञ्चिन्त्य सर्वज्ञान्' ज्ञानसागरान् ।
सन्त्रस्तानेकसत्त्वौघपरिचाणसमुद्यतान् ॥

¹ A श्रीमद्भिन्नरिः, C श्रीरुद्रौरिमा० ।

² ACNAb वृद्धश्च ।

³ Ab ०णप्रलि० ।

⁴ AC दिक्खानन्ता, Ab दिक्षनन्ता ।

⁵ ACNAb सर्वज्ञज्ञान० ।

⁶ A ०सत्त्वोद्य०, C ०सत्त्वोघ०, N ०सत्त्वोद्य० ।

तेभ्यो नानाविधां पूजां चेतश्चिन्तामणिश्रुताम् ।
कृत्वा लोकं परिचातुं प्रयच्छेदात्मविग्रहम् ॥

ततः शुभाभिष्टुभ्ये कुर्यादिदं मन्त्रौ—

सर्वाणि पापानि दिशामि भीतः

प्रौत्यानुमोदे जगतः शुभानि ।

रत्नचयं वै शरणं प्रयामि

संबुद्धबोधौ विदधामि चेतः ॥

पश्चात् पुनरिदमारभेत—

ग्राह्यग्राहकहानितो जगदिदं स्वप्नेन्द्रजालोपमं

शुद्धं च प्रकृतिप्रभास्वरतया व्योमोपमामाश्रितम् ।

आत्मानं च मनोविलासकलितं निश्चित्य संक्षेपतो

मुःकारं पुनरंशुजालजटिलं तत्सम्भवं भावयेत् ॥

ततः परावृत्तमखण्डमण्डलं

हिमार्चिषः कुङ्कुमपङ्कपिञ्जरम् ।

स्वरोज्ज्वलन्मालिकया समाकुलं

विचिन्तयेद् दीधितिदीप्तदिङ्मुखम् ॥

ततः पुनर्मुःकृतिबीजसम्भवं

विभावयेद् रागमरौचिमण्डलम् ।

कखादिवर्णैरखिलं समावृतं

तदूर्ध्वमुद्दीधितिकुङ्कुमारुणम् ॥

¹ Ab चेतश्चि० ।

² ACAb मे ।

³ AC दधामि चेतः, Ab विदधामि चित्तं ।

⁴ A ०मखण्डलं ।

⁵ Ab समावृतं ।

⁶ ACN परिचातुं ।

⁷ AC ०बोधौ ।

⁸ ANCAb ०रखिलं ।

तस्मिंश्च मुःकारमुदीक्ष्य मन्त्रौ
 तत्सम्भवं भास्वर^१पञ्चरम्यम् ।
 इन्दीवरं^२ विस्फुरदं शुजालं
 विचिन्तयेन्मुःकृतिबौजमध्यम् ॥
 तत्सम्भूतमुदंशुबुद्धविसरैरापूरयन्तं जगत्
 चन्द्रस्थं ध्रुमरान्धभास्वर^३तरैरुद्भास्वरं^४ चौरकैः ।
 धुन्वन्तं निविडान्ध^५कारपटलं रक्तांशुजालैरलं
 सर्वाकारवरप्रदाननिपुणं श्रीमङ्गिरामीश्वरम् ॥
 लालित्यं शृङ्गाररसाभिरामं
 व्याजृम्भमाणाम्बुरुहास्यलक्ष्मीम् ।
 वीरं^६ कुमारभरणं दधानं
 ध्यायात् पदं तस्य समीहमानः ॥
 एवं विचिन्त्य वागीशं मुःकारं भावयेद् हृदि ।
 ज्वलन्तं रक्तवर्णाभं निर्गच्छद्द्वीप्तिमण्डलम् ॥
 तस्मात् सञ्जातमष्टारचक्रं हार्दतमोपहम् ।
 पूरयेद् रश्मिभिर्विश्वं^७ पश्येत् ज्ञानमयं प्रभुम् ॥
 निर्मितं बालतिग्माच्चौ^८ रोचिषां सञ्चयैरिव ।
 आकीर्णमक्षरै^९ रक्तै रक्तपुष्पोत्करैरिव ॥

^१ A ०पुट० ।

^२ A विस्फुरण० ।

^३ AC ०भास्वर० ।

^४ ०द्भास्वर० ।

^५ A निविडार्थ० ।

^६ ANb श्रीमन्नाम० ।

^७ A रालिभ्य०, N रालित्य० ।

^८ A व्याजृम्भ०, N व्यज्यन्त० C व्यज्जम्भ० ।

^९ B बौज ।

^{१०} A ०रश्मिभिश्च ।

^{११} A तिग्माच्चावाविषां, N तिग्माच्चौरोचिषां, Ab तिग्माच्चौरोचिषां ।

^{१२} B आकीर्णं चाक्ष० ।

तत्रैव तावदक्षराणि चिन्तयेत् सकस्यारेषु पूर्वदक्षिण-
पश्चिमोत्तरेषु यथाक्रमं अपचनान् नाभी तन्ना-
माग्नेयनैः सत्यवायव्यरेशानेषु च पूर्वपश्चिमपचनान् ततो-
बान्तरान्तरे अकारादीन् स्वरौघान् बहिस्तु ककारा-
दीनि व्यञ्जनानि इति निश्चलं निश्चित्य पश्चात्कस्य
वर्णसंहतेश्च रश्मिसमूहं हार्दं तमोमण्डलमपनयन्
स्वशरीररोमकूपविवरेभ्यो निःसृत्य दशदिग्लोकधातुव्यव-
स्थिततथागतहृदयज्ञानामृतैः सह समरसौभृय तेभ्यो
निर्गत्य तैरेव रोमविवरैः प्रविश्य स्वशरीरमवभासयन्
चिरं ध्यायात् । स्थिरचित्तस्य पश्चात् स्फुरणसंहरण-
न्यायेन तावद् भावयेत् यावत् प्रत्यक्षमाभाति ।

मञ्जुश्रियो द्वैतदशां दधानैः

"सहैव वर्णैः" ¹⁰परिरोचमानैः ।

चक्रे स्फुटाभत्वमुपागतेऽस्मिन्

अहर्निशं ध्यानकृताभियोगात् ॥

अदृष्टपूर्वेष्वपि वाङ्मयेषु

कलाकलापेष्वखिलेषु तस्य ।

¹¹मतिर्यथेष्टं मणिदीप¹²दौता

प्रवर्तते हार्दतमो नुदन्तौ ॥

¹ AC तेनैव ।

² AC अपचनान्, Ab अपचन्, N अपचान् ।

³ Ab तमोह ।

⁴ AC नयकं ।

⁵ तथागतं dropped in Ab.

⁶ A सहस्र सरसौ ।

⁷ A तेनैववाम ।

⁸ AC दशदिग्दधाने, N दशान्दधाने

⁹ A सह ववर्णैः ।

¹⁰ AN परिरोच ।

¹¹ Ab यति ।

¹² AC दौता ।

१५ चि चक्रं हितमोहमानैः
 कुतूहलेनापि च पक्षमेकम् ।
 परीक्ष्यमाणं सुगतस्वरूपं
 प्रबोधयिष्यत्यचिराद् भवेषु^१ ॥
 यदीह किमपि पुण्यं चक्रविन्यासजातं
 'अमनसिजजनानां दौष्यतां' तेन चक्रम् ।
 नवतरणि^२ रिवास्तमोहसान्द्रान्धकारं
 'व्रजतु च जनतेयं वाग्विभोः श्रीविलासम्' ॥
 ॥ स्थिरचक्रसाधनं समाप्तमिति^३ ॥

45.

स्थिरचक्रमिदं श्रीमन्मञ्जुवज्रस्य तायिनः ।
 तं नत्वा बालबोधाय लिख्यते विशदैः पदैः ॥
 सुखासनोपविष्टो योगी गुरुबुद्धबोधि^४सत्त्वानाकाश-
 स्थितान् विचिन्त्य तेभ्यो मनोमयीं नानाविधां पूजां
 विधाय पापदेशनादिकं कुर्यात् । ततो विश्वं चित्तमात्रं^५

^१ N ० इवत् ।

^२ N सम मनसि ।

^३ A दौष्यतां ।

^४ ANC ० मिवास्यां, Ab ० मिवास्यां, B ० विरास्यान् ।

^५ AC व्रजतु वचन० ।

^६ After this Colophon B gives the date in the following words सं २८५ पौषमासेति, i.e. in the month of Pausa in the year 285 (N.S.) which corresponds to A.D. 1165 and not 1167 as Bendall puts it.

^७ A ० सत्त्वानागं ।

^८ A ० मात्रो ।

प्राज्ञप्राज्ञकविवर्जितं स्वप्नवत् प्रतिबिम्बवदात्मानं निश्चित्य
 कुङ्कुमारुणं मुःकारजातं स्फुरदकारादिस्वररश्मिरक्तं च
 पश्येत् । तस्योपरि मुःकारजं भास्वत्कारादिप्रभारकं
 अशङ्कमण्डलं भावयेत् । तस्योपरि मुःकारजं स्फुरदमल-
 मिन्दौवरं मुःकारार्धिष्ठितकिञ्चल्कं विचिन्त्य तत्परिणतं
 कुङ्कुमाभं पञ्चचौरं कुमाराभरणं शृङ्गारैकरसं खड्गपुस्तक-
 धरं वागैश्वरमात्मानं चन्द्रस्थं ध्यायात् । तस्य हृदये मुः-
 कारजं स्थिरमष्टारचक्रं रश्मिमयं ज्वलदकारादिमालिका-
 कलितं बहिः स्फुरत्कारादिमालिकोपवीतम् । तस्य च
 नाभौ अकारं पूर्वारे रेफं दक्षिणारे पकारं पश्चिमारे
 चकारं उत्तरारे नकारं आग्नेयादिकोशेषु च निष्प-
 पञ्चानक्षरान् कुङ्कुमाभान् विचिन्त्य तच्चक्ररश्मिसमूहं
¹⁰ अन्तःशरीरमवभास्य प्रतिरोमकूपविवरैर्निःसृत्य दशदि-
 ग्लोकधातुमवभास्य पुनस्तैरेव रोमकूपविवरैः प्रविश्यान्तः-
 शरीरमवभासयन्तं चिरं विचिन्तयेत् । ॐ अरपचन मुः
 इति जपमन्त्रः ।

साधनं स्थिरचक्रस्य कृत्वा "पुण्यमुपार्जितम् ।

तेन भूयात् जगत् सर्वं मञ्जुवज्रसमप्रभम् ॥

॥ मुक्तकेन स्थिरचक्रसाधनम् ॥

¹ ANC ०वर्जितं ।

² A ०कारं, BN कारजं, C कारज० ।

³ A ०रश्मिचन्द्रं, N ०रश्मिचक्रं ।

⁴ A मुकारं, C अःकारजं ।

⁵ Ab तत्सर्वं० ।

⁶ B reads ०चौराभरणशृङ्गा० ।

⁷ B ०कलिकं ।

⁸ B मालिकालिको० ।

⁹ A ०कुरान् ।

¹⁰ AC मन्त्रःशरीरं ।

¹¹ ACN यत्पण्यमर्जितं ।

46.

नमः श्रीवादिशङ्खधोवाय ।

प्रथमं तावत् मुखप्रक्षालनादिकं कृत्वा मृदुसुखा-
मनोपविष्टः स्वहृदि पङ्कारजपद्मस्योपरि अकारेण चन्द्र-
मण्डलं तस्योपरि मङ्काररश्मिनाक्षध्याकनिष्ठभुवनवर्ति
अनादिसंसिद्धमञ्जुश्रीकुमारं पुरतो विभाव्य ततो बाह्य-
पूजां पुष्पधूपादिकां कृत्वा अभिवन्द्य च पश्चात्
पापदेशनां पुण्यानुमोदनां पुण्यपरिणामनां विशरण-
गमनं बोधिचित्तोत्पादं अध्येषणां आत्मभावनिर्यातनां
कृत्वा चतुर्ब्रह्मविहारान् भावयेत् । पुनः सकलवस्तुतत्त्व-
सारसंग्राहकभूतां शून्यतां विचिन्तयेत् ॐ शून्यता-
ज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति । पुनः प्रणिधानमनुस्मृत्य
प्रतिभासमात्रं स्वकायं व्यवलोक्य स्वहृदि पद्मचन्द्रस्योपरि
मङ्कारबीजरश्मिना सर्वतथागतप्रवेशेनात्मानं मञ्जुश्री-
रूपं विभावयेत् । पौतवर्णं व्याख्यानमुद्राधरं रत्नाभरणं
रत्नमुकुटिनं वामेनोत्पलं सिंहासनस्थं अक्षोभ्याक्रान्त-
मौलिनं चन्द्रासनं चन्द्रप्रभं भावयेदात्मानम् । ततो
दक्षिणपार्श्वं सुङ्कारबीजसम्भवं सुधनकुमारं नानारत्ना-
भरणोज्ज्वलं रत्नमुकुटिनं सर्वधर्मैकपुस्तककक्षानिष्ठितं
संपुटाञ्जलिपूर्वकं तिष्ठेत् । वामपार्श्वं यमारिः कृष्णवर्ण-
हुङ्कारबीजोद्भवः विकृताननः मुद्गरहस्तः पिङ्गोद्भूतकेशः

1 A सुखसुखा० ।

2 शून्यतां is dropped in AC.

3 N adds कुङ्कुमाभासं चिरं विचिन्तयेत् after विचिन्तयेत् ।

4 A चक्रासनं ।

5 A संरत्न० ।

नाभाभरतभूषितः । ततो दक्षिणोत्तरपार्श्वं चन्द्रप्रभा-
सूर्यप्रभौ पूर्व्यादिदिग्भागे वैरोचनरत्नमम्बवामिताभा-
मोक्षसिद्धयः, आग्नेयादिकोणेषु लोचना-मामकौ-पाण्डुरा-
ताराश्चेति । ततो ज्ञानसत्त्वप्रवेशेन चक्षुराक्षविज्ञानं
कायवाक्चित्ताधिष्ठानाभिषेकपूजास्तुतिं च कृत्वा शिरसि
अक्षोभ्यमुद्रणं पश्चाद् ध्यानवान्मन्त्रमाजपेत् । तच्चात्र
मन्त्रः ॐ धर्मधातुवागौश्वर मुः स्वाहा ।

॥ मञ्जुश्रीमाधनम् ॥

47.

सत्सौख्यं परमं समस्तजगतामिच्छो रनिच्छोः सुखं
स्वीयं स्वल्पमपि स्वभावमहतः सम्यग् गुरोराज्ञया ।
प्रज्ञापङ्कजिनौविकाशकरणं दक्षस्य संलिख्यते
मन्दस्वल्पधिया मया भगवतो मञ्जुश्रियः साधनम् ॥
अद्वां शुभस्य जननीं समुपाश्रितेन^१
त्यक्ता च येन सकलाकुशलक्रियापि ।
तेनैव शुद्धमनसा गुरुतो निशम्य
ध्यानादिकं भगवतः सततं विधेयम् ॥
आदौ मनोभिरुचिते निचिते^२ सुगन्धि-
पुष्पादिभिर्बहुविधैर्विजनप्रदेशे ।

^१ A पञ्चाद्वार० ।

^२ A इच्छोः सुखं ।

^३ AC दक्षिणस्य ।

^४ A ०पासितेन ।

^५ AC निचिते ।

निर्घन्त्यं कृत्यमपरं च सुखं निषद्य ॥

यत्नतश्चक्षुः चित्तमेकाग्रौकृत्य निर्भरम् ।

परार्थमाशये कृत्वा भावयेत् तदनन्तरम् ॥

सत्त्वेष्टेकं तनुजतोषसमतासंलक्षितां मित्रतां

दुःखादुःखनिदानतोऽपि जगतामभ्युद्दिधौषीं दयाम् ।

चित्तप्रौतिविशेषलक्षणवतीं सम्मोदिकामन्ततोऽ-

सद्यासङ्गनिवृत्तरूपसहितां ध्यायादुपेक्षां बुधः ॥

तदनु मनसि कृत्वा यावदिच्छाप्रकीर्णं

विमलरुचिहिमार्चिर्मण्डलं शुक्लवर्णम् ।

तदुपरि सुकुमारं निर्मलस्वर्णवर्णं

कमलममलपत्रं भावयेदष्टपत्रम् ॥

चन्द्राभोरुहयोरुदंशुविसरव्यालोलयोरुत्तमा-

मूर्ध्नि वर्द्धनशौलरश्मिकुहरं स्वर्णाकृतिं मँहतिम् ।

पूर्वाभ्यां पिहितं हिताय जगतां मन्त्री चिरं भावयेत्

अत्यन्तोत्तममञ्जुवज्रपदवीमिच्छन् मनुष्योत्तमः ॥

पश्चाज्जातिविपत्तिबाधकजराजाद्यादिदुःखाकुलं

चन्द्राभोरुहयुग्ममँहतिभवैश्छन्नीकृतं रश्मिभिः ।

विश्वं वीक्ष्य ¹⁰ निरीक्ष्य चोत्तममुखे सर्वैः समङ्गीकृतं

बुद्धैस्तुल्यमतोऽपि पूर्णमनसं स्वात्मानमालोकयेत् ॥

¹ A निवृत्त्य, C निर्घन्त्य ।

² A सत्त्वेवक० ।

³ A अभ्युद्दिधौषी०, C अभ्युद्दिधौषी० ।

⁴ A विभु० ।

⁵ AC निर्मल स्वर्णं ।

⁶ AC कमलपत्रं ।

⁷ A अत्यन्तोत्तम० ।

⁸ AC जापादि० ।

⁹ C ० भ्रमो० ।

¹⁰ निरीक्ष्य dropped in A.

पश्चाद् दिक्षु दशस्ववस्थिततनूनानीय तै रश्मिभिः
 सर्वानेव गुरुंस्तथैव सुगतान् श्रीबोधिमच्चानपि ।
 कृत्वा तान् पुरतो मनोरथमयं निष्पाद्य पूजाविधिं
 नानापुष्पसुगन्धिधूपविविधाकारेण संपूजयेत् ॥
 पापादेरपि देशनादिपुरतस्तेषां विदध्यात् ततः
 तानेवांशुभिरेकतामुपगतान् रोमावल्लोनां बिलैः ।
 पुञ्जाकारतथा प्रविश्य हृदये दृष्ट्वा ततस्तद्भवं
 ध्यायन् मोहमहाद्रिपाटनपटुं श्रीमञ्जुवज्रं विभुम् ॥
 स्वच्छं षोडशवत्सराकृतिधरं शार्दूलपृष्ठस्थितं
 व्याख्याव्याकुलपाणिपद्मयुगलं वामार्द्धपर्यङ्किनम् ।
 दीर्घं नापि न चापि खर्व्वमसमं सौन्दर्य्यराश्याश्रयं
 रत्नस्वर्णमणिप्रकारविविधालङ्कारमालाकुलम् ॥
 नासत्यं नाप्यसत्यं मुकुरतलमिव स्पष्टबिम्बायमानं
 ध्यात्वा वीरं कुमारं सकलजनपरिचाणदं वादिनाथम् ।
 पश्चादात्मानमेव व्यपगतकलुषं मञ्जुवज्रस्य मूर्त्या
 ध्यायेद् दीर्घं न यावद् भवति भगवता तुल्यदेहो नौषी ॥
 तान्तं रान्तं तथा सान्तं व्यञ्जनक्रमसंहितम् ।
 ध्यानात् खिन्नो जपेन्मन्त्रं ओकारं सानुनासिकम् ॥
 अपरमिह विशेषं सङ्गरोरेव वाचा¹⁰
 विमलममलबुद्धेः प्रग्रहीष्यन्ति सन्तः ।

¹ A सुगन्धिभिर्वि० ।

³ AC लीराक्षिणैः ।

⁶ AC चिरं ।

⁷ AC देवादिनाथं ।

⁹ A सकारं, C सेकारं, N मैकारं ।

² A स्थाने ।

⁴ A ०पुटं ।

⁶ AC ०परिचाणं ।

⁸ AN नान्तं ।

¹⁰ C वाचो ।

प्रवरगुरुकृताज्ञो ध्यानमन्त्रक्रियायाः

नहि सकलविशेषस्थापनेऽहं समर्थः ॥

मञ्जुश्रियो यदि कुतूहलचेतसापि

संराधनं भगवतः सततं विधत्ते ।

आराध्य सद्गुरूपदं मतिमांस्तथापि

जाद्यान्धकारनिकरं नियतं भिनत्ति ॥

श्रीमन्मञ्जुकुमारसाधनमिदं सम्यग् गुरोराज्ञया

कृत्वा मन्दधिया मया यदमितं पुण्यं समासादितम् ।

तेनायासमपास्य सत्वरमयं श्रीमञ्जुवज्रोपमः

श्रीचिन्तामणिकल्पवृक्षसदृशोऽप्यास्तां समस्तो जनः ॥

॥ श्रीमद्बाहिराट्साधनं समाप्तम् ।

। कृतिरियं पण्डितश्रीचिन्तामणिदत्तस्येति ॥

48.

नमो मञ्जुनाथाय ।

सत्कुङ्कुमारुणकुमारकरूपलक्ष्मीं

संबुद्धरश्मिं निहतामितमोहजालाम् ।

पारौन्द्रबद्धललितासनमन्त्रधर्म-

व्याख्याकरं नमत कामदवादिराजम् ॥

प्रथमं प्रातरुत्थाय पं विश्वपद्मे तु हृदि ।

अ-चन्द्रमण्डलस्योर्ध्वं ह्रीं कारं कुङ्कुमारुणम् ॥

¹ A छिनत्ति ।

² AC पदमितं ।

³ A ० निहितं ।

⁴ A वानौन्द, C धारौन्द ।

⁵ A गु, N त ।

दृष्ट्वा वदनशौचादिं कृत्वा ध्यानाख्ये शुचौ ।
 सुखासनं च संविश्य मन्त्रं बुद्धगुणाकरम् ॥
 मैत्रीं सत्यचसम्प्रीतिसहस्रगुणितां जने ।
 दुःखहेतोर्दुःखाच्च कृपामुद्धर्तुं कामनाम् ॥
 नित्यं सङ्गुणसंयोजनेच्छां प्रमुदितां तथा ।
 निजकार्यमनालोच्योपेक्षामन्यार्थकारिताम् ॥
 ध्यात्वा मन्त्रौ स्फुरद्रश्मिर्व्यूहेनानीय तान् जिनान् ।
 तैर्नभः पूरितं दृष्ट्वा कृत्वा पूजां मनोमयीम् ॥
 अभ्यङ्गोदत्तनस्नाननानालङ्कारकारिणः ।
 स्फुरत्पूजौघसन्मेषान् विश्वक् संस्कार्य देवताम् ॥
 प्रणम्य निर्मितैः कायैरसंस्थेयैः पृथक् पृथक् ।
 रागाविद्वेषसम्भोदैस्त्रिविधं कायमानसम् ॥
 संवेगाद् देशयेत् पापं कृतकारितमोदितम् ।
 आयत्यां संवरं सत्त्वैः सार्द्धं कुर्यात् पुनः पुनः ॥
 संबुद्धमञ्जुघोषाद्यैर्दानादिजनितं शुभम् ।
 संमोद्याध्येष्य संयाच्य चिरं सङ्घर्म्मदेशनाम् ॥
 चिरत्नशरणं गत्वा बोधिचित्तं सन्मार्गकम् ।
 आश्रित्य ॐ शून्यताज्ञानवज्रात्मकोऽहम् ॥

¹ N ०दिक्, AC दि ।

² A ०सुद्धन्त, N ०सुद्धर्त्य ।

³ मन्त्रौ dropped in AC.

⁴ A reads ०फणानां यतान् जातान् ।

⁵ A नभानालङ्कार० ।

⁶ A विश्वं संस्कार्य देवतीं, C विश्वकास्कार्य देवतीं, N विश्वक् संस्कार्य देवतीं ।

⁷ A ०प्रयात्याय ।

⁸ A सन्मार्गकं ।

⁹ AC वज्रसम्भवात्मको० ।

ततो विश्वपद्मस्थं मङ्कारेन्दुर्द्ध्वसंस्थितम् ।
 स्फुरत्पिण्डाक्षरं दृष्ट्वा कृत्वा मञ्जुवरं जगत् ॥
 प्रविश्याकृष्य सन्मन्त्री वादिराजं विभावयेत् ।
 काश्मीरारुणसत्कायमायानिर्जितमन्मथम् ॥
 सिंहसिंहासनाक्रान्तं निर्भ्रान्तं ललितासनम् ।
 वामप्रकोष्ठपूर्वेषु नीलेन्दौवरधारिणम् ॥
 संबुद्धगुणसन्दोहं रत्नालङ्कारसोज्ज्वलम् ।
 निर्यद्रश्मिस्फुरद्बुद्धमन्दोहालोकमालिनम् ॥
 धर्मचक्रमहामुद्रानिबद्धकरपङ्कजम् ।
 तद्वदिन्दौवरे तादृक् विश्वकृन्मन्त्ररश्मिना ॥
 समानीय परं नाथं कूटागारादिभिः समम् ।
 सदृशत्वं समापाद्य संश्राव्य समयं त्रिधा ।
 समाकृष्य प्रवेश्याथ बुद्धं सम्यक् वशं नयेत् ॥

ॐ वज्रसत्त्व समयदृश्यहोः समयस्त्वं समयोऽहं
 समयस्त्वमहं जः हुं वं होः । ॐ कायाधिष्ठानं आः
 वागधिष्ठानं हुं चित्ताधिष्ठानं । उत्पलमुद्रया पिण्डाक्षरेण
 ज्ञानाधिष्ठानं च कृत्वा रश्मिसञ्चोदितसंबुद्धकायनिर्गन्त-
 देवताकारावर्जितकुम्भाम्बुजानवज्रशिरा भवेत् ।

पूजितो दशदिग्बुद्धैः बुद्धपूजापरायणः ।
 सन्मन्योद्भावयेद् भव्यो भवसंसिद्धिशुद्धये ॥

¹ A ० निष्ठये, N ० निस्तब्धं ।

² AC ० कृत् ।

³ AC लयं ।

⁴ A ० साद्य ।

⁵ A कुम्भाय, N कुम्भो भवः ।

⁶ A omits बुद्धपूजापरायणः ... प्रकुर्वन्तं ।

भूयो विभाव्य संप्राप्य प्रश्रब्धिं कायचित्तयोः ।

हारदोलक्रमेणाय मन्त्रजापं समारभेत् ॥

विश्वमशेषगुणोदधिं कृत्वा प्रवेशादि प्रकुर्वन्तं विभावयन्
ॐ आः हुं इत्यानीय क्षमापयेत् ।

स्वयं मञ्जुवरो भूत्वा जगत् पश्यंश्च तन्मयम् ।

यच्च यच्च युज्यते कर्म सत्त्वार्थं च तथा न्यसेत् ॥

रत्नचयप्रसन्नानां शिष्याणां स्मृतये कृतम् ।

साधनं वादिराजस्य स्याद् ध्रुवं लोकसिद्धये ॥

सर्वान् गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् इष्टदेवतामन्तर्भाव्य तदु-
द्दिश्य मण्डलकमारभेत् । ॐ ह्रीः स्वाहा इति हस्तादि-
प्रक्षालनाचमनमन्त्रः । ॐ हुं आसनाधिष्ठानमन्त्रः । ॐ
वज्रभूमे हुं भूमिपरिग्रहमन्त्रः । ॐ सर्वविघ्नानुत्-
सारय हुं स्वाहा गोमयादिपानौयमन्त्रः । ततः सम्मा-
र्जननिष्पन्ने ॐ वज्ररेखे हुं इति रेखाधिष्ठानमन्त्रः ।
पुनः पुष्पैकं मण्डलके दत्त्वा ॐ सुरेखे सर्वव्यागता
अधितिष्ठन्तु स्वाहा इति पठित्वा हस्तं प्रक्षालयेत् ।
तदनु पुष्पैकं गृहीत्वा ॐ मणिधरि वज्रिणि महाप्रति-
सरे रक्ष रक्ष मां हुं फट् स्वाहा इति स्वशिरोदेशे
पुष्पं क्षिपन्नात्मरक्षां कुर्यात् । पुनः ॐ आः हुं इत्यात्म-
रक्षादिमन्त्रः । तन्मण्डलं विश्वपद्मरूपेणालम्ब्य तदुपरि
चन्द्रं तदुपरि कुङ्कुमारुणं भगवद्बीजं तद्रश्मिसमाकृष्ट-
मनादिसंसिद्धं भगवन्तं प्रदौपसंक्रमणं न्यायेनाकृष्य तच्चैव

¹ A भावयेत् ।

² A पुण्यञ्च ।

³ A ०ताया मन्त्र भाव्य, N ०ताया मन्त्र भाव्य ।

⁴ A गामादि० ।

⁵ A ०द्यावेत् ।

च प्रवेश्य भगवन्तं निष्पादयेत् । ॐ मञ्जुघोषाय
वज्रपुष्पे हुँ, ॐ अश्लोभ्याय वज्रपुष्पे हुँ, ॐ वैरोचनाय
वज्रपुष्पे हुँ, रत्नसम्भवामिताभामोघसिद्धयः, लोचना-
मामक्रीपाण्डराताराः । पूर्ववत् पुष्पधूपदौपनैवेद्य-
सुगन्धवस्त्रसमारम्भेण अधिष्ठानं दातव्यम् । वन्दनापाप-
देशनापुण्यानुमोदनां कृत्वा मन्त्रं जपेत् । ततो विसर्ज-
येत् ॐ वज्र मुः । ॐ अकारो मुखं सर्वधर्माणा-
माद्यमनुत्पन्नत्वात् । ॐ आः हुँ फट् स्वाहा इति
सार्वभौतिकबलिमन्त्रः । ॐ हारीत्यै महायशस्विण्यै
हर हर सर्वपापानि मे क्षीं सर्वयशस्विणि प्रवेशनि
स्वाहा हारीतीमन्त्रः । ॐ अग्रपिण्डासनेभ्यः स्वाहा
अग्रपिण्डमन्त्रः । ॐ उत्सृष्टपिण्डासनेभ्यः स्वाहा उत्सृष्ट-
पिण्डमन्त्रः । ॐ आः सर्वतथागताभिषेकसमयश्चिये हुँ
हुँ प्रतिमादेः स्नानमन्त्रः ।

॥ वज्रयोगिनौभाषितं वादिराजमञ्जुश्री-
साधनं समाप्तम् ॥

¹ A समारण, NC समालभन ।

² C तेनाधिरुय ।

³ A •तोभातिका ।

नमो मञ्जुश्रिये ।

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं विश्वपद्मोपरि
चन्द्रमण्डले रक्तं ध्यौंकारं दृष्ट्वा तद्रश्मिभिः समानीत-
तथागतज्ञानमचैव प्रवेश्य तत्परिणामेनोत्पलं तन्मध्य-
चन्द्रस्थं तद्बीजं तद्विनिर्गतरश्मिभिर्वादिराट्मञ्जुश्रीरूपं
जगन्निष्पाद्य निजबीज एव प्रवेश्य तत्परिणतमात्मानं
भटिति मञ्जुश्रियमभिनिष्पादयेत् । दिभुजैकमुखं पीतं
ललिताक्षेपमुद्रया सिंहासनस्थं व्याख्यानमुद्रासलील-
करद्वयं रत्नमकुटिनं दिव्यालङ्कारभूषितमुत्पलवाम-
भुजाधिष्ठितमूर्त्तिकमक्षोभ्यमकुटिनं एवं समयसत्त्वमुत्पाद्य
हृद्बीजसमाकृष्टज्ञानरत्नं पुरतो दृष्ट्वा समयस्त्वं दृश्यद्दोः
समयस्त्वं समयोऽहं समयस्त्वमहमिति समयचेदनां कृत्वा
जः हुँ वँ होः इति चतुर्बीजाक्षरैराकर्षणादिकं कार-
येत् । मन्त्रस्त्वयमेव वर्णसन्दोहराजः ।

॥ इति वादिराट्साधनं समाप्तम् ॥

¹ AC •तानन्तरं ।

² A •ककारं, C •कौंकारं ।

³ A has समयसत्त्वं पुरतो दृष्ट्वा after दृष्ट्वा ।

⁴ AC •कर्षादिकं ।

50.

पूर्वोक्तविधानेन प्रथमं हृदीन्दुमध्ये बीजं^१ षष्ठस्य पञ्चमं
पञ्चमस्वरेण पूरितं शून्यद्वयदेवेनाक्रान्तं तद्बीजरश्मिज-
गुह्यबोधिसत्त्वान् दृष्ट्वा पूजयित्वाभिवन्द्य च अनेन
मन्त्रेण ॐ वज्रपुष्पे हुँ, ॐ वज्रधूपे हुँ, ॐ वज्रदीपे
हुँ, ॐ वज्रगन्धे हुँ, ॐ वज्रनैवेद्ये हुँ । ततो रत्नत्रयं मे
शरणामित्यादि पठेत्, प्रणिधानपूर्वकं सर्वधर्म्मनैरात्म्यं
भावयेत् ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहम् । ततो—

बीजं मायोपमाकारं चैधातुकमशेषतः ।

दृश्यते स्पृश्यते चैव यथा माया हि सर्वतः ।

न चोपलभ्यते चैव सर्वस्य जगतः स्थितिः ॥

इत्यधिमुच्य ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्म्माः स्वभाव-
शुद्धोऽहम् । पूर्वोक्तबीजनिष्पन्नं श्रीमञ्जुवज्रं पञ्चवैरकं-
शेखरं कुमारं सर्वाभरणभूषितं कुङ्कुमारुणं वामेनोत्पलं
दक्षिणेन लीलया स्थितं सिंहासनस्थमात्मानं कुमार-
रूपेण चिन्तयेत् । अस्य मुद्रा भवति— हस्तद्वयं सम्पु-
टाञ्जलिं कृत्वा तर्जनीद्वयाभ्यामनामिकानखौ पिधाय
उत्पलविकचसंस्थिता । हृदूर्णाकण्ठमूर्द्धं वा लक्षजापः
ॐ वागीश्वरं मुः ।

॥ मञ्जुघोषसाधनम् ॥

^१ बीजं dropped in A.

^२ ॐ वज्रगन्धे हुँ not to be found in A.

^३ AC पञ्चवैरके ।

^४ A ० हवेदवना ।

^५ AC पूर्वध ।

^६ AC वागीश्वरं ।

नमः श्रीवादिगाढमञ्जुधोषाय ।

नत्वा ज्ञानमयं नाथं सर्व्वसिद्धिप्रदायकम् ।

तत्साधनमहं वच्मि क्रियातन्त्रानुसारतः ॥

प्रथमं तावन्मन्त्री मनोऽभिरुचिते स्थाने यथासुखमुप-
विश्य दुःखार्णवे पतितं सत्त्वधातुं दृष्ट्वा प्रणिधिं कुर्यात् ।
दुःखिता अमी सत्त्वाः संसारे संसरन्ति ते मया मञ्जु-
घोषेण भूत्वा सर्व्वसत्त्वा अनुत्तरपदे प्रतिष्ठापयितव्या
इति । ततः पटादिगतं भगवन्तं मञ्जुघोषं गुरुबुद्धबोधि-
सत्त्वांश्च पुरतोऽवलम्ब्य पुष्पादिभिः सम्पूज्य प्रणिपत्य
पापदेशनामकरणसंवरं पुण्यानुमोदनां आत्मभाव-
निर्यातनां चिश्चरणगमनं बोधिचित्तोत्पादं च कुर्यात्
अनेन गाथाद्वयेन—

रत्नत्रयं मे शरणं सर्व्वं प्रतिदिशाम्यघम् ।

अनुमोदे जगत्पुण्यं बुद्धबोधौ दधे मनः ॥

उत्पादयामि वरबोधिचित्तं

निमन्त्रयामि अहं सर्व्वसत्त्वान् ।

इष्टां चरिष्ये वरबोधिचारिकां

बुद्धो भवेयं जगतो हिताय ॥

ततो मार्गाश्रयणम् । ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व्वधर्माः
स्वभावशुद्धोऽहं इत्यर्थानुगमेन वारचयमुच्चार्य स्वभाव-
शुद्धमधिमुच्य सर्व्वधर्म्मनैरात्म्यं भावयेत् । चैधातुकं श्रुत्यम-

¹ Namaskāra only found in Ab

² ANC वच्मि ।

³ सर्व्वसत्त्वा found only in Ab.

⁴ A •त्पादनेन गाथा, N •त्पादनेन ।

⁵ Ab प्रसाधकं ।

⁶ A वृत्तिस्थाने ।

⁷ Ab पटादिकं ।

⁸ N •म्यहं ।

सहस्रं आक्षय्याहकवर्जितं दृष्ट्वा 'स्वहृदये अकारेण चन्द्र-
मण्डलं तस्योपरि मुःकारं तप्तचामीकराभं तदुद्भूत-
गभस्तिममूहैः सर्वलोकधातुप्रसरानवभास्य यथाभव्यतया
सञ्चानामर्थं कृत्वा सर्वतथागतान् सञ्चोद्य तस्मिन् बीजे
प्रवेश्य तत्सर्वं निष्पाद्य मञ्जुघोषस्वरूपमात्मानं भाव-
येद् द्रुतकनकनिभं 'द्विभुजमेकमुखं सिंहस्योपरि पद्म-
चन्द्रासने अर्द्धपर्यङ्कनिषण्णं त्रिचौरं रत्नमुकुटिनं चन्द्र-
प्रभामण्डलं कुमाराकाररूपिणं सर्वालङ्कारभूषितं
शृङ्गाररससंयुक्तं ईषद्वसितं द्वाभ्यां हस्ताभ्यां धर्मचक्र-
'मुद्राधरं अवसव्यभुजासक्तप्रज्ञापारमितासहितेन्द्रीवरं
वामजङ्घाश्रितयेमान्तकं महाक्रोधं नीलवर्णं विकटदंष्ट्रा-
करालं पिङ्गलकुटिलकेशमारक्तमण्डलाक्षं ¹⁰भयानकं
भृकुटीघोरमुखं कपालमालाविभूषितशिरसं सव्यकरेण
भगवतो जङ्घावलग्नं वामे दण्डधरं एवं विभाव्य काय-
वाक्चित्तेषु चन्द्रमण्डले ॐ आः हुँ इति ¹¹चक्षुरं
सितरक्तनीलवर्णं यथाक्रमेण विन्यस्य ततः स्तनान्तरित-
चन्द्रमण्डले मुःकारं विचिन्त्य ततः ¹²पूज्यपूजकयोरभेद-
मा लभ्य नानाविधदेवताभिः संस्तव्यमानमात्मानं दृष्ट्वा
स्फुरणमंहरणेन तावद् भावयेत् यावत् खेदो न जायते

¹ Ab स्वहृदयंका० ।

² ANC तदुद्भव० ।

³ AN निष्पाद्या ।

⁴ Ab द्विभुजेक० ।

⁵ Ab ० सनाद्धपर्यङ्कं ।

⁶ C ० मुद्रां दधानं ।

⁷ ANC सव्य० ।

⁸ A ० पद्मान्तकं, Ab ० यामान्तकं ।

⁹ ANC ० मण्डलाक्षं ।

¹⁰ भयानकं ..... ० विभूषितशिरसं found only in Ab.

¹¹ ANC चक्षुरं ।

¹² N तत् ।

¹³ AC ० भेदमव० ।

एवं भावयतो नित्यं बुद्धबोधिप्रसिद्धये ।

इह जन्मनि प्राप्नोति मञ्जुनाथमहाकृपाम् ।

भावनाखिन्नः स्वहृदि चन्द्रमण्डले मन्त्रं विन्दस्व
जपेदासक्तमानसः । तत्रायं जपमन्त्रः ॐ धम्मोधातु-
वागीश्वर मुः । एवं जपं कृत्वा भावनां चाप्यखेदतः
उत्थातुं कामश्चेत् पुनस्तथैव संपूज्य संस्तुत्य कुशलं परि-
क्षाम्य क्षमापयेदनया गाथया—

यत् कृतं दुष्कृतं किञ्चित् मया मूढधिया पुनः ।

क्षन्तव्यं तत् त्वया नाथ यतस्त्राताऽसि देहिनाम् ।

जगद्धिताय प्रणिधानं कुर्यात् । ततः—

अनेन कुशलेनाहं बुद्धत्वमधिगम्य च ।

तारयेयं जगत् कृत्स्नमगाधाद् भवसागरात् ।

ततः सर्वधर्मसमतामध्यास्य सर्वं मञ्जुघोषमयं
पश्यन् स्वदेवतागर्वमुदहनं यथासुखं विहरेदिति । एवं
चतुःसन्ध्यं त्रिसन्ध्यं वा करणीयमिति ।

इति साधनमाधाय यदवापि फलं मया ।

तेनायं त्रिभुवो लोको भूयान्मञ्जुवरोऽखिलः ।

॥ आर्यश्रीमद्वादिराट्मञ्जुश्रीसाधनं समाप्तमिति ॥

¹ AN भावयते ।

² Ab इहैव ।

³ Ab जपेदति० ।

⁴ AN देवता० ।

⁵ C ०माराध्य ।

⁶ A कलं ।

⁷ A त्रिभुवो ।

⁸ ANC प्रसिध्यति ।

⁹ ANC ०कृपं ।

¹⁰ A उत्थितु० ।

¹¹ A चतुःसन्ध्यं त्रिसन्ध्यं लक्ष्म्या० ।

¹² A पदं ।

¹³ C तन्मयं ।

¹⁴ Ab reads आर्यवादिराट्साधनं समाप्तमिति ।

52.

प्रथमं तावन्मन्त्रौ सुगन्धोपलिप्तं नानापुष्पावकीर्णं
भूमिभागं कृत्वा तन्मध्यसुखासने समुपविश्य विशरण-
गायामुच्चारयेत् । पश्चात् स्वहृदये अकारं पश्येत्
तत्परिणामेन चन्द्रमण्डलं तन्मध्ये मुःकारं चिन्तयेत् ।
ततो मुःकारात् पञ्चवर्णान् रश्मिमेधान् स्वरोमकूपेभ्यो
निश्चारयेत् । तैश्च रश्मिभिर्भञ्जुघोषरूपैः संच्छन्नं गगनं
पश्येत् । ततस्तान् पुष्पादिभिः पूजयेत् । ततः पापदेशनां
पुण्यानुमोदनां प्रणिधानादिकं च कुर्यात् । ततश्चतुर्ब्रह्म-
विहारं भावयेत् । पश्चात् तत् सर्वं शून्यं ध्यात्वा ॐ
शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति मन्त्रमुच्चारयेत् ।
ततः पुनरपि स्वहृदयकारं पश्येत् । तत् परिणम्य चन्द्र-
मण्डलं तन्मध्ये मुःकारं तत्परिणामेन मञ्जुघोषरूप-
मात्मानं पश्येत् सिंहस्थं कनकगौरवर्णं सर्वालङ्कारभूषितं
व्याख्यानमुद्रां व्यग्रकरं वामपार्श्वे उत्पलधरं अक्षोभ्यमकुटिनं
दक्षिणे सुधनकुमारं वामे यमान्तकं पश्येदिति ।
भावनायाः खिन्नो मन्त्रं जपेत् ॐ वागेश्वरं मुः ।

॥ वादिराट्साधनं समाप्तम् ॥

¹ A रश्मौन् मेधान् ।

² A ०यय० ।

³ A भावनाया ।

⁴ N तच्च ।

⁵ A दक्षिणेन ।

⁶ A वागेश्वरं ।

53.

प्रक्षाल्यार्चनपापदेशनशुभामोदादिमैत्र्यादिकम्
 मन्त्रोपाधिकसर्वधर्मतथतां चन्द्रद्वयान्तर्गतम् ।
 पौताम्भोजं बिभर्त्ति पौतविलसनं मङ्कारबीजं ततः
 चन्द्रादेः परिणामतो कृटिति स स्याद् वादिराजः स्वयम् ॥
 ततः प्रज्ञाकरं तान्तं रान्तं सान्तं सुपण्डितम् ।
 ईश्वरिणं जपेन्मन्त्रं अर्द्धेन्दुबिन्दुनादिनम् ॥
 ॥ प्रज्ञादृष्टिनिधिवादिराट्साधनं समाप्तम् ।
 । कृतिरियं पण्डितश्रीहरिहरस्य ॥

54.

लोकानुग्रहकारिणे कुमारकारधारिणे ।
 मञ्जुश्रिये नमस्तुभ्यं तथतापथदेशिने ॥
 मञ्जुश्रीकल्पोक्तविधिना वादिराट्साधनं निगद्यते ।
 प्रथमं तावत् चतुरस्रं चतुर्द्वारं नानारत्नखचितवितानोप-
 शोभितं मुक्तामयं ध्वजपताकादिमण्डितं मण्डपं विचिन्त्य
 तत्र मध्ये पट्टमसूरकं^१ तत्रोपविश्य इदानीं बोधिचित्त-
 मुत्पादयेत् । यावन्तः सत्त्वाः सत्त्वसंग्रहेण संगृहीतास्ते

^१ A तथा ।^२ AC नान्तं ।^३ समाप्तं omitted in N.^४ A वाञ्छितं ।^५ A पट्टमसूरकं, N पट्टमसूरकं ।^६ A ० सत्त्वसङ्घः ।

सर्वे मया मञ्जुश्रीज्ञाने प्रतिष्ठापयितव्या इति यद्वा
चिन्त्याः क्षणिका निरात्मानः चित्तविठयिताः स्वप्नेन्द्र-
जालसदृशाः प्रतिभासमात्रा आदिशान्ताः प्रकृतिपरि-
शुद्धा अभावा अजाता अनुत्पन्नाः तथताभूतकोटिशून्याः
सर्वधर्मा इति शून्यताया अधिवचनम् । तृष्णावशात्
अमी सत्त्वा अविद्यान्धौकता अकर्मविपाकदर्शिनः
तेभ्यो गम्भीरं प्रतीत्यसमुत्पादकर्मक्रियावताराय धर्मं
देशयिष्यामीति करुणाया अप्यधिवचनम् । अत एवाह
भगवान् समाजादौ—

शून्यताकरुणाभिन्नं बोधिचित्तमिति स्मृतम् ।

अस्योत्पादादुत्पादितं बोधिचित्तं बोधिसत्त्व इत्युच्यते ।
ततः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वान् मनसैव सम्पूज्य ततः
स्वहृदि हुंकारं रक्तवर्णं सूर्यकोटिशतसहस्रज्वलनभासुरा-
कारमात्मानं ज्ञानदेहमवलोक्य तेनैव सूर्यमण्डलं विभाव्य
तदुपरि चन्द्रमण्डलं कुङ्कुमाभं तच्च परमाक्षरमनेक-
शयकोटिशतसहस्रनिर्यातनं मङ्कारं पञ्चवर्णसमायुक्तं
दिग्ब्योमपर्यन्तं समीक्ष्य ततो ज्ञानोच्छेकात् मञ्जोद्य
भगवन्तं मञ्जुश्रियं तप्तकाञ्चनाभं पञ्चवीरकुमारं धर्म-
चक्रमुद्रासमायुक्तं प्रज्ञापारमितान्वितनीलोत्पलधारिणं
सिंहस्थं ललिताक्षेपं सर्वालङ्कारभूषितं शृङ्गारसागर-
तरङ्गप्रभया चैधातुकमापूरयन्तं अनवरतगद्यपद्यसंस्कृत-
बहलानेकरुतधर्मं देशयन्तं स्फुरणसंहरणपूर्वकमानौय

¹ A क्षणिकः ।

² A चित्तविपठित्वा ।

³ A पञ्चतथा ।

⁴ ०सागर० dropped in A.

⁵ A बज्जलनकः, C बज्जलानेकः ।

मन्त्रेण ॐ मञ्जुवर हुँ इत्यनेन हृद्गोक्तं मञ्जुवर
स्वभावात्मकोऽहमिति भावयेत् । ततो भावनया शिवा
जपेन्मन्त्रं ॐ मञ्जुवर हुँ । एषा भगवतो विधिः शुचि-
साचारसम्पन्नः सन् सप्त लक्षाणि जपेत् ।

॥ वादिराट्साधनं समाप्तम् ॥

55.

तमोऽरपचनाय ।

शशधरमिव शुभं खड्गपुस्ताङ्कपाणिं
सुरुचिरमतिशान्तं पञ्चचौरं कुमारम् ।
पृथुरतिवरमोक्षं पद्मपचायताक्षं
कुमतिदहनदक्षं मञ्जुधोषं प्रणम्य ॥
लघुतरमुपदेशं चक्ररत्नस्य कुर्या-
मरपचनसुसिद्धौ जन्मिनो येन नूनम् ।
निखिलपदवीं बोद्धीं प्राप्तुवन्त्यग्रबुद्धि-
मविरतमभियोगाद् भावयन्तोऽर्द्धवर्षम् ॥
सुरभिकुसुमाकौर्णं गन्धतोयोपसिक्ते
समशुचिसुमनोज्ञे मन्त्रविद् भूमिभागे ।
क्वचिदतिमृदुरम्ये विष्टरे चोपविश्य
सुखरतिमनिमित्तं भावयेद् बोधिचित्तम् ॥

स्वभावमुहं समुदीर्य मन्त्रं
 विभाव्य श्रुत्यं निखिलं समन्तात् ।
 परार्थसार्थं पुनरात्मदेहं
 प्रभास्वरं तं सक्तदेव पश्येत् ॥
 अथान्तरौक्षे स्वहृदीन्दुमण्डलं
 स्वरेण^१ वाद्येन विभाव्य भास्वरम् ।
 अथात्र धीःकारमुदीक्ष्य पाण्डुरं
 तं मञ्जुघोषं विदधीत निर्मलम् ॥
 शशाङ्ककोटिद्युतिमादधानं
 न्यसेच्च सर्वाभरणोज्ज्वलं तम् ।
 ध्यानैकनिष्ठं कमलोपरिस्थं
 सरागमौषड्वसितं मनोज्ञम् ॥
 स्वहृदि वरमकारं विस्फुरन्तं समीक्ष्य
 तमतुलघृणिजालं चक्रमष्टाररूपम् ।
 तदुपरि शशिविम्बं भावयेत् तेन मन्त्रैः
 शशधरकरगौरं मञ्जुघोषं तमेव ॥
 विहसितसकटाक्षां दक्षिणे चारूपां
 गुरुतरकुचयुग्मां केशिनीं तस्य पश्येत् ।
 सुरुचिरललिताङ्गीं वामतश्चोपकेशीं
 सकलगुणनिधाने भावयेत् ते च नाभ्याम् ॥
 न्यस्येत् पुरस्तात् खलु जालिनीप्रभं
 सुशुभ्रेफोद्भवमेव निर्मलम् ।

पङ्कारजं रश्मिमयं मनोहरं
चन्द्रप्रभं तं विदधीत पृष्ठतः ॥

ज्वलन्गभस्तीन्यथ चाक्षराणि
पृथुप्रभावानि विभावयेच्च ।
अज्ञानशैलं विधमन्ति तानि
कुर्वन्ति सुज्ञानमनाविलं च ॥

चक्रं भ्रमत् शीघ्रमधो विचिन्त्य
मोहाश्रकारं विधमत् समस्तम् ।
सदैव तन्निश्चलमेव पश्येत्
शशाङ्कबिम्बं दृढदंशुजालम् ॥

शशाङ्कतो वै पृथुरश्मिमेघं
निःसृत्य पश्येद् दशदिग्व्रजन्तम् ।
सत्त्वानलङ्कृत्य तथात्मदेह-
मागत्य चान्ये प्रविशन्तमिन्दौ ॥

सदरपचनमन्त्रं संजपन् मन्त्रिमुख्यो
दृढमतिरूपदेशात् भावयन्नाशु भूमौः ।
वरविमलमनोक्षाः पारमौश्चापि सर्वाः
प्रहृतविमतिदोषाः प्राप्नुयात् ता जिनानाम् ॥

वरगुरुरतिवज्रैरग्रसङ्घर्म्मतेजैः
सुगतगणपुरस्ताद् योऽभिषिक्तो विधानात् ।
सुमतिरजितमिचस्तेन संग्रन्थितं हि
सदरपचनचक्रं जन्मिनां बुद्धिसिद्धौ ॥

संग्रन्थ्य चक्रं सुविधानमग्र्यं
 पुण्यं मयाऽऽप्तं विपुलं समन्तात् ।
 यत् तेन लोको निखिलो जिहताघः
 सन्नञ्जघोषोऽस्तु सुखैकनिष्ठः ॥

॥ अरपचनसाधनम् ॥

56.

नमोऽरपचनाय ।

प्रथमं तावत् मन्त्री मनोऽनुकूले प्रदेशे सुखामनोप-
 विष्टः स्वहृद्यादिवर्णोद्भवेन्दौ चतुर्थस्य चतुर्थं बीजमौकारान्तं
 बिन्दुद्वयसंयुतं विभाव्य ततस्तत्करनिकरैरपसारित-
 क्षोशान्धकारहृदयो मैत्रीकरुणामुदितोपेक्षेति चतुर्ब्रह्म-
 विहारं भावयेद् वक्ष्यमाणक्रमेण । का मैत्री ? या
 सर्व्वसत्त्वेकपुत्रप्रेमता । का करुणा ? या चिदुःख-
 दुःखितानां सत्त्वानां संसारसागरादुद्धरणकामता । का
 मुदिता ? उत्पादितकुशलमूलपरभोगैश्वर्यादिषु हृष्ट-
 चित्तता । कोपेक्षा ? सर्व्वत्र प्रतिधानुनयपरहितधर्मतायां
 स्वरसवाहिनी प्रवृत्तिरिति चतुर्ब्रह्मविहारभावना-
 नन्तरं स्वहृद्बीजरश्मिभिरेव निर्गतसमस्ताकाशदेशव्यापि-

¹ A omits जिहताघः.....बीज० including the colophon and par. of the next *Sādhana*.

² Ab ०कारं ।

³ AC ०मेकता ।

⁴ N ०घातन० ।

गुरुबुद्धबोधिसत्त्वान् स्फुरणसंहरणाकारेण जगदर्थविधा-
करुणैकपरान् दृष्ट्वा स्वहृद्दौजकिरणैरेव दिव्यगन्धपुष्प-
प्रकरादिकं निश्चार्थं मण्डलपूर्वकं कृताञ्जलिना गुरु-
बुद्धबोधिसत्त्वचरणकमलविन्यस्तमूर्ध्ना प्रणामना वन्दना ।
तद्रश्मेरेव निर्गतपुष्पधूपदीपगन्धचूर्णचौवरच्छत्रध्वज-
घण्टापताकादिभिस्तेषां च बाह्याध्यात्म्यपूजादिभिः
संपूजनं पूजा । ततः पापदेशनादिकं कुर्यात्—

द्वेषाच्च रागादथ मोहतोऽपि

कायेन वाचा मनसाऽन्यतोऽपि ।

पापं कृतं कारितमेव यत् तत्

सर्वं जिनानां पुरतो दिशामि ॥

इति पापदेशना ।

पुण्यं च यत् सर्वतथागतानां

अन्यच्च सम्बोधि समाश्रितानाम् ।

प्रत्येकबुद्धस्य च सद्गुरुणां

सर्वं जिनानां स्वनुमोदयामि ॥

इति पुण्यानुमोदना ।

समस्तकालत्रयवर्त्तिबुद्धा-

ननन्तदिग्ध्यापिकृपागुणौघान् ।

¹ Ab °सत्त्वानां ।

² ANC °गामो ।

³ ANC omit °च्छत्रः ।

⁴ Ab reads differently— यत्पापं मयोपार्जितं सर्वजन्मसु रामक-
देवजमोहजं वा कायेन वा मनसा वा वचोभिर्वा तत्सर्वं प्रतिदेशयामि ।

⁵ Ab reads differently— यत्पुण्यं च सर्वतथागतानां बोधि-
सत्त्वश्रावकप्रत्येकबुद्धानां सद्गुरुणां च तत्सर्वं पुण्यमनुमोदयामि ।

⁶ सर्वं पुण्यं in N.

¹ Ab वाचस्मि ।

प्रहीनदोषार्थगणान् सधर्मा-

नवेत्य भक्त्या शरणं प्रयामि ॥

इति चिशरणगमनम् ।

संश्रित्य जैनं परिशुद्धमार्गं

ब्रह्मेन्द्ररुद्रप्रभृतिष्वनर्घम् ।

इत्थं मयोपार्जितपुण्यवृन्दाद्

उत्पादयाम्येष सुबोधिचित्तम् ॥

इति जिनमार्गाश्रयणबोधिचित्तोत्पादौ । एवं सप्त-
विधानुत्तरपूजानन्तरं गुरुवचसा वाच्याध्यात्म्यशून्यतां
विभाव्य पुनस्तद्वृद्धीकरणार्थं ॐ स्वभावशुद्धाः सर्व-
धर्माः स्वभावशुद्धोऽहमिति गाथामुच्चार्य तदनु स्वचित्तं
प्रतिभासमात्रं स्वच्छाप्रतिघरूपमादिस्वरोद्भवेन्दुमण्डला-
कारेण स्वचित्तं विचिन्त्य तदुपरि पूर्वोक्तबीजं तदिन्दु-
बीजपरिणतं खड्गं स्फुरद्रूपं तदनु मुष्टिमध्ये शशधरोपरि
पूर्वोक्तबीजं ततः खड्गबीजपरिणतं मञ्जुघोषं शर-
त्काण्डसमप्रभं दशदिगालोककरनिकरधरं द्विभुजं कुमारा-
कृतिं सव्येन समस्ताज्ञानोच्छेदनैकपरप्रज्ञाखड्गव्यग्रकरं
अवसव्येनोपायभूतसकलशास्त्रकलापुण्यैकपुस्तकव्यग्रपाणिं
सर्व्वालङ्कारभूषितं रक्ताम्बरधरं ध्यानैकनिष्ठं प्रबुद्ध-
पद्माननं कमलदलेक्षणं उत्पादितमहापुरुषलक्षणं
रुद्रनीलमणिसन्निभाकुञ्चितपञ्चचीरं सिताष्टदलकम-
लेन्दौ वज्रपर्यङ्केनोपविष्टं सर्वतथागतज्ञानस्वरूपं मञ्जु-
श्रीरूपमात्मानं विभाव्य, एवं समयसत्त्वाहङ्कारवान्

¹ Ab ०सदेव ।

² Ab इक्षः ।

³ ANC ०मले० ।

योगौ स्वहृदि अकारनिष्पन्नं शुभ्रमष्टारचक्रं स्फुरत्किरण-
 गणैरशेषाज्ञानविध्वंसनकरं दक्षिणावर्त्तक्रमेणास्त्रं भ्रमद्-
 दृष्ट्वा तदुपर्यन्तरीक्षे आदिवर्णोद्भवेन्दुमण्डलं तदुपरि
 पञ्चाक्षरं यथाक्रमेण ज्वलदनलसङ्काशं सरश्मिकं समस्ता-
 ज्ञानोच्छेदकरं गुरूपदेशतो विभाव्य देवताकारनिष्पाद-
 नानलसो मन्त्री स्फुरणादिकं कृत्वा जपं कुर्यात् ।
 अथवा हृदीन्दुमध्ये शुभ्राकारनिष्पन्नमरपचनाख्यं सितं
 सर्वालङ्कारभूषितं हृष्टं ध्यानैकनिष्ठं वज्रपर्यङ्केनोपविष्टं
 दक्षिणवामकराभ्यां असिपुस्तकौ धारयन्तं इन्द्रनील-
 सकलार्कचित्रपञ्चचौरधरं स्फुरदिन्दुसमाननं वदतां वरं
 स्वबीजेन्दुयुक्तहृदयं विभाव्य, तस्य पुरतः शुक्लरेफोद्भव-
 जालिनीग्रभं अरपचनवद् द्विभुजादियुक्तं स्वहृदीन्दौ
 स्वबीजाधिष्ठितं दृष्ट्वा तदनु पृष्ठतः सितपकारनिष्पन्नं
 चन्द्रग्रभं स्वहृदीन्दौ बीजसंयुक्तमवलोक्य ततो दक्षिणे
 शुभ्रचकारनिष्पन्नां केशिनीं सितां सर्वालङ्कारभूषितां
 पौनपथोधरां सव्यावसव्येनासिपुस्तकधरां स्वहृदीन्दौ
 बीजान्वितां विचिन्त्य एवं उत्तरेण शुक्लनकारनिष्पन्ना-
 मुपकेशिनीं च स्वहृदीन्दौ बीजसमन्वितां विभाव्य सर्वा-
 नरपचनसदृशान् विचिन्तयेत् । इत्थं देवतागणहृद्बीज-
 किरणस्फुरणसंहरणैर्जगदज्ञानवृन्दमुच्छेदयन् धर्मासृत-
 सकलशास्त्रशिल्पकलापैः सर्वसत्त्वान् सन्तर्पयन् मुहुर्मुहुः
 स्वच्छाप्रतिघरूपमात्मानं विभाव्य गुरूपदेशतः समा-

¹ AN शुभ्रं दृ०, C शुभ्रमनु दृ० ।

² AC ०मणिपु० ।

³ ANC omit अरपचनवत् द्विभुजादियुक्तं ।

⁴ Ab ०जान्वितं ।

⁵ Ab ०गतः ।

⁶ ANC omit. *

⁷ ANC omit.

हितो मन्त्री जपं कुर्यात् । प्रणवादिपञ्चबीजाक्षरमध्ये
समयसत्त्वबीजान्तमन्त्रः । यदा 'उत्थानाशयो' भवेत्
तदा स्वमन्त्रं गुरुपदेशादुच्चार्य तदनु शताक्षरगाथां
पठेत् । ॐ वज्रसत्त्व समयमनुपालय, वज्रसत्त्वत्वेनोपतिष्ठ,
हृदो मे भव, सुतोष्यो मे भव, सुपोष्यो मे भव, अनुरक्तो
मे भव, सर्वसिद्धिं मे प्रयच्छ, सर्वकर्मसु च मे चित्तं
श्रेयः कुरु हुँ हहहह होः भगवन् सर्वतथागतवज्र मा मे
मुञ्च वज्रीभव महासमयसत्त्व आः इति शताक्षरमन्त्र-
पठनानन्तरं स्फुरणादिकं विसृज्य समयसत्त्वगर्वेण
सर्वैर्यापथेषु विहरन् समाहितो योगी सम्यग्ज्ञान-
सागर^१पारगो भूत्वा अचिरेणैव कालेनानुत्तरां बोधिं
प्राप्नोतीति ।

संलिख्य साधनं शुभ्रं मुक्तकेनेह^२ मुक्तगे ।

पद्माकरस्य यत् पुण्यं तदस्तु भवमुक्तये ॥

॥ मुक्तकेनारपचनसाधनं समाप्तम् ॥

^१ AC उत्थानाशयो ।

^२ Ab चित्तश्रेयः ।

^३ AC ० प्राशो ।

^४ Ab भवति ।

^५ A omits.

^६ ANC यत्तवे ।

57.

मध्ये मञ्जुश्रियं न्यस्येद् रक्तवर्णं पूर्व्वेण जालिनीप्रभं
हरितवर्णं रेफाक्षरेण दक्षिणेन केशिनीं पौतवर्णं
पकारेण पश्चिमेन चन्द्रप्रभं चन्द्रवर्णं चकारेण
नकारेण उपकेशिनीं रक्तवर्णं लिखेत् । वरदमुत्पलकरं
मञ्जुश्रियं वामेन पद्मधरं वरदं जालिनीप्रभं उत्पल-
वरदहस्तामुपकेशिनीं वरदपद्महस्तं चन्द्रप्रभं रक्त-
पद्मधरां केशिनीं वरदकरां च । नाभिमूले चक्रमष्टारं
ध्रुमन्तं वह्निसमप्रभं तदुपरि चन्द्रमण्डलं तस्योपरि
चतुरारं चक्रं चक्रान्तर्गतान्यक्षराणि ध्यायेन्मन्त्राक्षराण्येव
देवताबिम्बम् । तेषां हृदये तान्येवाक्षराणि । ततः
सकलान् वर्णान् सर्व्वरसगुणोपेतान् दशदिग्ब्यापकानिति
यावत् ।

॥ आर्य्यमञ्जुश्रीभट्टारकभावनोपदेशः ॥

¹ AC यन्मण्डलेत् ।

² AC रेफोक्षरेण ।

³ AC भाष्यं पा० ।

सद्योऽनुभवमञ्जुश्रीसाधनं साधु कथ्यते ।

प्रज्ञार्थिजनार्थैः प्रज्ञाविषयामोहहानये ॥

प्रथमं तावद् योगी कचिन्मनोऽनुकूले प्रदेशे अकार-
स्वरोद्भवेन्दुस्थितधीःकारबीजविनिर्गताङ्कुशकाररश्म्या-
क्षद्वारपचनादेः पूजादिकं विधाय श्रूयतां भावयेत् ।
ततश्चित्ताकारपरिणतकुमुदबन्धुस्थितधीःकाराभिनिवर्त्ति-
तानिमित्तनिस्त्रिंशं पश्येत् । तदग्रे आदिस्वरपरिणताङ्को-
परि असिबीजं सर्व्वमेतत् परिणम्य खङ्गपुस्तकधारिणमा-
कुञ्चितपञ्चचीरं रक्तवस्त्रयुगयुतं शृङ्गारवेशधारिणं स्मित-
विकसितवदनं शशाङ्ककान्तितुल्यशोभं विश्वदलकमलस्थ-
बहुपर्य्यङ्कं सद्योऽनुभवारपचनरूपमात्मानमीक्षेत् । ततः
स्वहृद्यादिस्वरपरिणतमस्पृशदष्टारचक्रं तदुपर्य्यङ्गुरीमाचरेण
स्वरादि^१संभूतमस्पृशन्तमिन्दुमण्डलं तच्च च चन्द्रबीज-
जनितमसिं तत्कोटिचन्द्रं च पूर्व्वोक्तखङ्गबीजविराजितं
खङ्गादिपरिणामेन च तथैव मञ्जुघोषं विभावयेत् । तदग्रे
च रेफजखङ्गादिस्वरमोषधीशस्थितरेफं विभाव्य खङ्गादि-
परिणतं जालिनीकुमारं भगवद्रूपं पश्येत् । तथा पृष्ठे
तथैव पञ्चमाद्यक्षरेण चन्द्रप्रभं^२ दक्षिणे तथैव चकारेण
केशिनीं स्तनभरविराजितां नाथरूपां वामे चोपकेशिनीं
मकारेण तथैव च सर्व्वेषां स्वहृन्निशाकरे सितं स्वस्व-

^१ A ०जनदो, NC ०जनाद्यैः ।

^२ AC भावये० ।

^३ ANC ०निश्चित० ।

^४ AC ०युतयुतं ।

^५ AC ०मङ्गप० ।

^६ Ab ०संस्त० ।

^७ ANC ०रजो० ।

^८ Ab ०माह० ।

बीजं विचिन्तयेत् । ततो नायकहृद्बीजविनिर्गतांश्चा-
 कृष्टज्ञानसत्त्वेन सहैकतां च चक्रं च शीघ्रं ध्रुवम् चन्द्रस्य-
 देवताचतुष्टययुक्तं चात्मानं स्थितं अशेषवाङ्मयं स्फुरत्स-
 संहरणं च ध्यायात् । ध्यानात् खिन्नो जपेन्मन्त्रम् । तत्रायं
 मन्त्रराजः अरपचनधीः इति ।

सद्योऽनुभवमञ्जुश्रीसाधनं पुण्यमाचितम् ।

यत् कृत्वा तेन लोकोऽस्तु मञ्जुघोषसमः सदा ॥

॥ सद्योऽनुभवारपचनसाधनम् ॥

59.

बीजेभ्यः स्फारयेद् रश्मौनुच्छासेनाथ रश्मिभिः ।

निःश्वा^१सौघैर्ज्ञानसत्त्वं बीजेष्वाकृष्य संहरेत् ॥

विश्रम्य ज्ञानसत्त्वाद्यबीजकस्फारसंहतौ ।

श्वासस्य स्थिरधीः कुर्यात् निर्गमागमयोः क्रमात् ॥

असि^२विधुवरबीजं चन्द्रबिम्बोपरिस्थं

क्रमगतिपरिणद्धं विद्रुतापत्तिशुद्धम् ।

तदनु च मतिपुञ्जं मञ्जुघोषादिरूपं

भवति सु(कु)मतिचक्रं कोटिमोक्षप्रदं च ॥

^१ C °ताच्छा° ।

^२ ANC स्थिरं ।

^३ AC °साद्यै° ।

^४ N °त्वाद्यं ।

^५ AC °विचर° ।

विषी बीजासितस्फुटिचन्द्रबीजानि रोचिषाम् ।

रश्मीकृत्य गतायाते चिन्तयेत् पञ्च देवताः ॥

पूर्वोक्तविधानेन शून्यताभावनानन्तरं विश्वपद्मसूत्र्ये
पीतवङ्कारबीजपरिणतं भटिति वज्रानङ्गमञ्जुश्रीभट्टा-
रकमात्मानमभिनिष्ठादयेत् पीतवर्णमेकमुखं त्रिनेत्रं
षड्भुजं जटाधरं द्विरष्टवर्षं सप्तङ्गारं प्रत्यालीढपदं
खड्गबाणदर्पणधरं दक्षिणकरत्रयं कार्मुककुवलयकङ्कलि-
धारिवामकरत्रयं दिव्याभरणवसनभूषितमक्षोभ्यमुकुटिनं
ध्यात्वा मदनप्रयोगेन भावयेत् । तथाहि—

इषुणा तु कुचं विद्धा अशोकैस्ताडयेद् हृदि ।

खड्गेन भीषयेत् साध्यां दर्पणं दर्शयेत् ततः ।

उत्पलेन पदं बद्धा आकर्षयेत् स विद्वलाम् ॥

मुक्तकेशमिति । ॐ अमुकीमाकर्षय मञ्जुघोष ह्रीः जः ।

॥ इति वज्रानङ्गभट्टारकसाधनं समाप्तम् ॥

¹ AC चंका० ।

² A चन्द्रज० ।

³ N omits ०भट्टारक० ।